

Anselm Schneiderberg

Sahrtholm

[Handwritten flourish]

Jerusaleme,

lahda ta iaggad isskattahs, kas tur atrohdams

sinas no wiffas Kanaana-semmes.

Sarakstijis

A. Schferberg,

Ilfes-braudsēs flohlmesters un ehrgelneeks.

Rihgā, 1870.

Drīkketa pee bilshu- un grahmatu-drīkketaja Ernst Plates
pee Behtera basnizas Nr. 1.

910. 4

0509046304

Part. 59

1953

L. V. B.
Inv. 29556.

1 ep. gīm

28

No cenzūras atvērta.

Rīgā, 5. September 1870.

Us Jerusalemi!

Manni mihti tauteschi! Schahs grahmatas nahkami stabht
Zuhs lihds ar manni garrâ weddih's zaur Kreewu-semmi pah
leelahm juhrahm un wiinnu lauldameem uhdens wikneem us to
apfohlitu Kanaäna semmi jeb Palestinu un us to augstu pil'sehtu
Jerusalemi, tur preeksch gaddu fimeeneem atpakkal pats Jehowah
fawu isredsetu Israäla tautu ta us ehryla spahrneem nesdams
un tur leelus brihnuma darbus darridams, tohs paschus irr eewed-
dis tai apfohlitâ tehru-semmê, kas ar peenu un meddu tell. Tur
laika veepildischanâ arri pats tos Gohdibas Kungs irr meesâ
staigajis un tur arri irr mittuschî wiffi tee fw. praweeschî un ta
Kunga apustuki, kas muhsu kristigu tizzibu irr dibbinajuschî;
tadeht arri ta reisoschana us to flaweno Kanaäna semmi irr
dauds wairak wehrâ leekama reisoschana, kurrâi netahda zitta pa-
faules semniju apreisoschana un isskattischanah's naw us netahdu
wihfi peelihdsinajama. Tadeht, kas nu lihds ar schahs grahma-
tas reisneeku un to fw. dseedataju Dahwidu pa swehto semmi
garrâ staigajoht gribb preezatees un gawileht par teem jaukeem
Libanus, Ermon, Tabor un Karmel kalneem, kas pa to wezz-
tehru Abraäma, Isaäka, Jehkaba un Jaksapa pehdahm gribb
pahस्ताigah't tahs weetas no Dan us Bersabu, Sikemu un Mo-
rijas kalnu, un no schejeenes eet us Sodomu, no kurrenes gar-
rahm mirruschu-juhru pehz Mohsus nahwes warr redseht Josuü
ar Israäka behrneem pahri Jordanas-uppei ee-eijoht paschâ Ka-
naäna semmê; kas ar Dahwidu gribb zihnitees prett Goliatu
un us Gilboa apraudaht Saula un Jonatana nahwi, un lihds
ar Salamanu skattiht to jauku spohschu Deewa gohdibu us Bia-
nas un Morijah kalneem; täpat, kas ar ta Kunga mahzelleem gribb
kohpâ eet no Betl-mes us Nazoreti, Nain, Rahnu Galilejâ, Jor-
danas uppi un Galileëru juhru un no schejeenes atkal zaur
Sikemu us Betaniu, tad us Getsemanes dahrsu, Golgatas kalnu,
Kristus fw. lappa basnizu, un no schejeenes wehl beidsiht ap-
melieht Eljes-kalnu ar to debbes-braukschanas basnizu, no kur-
renes tas Kungs pehz fawas augschamzelschanah's no microneem
irr usnents debbesis; wehl: kas schahs të ihsumâ peeminnetas
fw. weetas ar preeku bes kurneschanas gribb apmelieht, tahds
tad irr mans draugs un brahlis, meesa no mannas meesas un
kauls no manneem lauleem, tahdam tad es ar wiffu mihestibu

libds ar scho famu grahmatu us garrigu wißi fneedsu fawn rohtu un luhßu man par draugu un zekka-beedri palitt un oj wehrâ list, pahr to manna grahmata ihsti runna, us kurreni to zekku rahda, un kas tad ihsti pascha zekka galla mehrki irr redsars un atrohdams.

Scho grahmatu us dauds lassitaju wehleßchanohs farastohst, man allasch diwas leetas irr us firds gullejuschas, un ja nu tahs faweem tautas brakteem gribbu par labbu wakkahst, tad manna darba puhles un mehrkis irr schis:

1) Tahdeem, kas pehz mannis kahdu reis Jerusalemi gribb apmelleht, es scho grahmatu par zekka-waddoni dohmu libds, lai tee tahs zeenijamas wehrâ leekamas weetas bes kaut kahda palihga un maldischanahs weeglaki atrasdami, warretu to staryibu falihdßinabt, kas schai grahmata irr rakstihst un kas tur ar azzim irr flattams. — Wissus tohs zekkus, pa kurreem reisneeki patt' schodeen tur wiannâ semmê apfahrt reiso, es neween pehz kahrtas esmu të të falizzis, kâ tas pateest irr, bet arri zekka-tahkumu pehz dohmahm aprehkinnadams, esmu to skaidri peeminnejis, kas us reisoßchanas zekka tai un tai weeta irr atrohdams un wehrâ leekams. Tadeht schi grahmata arri preeksch katra reisneeka buhs dauds leela wehrtibâ pa Kanaana semmi reisojht.

2) Preeksch teem tautas brakteem un mahfahm, kas Jerusalemi netad newarr apmelleht un redseht, bet tiklai us garrigu wißi dohmâs tur buht, es ar scho grahmatu të teem zekku ihstu bildi preeksch azzim, no kâ kattris schohs mannus rakstus lassidams, pats pee fewim warrehs skaidri faprast un apdohmadams spreest, kahda ihsti ta augsta pilsefhta Jerusaleme ar wissahm tahm tur buhdamahm fw. peeminnas weetahm schobrihd' isskattahs un kas bes paschas Jerusalemes wehl wissâ Kanaana semmê irr redsams un flattams.

Ja schi manna diwkhartiga wehleßchanahs pee tauteescheem augtus neßihz un daschu labbu lassitaju usmuddinahs Jerusalemi apmelleht, tad es to redsedams un dsirdedams, no firds preezafchohs, kâ manna darba puhles scho grahmatu farastohst, naw weltigas bijuschas. Tadeht faemmeet nu par labbu, to es no Kristus pusses Zums pasneedsu. Un tas Kungs, kurra pehdas Zuh ar scho grahmatu garrâ melleseet atrast, lai swehti schohs mannus rakstus pee Zuhfu firdim un pee Zuhfu dsihwoßchanas.

To no firds wehle

A. Scherberg.

I.

Reisofchana zaur Kreewu-semmi lihds Konstantinopelei.

(No 4. Oktober lihds 31. Dezember.)

Jau tai 2. Oktober deenâ 1868. gaddâ es no wisseem saweem mihleem draugeem un passihstameem atwaddidamees un „Ar Deewu“ fazzidams, taißjohs us sawa tahka reisofchanas zekka prohjam dohtees, gan labbi sinnadams un paredsedams, ka tahda tahka zekka usnemshana man dauds gruhtibas un daschas fuhras raises atnessihß, tad tomehr us Deewa pataudamees un sawu zerribu us wiannu liddams, es arri to eepreezinashanu ta wezz-tehwa Jehkaba (1 Moßs. 28, 15.) sew par waddonu lihds nemdams, pats pee sewim atskahrtu, ka wissa zilweta dshwofchana un wiss wianna dshwibas-gahjums zaur scho pasauli, wairaf jaw naw, ne lâ weens reisofchanas zeksch pa scho laizigu behdu tufnessit us to muhschigu meera Jerusalemi, kas irr muhsu wissu mahte tur augschâ debbests. Luhl, tahdâ zerribâ stiprinahß, tai 4. Oktober deenâ ap pulstien 11½ no rihta Nihgas dselsu-zekka waggon-wahgds eefehdees, ar preezigu firdi sawu reisofchanas zekku usnemdams, papreekschu brauzu us Dinaburgu, pats pee sewim weenumehr dohmadams, apmelleht to fwehtu semmi, kur pats taz Gohdibas Kungs irr meesâ staigajis un kur arri irr mittufchi wissi tee wiht, kas muhsu kristigu tizzibu dibbinajufchi. Ar katru sohli us preekschu sperroht, mans preeks arri jo wairaf wairojahs drihs ween panahßt to jauto galla mehrki, lai arri warretu eeraudsiht un apskattiht tahs weetas, kur taz muhschigais Deews tit leelus brihnuma darbus darridams, beidsiht sawu isredsetu tautu irr eeweddis tai apsohliâ Kanaâna semme un t. pr.

Daschas deenas Dinaburgâ nodsihwojis, jaw 13. Oktober deenâ aissneedsu Wiknas pilsfehthu, kas no Dinaburgas buhs kahdas 200 werstes tahumâ, eeleijâ buhweta un tadeht mas ween reisneeka azzis kriht, lai gan irr deesgan smukka un jauka pilsfehtha pehz sawas buhschanas. So tuwat pee Wiknas nahß, tad

jau schur un tur azzis papreetschu eeranga wiffadus lappu-koh-
 kus, kas reisneeka firdi jo lihgsnu padarra. Pilssehtâ ee-eijoh
 schur un tur us eelu-stuhreem tu jau warri wiffadus schihdu an-
 delmannus eeraudsiht, kas sawas daschdaschadas prezzes israh-
 wusch, wiffu deenu tur tuppeditami sawu eerastu andeli us pree-
 schu dsenn. Itt ihpaschi schôs pehdejôs gaddôs, lamehr tas
 Pohku dumpis irr beidsees, schihdu eelsch Wiknas irr lohti dauds
 eeweetuschees, kas wiffi kohpâ tillai no andeles ween dsihwodami,
 tur jau kâ daschdeen kreetni fainneeki brangôs nammôs us dsih-
 wofchanu eelohrtelejuschees. Pilssehtas eelas irr wiffszauri ar
 afmineem isbruggetas. Nammi jeb dsihwojamas ehkas irr arri
 lohti brangi taifti un gandrihs wiffszauri us pelleku pehrwes
 wihsi isphosti. Wikna nebuhs wis dauds masaka par muhsu
 Nihgu; to apleezina tahs 22 daschadu tizzibu basnizas. Tapat
 Wahzeeschu, kâ arri Kreewu schê jau irr labba datta, lai gan
 agrati tit katoki ween irr schahs pilssehtas fainneeki bijusch
 un to paschu pahrwaldijusch. Tahs weetas jeb leetas, kas reis-
 neeka azzis schinnî pilssehtâ kriht, irr ta leela Katedral-basniza
 ar 12 altareem puschkota, kas katokeem peederr; apkahrt bas-
 nizai pee feenahm irr besgalla dauds leelas bildes redsamas,
 kas wiffas kohpâ to ween rahda un stahsta, to jaw mehs no
 bihbeles-stahsteem effam mahzijuschees un sinnam. Bes ta wehl
 muhsu azzis kriht tee Ostrabramfsi wahrri, kas warren skaisi
 ar brangahm ehrgesehm irr ispuschlotti, tur kattoku preesteri mi-
 schas lassidami ideenas sawu deewakalposchanu mehds turreht
 un tabehl ikweens zaur scheem wahrteem zauri eedams sawu
 zeppuri nonemm. Schee wahrri jaw no Brahma latkeem tur
 dibbinati un kâ kattoki melsch, tad schinnî weeta effoht ta fw.
 Mahrija reis parahdijusees; tapehz kattoki schohs wahrnus war-
 ren zeena un par fwehteem turra. Beidsoht skattifimees wehl
 tur buhdamâ Wahzu dr. Luttera-tizzibas basnizâ eelschâ. Scho
 basnizu stary tahm leelah-n ehlahm gandrihs nemas newarr ee-
 raudsiht, tapehz, ka winna nestahw wis eelas mallâ, bet drufku
 tahkati aij zittahm ehlahm. Taggadejais zeen. Allufnes draud-
 ses mahzitajs Keusler lungs, kas tobrihd' bij par palihga mah-
 zitaju Wiknâ, man scho basnizu jo peeklahjigi israhdiya. Lai
 nu gan no ahr-pusses schi basniza naw nekahda teizami ispusch-
 kota, tad tomehr eelsch-puffe lohti jauka isskattahs. Itt ihpa-
 schi altaris irr jo jauki un gresni isrohtohs. Te altara bildes
 usluhkojoh, tahs wiffu ta Runga Jesus dsihwes-gahjumu atgah-
 dina, no winna fw. peedfimschanas lihds pat winna debbes-
 brauffchanai.

Wesselas 2 deenas eelsch Wiknas nodsihwojis, es jaw tai

16. Oktober deenâ fawu reisofchanu usnehm uſ Winstla pilſſeſhtu, kaſ irr 189 werſtes tahtu no Wiknaſ. Uſ ſcha zekta atrohdaſ 7 maſaſ pilſſeſhtinaſ, ko wiſſwairaf ſchihdi ween apdſihwo; tapeh; pah; tahm pilſſeſhtinahm naw arr ne kaſ wehrâ leekamaſ, ko warretu paſtahtliht. Winnu wahrdi irr ſchee: Uſman, Suprau, Smorgau, Lebedſenno, Wolodetſchna, Krafnoi un Madefſchewiz. To wehl warru peeminneht, ka ſcho zektu reiſojoht man iſgahja weſſelaſ 5 deenaſ, lihds kamehr Winstla pilſſeſhtu aiſſneedu. Ut, zik jauka, lihdsena un weegli apſtrahdajama irr daudſ weetâſ ſchê ta ſemme! Gedſihwotaji un ſemmeskohpeji irr til weenigi Kreewi un kattoki ween, tomehr ihſtaſ apthopſchanaſ un gruntigaſ iſſtrahdaſchanaſ ſemmei wehl truhtſi; arri dſihwojamaſ ehlaſ naw ne uſ kahdu wiſſi gruntigi apthopſtaſ. Daſchu labbu reiſi man gaddijah; arri ſemneeku mahjâſ pa nakti pahrgulleht un tē nu eſ newarreju iſbrihnoteeſ, ka tahtſ puffeſ ſeewiſchtaſ ſawaſ dſijaſ wehrpj uſ tahda reſna nodrahtſta rungâſ galla zaur iſmannigu rinkigreeſchanaſ, un kad eſ winnaſhm padohmu dewu, lai eegahda ſewim Widſemmes rattinauſ, zaur ko kad ahtraki dſijaſ ſawehrpih; un til daudſ laika neiſtehreht, tad winnaſ man atbildeja, ka tahda mohde wehl ſchê winnu ſtarpâ neeffoht eeweſta un ſchah; arri ar rattineem neprohtoht wiſ wehrpt. Iau no Lebedſenno pilſſeſhtinaſ ta ſemme lihds patt Winstlu nerahdah; wairſ til jauka un lihdsena, bet turpretti wairaf kalnaina un ar daudſ meſchu noauguſt.

21. Oktober deenâ eſ itt laimigi Winstlu aiſſneedu, kaſ uſ paſtahwa kalna buhweta, pirmoreiſ uſſtattoht, reiſneeka azzis deeſgan ſmulka iſſkattah;. Taiſ 2 deenâſ, kamehr ſchinni pilſſeſhtâ atſpirdſinadameeſ pawaddiju, man deeſgan laika atlicka ir ar ſcho pilſſeſhtu jo peeklahjigi eepaſihteeſ. Winstla, kaſ deeſgan irr leela peh; ſawaſ buhſchanaſ, tomehr muhſcham un ne kad naw wiſ peelihdſinajama Wiknai. Scho pilſſeſhtu apdſihwo wiſſ wairaf ſchihdi ween; tapeh; arri kahreiba un ſpohdriba wiſſwairaf preekſchpilſſeſhtâ maſ ween irr redſama. Kreewu, Wahzeeſchu un kattoku arri ir ſchê truhtumaſ wiſ nau, bet tee tur paſchâ pilſſeſhtâ ween miehds uſturreteeſ. Peh; tam, kad jaw ar wiſſu buhſchanaſ ſchinni pilſſeſhtâ biju zik nezik eepaſinneeſ, tad wehl beidſoht preekſch ſawaſ aiſreiſofchanaſ apmekleju to tur buhdamu Wahzu dr. mahzitaju Schröder lungu, kaſ lihds ar ſawu gaſpaſchu, dſimti Widſemneeki buhdami, manni itt miſligi uſnehma; un kad kahdaſ ſtundaſ kohpâ bijahm ſarunnajuſcheeſ, tad winſch beidſoht man wehl grahmatâſ uſ Ddeſſa pilſſeſhtu tam tur buhdamam gimnaſtiaſ flohlmeiſteram Goth lungam lihds dewa, to paſchu luhgdamaſ, lai arri ir winſch ar ſawu padoh-

mu deht mannas tahkat reisofchanas us Konstantinopeli man peepalihdsobt. Tä tad zeen. Schröder mahzitajam par wissu winna mihlestibu, so man bij parahdijis, kà arri par to padohmu, so winseh man lihds dewa, kà us tahda tahka zekka waijagoht is-turretees, lai nekrihtobt blehschu naggôs — pateikdamees un no winna atwaddidamees, es jau tai 23. Oktober deenâ no Win-fas schkiridamees, aisreisofju us Bebrawfli pilssehtu prohjam. Behz 5 deenu reisofchanas, tai 28. Oktober es itt lâimigi pee-minnetu pilssehtu aissneedsu. Wiss tas leelais apgabbals, so turp reisodams biju redsejis un wehrâ lizzis, irr arri daschâ weeta ar flaisstem dabbas jautumeem puschtohts. Scho apgab-balu apdsihwo tikkai tahdi Kreemu laudis ween, kas baltôs swahrôs gehrbuschees isskattahs tahdi, kà tee struhgu Pohlischi, kas us muhsu Rihgu pa daugawu ar plohstem mehds brautt. Wiss tas aprakstihths zeksch, no paschas Wiknas lihds patt Be-brawfsta pilssehtu, tahdas 400 werstes, irr abbejâs puffes zettam diwâs rindâs ar brangeem behrseem nostahdihts, tã ka reisneeks us maldifchanohs newarr ir ne dohmaht. Patte Bebrawfsti pils-sehta, kurru wiswairak tikkai schihdi ween apdsihwo, naw ne-kahda wissai teizama pilssehta; tomehr winnas leelais kreposts, kas ais preefsch-pilssehtas atrohдахs, un kurru tikkai Kreemu larrakungi ar saldateem, kas schè karjarmôs eefohrteleti — ap-dsihwo, irr jo brangi buhwehts un jo zeeschi ar leelahm aug-stahm welwehm un dselsu tsehugguna wahrte durwim nostipri-nahts. Bahra deenas schai pilssehtâ uslawejees, tai 31. Okto-ber deenâ, no Bebrawfli atstahdamees, pa taisnu bruggetu schof-feju jaw aisreisofju us Tschernigowu prohjam. Behz daschahm zekka gruhtibahm tikkai tai 13. November deenâ patt wehlâ waktarâ Tschernigowa pilssehtu aissneedsu, kas patti gubernas pilssehta buhdama un lihdsenâ weeta buhweta, ar 15 Kreemu basnijahm puschkota — deesgan jauka isskattahs. Tai zekka no Bebrawfli lihds Tschernigowu 267 werstes tahtumâ, atrohдахs 3 pilssehtas; winnu wahrdi irr schee: Nagetschew, Gommel un Reppi. No wissahm 3 pilssehtahm, Gommel irr ta leelaka un flaisstaka pilssehta. Ir us scha zekka m. mas azzis dabbuja dees-gan jaunu raibumu eeraudsiht, kà arri daschus apbrihnojamus semmes apgabbalus jo peeklahjigi apstattiht. Tschernigowâ pee-gohdiga giminastias fohlmeistera Tessenberg funga labbu mahjas-weetu atraddis, es schè nodsihwoju wesselas 6 deenas, un pa scho laiku mannim gluschi labbi klahjahs, jo tapat Tessenberg fungs, kà arri zeenijams musihka meisters Ofserk fungs, abbi tohpâ par man ruhpejahs, mannim schur un tur darbu ar kla-weeru stimmeschanu pagahdadami. Tai 20. November deenâ

no Tschernigowas isreisjois un tà pehz 133 werstu tabtas reiso-
 fchanas, es rittigi pehz weffela mehnescha laika, lamehr no Minstas
 biju schlibrees, tai 23. Nowember deenâ, tas bija festdeena, pehz
 pufsdeenas pulksten 2 aissneedsu to leelu brangu Kiew pilsehtu.
 Tomehr pehz pateeffbas warru leezinaht, tà tas leelais semmes
 apgabals tapat apfahrt Tschernigowu, ka arri ap Reschin un
 Kosalez pilsehtahm, irr weens warren augligs semmes apgab-
 bals; tapehz tur arri weena mahrzina maises retti kad par 1 kay.
 fudraba wairat maksfa. Zilweku usturra schè irr kochti lehta un
 labba; muhsu pusses pilsehtâs tu par 25 kay. tik labbi nebhft
 paehdis, tà tur par 7½ kappeitahm. — Schai pufs Kiew pilse-
 htas, kahdas 30 werstes tahku pa abbahm zetta puffedm eefah-
 taks leels bees preeschu-kochtu meschs, tas aiseet jo tahki us
 wiffahm puffedm prohjam. Un tà rahdahs, tad ar scho paschu
 preeschu meschu tur Kreewu-semme tas skuiju meschs pagallam
 beidsahs, jo winn'pufs Kiew pilsehtas us Odeffas pussi brau-
 zoht, reisneeka azzis tik weenigi lappu-kochtu birses ween mehds
 eeraudjht, bet no skuiju mescha tur wairs naw ne wehsts! —
 Bet lai nu wehl ihpafchi stahstu pahr paschu Kiew pilsehtu.
 Schi leela pilsehta atrohдах paschâ Dnepr'-uppes malla, us
 breefmigi stahwa kalna buhweta. Tas tilts pahr scho uppi, kas
 wisszauri ar tschugguna leeleem steeneem un fehdehm jo warren
 brangi buhwehts un nostiprinahts, irr teescham weens apbrih-
 nojams tilts, tur 5 leeli wahrti atrohдах us tilta zelti, pa
 kurreem irr jabrauz zauri lihds lamehr winn'pufs Dnepr'-uppes
 teef. Bahri schim peeminnetam tiltam tizzis, es negahju wis
 apfahrt kalnu pa to zeltu us pilsehtu, tapehz, ka tur irr leels
 rinkis, bet teescham tahpu turpat pa 9 leelahm treppehm taifni
 kalnâ augschâ, tur garrahm Kreewu leelai Laura bajnizai wehl
 labbu gabbalu pa lihdsenu semmes plazzi eedams, drihs ween
 aissneedsu paschu Kiewas eefsch-pilsehtu, tur nu preefsch fewim
 mahjas-weetu dabbujis un no ta tahka zetta gruhitibahm gluschi
 nopuhlehts, schinni fweschâ pilsehtâ nedsihwoju atkal weffelas
 7 deenas. Pa scho laiku tur usturredamees nedsihwoju wis
 gluschi meerâ us weetas; weentahrt mannim laika deesgan is-
 gahja scho pilsehtu jo peeklahjigi apskattoht, un ohtrukahrt arri
 schur un tur darbs gaddijahs, ar so kahdu naudas grassi war-
 reju us preefsch-deenahm nopelniht, lai isdewigâ laikâ warretu
 atkal tahkati reisoh. Pahr paschu Kiew pilsehtu, kahda ta is-
 flattahs, té nu beidsoh lai wehl kahdu ihfus wahrdus peeleeeku.
 Ihft faktoht: Kiew pilsehta irr weena leela un jauka pilsehta,
 bet tahs mahjas un nammi naw té wis wiffai krahschni
 buhweti, tà zittâs pilsehtâs mehds buht, bet tikai tur pilseht-

tas widdus eeleijä ta leela eela, tur daudj baggatu kaupmannu bohdes atrohdahs, irr tas krahfschnakais apgabbals par wiffu pilssfehtu. Patti pilssfehta irr krustam schkehrsam pa kalnu kalneem un eeleiju eeleijahm ismehtata, tä ka leeli plattschi irr pahri ja=eet, ja grihb ohträ pilssfehtas stuhri eeffschä titt. Lai nu gan pa wiffu pilssfehtu kohpä flaitoht, buhs kahdas 42 basnizas, tad tomehr leela Kreewu Laura basniza ar kahdeem 12 tohrneem puschfota, irr ta leelata un skaiskata basniza par wiffahm zittahm basnijahm. Deht winnas branguma un ta skaisstuma, kas pee schahs basnizas irr redsams, winna arri teescham no fatra reisneeka irr jo apbrihnojama. Appatsch schahs basnizas arri atrohdahs ta weeta jeb petschara, tur daudj nomirruschi irr pazglabbati, tä ka wehl taggad winnu lihkus tur warr apflattihht. Tadeht ir es tur buhdams ar zitteem Kreewu reisneekeem pa treppu treppehm kahpdami un heidsiht swezses aisdedsinajuschi pa schauru tumfschu gangi appatsch semmes eedami tohs aishgahjuschs apflattijahm. Pirmä petscharä atrohdahs 53 lihki ar teem 7 braktu gulletajeem aish restehm zittä lambari; un no schejeenes pahri dahrsam eetohht, atrohdahs atkal ohtra Kreewu basniza, ar to tur buhdamu petscharu, tur 32 lihki teef rahditi. No Laura basnizas labbä gabbalä eeffsch fw. Mikkeka basnizas, atkal sudraba fahretä rahda kahdas fw. Warwaras lihki, kas no paganu tautas buhdama, effoht Kreewu tizzibu peenehmuff, un tadeht winnas tehws, ka daschdeen' meschaneets un pagans buhdams, effoht sawai meitai, tizzibas eenaida deht, ar nasi tallu nogreesis. Wahzeeschu eeffsch Kiewas irr jaw labba datta eewee-tuschees; winneem irr arri sawa basniza lihds ar sawu mahzita ju un skohlmeisteri. Paschä mirronu peeminneschanas swehttu deenä man gaddijahs tur Wahzu Deewa wahrdds klahht buht; tur mahzitajs Swensohn spreddiki turreja pahr teem apustuka Pahwila wahrdeem: „So kad mehs dsihwojam, tad mehs dsihwojam tam Kungam; kad mehs nomirstam, kad mehs nomirstam tam Kungam. Tapehz, jeb mehs dsihwojam, jeb nomirstam, mehs peederram tam Kungam.“ Reem. gr. 14, 8.

Kä jau teizu, 7 deenas eeffsch Kiew pilssfehtas nodsihwojis, nu man atkal wajjadseja pa zekku tablat dohtees; tadeht sawas leetas sawä zekka-sohmä eepaltajis, itt ahtri ween nu aishgahju us Kiewas dselsu-zekka stazionu; jo nu par laimi bij weenreis tas brihdis atnahjis, kad warreju pa dselsu-zekku lihds Wenziz jeb Baltas pilssfehtu bes makfas aishbraukt tik tadeht, ka toreis wehl dselsu-zeksch nebij gattaws; un kad kahdu reis wajjadibas deht tikka braukts, tad arri daschus reisneekus lihds panehma. Drihs ween dselsu-zekka wagonä ruhmi atradduschti, mehs paschä

1. Dezember deenâ ap pullsten 12 pussdeenâ no Kiewa pilssehtas schirdamees, tà ar putna spahrneem tahs 240 werstes lihds Weniz pilssehtu noffrehjam. Sautas eeleijas, ar wiffadeem lappu-kohkeem un semneeku mahjas ar basnizahm, tà arri masu fahdschu pilssehtinahm tiffkai schur tur muhsu azzis eelihgsmoja. Waffarâ ap pullsten 10 jaw aissneedsam Weniz pilssehtu; bet tadeht, ta muhsu maschins tè 4 deenas kawejahs, jaw newarream tahstaf reisoht; tapehz paliffkam schinni pilssehtinâ tif ilgi, lihds kamehr attal pa dselsu-zekku warretu us Baltu aissbraukt. No Weniz pilssehtas naw nekas to fazzisht, wianna irr tiffkai tahda schihdu pilssehtina ween ar 2 Kreewu un 1 kattolu basnizahm. Celas nelur naw bruggetas un tadeht dubku un netihribas tur irr wiffas mallas pilnas. Tai 5. Dezemberi no Weniz pilssehtas atstahdamees, mehsh nu pa dselsu-zekku aissbrauzam us Baltu. Pa wiffu to leelu apgabbalu, kahdas 260 werstes brauzoht, wiffur azzis tiffkai eerauga leelohs klaijumus ar tohti augligu semmi. No stuiju kohkeem tè wairs naw ne smaktas, tiffkai jauki lappu-tohti, tà: ohsoli, kawas, leepas, gohbas, elksami un arri retti behrsi schè irr wifszauri redsami un tadeht daschs apgabbals irr tif jauks, ta ir azzu newarr nogreest no flattischanahs. Mahjas, kas deesgan flitti apkohptas, irr tiffkai gandrihs paleijas ween buhwetas, lai itt ihpafchi seemas-laitâ wehjsch zauri nepuhfch un auktas nepadarra. Mahju peederri-geem augtu dahrseem retti ween tur kahdu masu sehtu aptahrt taihtu warr eeraudsiht, bet wiffi dahrsi lihds ar leeleem kirschu-tohku dahrseem irr tàpatt walligi bes wiffas sehtas. Dauds fainneeki tai pussè rahdahs leeli bischu tohpeji buht, jo retti ween kahds dahrss bes bischu-strohpeem irr redsams. — Kahda tur ta pussè pehz dabbas buhfschanas irr, to noprattiseet no ta, kad fazzischu: Gelfsch Kiewas es 1. Dezember atstahju jau seemu, Weniz pilssehtâ redseju tiffkai mehrenu farmu, bet 7. Dezember eelfsch Baltas ee-eedams, atraddu pilnigu waffaru ween. Schur un tur reisneeks eerauga leelus pullkus gannamu lohpu pa nohrahm, pfawahm un attal aitas pa rudsu laukeem gannotees. Baltas pilssehta atrohдахs buhweta dillâ eeleijâ starp 2 warren leeleem kalneem eenemta. Scho pilssehtu nu pateest warr no-fault par riktigu schihdu pilssehtu ween, jo gandrihs retti ween tur kahdu mahju bes schihdeem atraddist. Tohti mas schè atrohдахs Kreewu jeb arr Wahzeeschu tautas eedsihwotaju. Pa wiffu pilssehtu irr tiffkai 2 Kreewu un 1 kattotu basnizas. Wiffa pilssehtas kalna pakalne irr ar wehja-dfirnawahm tà sehtin apsehta, laitam tapehz, ta schè uhdens uppes turwumâ naw. Mahjas tè naw nekahdas teizgmas, retti ween tur kahdas

glichtakas ehkas eeraudsiß, tur Kreewu teefas-kungi mehds us-turretees. Täpatt wiffas pilzfehtas eelas, lä arri tas tirgus plazzis irr ar schihdineem lä bahstin peebahsis, kas ar peebraufuscheem semneekem tur andeledamees dingejahs un tä fawu andeli djenn.

Pilnas 3 deenas pa Baltu nodsihwojis, es jaw 11. Dezember no rihta pulksten 8 aisreisoju us Aananow pilzfehtu proh-jam, kas irr tiffai 37 werstes tahku. Gan nu no Baltas buhtu warrejis tahs 200 werstes lihds Ddettu pa dselsu-zettu aisbrautt, bet es tihscham to nedarriju, jo gribbeju pa semmes-zettu labbat kahjahm reisoh, lai jaw warretu ar tahs puffes eedsihwotajeem un winnu buhschanu zif ne zif eepasihtees. — Dhrä deenä, tai 12. Dezember pulksten 1 pehz pufsdeenas, pa leekeem flaijeem tihromeem eedams, drihs ween jaw Aananow pilzfehtu aissneedsu, kas täpatt lä Balta dsiffä eeleijä stahwedama, daudj jaukaka un flaißtata nekä Balta isstattahs. Tai 13. Dezember no Aananow pilzfehtas isreisojis, jaw 17. Dezember ap paschu pufsdeenu Deewu teikdams un flawedams par laimigu un schehligu wad-dishchanu, eereisoju eeffch Ddeffas. Us scha fawa zetta es deef-gan raibumus tiffu redsejis un peedsihwojis, lä tahs puffes kau-dis tur dsihwo un isturrahs. Ihst falkoh, winnu mahjas-buhschana irr tahda: Ja kas grihb fewim jaunu mahju buhweht, tas tad isroh leelu dsiffu bedri, ap mallahm eefftt garrus meetus, tad no abbahm puffehm meetu starpäs eepinn schaggarus un to widduzi nu peepilda ar lihpanu semmi un pleenu, tur pa starpahm jo beej ween falmus eejauz un us tahdu wißti, tad muhris irr tit augsti uszeltis lä waijaga, tad leet greeßtus, uszett falmu juntu, ahrpuffi notaisa gluddenu, apsmehre jeb nowitte ar fakteem, istabä eetaifa masu krahsni preeffch maiseszepfchanas jeb ehdeena wahrischanas un wehl beidsiht eeleeß di-wus masus glahses lohdsinus, un tä tad irr mahja pateeffi gat-tawa. Tadeht arri no patt Baltas lihds Ddettu tu neredseßi neweenas kreetnas kohla mahjas, bet tiffai tahdas wellenu butkas ween. Tiffai Wahzeeschu kolonisteem, kas schē irr us dsihwi no-mettuschees, irr tahs skaisatakahs kohla mahjas. Winneem arri irr fawa basniza un mahzitajs lihds ar fohlmeisteri. Un kapehz tad tahs puffes semneekem par glihtahm mahjahm irr jagahda? seema, ja garra, tad til 3 mehneschus ween pastahw; Februar mehnescha beigäs jaw atkal jauna pawassara irr klast. Istabu winni tiffai kurrina ar falmeem, wirsajeem, jeb arri ar istalte-tahm wellenahm, pee lä tad arri maifi issepj jeb arri putru iswahra. Sirnu, lehzu, rihsu un kahpostu bariiba irr winnu mihtaka usturra. Semme tur irr kohiti augliga, irdena un lehti

isstrahdajama, tapeh; arri wianni fawu semmi til glihti un ruh-
 pigi neapfohpj kà pee mums mehds isstrahdaht. Un man leekahs,
 ka tur tahs puffes faudis muhscham un nekad newarr til leelus
 semmes gabbalus jo peeckahjigi apstrahdaht, tadeht, ka kauschu
 tur irr par mas. So pa scho zekku reisojoht, tu neredseft us tih-
 rumeem neweenu kohku, neweenu birfiti, ne arri nekahdus purwju
 kruhmuš, bet tikkai weenigi muhschigus klaijus lihdsenus semmes-
 gabbalus ween, kas nepahredsamã wihsê kà besgalliga plascha
 juhra taktu, jo taktu preeksch flattitaja azzim aiseet prohjam.
 Paschã Dezember mehnesi, tur pee mums jaw leelu leelais auf-
 stums parahdahs, tad tur tai laika pee winneem irr pawissam
 zitta leeta. Mihliga, fitta faule ar faweem fildidameem starreem
 ruddens deenas jo jaukas padarra, laizinsch kà pee mums Mai
 mehnesi mehds buht, wissur mihku wassaru pasluddina un tapeh;
 arri pee wisseem raddijumeem warr manniht mohdribu kaulôs.
 Gandrihs no Ananow pilsehtas eesahfoht lihds paschu Ddettu
 tas semmes zeksch eet pa jauku eeleiju weenumehr us preekschu
 prohjam, tur kà falkoht, wissa schi garra eeleija irr kà sehtin
 noschta ar semneeku mahjahm, muischahm un basnijahm. Scho
 zekku reisojoht, tawas azzis wairak neredf, nekã lustigus behrnus
 freklinôs springejoht pa pagalmeem; lohpu-gannekus gannotees
 pa plaw'mallahm un tihromeem; tad atkal schur un tur darbi-
 neeki pahra wehrschus pee arkla aijjuhufchi, tihrumôs strahda-
 dami arr un ezze fawu semni. Tã tur pee winneem wehlã
 ruddens laika. Salka, ka til Janwar un Februar mehneschôs
 tur seemas-bahrgums zil ne zil parahdotees, un ar to tad arri
 wissa seema effoht pagallam. Tã tad pa scho jauko eeleiju rei-
 sodams, peh; 6 deenu eeschanas, jaw peeminnetã 17. Dezem-
 ber Ddettu aissneedsu. — Pilsehtã ee-eijoht un tahs staltahs
 ehkas lihds ar mello juhru usfkattoht, manna firds gauschi pree-
 zajahs. Wissas grubtibas, ko us tahda tahla zekka no Rihgas
 lihds patt paschu Ddettu, gandrihs kahdas 2000 werstes reisodams,
 biju baudijis, isnihla tã, kã falna faules karstumã. Sweschã
 pilsehtã eegahjuscham, manna pirma ruhpechanahs bij, to tur
 buhdamu gimnastijas skohlmeisteri Foth lungu usmekleht, tapeh;
 ka man no Winstas pilsehtas mahzitaja Schröder kunga weena
 grahmata winnam bij nodohdama. Drihs ween, kad peeminnetu
 skohlas-kungu biju atraddis, meh; zaur to grahmatu, ko zeen.
 Schröder mahzitajs man bij lihds dewis, palikkahm kã wezzu
 wezzee draugi un tã tad pee winna mihligu usnemshanu atrad-
 dis un peeckahjigi eefohrtelejees, es drihs no fawahm zekka grub-
 tibahm Pilnigi atspirdsinajees, fahku ar Ddettu un winnas buh-
 schanu pilnigati eepaschtees. Wesselas 10 deenas schinni pilse-

fehã pawaddoht, man bij tã faktoht, laika deefgan neween wiffu peellahjigi apfattiht, bet arri wiffas weetas un leetas jo pareiſi eewehroht. Un tad Ddeffa no mums irr leelã tabtumã uf Turku rohbeſchahm, tad gan man peellahjahs pahr Ddeffu kahdu ihfu ſinnu doht. Ihff faktoht, ſchi pilſfehã pee paſchas mellahs juhãas uf kalna buhweta, ar ſaweem daudſfahrtingeem baſnizu tohrneem un ſtalteem nammeem irr weena leela un ſkaiſta pilſfehã. Peh; winnas krahſchnuma un branguma, tãpatt muhſu wezza Rihga, tã arri Wikna jeb Kiew pilſfehã Ddeffai nelahdi naw peelihdſijamas. Lai nu gan ſchahs pilſfehãas eedſihwotaji, prohti tee ſaimneeki, irr tillai Kreemi un Bahzeefchi ween, tad tomehr ſchi pilſfehã zaur tahm daiſhadahm kauſchu tautahm, kaſ winnu apmelle, irr tã jauttin fajaukta. Ddeffã neween warr wiffadus kaudis redſeht, bet arri wiffadas wallodas diſrdeht runnajam. Wihnuſchu un ſchenku tur naw wis til daudſi tã pee mums Rihgã, bet turpretti tehãas-trakteeri irr jo beefchi ween atrohdami. Ghdamaſ leetas pee Ddeffneekteem irr daudſ lehtakaſ, ne tã pee mums muhſu puſſe mehdi buht. Pa wiffu pilſfehãu irr 12 Kreemu, 1 kattoku nu 1 Luttera baſnizaſ. Preezigohs ſeemas-ſwehtkuſ man gaddijahs turpatt Ddeffã ar wiffu leelo Wahzu draudſi kohpã winnu weenigã baſniza noſwehtihã. Winnu mahzitajam irr Biedemann wahrds. Tai 28. Dezember, kaſ bij feſtdeenã, man nu waijadſeja fataiſſtees, lai ar Kreemu dampfluggi „Aleſſander-Kehnia“ warretu pa mello juhru probjam dohteas uf Turku galwas-pilſfehãu Konſtantinopeli. — Sirſnigãſ ſweizinaſchãnaſ, tãpatt wiſſeem ſaweem labbadarritajeem, tã arri Ddeffãſ pilſfehãtai un wiffai Kreemu ſemmei dohdamaſ, pulkſten 4½ peh; puſſdeenas no ohãas iſbraukufchi, mehſ deramees pa juhru weenumehr uf preekſchu. Dhtrã deenã ap paſchu puſſdeenu leeli juhãas uhdens witni draudeja muhſu fuggi woi gabbal' gabbalõs fadauſiht. Drihſ ween 2 leeli uhdens witni mahju angſtumã uf muhſu fuggi gahſdamees, to paſchu azzu-mirkli peepildija ar uhdeni glufchi vilnu. Wiſſi kaudis, tã arri daſchi Turki eefahã „Allah, Allah!“ breht un es arri tahãas breefmas nekãd neredſejis, dohmaju, tã nupatt muhſu pehdiga ſtunda klahtu. Bet zaur matrohſchu iſmanibu uhdens no fugga drihſ ween pa waffejeem zaurumeem tillã iſlaifſtã ahã un mehſ drohſchi atkal warrejam uf zekã dohteas. Lai nu gan fahs 900 werſtes pa mello juhru labbã laikã no brauz pa 36 ſtundahm, tad tomehr muhſu fuggis leelas wehãas deht brauzã 72 ſtundã, prohti, 3 deenas un 3 naktis, lihdi ka-mehr 31. Dezember paſchã „Sauna gadda“ feſtdeenas, jalkarã pulkſten 4 peh; puſſdeenas, ar wiffu leelo wehãru un uhdens-

wikneem laudamees, eebrauzam Konstantinopeles ohstâ; un tà pa fcho ohstu, kurra gandrihs buhs leelata ne là muhsu daugawa, weffelas 2 stundas braukdami ais sultana pils tillam, tur prett leelo tiltu sinnamâ weetâ muhsu kuggis apstahjâhs.

II.

Konstantinopele un wiinnas apgabbals.

(No 1. lihds 8. Janwar.)

Sweščhâ pilssehtâ, wezza-gadda wakkarâ eebraufscham, kad 1869tais gads ais fleefschna stahweja, mansp reeks bij jo leels ar fcho sawahdu Turku pilssehtu eepasihtees. Bet kad jau drihs ween tumščhums un nakts-krehfliba muhs apklahja, tad to wakkaru turpatt us kugga nodsihwodams pawaddiju, til weenigi to leelo Konstantinopeles pilssehtu jo peeklahjigi no wissahm pusseshm apstattidams. Itt ihpafchi no kugga wakkara-laitâ flattotees un fcho pilssehtu jo gruntigi apluhkojoht, irr warren jauka issfattischanahs us wissahm pusseshm deht tam, ka patte pilssehta abbejâs ohstas pusses us pakalneem buhweta un tadeht mahja pahr mahju aisweenu augstati stahwedama, leelôs nammu stehfôs aiseet pahr kalneem tahku prohjam us wissahm mallahm. Warr gan dohmaht, kad wakkara-laitâ wiffôs nammds swezzes teef aisdedsinatâs un pa 3 jeb 4 swezzes us lohga noliktas, là Turki sawus swehtkus sagaididami mehds darriht, jo ar muhsu 1. Janwar deenu, winnu treiju deenu swehtki eefahkâhs — zil raibi tad tas flattitaja azzis isleekâhs. Wes ta wehl jaukee saktee zihpressu tohti là swezzes taifni gaisâ pazeldamees, schur un tur jo beeschi ween irr redjami. Bet jo wairat apbrihnojamas irr winnu leelahs moschejas jeb basnizas, kas ar saweem nesflaitameem teeweem spizzigeem tohrneem un puš-mehnescha sismi galls, wissu leelo pilssehtu là pilbiht peepilda. Kad jau mannas azzis bij peekuffuschas tohs raibumus flattitees, tad es sawâ sinnamâ weetâ apgullohs, un tad ween pamohdohs, kad jaw Turki no rihta muhsu tuggam ar sawahm masahm laiwinahm klahi peebraufschchi, sahka saukt un kleeht, woi kahds ar scheem negribboht pee mallas zeltees. Ap pulsten 9 no rihta us muhsu kugga atnahza diwi Kreewu klohtera brahti un wissus reisneelus, kas ween us Jerusalemi no Kreewu-semmes reissoja, aizinaja scheem lihds eet. Schê japeeminn, ka muhsu augsta waldischana gan sinnadama, ka ilgaddus dauds Kreewu swehtreisneeli us Jerusalemi reiso, irr preeksch wiinneem tur Konstantinopelê nammu

eeriktejuß, fur wißi swehtreisneeki teef itt mihligi usnemti un lohtrelis teem par wetti dohtis. Un ta arri irr weena teizama eerikteschana, par to kattris reisneeks warr no frds preezatees. Ta tad fuggi atstahdami, mehs 12 Serusalemes reisneeki ar Turku maso lairwinu, kattris kewu (6 kay.) aismalfajufchi, pee ohstas mallas peebrakufchi, eegahjahm sinnamâ Kreerwu swehtreisneeku nammâ, fur tuhdaß ar firtu tehju pazeeniti, labbu mahjasweetu dabujam. Gan nu zerream us Serusalemi drihs prohjam reisohß, bet jau muhsu mahjas-fainneeks mums paslud-dinaja, ta tas fuggis, ar to mehs no Odeffas effohß atbraufufchi, ne-eesohß wis tabtati un tadeht mums us ohtru fuggi effohß jagaida, las tiffai pehz 6 deenahm schurp atnahßsoht. Tahda sinna mannim arri glufchi labbi patiffa, jo par to laitu man arri tiffai laifs ween atliffa, ar Konstantinopeli un winnas buhschanu jo pilnigi eepasihtees. 1. Januar deenâ ap pullsten 10 mehs kahdi 12 wihri weenâ barrâ fataifjufchees, eefahfahm Konstantinopeli zaurstaigahß un apstattiht. Konstantinopele bes Serusalemes un Rohmas irr ta trescha eewehrojama pasaules pilsehta. Winnas taggedeu wahrdu ta nefs no ta kristita Keemeru keisera Konstantina ta Leela, las preeßch 1512 gaddeem scho pilsehtu tur irr eefahjis buhsweht, fur ta taggad stahw. Nesinnu, wai wehl zitta kahda pilsehta wirs semmes buhs tit dauds farra-breesmas redsejuß, ne ta schi pilsehta. Saffa, ta wißmasal 24 reises Konstantinopele effohß aplehgereta un no eenaidneekeem neschehligi isphostita tiffuf. 1453 gaddâ, kad pehdigais Keemeru keisers Konstantins no netizzigeem Turkeem tiffa uswarrehts un wißi eedshwotaji par wehrgeem pahrdohßti, tad no ta laika Turku sultans Muämeds II. sawu walstibas krehslu tur irr dibbinajis, las wißas kristigas basnizas par Turku moschejahm pahrwehrsdoms, ta wiltiga praweescha Muämeda tizzibu të irr us Inßtera lizzis, lai wißi muämedaneeßchu tizzibas apleezinataji to sinna un fajuhß, ta sultans eelßch Konstantinopeles irr winnu galwa un wiltiga Muämeda tizzibas aistahwetajis un stiprakais pamats.

Kahda taggadeja Konstantinopele isfkattahß, pahr to taggad të ihßunâ runnaseßchu. Ar sawahm besgalla leelahm preeßchpilssehtahm Konstantinopele irr lohti leela un tur usturrahß wairaf ne ta weßfels millions eedshwotaju. Batte pilsehta eedallahß 3 daffas. Seemefa pufße irr pirma pilsehtas daffa ar pascha sultana pilli, fur wißi sweßchu semju wehstneeki dshwos un sché arri atrohðahß wißas kristitu kauschu basnizas. Pretti deenas-widdus pufßi, aif juhßas kanala, pretti marmora juhrai, irr ta ohtra Bosporus-jeb Skutari pilsehtas daffa ar wairaf ne ta 100,000 Turku

eedsihwotajeem. Us rihta-pussi prett Giropu kahdas 10 werstes garra pilssehtas dalka aiseet garrahn Marmora juhras massu, kur wairaf ne kà puss milliona Turku ar mas kristiteem laudim kophà dšihwo. Scha appabbalà irr tahs wissu-leelafahs un apbrihnojamas Turku moschejas jeb basnizas. Pa wissu pilssehtu kophà skaitoht, isnaktoht 485 moschejas un lihds 5000 majafee luhgšchanas nammi.

Birms par Konstantinopeli tahkat stahstu, apstattisim papreeshu to seemeta-pilssehtas dalku, kas jo glihtaka un baggataka ar Giropeeschu kaupmannu bohdehm puschkota. Schu pilssehtas dalku winni fauz Pera. Tè nu us eelas stahwedami mehs drihs ween eeraugam to leelo ugguns wakneeka stabbu, kas kahdas 200 pehdas us augšchu gaisà pazekahs. No schejenes pa eelu garrahn juhras ohsta-mallai us deenas-widdus pussi eetohht, muhsu azzis papreeshu kriht tahs Turku prezzu bohdes, kur winni pahrdohd tàpatt maissi, pliwu, zeptus kuhlenus, tabbaku, wihges un wihna-ohgas, kà arri wissadus Turku semmes dsehreenus un dasch'daschadus dahrsa-augtus. Bes ta wehl turpatt us eelas mallas atrohdahs winnu kassijas-trakteeri, beferu, kurpneeku, skrohderu un balbeeru darba-istabas, kà arri Turku farkanu mizzischu pahrdohšchanas bohdes. To wissu peeklahjigi apstattoht, irr jaw azzim darba deesgan. Bet nu greešim sawas azzis us teem deesgan nelihdsenas bruggetas eelas gabjejeem un brauzejeem; tè nu mehs eeraugam jo raibu pafauli! Wissa eela mudsch un kust ween ar Turkeem peepildita. Wibreeschi walka woi nu turbanu, jeb farkanu mizzi ar melnu šihda puschki, ihfu, ar farkanahm bantehm eelantetu kamsolu un garru baltu jeb šillu šwahru, kas kà muhsu seewišku bruntšchi isfkattahs, tikkai ap tahjahm ween teek kophà šawilltis; tad wehisch zauri puhšch, tad gabjejam pakkakà eelšch winna plattahm bitšehm leels puhšlis ižekahs. — Jaunu seewišku jeb meitu us eelahm gandrihs nemas newarr eeraudšiht, tikkai wezgas pussmuhscha seewišklas reds šchur un tur eetohht, kas baltās drehbēs gehrbuschahs un ar baltu palagu aptinnuschahs, sawus gihmjus irr glusch aištinnuschas zeeti, pahr ko nu wehl šils jeb farkans šihda schleieris pahri karrajahs tà, kà ir winnu azzis newarr eeraudšiht. Tahdas seewišklas usfkattoht, isleekahs itt nejauki; winnas isfkattahs ristigi tà, kà muhsu mirrones. Daschureis man pa pilssehtas eelahm eetohht gaddijahs kahdu jaunu meitu us jumta stahwoht eeraudšiht, kas kahrigi us teem eelas laudim nofkattijahs. Bet tik ko winna pamannija, kà es šchahs šailu gihmi redsu, — tad winna tà šatrufufehs aiffrehja prohjam, kà matti ween nofustejahs. Ta irr winnu mohde un arri

winnu torana ispidischana. — Til to zaur peeminnetu eelu is-
 eet, tai paschâ ohstas mallâ atrohdahs leels Basars jeb tirgus
 plazzis. Dê ais trellineem aptaiftâ dahrsâ pee Turku leelahs
 moschejas irr besgalla pulks leelgabbalu fawesti, tur Turki fa-
 wus fwehtlus jo wairaf puschodami schauj bes mitteschanahs
 deenu un natti. No 1. lîhds 3. Janwar deenu leelgabbalu ruh-
 zeeni wiffu pilssehtu trizzinaja. 2. Janwar deenas ribtâ ap
 pulksten 7. tâpatt augsti, kâ ir semmî kaudis tschuppahm ween
 steidsahs us sultana pilli probjam. Ir es turp aîsgahju flatti-
 tees, kâ Turki fawu sultanu no seemas-pils pawaddihs us winna
 waffaras-pilli. Turp nogahjis, atraddu neween leelu fastreh-
 juschu kauschu pulku, bet arri leelu karra-spehku fawâ preelshâ.
 Soldati rindâs fastahjuschees, gaidija us sultana atnahschanu.
 Pa to laiku, kamehr karra-kungi kohvâ pulzejahs eelsh sultana
 pils dahrsa, neskaitamas appuschotâs laiwas ar peefehduscheem
 Turkeem schur un tur pa juhrahs ohstu garrahm pillei braukaja
 fawus jandulinus spehledami. Pulksten 10½ no ribtâ atbrauja
 pats sultans ar apseltitu kaleschu un 4 behreem sirgeem, us tatra
 sirga sehdeja 1 soldats ar ihpachu preelsh-jahjeju un dauds pa-
 waddoneem, kas wiffi us balteem sirgeem jahja. Nu wiffi sal-
 dati eefahka munstureht, „hurra“ kleeht, leelgabbalus schaut un
 kad sultans ar „hurra“ wehl preelshpilli no augstmanneem bij
 fanemts, tad pa pagalmu dewahs us fawu ihsto pilli no wis-
 feem sagahjuscheem kungeem pawaddihs. Kad pilli bij eegahjis,
 tad pehz apwezinaschanahs til pulksten 11½ wiffi augstmanni
 no sultana atwaddidamees, katriis us fawahm mahjahm aîsgahja
 un karra-spehks arri no schauschanas meeru mesdams, ischkirda-
 mees aîsgahja ar faweem leelgabbaleem us kasermehm. Warr
 gan dohmaht, ka nu wiffas eelas ar Turkeem bij kâ bahstin pee-
 bahstas. Schi peeminneta Turku keisera jeb sultana lepna pils
 irr 970 sohkus garra un 133 sohkus platta ar 6 apselтитеem
 leeleem wahrteem, zaur kurreem pilli war e-eet un atlal isnahft.
 Preelsh wahrteem stahw Turku soldati us wakti. Patte pils
 eedallahs 3 dakkâs. Kad pa pagalmu zaur wahrteem ee-eet
 preelshpilli, tur leels pagalms irr widdû, tad tur winnâ gallâ
 pa leelahm appuschotahm pulku almins treppehm nu wehl ee-eet
 tai ihstâ pagalmâ, kas wisszauri irr ar jaukeem lappu-kohkeem kâ
 bahstin peebahsta. Smuffi kahju-zellini pa dahrsu irr istaifti
 trustam schkehrsahm, ar nolitteem lepneem benkeem un krehfleem,
 tur nogurris staigatajs warr atsehstees. Dahrsa jeb pagalma
 widdû irr appatsch uhdens-dihkis ar marmora almineem wiss-
 zauri isohderehts, tur 4 lauwas uhdeni weenumehr gaisâ sptauj.
 No schejenes pa marmora treppehm ee-eet tai ihstâ sultana pilli

pa preefchnamuu eefchâ, kas pafchâ widdû ar augstu fuppeli ftabw. Ais fchahs ihtahs pils attal zittas pillis, kas tablu aif-
eet pa dahrseem prohjam, fur laikam sultana leelâhs feewas dshw.
Saffa, ka sultanam effoht lihds 500 leelâhs feewas. G, fur
wihrs! Apfahrt pillei rinkî eet dselsu-trelliau fehta; ais fchahs
dselsu-fehtas irr wifs atleekams plazzis ar fakkodameem kohteem
fâ fehtin peefehts. — Rahdu wersti no fchahs pils, irr attal
ohtra sultana pils redsama, fur blaffam prett kalnu pazeffahs
lepna Turku moscheja.

Taggad sultana lepnu pilli atstahdami, greeschamees uf
Peru atpaffak. Mums pa labbu rohku paleef augstajs kalns ar
fawu lepno kohlu-dahrse, dauds Turku ehtahm un saldatu ka-
fermehm, fur winnu musihkis weenumehr atskann. Prett pa-
stahwu kalnu kahpdami, mehß drihs ween aifneedsam jautu zih-
preffu meschu un fchai meschâ eefchâ stattidamees atrohdam, ka
tê bes wiffas apkohpschanas irr Turku leela kapsehta, fur dauds
nomirruschi muâmedaneeschi appakch dshweem mirroneem dufs
paglabbati. Kapsehtâ tu neredseff neweena frusta, uf kappeeni
reds tillai woi nu atmini usweltu, jeb atmins stabbinus, fur
stabbina gallâ eekalta irr woi nu Turku farkana mizzite, jeb
turbans, woi arri pahrwiltts schleijers pahr azzim, no fa warr
isschirt, fur wihrs jeb feewischa guff paglabbati. Kapsehta no
fandim irr gluschi tuffcha, kas skaidri to rahda, ka dshwi no-
mirruscheem ne fahdu mihlestibu wairs neproht parahdiht. Wak-
fardß schur un tur pa kappeem reds issalkuschus ehsekus apfahrt
eetoht, kas faku sahli no lappu-weetahm nopluhz. No fchahs
behdigas weetas schkirrotees, pilsfehtâ ee-eedami greeschamees uf
tahs leelâhs Giropeeschu jeb Wahzu-eelas. Pa labbu rohku pa-
leef Lutteraneeschu Wahzu dr. basniza, kas fâ bahrenite ween-
tuffâ weetâ buhweta, ar fawu maso tohrniti un apsehtitu frustu
pazeldamahs nofstattahs uf tahm daudsfahrtigahm Muâmedanee-
schu moschejahm, itt fâ gribbedama peefault: Rungs, zil ilgi!
woi wehl negribbi apschelotees pahr fawu Zianu un winnas
pasudduschem behrneem? — Pa kreifu rohku attal paleef jau-
tas Englandseschu, Kattoku, Armijeneeschu, Greeku jeb Kreewu
draudses basnizas. Us leelâhs eelas tilluschem té muhsu azzim
irr fo stattitees tahs baggatas fihda- un zittu drehbju prezses.
Wiffa eela irr ar spohschumu fâ bahstin peebahsta, fur tit Giro-
peeschi ween ar fawahm prezzehm andelejahs. Nammi schè irr
2 lihds 3 tahschas augsti, bet ne tit glihti buhweti fâ pee mums;
gandrihs pee fatra namma uf eelas puffes tu eeraugi ar dselsu
ahseem peestiprinatu lustust jeb balkonu, fur Turki fawu kasseju
dserdami aif ar gardineem aiffahrteem lohgeem, uf teem pa eelu

eedameem laudim nofkattahs. Wiffas eelas të irr tohti fchauras, lihkas un netihras, tà tà us braufchanu newarr ne dohmaht; tikkai garrahm juhvas ohstas mallu teef ar firgeem un wahgeem braukt. Bet tapehz winneem irr fchuhputa-wahgi, fur baggatee, kas negribb kahjam eet, leekahs sewi aifneftees. Zit johzigi tas arri iffkattahs, kad pahra Turki weenu jeb diwi Turkus uf fa-weem fchuhputa-wahgeem usnehmufcht, tà ar nestawahm tohs fteepj prohjam. Des ta to të efmu teizis, muhsu azzis wehl kriht tee leeli lepni nammi, kurròs dshwo Kreewu, Wahzu, Franzufchu un Englandes wehstneeki; fcheem nammeem, ne kahdas zittas Konftantinopeles ehkas naw peelihdfinajamas. Ne tablu no Bruhufchu wehstneeka pils pa labbu rohku, atrohdaht ta Muämedaneefchu jeb Derwifchu danzोजना sahle, fur Muämeda tizzibas Imami jeb preesteri teef ifmahzitti fawâ ammatâ. Katru peektdeenu pehz pufdeenas winni fchinnî sahle fapulzedamees, turr' fawu prohmes deewamkalpofchanu, fur katram irr brihw ee-eet pafflattitees. Kad peeminneti Derwifchi fawâs peederrigâs drehbês apgehribufchees sahle eenahl, tad winni itt fluffu nofeh-fchahs uf grihdas; bet til to no kohra muhhts atfkann, tad fazehtahs wiffi kahjâs un ar fwehtahm dohmahm laudamees ap-fahrt pa sahli gahjufchi atkal nofeh-fchahs uf grihdas. Të uf reifi atkal muhhts fahl jo ftiprakt fkanneht, un nu wiffi Derwifchi mettahs ar peerehm uf grihdas. Pa to ftarpu no deenas-widdus puffes sahles lambara ifnahf wezzaki Derwifchi, kas no-ftahjufchees leekahs Deewu luhdfoht; — pehz tam par mafu laiku ar muhhtî kohpâ eefahlahs winnu zermonija jeb danzofchana; të nu mahzahs galwas grohftiht, rohkas un pirkftus uf augfchu zelt, bahrsdas brauziht un nefinn to — wehl. Beidfoht wiffi lihds ar muhhtî eefahl ar trillinadamu halfi dfeedaht, fur rohkas kohpâ fisdami jeb plaukfchinadami tohs wahrduf fauz: „Lailah, Illallah,“ tas irr: „Ne weens irr Deews, tà ween tas weenigâs dshwâs Deews!“ Kad dseefma irr beigta, tad wiffi tam wezzakam Derwifcham jeb Imamim rohku butfchojufchi, aif-eet uf klofteri atpakt. Tahda irr fcho Turku Imamu mahziba, ar to tee dohma tohs nabbagus nofchehlojamus Muämedaneefchu tizzibas behrnus apflaidroht un uf fwehtiga zetta weft.

Taggad Pera pilsfehthas dattu atftahdami, pee leela tilla peegahjufchi, kas wairat ne tà ½ werfti garfeh, mehß 10 pari jeb 1½ kap. aismakfajufchi pahreetam, uf Ciropas daffas preekfch-pilsfehthu jeb tà nofauktu „felta raggu.“ Bahr tiltu eedami fché eekfeh Mellahs un Marmora juhru faweenofchanahs lihkuma eeraugam ne ween neflaitamus damp-fuggus, bet jo wairat Turku mafu laiwinu, fur tee no weenas mallas uf ohtru mallu brauf-

dami mudscheht mudsch pa uhdens wirsu un kad katram irr far-
 lana mizzite us galwu, zit raibi tad tas isskattahs fweeschineeka
 azzis. Tur pahr tiltu eijocht, tu wehl eeraudstt neween besgalla
 dauds Turku, bet arri Arabeeschus, Beduinus, Perseeeschus, Armije-
 neeschus, mellohs Nubierus jeb Egipteeschus, Marokkaneeschus, Gree-
 kus, Suhdus, Italeeschus, Franzuschus, Englandeeschus, Ameri-
 kaneeschus, Ungurus un Kreewus, ar wahrdu falkoht, no wiffa-
 dahm tautahm fanahkuschus laudis. Bahri tiltam tikfuscheem
 prett kalnu kabhjoht, meh3 drihs ween aissneedsam Turku leelo
 Basaru jeb turgus plazzi, tur wiffu warri fapirkt, so ween firds
 kahro. Zit tē naw to mahju un augligu dahrsu, kas to warr
 isskattih! Pa labbu rohku pazellahs ta Turku Aja Sofijas
 moscheja ar 4 tohrneem, no keisera Justiniana buhweta ar tahdu
 gresnumu, kahda wirs semmes ohtra wairs naw atroh dama.
 No schahs moschejas kahdus pahra fimts sohtus tahkal irr ta
 Alkmet3 warrena moscheja, kurras 6 leeli teewi tohrni lohti augsti
 gaisa pazellahs. Bes schahm peeminnetahm basnizahm wehl
 wehrā leekama irr ta Suleiman moscheja ar saweem 4 spizzi-
 geem augsteem tohrneem. Bet apskattihm nu wehl wiffas pee-
 minnetas gresnahs Turku moschejas drusku tuhwak, tad redse-
 sim, kahda kahrtiba tur walda. Tit so leelai moschejai klah
 pee-eet, tad tuhdat azzis pa wiffu preekschu kriht tee Muameda-
 neeschu baggatu kauschu kappi, kas kà masas basnizinas isskat-
 tahs. Ak tu mannu baltu deenau, zit leeli tur irr tee sahrki,
 kas us atmineem nolitti un turkklah ar leeleem marmora at-
 mins pufsmehnescha stabbeem isrohtati! Gandrihs ik peektdeen3
 ap pufsdreenu Turku Smami jeb mahzitaji tē wahrtds sehdebami
 sawā koranā lassidami, woi nu par aiggahjuschu dwehselehm
 Deenu luhds, jeb arri us weeseem gaida, kas nahkchoht mirreju
 kappu-weetas apmekleht. — Wisrinski paschai basnizai papreek-
 schu irr jauki zihpreffu jeb palnu kohki stahditt, tad nahl leeli
 lihdseni 4kantigi pagalmi wisszauri ar marmora atmineem no-
 klahiti preeksch pastaigafchanahs. Nu pa leelahm atmins trep-
 pehm ee-eet basnizas preeksch-pagalma, tur leels uhdens awots
 ar pumpi atroh dahs, tur wissrinski muhrē neskaitami ahuleni irr,
 so pagreeschoht uhdens bes mitteschanas ahra skreen. Aflahrt
 schim uhdens pumpim irr riktigs turgus plazzis eerikthehts, tur
 Turki sawas fihkas prezzes istrahwufchi, andele. Winni pee pa-
 schahm leelahm basnizas durwim us plahtes ugguni uskuhrufchi,
 tur zauru deenu tuppeditami un frustifti few kahjas appalscha
 littufchi, sawas burbutodamas uhdens-pihpes smehke un ar pir-
 zejeem kihwejahs. Palaisiti sehni pa leelo basnizas pagalmu ap-
 tahrt skreedami, neganti bkaustahs un tã woi nu pahtagas plihsch-

kinadami, jeb naudas gabbalus, woi arri zitronus un ahbotus
aplahrt sweesdami, tahdu trohlfni taifa, ka no ta nedfirdeta
lehruma riktigi woi außs jabahsch zeeti.

Bet klau! Tif fo peektdeena irr peedfihwota, tad ap pul-
sten 12 pufstdeena arri Turku swehtdeenas swehtifchana irr klahu.
Swannamu pulstenu winneem naw, un tadeht wiffos basnizas
tohrnds isnahl wihri jeb arri masi sehni, kas reisu reisahm ar
trillinadamu halft dseedadami laudim sinnu dohd, ka luhgschanas
stunda driht eefahfchotees. Nu Turki ar steigfchanu ween uf
basnizu steidsahs un pee uhdens-akkahm sawas kahjas lihds ar
galwu masgajufchi, mettahs basniza eefchâ, fur preefch-nammâ
sawas tuppeles atstahdami un leelo mascha dekti paschirdami,
kas preefch durwim aiflaifts karrajahs, ee-eet basniza. Ihfâ
laikâ pa tuhftofcheem Turku fakrahjahs leelajâs basnizâs, kas
wiffi garrâs rindâs ar farkanahm mizzitehm galwâ nosehdufchees,
un prett Meffu waigus greefdami, Deemu luhds un wiltigu pra-
weetu Muamedu gohdina. Kamehr ffohlmeisteris dseed, tikmehr
weens Turks kajas-ahdu ar uhdeni peepildijis un ar strikki kalfâ
palahris, tafitti rohfâs turredams pa laudim aplahrt eet, no
fcha swehtita uhdens katram drufku dohdams nodfertees. Kad
ffohlmeisters kahdu laiku irr dseedajis, tad nahf mahzitajs ahra,
kas pa to laiku aif kanzeles uf grihdas sehdejis un kahpj kan-
zela, bet pee katra kahpfta drufku apstahjahs. Paschâ treppju
widdû tizjis, kas ar farkanu samtü wifszauri iffista, apstahjees
pehdigi apfehshahs un gaida, kamehr ffohlmeisters beids sawas
dseefmas dseedahf. Pehz pabeigtas dseefmas mahzitajs jeb Imams
zefkâhs kahjâs un eefahf sawas dseefmas ar trillinadamu halft nodsee-
dahf, daudsreis abbeju rohlu pirkftu gallus lohpa lifdams; un tad irr
beidsis dseedahf, tad atkal atfehshahs, kamehr ffohlmeisters eefahf dsee-
dahf; tomehr laudis wiffi wehl fehsh itt kluffu. Nu Imams kahpj
no kanzeles semmê un eet uf altara, fur ne kahdas bildes naw, bet tif-
kai irr usmahleta tahda fihme, kas ka muhfu tehjas-maschine
iffkattahs, no ka pufchki uf semmi karrajahs. Wirspufs fehhs
tehj-maschines irr kahdi Turku korana wahrdi ar apfelltiteem boht-
stabeem lassami. Mahzitajam pee altara peegahjufcham, fazet-
kâhs wiffi Turki kahjâs un tad abbu rohlu ihfshchus aif außm
liffufchi un zittus pirkftus gairâ isflehjufchi, lihds ar preesteri
mettahs semmê un ta daudsreis bahrdas brauzidami galwas
prett grihdu uf augfchu un semmi lohziijufchi, beidsiht sawus
waigus pagreefdami ftkattahs papreefch uf waktara tad uf rihta-
puffi. Taggad ffohlmeisteram dseefmu dseedohf, Imams lihds
ar wiffu draudfi paleel glufchi kluffu stahwoht un tif lihds ka
ffohlmeisters sawu dseefmu beids, tad mahzitajam pehdigu

dseefmu dseedoht un atpaffat flattofchamees, irr Deewa-kalpo-
fchana beigta un katriis eet fawu zeffu prohjam. Turku tizzibas
apleezinafchana irr glufchi ihfa, prohti: Weens weenigs Deews,
fo fauz Alla un Muãmeds wiina praweets. Zit nu es finnu,
tad Turki Kristu arri turr' par weenu praweetu, ittin tà tohs
zittus praweefchus, bet pah'r wiffeem fcheem Muãmeds effoht tas
leelakajs. Bes wiffa ta, fo tè ihfumã efmu teizis, man wehl
japeeminn, fa pee Deewa-kalpoſchanas Turku feewiſchlahm ne-
mas naw brihw baſnizã ee-eet un tadeht winnas katta luktã
augſchã aij trellineem fafulzejahs, no kurreenes tahs tohs fa-
pulzejufchohs Turkus warr redſeht un Imama baſſt dſirdeht.
Turki feewiſchlas par pilneem zilwefeem neturr' un arri netizz,
fa feewiſchlas paſtarã deenã augſcham zelfchotees; tadeht arri
winnas newarroht fwehtã weetã eelaift un zaur winnu ee-eefchunu
baſnizu liſt ſagahniht un t. j. pr.

Ihſt ſalkoht, wiffas Turku baſnizu grihdas irr iſklahtas
woi nu ar pihtahm maſchahm, jeb arri ar purpura deſſeem, uf
kurreem wiini pee Deewa-kalpoſchanas mehds fehdeht. Baſnizãs
no greeſteem karrajahs neſkaitamas glaſſchu lampas lihds ar
ſirgu aſtehm uf ſemmi, kaſ jo ehrmigi ſweſchineeta azzihm
iſleekahs. Luht, tahdas irr Turku baſnizas jeb moſchejas un
tahda noſchehlojama aſlibas pilna irr arri winnu Deewa-kal-
poſchana. Lai nu gan Turki lihds ar mums gohda un peeluhds
to weenigu dſihwu Deewu, tad tomehr wiini wehl newarr un
arri negrihb atſiht Jeſu Kristu, to weenigu paſaules Peſtitaju,
kaſ irr nahzis meſſeht un ſwehtus darriht tohs allodamus greh-
zineekus, kaſ bija paſudduſchi.

No ſchahm Turku moſchejahm atſtahdamees, mehſ wehl uf
Ciropas puffes pilſſehtas dattu tahkat ſkattidamees, eerangam
to jauku augligu ſemmes-gabbalu jo tahku tahku prohjam ſteep-
jotees, tur wihna-dahrſt ſawõs baggatõs ohgu keddarõs lihgojahs
lihds ar zitteem jaukeem augku kohſteem un apbrihnojameem dab-
bas jaukumeem. Dahrſu ſalnes no wiffadahm lahrtahm tè beſ
ſinnas dauds, fo Turki leelõs turwõs eepaffajuſchi un ehſeem
uf muggurahm uſliktuſchi, uf pilſſehtu preekſch pahrdohſchanas
aiſſflappe. Schahs pilſſehtas eelas irr kohti ſchauras, lihkas
un par dauds netihribã palaiſtas. Schur un tur nabbagas
Turku feewiſchlas kohpã ſagahjuſchas un prett baggatu kauſchu
lohgeem ar aiſſeetahm azzim apfehduſchahs, rohkas plauſſchſina-
damas un ſawas dſeefmas dſeedadamas, kahdas dahwanas preekſch
few un ſaweem behrneem luhdsahs. Paſchã pilſſehtã irr neganti
leels trohlfnis dſirdams zauru deenu, jo Turki ſawas pahrdoh-
damas leetas, turwõs uf plezzeem uſliktuſchi, apkahrt eedami

un tahs issohlidami, neganti klaiga. Bes ta wehl dauds zitti Turki bungas kalla pakahrufchi un ta pa eelahm no bohdes us bohdi apfahrt eedami la trakti dausidami sawas dseefmas dseed, ar fo dohma kahdu dahwanu preefsch sewim isdabbuht, un ta tad zaur to iszettahs jo negants trohtfnis wiffa tai apgabala, fur schee bundsineeki parahdahs. Ta tai leela Konstantinopeles pilsehtâ eet katra deenu; wiffadus raibumus, fo tu sawa tehwi semmê muhscham ne-essi redsejis, tur tu us katra sohla fastapff. Sinnams, la dauds wehl pahr scho pilsehtu un winnas eedsih-wotaju ehwergehlbu un lihderibu warretu stahstih, bet kattris lassitajs to pats jaw pee sewim warrehs noprast, la tahda pla-schâ pafauls pilsehtâ eet, un no ta, fo tē ihmâ pahr winnu esmu tejis, arri sapratihs, kahda Konstantinopele isskattahs un la ar winnas huhfchanu taggad stahw.

III.

Reisofchana no Konstantinopeles garrahm Smirnu, Messiuu, Aleksandrinu, Tripoli, Beirut, Akka, Kaifa un pehdigi us Joppes pilsehtu, Suhdu semmê.

(No 8. lihds 19. Janwar.)

Jaw 7. Janwar deenâ Kreewu dampfuggis „Zereba“ atwedda wairak swehtreisneelus, kas us Jerusalemi reisoja un ta tad mehs wiffu apgabajufchi, kas us kugga bij waijadstigs, tai 8. Janwar pehz pufsdeenas pullsten 6 no Konstantinopeles schkirdamees, pa Marmora juhru brauzam taisni us Smirnas pilsehtu Mas-Alsija prohjam. Zauru nakti braufufchi, jaw ohtra deenâ tai 9. Janwar ap pufsdeenu, mehs pehdigus Ciropas frastus atstahdami, eebrauzam Mas-Alsijas rohbeschâs. Taisnibu saktoht, wiffa schi juhra irr pilna ar fallahm, flintihm jeb juhrazraggeem; warren augsti kalni schê wisszaur redsami, kurru wirs-gallôs muhschigi sneegs wirsû guff un appakschâ attal jautu waffara redsama. Ta weenumehr us preefschu dohdotees, mehs jaw 10. Janwar ap paschu pufsdeenu eebrauzam tai jautâ juhraz lihuma pee paschas Smirnas pilsehtas. Tit fo muhsu kuggis tē bij apstahjees, tad es tuhda ar jitteem reisneekem tohpâ ar Turku maso laiwinu, kattris fewu aismalfajufchi, pahzeldamees pee mallas eegahjam pilsehtâ un to deenu scho pilsehtu jo peeklahjigi apstahidami tē nodsihwojam wesselu deenu. Tiltai ohtra deenâ ap pullsten 11 preefsch pufsdeenas gabjam attal us kugga. Smirna, kas irr wiffas Anatolijas semmes

galwas pilssehta, kahda ta isskattahs un kas të irr atrohdam, to të ar ihseem wahrdeem peeminneschu. Tomehr pehz leeluma un branguma mehš Smirnu ar leelo Konstantinopeli wis newarram falihdsinaht, lai nu gan ix të reisneeka azzihm netruhst darba ar skattischanohs. Smirnas pilssehta paschâ juhmallâ buhweta, stahw itt lihdsenâ weetâ, eeflehgta stary 3 warren augsteem kalneem. Tomehr tas Smirnai irr par gohdu un leelu ispuschlofchanu, ka winnâ atrohдахs dauds waltigi platschi ar jankahm salkahm laubehm un „lappu-kohtu-dahrseem.“ Paschai pilssehtai irr kohti schauras un lihkas celas, us kurrahm reisneeks tiffai knappi weenai kameeku-karrawanei, kas tur schurp un turp ar apfranteem bakkeem teel wadditi, warr zeffu greest. Tiffai ta Wahzu-eela schè irr ta leelala un plattaka. Tè nu atrohдахs pulla bohdes un tirgus-weetas, fur Turki fehseh kahjas frustifli few appalschâ likfushi un smehke sawu burbutodamu uhdens-pihpi, jeb arri ziggariuus, to paschi turpatt azzumirlli mehds pataifht. Winnu tabbaka irr kohti teizama. Smirnas kurrpneeku, ftohderu, beckeru un tabbakas darbu-istabas irr pa puffi us celas un pa puffi eefsch mahjas eetaifitas. Balbeeru istabâs un kassijas trakteerds irr dauds weetâs tahdi awoti eetaifiti, no kurreem uhdens-straumes us augschu dohdahs, lai wasfaras-laitâ no karstuma warretu glahbtees. Kassiju winni tapatt kâ wiffur zittur Turku pilssehtâs, dserr no kohti masahm taffitehm gluschi melnu. Seeru, krehjumu jeb peenu winni allasch mehds paglabbaht tiffai kasas-ahdâs ween un kad schahdu kasas-ahdu ar beesu peenu preefch seera peepilda, tad to aiffchuhj zeeti un tad us kahjahm statta itt kâ dsihwu. Drufku tahkat us deenas-widdus-puffi pa to leelo Wahz'eelu eijoht, fur winnu Basars atrohдахs, tur wiffas tahs schaurahs eelas irr augschâ zaur zaurim ar beesahm maschahm noklahtas tâ, kâ ne leetus, nedf arri faules-starri newarr laudis pa eelahm staigajohht aijnemt. Laudis eefsch Smirnas eet tapatt gehrbuschees kâ peeminneti Turki pa Konstantinopeli. Drauzamus wahgus Smirnâ nemas neredf, bet wiffas weddamas leetas aiffskappe fur wajaga us ehseku un kameeku muggurahm. Tahda kameeku rinda jeb karrawane deesgan mohdiga isskattahs. Papreefchu eet weens ehseelis, tad karrawanes waddons, un schim nu passak 8—10 kameeki zits pee zitta peeseeti, kas sawas kohti augsti turredami us preefchu dohdahs ar smaggeem prezzes-leetu bakkeem apkrauti. Daschureis, kad kameekam irr wiffai gruhiti, tad winsch turpatt us eelas appatsch sawas gruhitas nastas apguldamees, gribb zit ne zit atpubstees. Bet kad nu waddons, kam ahtri us preefchu jasteidsahs, to newehledams sah kameeki pehrt, tad kameelis itt

dusmigs palizzis, negantâ balsi brehz un tà luhko farwu mohzitaju farwôs sohbwôs dabbuht un lohshoht atreebtees. Us waddona pawehleschanu kameeki mehds tuhdat apgultees là arri usjeltees.

Smirnas pilssehtas mahjas jeb nammi, là es noslattijohs, man ijlittahs dauds brangati un labbaki apkohpti ne là Konstantinopelê mehds buht. Wissi nammi, woi nu 2 jeb 3 tahschu augsti buhweti, irr tikkai no tihra muhra ween; retti ween fur Suhdu daskâ reds kahdas wezzas kohla mahjinaz, kas wiffas weenlihdj gluschi flitti apkohptas rahdahs. Pilssehtas eelas irr wiffazaur no almineem bruggetas un wiffu nammu junti tikkai ar fahrlihu daktineem noslahiti. — Nihâtâ agri pulksten 8 es wehl apmelleju Smirnas Wahzu dr. mahzitaja Afsenseldt mahju ar to leelo gimnasijas skohlu, fur 85 behrni teef mahziti. Tê es arri atraddu weenu skohlmeisteru no Lehrpatas pilssehtas, kam nu bij leels preeks, ka es effoht atnahzis schohs apmelleht un tadeht mehds ilgi ween kohpâ buhdami pahrrunnajam par daschadahm leetahm. Pehdigi wehl apmellejam to Dialonissu nammu, fur Wahzu mahfas manni itt mihligi usnehma. Schê es atraddu 230 behrnus daschadâs klasses eedallitus, 20 behrni irr puifchi ween, un zittas wiffas irr meitinas. Franzuschu un Wahzu wallodas irr tahs gruntigatahs, kas schê teef mahzitas. Ir teescham jaula mahja ar leelu zeereschanas pagalmu, tà là mannim bij leela luste tê kahdu laizinu jaulâ laubê no flaisstahm rohsehîm un zittahm pukkehîm apklahâtâ — pawaddiht. Smirnas Wahzu dr., là man mahzitajs stahstija, irr no 200 dwehselehîm leela. Taggadeju Deewa-kalposchanu winni turr' turpatt kahdâ us to eeriktetâ nammâ, kamehr jauna basniza nahks gattawa, pee kurras jaw eefahkis strahdahî. Bes schahs Luttera draudses, tê Smirna wehl atrohdahs 2 Greeku, 2 Rattoku un 1 Armijeneeschu basnizas. Greeku draudse irr ta leelaka, tapehz, ka dauds Greeku tizzigo schê andeledamees us dshwi irr nomettuschees. Itt ihpaschi Greeku leela basniza, kurra ar farwu augstu tohrni un flaishti apselitto krusstu pahr wiffseem pilssehtas nammeem augstati pazeldamahs, irr wiffai pilssehtai par gohda ispuschlofchanu.

Tâ nu Smirnas pilssehtu pa eefschpuffi apstattiijuschi, mehds taggad pa Wahzu-eelu eedami, drihs ween aissneedsam Turku Basaru, fur wiffadas Turku prezzes un ehdamas augtu leetas irr gubbahîm sakrautas preeksch pahrdohschanas. No schejeenes prett deenas-widdus pussi leelâ stahwâ kalnâ pa schauru eelu kahpdami, drihs ween aissneedsam to kalnu ar leeleeem wezzeem pilsdruppeem, fur krussta-larra laikâ Englandeeschu kchninsch Rifards tas Lauwa apmettahs un to no Suhdu-semmes atpakkat nahdamu Wahzjemmê zeetumâ eelikka. Schahs wezzas pils-

muhru druppus apstattoht, irr pateest ko brihnitees, ja avdohma, zil leela ta patte pils tur wezzös laitös nebuhs bijuse, jo wesselu wersti garrumä un wairak lä $\frac{1}{2}$ wersti plattumä schee muhri kohti augsti pazeldamees rinki steepjahs. Wiss tas leelajs semmes-gabbals, ko us deenas-widdus puffi stattotees ar azzim warr pahredseht, irr weens kohti augligs apgabbals. Bet wissjaukaki no schar kalna galla ta stattischanahs irr us seemetapuffi, jo të dsittä eeleijä patte branga, flaista Smirnas pilssehta, kas tahtu, tahtu aiseet pa semmi garrahm juhraz-mallu prohjam, guff appatsch stattitaja lahjahm. Wairak ne lä 16 Turku moscheju spizzigee tohrni pa pilssehtu irr redsami, lihds kamehr tohs pahrstattoht azzis nemannoht atrohdahs tais jaukös valmu, zihpressu un zittu „lappu-kohtu“ auglu dahrsös, kas aif pilssehtas tur wiina eeleijä irr redsami. Depatt no kalna galla stattotees, pa labbu rohku schar kalna eeleijä pretti vafchai pilssehtai irr atkal jauti istohpts zihpressu kohtu meschs, apfahrt kurru dselsu-zeffa fledes no juhraz-mallas willtas rinki steepdamahs aiseet us Jerusalemes puffi pa eeleiju eeleijahm rinki ap leeleem kalneem prohjam. Ne tahtu no schejenes turpatt us kalna wirsgalla irr wehl redsama wezza garra batterija, ko Genueseeschi buhwejuschi un kur tahdi leelgabbali wirsu, kam lohdes zaurums $\frac{3}{4}$ arschinas plats un ko tikkai ar akmineem lahde.

Bes wissa ta, ko të ihfumä esmu teizis, Smirna irr tapatte pilssehta, kurrai sw. preezas-mahzitajs Jahnis sawä parahdischanas grahmatah tahs 7 grahmatas laida. Loreij Smirnas aprinkf seebeja tahs 7 rohjes, jeb 7 kristigas draudses, kas bij ta Kunga azzu-spohschums wiina gohdä krohni, kam winsch zaur sawu apustuli Jahni peesauza: Es sinnu tarus darbus un taru darboschanu; nebihstees ne lä no ta, kas tewim jazeesch! Gffst ustizzigs lihds nahwei, tad es tewim dohschu to dsihwibas krohni. (Jahn. parahd. gr. 2.) Smirnas apgabbalä atrohdahs tahs ne-aismirstamas weetas, kur tahs 6 kristigas draudses irr bijuschas. 10 juhdsu tahtumä no Smirnas prett seemeli stahw Bergamus un tikpatt tahtu us rihta puffi atkal Sardus un no schejenes prett seemeki atkal Diatira. Deenas gahjumä no Smirnas prett pussdeenas lihniju atkal atrohdahs Gwesus un no schejenes wairak prett rihta-puffi labbä gabbalä stahw Laodiceas un Wiladelwias. — Schahs 7 tur bijuschas draudses, kas Kungs nosauz par 7 swaigsnehm, kurras winsch sawä labbä rohkä turredams, staiga widdü starp teem 7 selta lultureem. Jahn. pr. 2, 1.

60 gaddus ilgu laitu sw. preezas-mahzitaja Jahna mahzellis Polikarpus, kas bij par biskapu tapatt Smirnas lä arri

tahm apfahrtejahm kristigahm draudsehnm Maj-Asiâ, irr schahs draudses lohpiis un lâ „engelis“ winnas apgaismojis, tahs us pateessbas zella waddidams, lihds kamehr Smirna patte kristigas tizzibas waijaschanas laitds palikka par to weetu, kur Polikarpus affins-leezineeka nahwi zeesdams, no schahs isnihzigas dsihwofchanas eegahja tai ne-isnihzigâ dsihwofchanâ debbefis, kas irr fataisita preelisch teem, kas to Kungu mihto un winnam ween par gohdu dsihwo. — Tur us peeminnetâ kalna galla, ne-tahku no leeleem pilsmuhreem pa kreifu rohku drufku tuwat Juhdu dsihwojamu mahju apgabbalam pee ta leela zihpressu kohla, kur winna kaps atrohdahs, wehl schodeen warr redseht tohs wezzus Reemeru pils kumedija-namma druppus, kur tas ugguns-fahrts effoht tizzis ustaishts. Tit to Polikarpus us ehseta jahjoht no pilssehtas schê bija atwests, tad winnam wehl reis pawehleja, lai kristigu tizzibu atstahjoht, Kristu nolahdoht un keisera bildi peeluhdoht; ja ne, tad to fadedsinaschoht. Us scheem wahrdeem Polikarpus atbildeja ta: „Es 86 gaddus mannam Kungam esmu kalpojis un winsch man weenumehr irr labbu darrijis, lâ es sawu Kungu un Pestitaju warru nolahdeht? Suhz man apdraudat ar to ugguni, kas tuhdat apdseest, — bet juhs nepasihstat wis to ugguni, kas muhschigi degg; darat ar mannim, lâ jums patihk.“ — Deewu luhgdams us ugguns-fahrta winsch sawu dwehseti islaida. Man tê stahwofcham un scha teizama Deewa-kalpa stipru tizzibu un winna sw. dsihwofchanas gallu apdohmajuscham, bij gluschi sawadi ap sirdi; tê man garrâ tâ parahdijahs, itt lâ es winnu redsetu paschâs nahwes nohlâs zihnotees un man liffahs, itt lâ es ar sawahm garrâ aufim dsirdetu ta Kunga eepreezinafchanas wahrduis us winnu fallam: Nebihstees wis no ta, kas tew jazeesch, es tewi esmu atpestijis, tu man peederri; efft ween ustizzigâ lihds nahwei, tad es gallâ tewim dohschu to nefawihstamu dsihwibus gohda frohni. (Zahn. pr. 2, 10.) Kâ wezzu-laiku stahsti leezina, tad tee zitti Mas-Asijas draudschu lohpeji jeb mahzitaji, effoht nitneem mescha-swehreem preelischâ mesti, kur tee sawu tizzibu ar nahwi apleezinadami, tâ irr eegahjuschi sawa Kunga preekâ.

Tai 11. Janwar deenâ, kas bij festdeenâ, muhsu fuggis „Bereba“ no Smirnas ohtas isbrauzoht weenumehr pa juhru us preelischu dewahs, kamehr 15. Janwar pee Messen pilssehtinas tikkuschi, drufku apstahjamees un sewim pahrtitschanu apgahdajuschu, jaw 16. Janwar aifneedsam Aleksandrinu; tê masu brihtinu ustawejuschees un tâ garrahm leeleem klints kalneem ar fuggi pa juhru skreenoht, tai 17. Janwar ap pulksten 2½ wehz pufsdeenâs Tripolei peebrauzam klahstu. Schahs peeminnetas

Turku pilssehtinas, lai gan jaukās fallu mallās buhwetas, irr tikkai tahdi andeles stazioni ween, pee kurrāhm fuggi apstahdamees, weddamas prezzes lihds ar reisneekem mehds isdoht, jeb arri fuggi usnemt, tapeh3 par winnahm naw ne kas wehrā leekams ko peeminneht. Tripole tik zaur to irr eewehrojama, ta tē pee winnas jaw eefahlahs tahs flawenahs Kanaāna-semmes rohbeschas, ar jaukeem Libanus kalneem, kur winnu augstohs spizzigohs gallus apluhkojoh, irr warren jauka isslattischānahs. Tā nu garrāhm scheem Libanus kalnu krassteem brauzoh, muhsu fuggis 18. Janwari no rihta apstahjahs pee flaitahs Beirutes pilssehtas, ko no fugga wirsus peeclahjigi apflattoht, katra reisneeka firds teescham preezajahs, neween par to jauku pilssehtu, bet wišwairaf par teem dabbas jautumeem, kas Beiruti tā puschkoht ispuschko. Pee Beirutes kahdas stundas pakawejuschees un zauru nakti braukdami, tai 19. Janwari ap pulksten 7 no rihta Alfas pilssehtu aissneedsam. Tē muhsu fuggis uslawejahs lihds pulksten 12 pufsdeenā tapeh3, ta ar prezzes eepattaschanu fuggi darbs gaddijahs. Alfas pilssehta, kas peh3 sawas buhschanas irr deesgan leela, lihdsinajahs kahdam stipram krepostam; jo winnai wišrinki irr zelts leels augsts muhris, kur tikkai zaur peederrigeem wahrteem warr pilssehtā ee-eet un iseet. Patte pilssehta, un wiš tas leelajs apgabbals garrāhm juhrmallu lihds Kaifa pilssehtinu un Karmeka kalnam, irr ar palmu kohkeem tā sehtin nosehts. Ak tawu augligu semmi! Paschā pufsdeenā ap pulksten 12, Alfas pilssehtu atstahjoht, muhsu fuggis garrāhm Kaifas pilssehtai un leelam stahwam Karmeka kalnam, us kurra wirsgalla lepna3s Franzistaneeschu klosteris stahw, taifni brauja us Zoppi prohjam. No paschas Alfas pilssehtas fahkotees, nu jaw nah3 jaukaka ta semme; un tik ko Karmeka kalnam garrāhm pabrauz, tad tur wairs ne kahdu kalnu azzis ne-eerauga, ta ween lihdsenu semmi. Mannas azzis nu bij kohti kahrigas ar to apsohlitu semmi jo pilnigaki eepasihtees; tadeht es wišfu to laiku us fugga mallas paliktu stahwoht, lihds kamehr peh3 6 stundu braukšanas, paschā swehrdeenas waklarā tai 19. Janwari ap pulksten 6, us stahwa pakalna buhwetu Zoppes pilssehtu aissneedsam. Kad nu Zoppes pilssehtai ne kahdas ohtas naw, tā tā paschi nikni juhras witni pee pilssehtas muhreem jo augsti lehtdami tohs apdrauda, tad arri fuggis newarredams tuwal tnr peebraukt, kahdu wersti no pilssehtas juhrā apstahdamees, tē sawu enkuru ismetta. Nu meh3 wišfi swehtreisneeki ar masahm Turku laiwinahm, katris 3 kewas aismatfajuschī, pee mallas pahrzeldamees un pirmoreis sawas kahjas us fw. semmi zeldami, eegahjam Zoppes pilssehtā eekschā.

IV.

Joppe, tahs apgabbals un reisofchana zaur Arimatin us Jerufalemi.

(No 20. lihsf 23. Janwar.)

Joppes pilsfehtâ tuhlin eegahju Franziskaneefchu klosteri, kur tâpatt Rattofi, kâ arri Protestanti teel itt mihligi usnemti; tē nu labbu naktš-mahju atraddis un wakkarinaš pa-ehdis, no mihliga muhta tiffu pawaddihts pa treppu treppem us augfchu, kloftera-mahjâ, kur lahda kambari atraddu 6 gultas, rakstamu gaidu ar masgajamu bfohdu un arri ohtru beedru no Franzijas preefchâ, kur es itt meerigi lihsf ohtram rihtam pahrgulleju. Ohtrâ deenâ, tai 20. Janwar no rihta agri pulst. 8, kad taf-fiju biju nodsehris, tuhdaſ gahju pa Joppes pilsfehtas eelahm pastaigatees, lai warretu fcho pilsfehtu labbi apstattiht; jo kâ wezzu-laiſu stahsti leezina, tad Joppe irr ta wiſſu-wezzaka pils-fehta Kanaâna semmē. Winna naw wis wiſſai leela pehz mahju flaitla, eelas irr fohti ſchauras un netibras, tâ kâ seemas-laitâ, kad tur leetus lihst, dauds dubkti ar appelzihnu miſahm, ko Ara-beefchi ehſdami us eelahm nomett, reisneekam ſtaigajoht raiſes darra tadeht, ka irr jaſargahs, lai us glummeem almineem ne-pakriht un neſadauſahs. Wiſſas eelas tâpatt kâ Smirnâ irr ar ammatneeekeem pilnaš, kaš tur ſtrahdadami andelejahs un tâ ſawas bandas dſenn. Gedſihwotaju flaitlis teel us 13,000 reh-kinahš. — Wezzu laiſu peeminnaš, ko Joppes pilsfehtâ rahda, irr ſchahs:

- 1) Ta ahdminna Sihmana mahja, kur apuſtuls Pehters ſawâ laitâ effoht mehdiš peemahjoht, ta atrohdahs kahdu werſti tahſu no pilsfehtas us deenas-widdus puſſi paſchâ juhraš-mallâ;
- 2) wezzi muhru druppi, no tahs deewabihjigaš Tabites mah-jaš, ko apuſtuls Pehters zaur ta Kunga wahrda ſpehku no mirroneem irr uſmohdinajis;
- 3) ta weeta, kur praweets Jonas ar laiſu preefch ta Kunga waiga behdiſa, kad us Niniwi bij ja-eet tahs pilsfehtas laudim bohjâ-eeſchanu paſluddinahš un kur no leelas ſiws aprihts un pehz trim deenahm aſſal mallâ iſwemts, ſchiuni pilsfehtâ ne kur neteel rahdita.

Pa wiſſu Joppes pilsfehtu irr tillai 5 Turku moſchejas jeb luhgſchanas nammi atrohdami. Turpretti kriſtitu kauſchu kloſteri ar tahm tur eeriktetahm baſnizahm irr flaitlâ 3. Sau-tajš Franziskaneefchu kloſters paſchâ juhrmallâ buhwehts, buhs

gan 67 lihds 77 pehdu augsts ar plattanu jumtu, no kurrenes irr warren jaukā nostattišchanahs us to tur buhdamu leelo widdusjuhru, kas ar saweem nikneem wikneem laudamahs, tabku, jo tabku preefsch staititaja azzim isplefchahs. Schim klohteram pa labbu-rohtu, turpatt irr Greeku klohteris un pa kreisu rohtu attal Armeneefchu klohteris, tur arri winnu basnizas atrohдахs. Skohlas pa wissu pilsfehtu kohpā staitoht irr: 4 Muamedaneeſchu, 1 Greeku, 2 Kattofu un 1 Protestantu jeb Luttereefchu, tur tikkai lihds 20 behrni ween teef mahziti. Itt ihpafchi Muamedaneeſchu skohlās katram skohlmeisteram pee fahneem farrajahs branga karbatscha (pahtaga), tā mehs pee Tſchigganeem redsam, ar to winni nerahtnuš behrnuš mehds misoht.

Wehl warru peeminneht, ka Joppe arri sawā laikā deefgan farra-breesmas irr redsejuse. 1799tā gaddā winna tikka no Franzuschu keisera Napoleona ar sturmi eenemta, tad attal 1831mā gaddā tas Egiptes Pascha Ibrahim winnu zaur wiltu sawdš naggdš dabbutja, lai gan ilgi paturreht newarreja wis. 1841mā Joppe attal nahza appafsch Turku waldišchanas.

Tā nu ar pašchu Joppes pilsfehtu zil nezit eepasinnufchees, mums wehl irr ja-apstatta schahs pilsfehtas flawence dahrsi, kas pa wissu pašauli augsti teef teitti un flaweti. Tik to pa teem semmes-wahrteem us rihta-ruffi no pilsfehtas iseet ahra, tur tuhdat tas zeffchs eefahkabs, kas aiseet us Jerusalemi, tad turpatt pee wahrteem irr atrohdams Turku un Arabeeſchu Basars, tur neween maife, feeri, siwis, gaffa, daschadi kohku-augli, bet arri leels pulks appelzihnu, zitronu, wihges- un wihnaohgas teef pahrdohstas. Pee mums 1 appelzihns maifa 5—10 kap., bet tur Joppē par 1 fewu jeb 6 kap. dabbu pirtt 10—12 appelzihnus. Drufku tabkat no wahrteem, turpatt pa labbu rohtu irr Arabeeſchu kassijas-bohdes, kas issfattahs tikkai tahdas issstas teltis ween, tur Arabeeſchi lihds ar Turkeem kohpā, gandrihs zauru deenu sehbedami kahjas few krustiski appafschā likufchi, smehke sawu tabbaku, un tā kassiju no masahm taffstehm dserdami, wiffadi tehrse un pfahpa. Tas irr winnu deenas darbs. No schahm kassijas-teltim drufku tabkat us preefschu eijoht, jaw eefahkabs pa abbahm pufstehm tee brithnum flaisſtee Joppes dahrsi, kas teefcham paradihsei irr peelihdsinajami! Winnu jaukumu un krahſchnumu rakstšs un wahrddšs peeklahjigi isflaweht buhtu weltigs darbs ween, tadeht teiffchu ihfi: Joppes dahrsdš, kas gan buhs 6—8 werstes plattumā un 7—8 werstes garrumā, aug lohti dauds appelzihnu, zitronu, orangeschu, granatabbeles, wihna-lohli, bananes, balsama, rohses, palmu, oliwu, jafmines, zihpresses un leeli olianderu-lohli, to Bibbelē par wihtoſteem pee

Bahbeles peeminn. Janwar mehnesi, paschâ seedu-laike, man gaddi-
 jahs scho jauku dahrsa apgabbalu zaur Wahjsemneeka. Man päl lunga
 waddischanu peeklahjigi zaur zaurim apstattiht un ar to fivescha-
 jahdu kohu un pukka buhshanu pilnigi eepashtees. Schur un
 tur pa dahrseem staigadams, es pluhju pukkites no inweym,
 narziffehm un liljehm, ko kohpâ krahdam's sehju buntitê, lai gan
 ilgi winnas wis nedabbuju paglabbaht, jo stary schahin stait
 stahm pukkehm, retti ween kahdas atrohdam's, kas sawu agrataju
 pehrwi mehds patureht; zittas attal reisneeks nemas u warr
 lihdsi panemt, lai deewssinn kâ gribbetu. Wesselas 2½ deenas
 Joppes pilsscheta nodsihwojis un wiffas wehrâ leekamas weel
 peeklahjigi apstattijs, es treschdeenâ tai 22. Janwar pulstien
 10 preeksch puffsdeenas ar zitteem reisneekem kohpâ aisreisjoju us
 Arimatiu jeb Ramleh prohjam, kas gan no Joppes buhs kahdas
 20 werstes tabfaku. Tit ko Joppes staisstem dahrseem zauri
 teek, tad tuhdat pa abbahm zetta pusschehm eesahkabs kohi lih-
 dsena semme, kas irr kohi augliga, par gaddu 60 lihds 100
 fahrtigus augtus isdohdama. Ta pa scho eeleiju irr weenumehr
 us preekschu ja-eet, lihdsi kamehr pee kahda Arabeeschu zeema teek,
 kas zaur zaurim ar daschadeem jaukeem kohleem irr pee-audsis.
 Te paschâ zetta-malla atrohdam's jauki apkohpta uhdens-alka, tur
 reisneeki mehds atpuhstees. No schejenes nu wehl irr labs gab-
 bals ko reisohht lihdsi Arimatiu. Schepatt nu jaw eesahkabs ta
 Sarona eeleija, kas ais Arimatias til pee Njalona eeleijas bei-
 dsabs. Wezds laikds schi eeleija bij ta wissujaukata wiffâ Ka-
 naâna semmê; bet nu gan winna wairs naw til jauka un
 skaisa, kâ toreis. Ne tabfu no tê atrohdamas uhdens-alkas, pa
 kreisu rohtu tur winnâ pakalnê prett seemeka-puffi muhsu azzis
 eeranga kahdu Arabeeschu zeemu, kam 40 ehtas. Schis zeems
 irr ta wezzu laiku Liddas pilsschettina, tur apustuls Pehters to
 melmenu-sehrdsigu wihru Eneas wesselu padarrija, zaur ko tad
 dands laudis tapatt no Liddas, kâ arri no Sarona eelsch to
 Kungu Jesu fahka tizzeht. (Apust. dr. 9, 32—35.) Kâ jaw
 minneju, ta pa to leelo lihdseno Sarona eeleiju us preekschu
 eijohht, wissaplahrt stary jaukeem oliwu kohleem reds gan farka-
 kanas, dseltanas, fillas, sakkas, kâ arri baltas pukkites paschâ
 seedeschana, kas sawas galwinas pazehluschas faules-starrôs rihta-
 raffai notrihtohht mirdseht mirds. Paschâ Arimatias pilsscheta
 ee-eijohht, kas eeleija buhweta, pulks Arabeeschu muhs apfweizinaja.
 Tit ko Franziskaneeschu klosteri biju apmettees un drusku at-
 puhtees no 5 stundu stipras reisofchanas, tad tuhdat gabju scho
 pilsschetu apstattiht. Arimatia dands masaka par Joppi buh-
 dama, naw ne kahda skaisa pilsscheta. Winnas eedsihwotaju

skaitlis teel tiffai us 3600 dwehfelehm rehkinahs. Pilssehtas eelas irr kohi schauras un netihras; us Basara platscha roh-dahs mas kauschu; tee, kas tur andelejahs, wifswatraf fehsh ap-palsch taifita pajumta, lai no faules karstuma warretu glahbtees. Wiffas eedshwotaju ehkas no atmineem buhwetas, isstatahs gluschi prastas un neezigas. Tiffai Greeku un Franzistaneeschu klosteri irr tahs gresnakahs mahjas schinni pilssehtâ. Wezzu laiku stahsti leezina, la schis Franzistaneeschu klosteris effoht buhwehts us to grunti, kas Kristus laikâ tam gohdigam rahst-lungam Jahsepam no Jerusalemes effoht peederreis. Ne tahku no scha klostera ais pilssehtas, atrohдахs tas flawenajs tohr-nis, fur pa 117 pakahpenehm paschâ tohrna gallâ useet. At zil jauka të isflattischana no scha tohrna galla irr us wiffahm puf-fehm pa to tur buhdamu tuweju Sarona eeleiju! Palmu, jih-pressu un oliwu kohi kâ beesajs meschs tahku steepjahs prohjam pa to lihdsenu semmes apgabbalu. Tuwu pee pilssehtas wehl atrohдахs leels dsitfchs uhdens-dihkis, fur Arabeeschi sawus sir-gus mehds peldinaht un scho uhdeni preelfch ehdeena wahrishanas bruhfeht.

Bettortdeen' tai 23. Janwar no rihta agri pulksten 5 no Arimatias isreisofuschti un tã pa lihdsenu eeleiju weenumehr us preelfchu eijoht, mehswissur fatikkam gohrw-, aitu-, kasu- un kameku-gannektus ar saweem ganneem, kas ar schaujameem riht-teem bij apbrunnojuschees, lai warretu tohs plehstgus swehrus schahstakus nofargaht, kas të gannameem pulkeem mehds uskrist. Schur un tur pa zekku reisofoht warr eeraudihht Arabeeschu zee-mus, kas kohi flitti buhweti, tiffai no atmineem sakrautas un ar wellenahm apsegtahs ehkas, fur winni eelfschâ mehds dsihwoht. So laudis të par dsihwojamahm mahjahm mas to rehkina un istaisa, bet pa leelatajai daffai tiffai dsihwo sakrautas almins tschuppâs, flintu allâs jeb arri kahhdôs pagrabbôs appalsch fatrittuschahm pillim moi basnizahm. Us tahdu wihsi, kad winneem sawâ wezzâ weetâ wairs nepatihht ilgati dsihwoht, tad winni tuhdat aiseet zittur, fur teem labbal patihht. Behz 4 stundu reisofchanas, pulksten 8 no rihta, mehswissur jaw aissneedsam to jauku Njalona eeleiju, fur Josuâs ar Amoritereem kahwees. Tit to schai eeleijai teel pahri, kas gan buhs kahdas 4 werstes platta un 5—6 werstes garra, tad tuhdat stahwâ kalnâ kahpjoht dabbu sinnaht, la të jaw eefahkabs tee leelee stahwee Suhdejas kalni. Wesselas 9 stundas pa-eet, kamehr scheem milseku kalneem teel zauri. Ta-pez arri reisneekeem mas wakkas atleel apflattihht tahs wezzas isposhtitas pillis no krusstakarra-laikem, kas schur un tur ne tahku no zekka-mallas irr redsamas. Sakta, la agratajâs laifôs tur

pa teem leeleem kintskaalneem reisneekem effoht warren grubta un nedrohſcha reiſofchana bijuſe; bet taggad, gohds Deewam, tas zekſch jeb ſchoffeja no Soppes lihds Jeruſalemi tahs 75 werſtes, kà tur teel rehſinahts, — irr jaw til tahku gattaws, ka ar dilſchanzi no weenas us ohtru pilsſehtu warr gluſchi labbi braukt, un Turku waldſchana arri par drohſchibu irr gahdajuſe, ka ne weenam reiſneekam ſchinnu apgabbalâ ne kahda nelaima newarr usbrukt; jo nolitti fargi ſcho zekku tilluſchi ween apfarga. No teem reiſneekem, kas pa ſcho zekku lahjahm eet, neteel ne kahda muita pagehreta, lai gan jahjeem un brauzejeem irr pehz tafſes alga jamakfa. Tit ko Suhdejas leelôs kalnôs teel eelſchâ, tad no dabbas-jaukumeem wairs naw ne wehſts; ta ſlaista Sa-rona eeleija lihds ar fawahm jaukahm puffitehm irr paſudduſe un drihs ween aiſmirſta, kà kà reiſneeka azzis zittu ne ko newarr eeraudſiht, kà ween tohs warren augſtohs kalnus, kas pa abbejahm zekka-puffehm kà muhſchigi kintsraggi ſchur un tur lohii augſti gaiſâ pazekahs. Rittigi galwa reibſt, tohs ſtahwu kalnu gallus apluhfojht, kas gluſchi plikti iſſattahs, lai gan ſchur un tur ar krumu tſchengureem irr no-auguſchi. Un lai nu gan drihs ween reiſneeka azzis apniht ſchohs tuſſneſcha kalnus ſtatti-tees, tad tomehr ſtarp ſcheem kalneem arri atrohdaſs jaukas eeleijas ar oliwu un zihpreſſu lohkeem kà bahſtin peebahſtas, kas ar faweem dabbas-jaukumeem peekuffuſcha reiſneeka ſirdi zil neziſ eelihgſmo. Zaur ſcheem Suhdejas kalneem reiſfojht, atrohð tillai 3 uppites ar 2 laſſijas trakteereem, kur reiſneeki arweenu mehds atſpirdſinatees. Pehz daſchu ſtundu reiſofchanas pee ohtras uppes atrohdaſs ta Biibelê peeminmeta pilsſehtina Kiriat-Deârim, kur reiſ tas Iſraêliteru derribas-ſchkirſts tikka glabbahts. Sakka arr, ka ſchepatt ta „Saunâ-derribâ“ peeminmeta Emaus pilsſehta effoht meſlejama, kur tas Kungs pehz fawas augſchamzefſchanahs no mirroneem teem 2 mahzetteem ef-foht parahdijees. No ſchejenes kahdu juhdi us preekſchu pa to alminainu tuſſneſſi reiſfojht, atkal atrohdaſs ta eeleija ar up-piti, kur fawâ laikâ Dahwidſ ar to leelo Goliatu effoht zihni-jees un ij kurras wiſſſch tohs 5 gluddenus alminus iſlaſſjis. No ſchahs eeleijas, kas ar oliwu- un wiſſges-lohkeem itt beefi ween peeanguſe, wehl kahdas pahra werſtes us preekſchu reiſo-joht, nahl weens breeſmigi ſtahws kalns, pa kurru pahri tikt, nahlahs lohii grubti. Schim kalnam pahri tilluſſcham, nu wehl ne wiſſſai leels ſemmes gabbals irr ko eet lihds ohtram kalnam, us ka wirzgalla atrohdaſs wezzi pils muhru druppi, retti eljes- un wiſſges-lohii. Tit ko ſcha kalna gallu aiſſneeds, tē us reiſt jaw parahdaſs ſwehtas Jeruſalemes tohri. Papreekſchu azzis eeranga

jaunas Kreewu basnijas tohrnus, kas ahr-pufs pilsksehtas kahdu pufs wersti us seemeta pussi kalnā buhweta. Drusku us preelshu eljoht, jaw warr redseht Kattoku jaunu basnizu lihds ar kehniņa Dahwida pils tohrni, kas eelsh-pufs Jerusalemē muhreem stahw. No kalna us leiņu reisjoht, drihs ween peeluffis reisneeks aifneeds to augsto pilsksehtu Jerusalemē, kas 2600 pehdas augstati stahw par Joppi un widdus-juhru. Pa to zekku no Joppes pusses nahkoht, un schai pilsksehtai klacht tumojotees, ta pirma Jerusalemē usflattischana reisneeka azzis ne-isleekahs ne zil jauka un firde eelihgsmodama buhschana, wiswairak tadeht, ka patte pilsksehta pagahsā stahwedama aif teem leeleem muhreem mas ween irr redsama un pahrschattama. Tai 23. Janwar pehz pufsdeenas pulksten 5 mehs Deewu teikdami un flawedami par laimigu waddischanu, zaur Joppes wahrteem eedami, eereisojam paschā Jerusalemē eelshā un sinnamā klosteri mihligu usnemschanu atradduschī, tē apmettamees.

V.

Jerusaleme, agraki Salem.

Jerusaleme no Urabeescheem par El Kuds t. i. „ta swehta“ nosaukta, irr preelsh wissahm kauschu ziltihm un tautahm weena ta wissu-wehrā-leekamata pilsksehta. Ar wahrdu falkoht: Jerusalemē irr un paleel wissas pasaulē galwas-pilsksehta, jo semmes wirsū ohtas tahdas wairs naw, ko pehz praweeschu preelsh-fluddinaschanahm ar winnu warretu salihdsinaht; jo no winnas irr isgabjuse weena gaischa meera-faule, kas ar farweem spohscheem ewangeliuma starreem apgaismo wissu pasauli. Un schi spohscha faule, naw zits ne kas, ne tā muhsu Pestitajs Jesus Kristus. Warr buht gan, ka wezds laids Jerusalemē irr seedejuse sawā pilnā krahschumā, bet taggad ar winnu wairs tā naw, jo winna sawā laika irr peedsihwojuse wismasal 17 isposstischanas un arri tikpat pasaugstinaschanas, zaur ko tad arri ar laiku wiss zittadi warr pahrwehrstees ne tā agraki irr bijis.

Ta muhsu laika Jerusalemē, kahda winna wehl schobrihd' atrohdahs pehz usflattischanas irr peelihdsinajama weenai stipri apbrunnotai skunstes pilsksehtai, jo wisrinke paschā pilsksehtai irr zelts no 15 lihds 20 pehdu augsts muhris, pahr ko ne weens zilwels ne weenā weetā newarr pahri pahrsahpt; tadeht arri paschā pilsksehtai irr tiktai 4 wahrte ween, zaur kurreem laudis warr pilsksehtā tāpat ee-eet, tā arri isnahlt; prohti: waklara-

Jerusaleme, no Seemeta puffes.

puffe irr Goppes-wahrti ar Nahtbuhdamu fehuina Dahwida pilli un leelo pils tohni. Rihta-puffe prett Eljes-kalnu un Getsfemanes dahrsu irr Steppina-wahrti; schee wahrteem tadehl ta irr nosausti, ta pirmajs affins-leezineels Steppinsch zaur scheem wahrteem iswests un turpat masâ gabbalâ kalna pagahsâ effoht ar almi-neem nomehtahs. Seemeta puffe irr lepnee Damastus wahrteem ar 21 pihlareem puschloti, pretti lurreem atrohdahs leels lihdsens

plazzis ar eljes-kohsteem apaudsis, kur arweenu pee Jerusalemes aplehgereschanas usmahzeji effoht sawas lehgera-teltis zehluschi. Deenas-widdus-puffe attal irr Zianas wahrte un no schejeenes masâ gabbalinâ atrohдахs Kaifasa pils, kur Pehteris to Kungu aifleebdis, lâ arri Annaniasa pils, kur Kristus to fw. waffar-ehdeenu effoht eestahdijis. Pee wisseem 4 wahrteem stahw Turku saldati arween us watti. Lai nu gan Jerusaleme ar sawahm nekkitamahm appatahm tohrnischu mahjahm, Kristitu lauschu basnijahm un Turku moscheju spizzigeem tohrneem pilssehtu no ahr-puffes jo jauku un apbrihnojamu padarra, tad taf pee eeseschanas winnas eefsch-puffe katra reisneeka prahâ schaujahs tee praweescha Jeremiasa raudu=dseesmas wahrdi: „Frag schis tas pilssehts, no la fazzichts tappa, to effam to wiffuslaistatu un wiffas semmes preeku?“ (Jerm. r. ds. 2, 15.) Papreelsch azzis kriht tahs schauras, slikti bruggetas eelas ar teem no balteem fakku afmineem muhretem nammeem, kas ne wiffai brangi uskohpti ar maseem schaureem lohgeem, durwim un flikteem eeseschanas gangeem. Tapat arri paschâ pilssehtâ irr leels trubkums pehz jaukeem kohku=jeb fakku-dahrseem, lâ arri pehz uhdens-attahm. Schur un tur tu wehl warri eeraudsiht mehflu-laudses us eelahm gultocht, sakrittuschas mahjas un wezzus pils muhrudruppus, lâ arri tuffschus uhdens-dihkus. Un zit behdigi naw ap firdi tohs tur buhdamus nelaimigohs spittaligus zilwekus usluhlojoht, kas eelu-mallâs noschduschees, bes degguneem un luhpahm buhdami, sawas iskaltuschas un pa puffei nopuuschas rohkas issteepdami, sweeschineekeem pehz palihdsibas passat brehz. Un tahdu nelaimigu gaudenu skaitlis schè naw wis gluschi masâ. Deews sinn, woi schee gaudeni no wiffahm mallahm us Jerusalemi irr tadeht nahkuschi, lai fw. pilssehtâ warretu nomirt, jeb winni arri schè dohma to mesleht, kas tè nemas naw otrohdams. No usskattas winni irr jo reebigi, ar isdehdejuschu bahlu gihmi, netihrahm fstrandainahm drahnahm, jeb arri gluschi pliffi tur seht'mallâs tuppédami, us garrahm-gahjeem gaida, lai tahds no mihslestibas dsichts, scheem to atmestu. Za pehz Turku korana scheem nelaimigeem nebuhtu brihw prezzetees, tad sinams — jaw fenn ta flimmiba buhtu winnu starpâ lihds kappâ gahjuse, bet tad nu ir schee gaudeni sawâ starpâ prezzejahs, tad ta spittaliba zaur to teel jo prohjam usturreta. Lihds 10tam gaddam winnu behrni paleel sweifti, weffeli; bet tad flimmiba pee winneem attal sahlt rahditees un nebeidsahs, kamehr kappâ kriht, jo winni tol fadsihwojoht lihds 40 gaddus.

Somehr pee wiffa ta, so tè ihfumâ esmu peeminnejis, Jerusaleme patte ir pat schodeen wehl irr weena flaisa firdi

preezinadama pilsefhta, kahda zittur ne fur wirs semmes naw at-
 rohdama un ne weena pilsefhta ar garrigu buhshanu naw ta
 farweenota, ka schi; tadeht arri Jerusalem mums wisseem irr
 mihta un ne kad aimirstama. Paslattees ween us Zianas kalnu,
 zik tur neseed dahrsds jautu pukkischu stary fmuidreem zihpressu
 tohkeem. Aiseij wehl us Kreewu augsta Keisera wehstneeka pilli,
 un apstatti to lihdseno plazzi ar teem jaukeem pukka-dahrseem
 un uhdens-alkahm, pehz tam eegreesees Jerusalem un apstatti
 Englandeeshu wehstneeka pilli, tohs dahrsus un lepno Ghsreiku
 pilgeru nammu, ka arri to lihdsenu ar elses-, zihpressu- un palma-
 lohkeem no-auguschu plazzi, fur wezsd laids Salamana jaukajs
 Deewa-nams stahwejis, — tad tawa firds no preefa lehjin lehks
 un tu pats pee sewim fajuttist, ka us pasaules wairs ohtra
 tahda platscha naw, to ar scho warretu salihdsinaht. — Bet ja
 nu ar Jerusalemi un winnas buhshanu gribbam jo pilnigaki
 eepashtees, tad papreekschu eefahsttm apstattiht to slaweno Zia-
 nas kalnu un listim wehra, kas mums stary tahm pulka mah-
 jahm, kas us Zianas kalna stahw usbuhwetas, teel rahdihts. Jo
 par scho kalnu un winna buhshanu mehds firdis kustinati meh-
 dsam ta dseedah: Gelfsch Zian's tawa telts un tawu wahrdu
 selts re.

1. Zianas kalns.

Us scha leela Zianas kalna lihdsena platscha, kas tahku
 steepjajs prett deenas-widdus-puffi prohjam, pa labbu rohku tam
 zekkam, kas no Zoppes wahrteem pilsefhta eet eefsha, tahs wehra
 leelamas ehkas irr schahs:

Dahwida pils un tohrnis.

1) Kehnina Dahwida wezza pils ar to leelo tohrni, us furra wirsgalla allasch Turku farrogs ar puß-mehnescha sihmi mehds wißzinatees. Te arri warr redseht ne ween tohs kambarus, fur Dahwids dsihwojis, bet arri to lohgu, zaur kurru winsch Batsebu, Urias feewu, jeb Salamana mahti, eerandsija tur leijas dihki peldamees.

2) Ne tahku no Dahwida pils, irr biskapa Gobata dsihwojama mahja, ar to jauku flaißtu Ewangeliuma jeb Protestantu basnizu. Patte basniza, kurrar muhris wißzinkfi eet, no balteem marmora afmineem wißzauri buhweta, gauschi flaißta isflattahs. Basnizâ ee-eijoht pa labbu rohku krehflös irr 9 un pa kreifu rohku 11 leelas glahschu lampas; gallâ krehfleem nahf biskapa Gobata krehflis; tad prett altari kristamas-blohdas krehflis un pa kreifu rohku kanzelei, altaris. Wißfa altara grihda irr isflahta ar farkanu purpura dekki. Us altara prett rihta-puffi reds 3 melnas tahpeles pee feenas, fur ar seltiteem bohstabeem Ebreeuru wallodâ irr kahdi Bihbeles wahrbi usrakstitti.

3) Ne tahku no Protestantu basnizas us deen'widdus puffi attal atrohдахs ta jauna flaißta Armeneeschu Zehkaba basniza. Basnizâ prett altari wehl sehodeen rahda biskapa Zehkaba krehflu ar to weetu, fur apustukam Zehkaban, Jahna brahkam, us Erods pawehleschanu galwa tiffa nozirsta. Pehz tizzibas buhschanas Zehkabs irr Armeneescheem tas, kas Pehters Kattokeem. Pa kreifu rohku, basnizâ ee-eijoht, rahda to weetu jeb zeetumu, no ta ta Runga engellis to apustuli Pehteri no zeetuma effoht isweddis. Tad pa labbu rohku ohtrâ basnizas daffâ aif dselßurestehm, teel trihs afmini no Jordana-uppes, Sinai un Tabor kalneem rahditi. Schinni basnizas daffâ pee feenas arri warr redseht bildi, kas pastara-deenas teefu rahda. Irr itt bailigi ap firde to usfkattoht. Wißfa basnizas grihda irr ar marmora afmineem isbruggeta un basnizas feenas ar dauds bildehm puschfotas. — Te flahf pee paschas basnizas, arri atrohдахs Armeneeschu leelajs klosteris, fur wairaf ne ka 2000 reisneeki warr lohrтели atrast. 5 biskapi ar 100 muhkeem irr scha klosterera fainneeki.

Depat pee klosterera attal irr ihpaschs peebuhwehts nonnu-klosteris. Saffa, ka Kristus laikâ schinni weetâ effoht Annasa lepnajs nams stahwejis, kas bij ta augsta preesterera Kaifasa tehwojis.

4) Kaifasa pils jeb nams. No peeminnetas Armeneeschu basnizas pa to zekku eijoht, til ko Bianas-kalna wahrteem zauri isseet, tuhdat masâ gabbalinâ eelßch Innoma eeleijas atrohдахs Armeneeschu flaißta basniza, fur zittlahrt Kaifasa nams effoht

stahwejis. Basnizâ pretti pee pascha altara wehl schodeen rahda to afmini, ar to ta Runga Jesus kaps effoht aisehgelehts bijis. Schim altarem un tam afminam pa labbu rohtu irr mass tumschs kambarihst, kur tikkai 3 zilweki knappi warr kohpâ stahweht; të atrohdahs 1 altaris, kur us altara 3 swezjes, un ap-palsch altara 3 lampas weenumehr degg par peeminnu, ka Kristus të famâ laikâ apzeetinahts stahwedams, us Kaifasa eenahlschanu effoht gaidijis. No scha Kristus zeetuma isnahkoht, leelam basnizas altaram pa kreifu rohtu irr tas altaris redsams, kur tas augstajs preesteris Kaifas un wiffa ta augsta teefa Jesu waizadami par winna mahzibu, prett winnu weltigas leezibas kohpâ krahja, lai Jesu warretu beidsokht pasuddinaht un nonahweht. Tik to pa basnizas durwim isnahk, tad tuhdat turpat pa kreifu rohtu tam leelam pagalmam, irr ta weeta, ar to jauko bildi, kur Behteris 3 reis to Rungu aisleedsis, pirms tas gailis 2 reis dseedajis. Tur wehl drufku tahtak, dauds jaukas kappu-weetas ar marmora afmineem ispuschotas, teef rahditas. Katram reis neekam, tas scho basnizu apmekle, mihligi muhki fw. rohschu-uhdeni sprizze woi nu us galwas jeb arri lakkatâ, tas fohti jauki fmarfcho.

5) Scho basnizu atstahdami, turpat pa Innoma eelejju kahdus pahra fints foktus us preefschu eedami, aissneedsam Annasa nammu, kur atrohdahs ta weeta, kur Kristus to swehtu waffar-ehdeenu effoht eestahbijis un kur drufku wehlat ta swehta Garra isleeschana pahr apustukeem effoht notikkuse. Patte sahle jeb tas isbruggetajs nams irr 18 foktus garfch un 11 foktus plats ar 3 lohgeem un 2 durwim. Namma widdû irr 2 leeli afmins=stabi, us kurreem schahs wezjas ehkas greesti teef stiprinati. Starp scheem stabbeem effoht tas galbs stahwejis, kur tas Gohdibas=Rungs pee fw. waffar-ehdeena eestahdischanas ar faweem mahzeekem kohpâ fehdejis. Sakkâ zettortdeenâ schinni nammâ, Rattoku bistaps ikkatrâ gaddâ apustuku weetneekem, par ne-aismirstamu peeminnu mehds kahjas masgakt. — Blakkam schim nammam, ohtrâ kambari, rahda fehmina Dahwida kappu, as dikkâ klinti eekalts, tuwu pee feenas stahw. Kappa kuppele irr ar leelu garru saku dekki apflahta. Të klacht atfal irr fmufla basniza ar to altari, kur Kristus preefsch Annasa stahwedams, tam ne-effoht ne kahdu atbildi dewis.

6) No schejenes isnahkoht, muhsu azzis kriht turpat us Bianas kalna, tas leelajs lhdjenajs plazzis, kur tapat Greeki, ka arri Kreewi fawus mirronus mehds paglabbaht. Tomehr lihds schim us kappeem naw wehl ne weens krusts sprausst, tikkai kappu-weeta irr noflahta ar leelu marmora afmins plahiti, kur irr eegreests

mirrona wahrds, kà arri krusta=sihme. Un tà tas irr redsams scho baltu deenu tur Jerusalemê wissur kristitu kauschu kapsehtâs. Metizzigee Turki jeb Wuâmedaneeschî jaw no krusta=sihmes behg, kà tad winni wehl to zeetihs, ja kristitu kauschu aigahjeju kappus krusti puschtohs? Tak irr jadohma, ka us preestch=deenahm arri jauki krusti kristitu kauschu kappeem tiks ussprauhti, kas par Turku puss=mehnest mas ko istaisths. — Kristus laitâ us scha kapsehtas platscha effoht Kaifasa waffaras=pils stahwejuse, tur tee Suhdi fa=eedami tahs runnas turrejuschî, us kahdu wihsi schee warretu Jesu apfuhdseht un nonahweht.

7) Taggad Kaifasa pillei, ko agraf apstattijam, garram eijoh, drihs ween muhsu azzis rahdahs tee wezzee mahjas druppi, tur ta Runga mahte Mahrija pehz Jesus nomirschanas effoht itt kluffi dshwodama, sawu pehdigu nahwes stundinu gaidijuse un tà sawa Runga preetâ eegahjuse.

Tà nu Bianas kalnu pahrskattijuschî, mehsh taggad pahreeram us Morijas kalnu, tur wezzôs laitôs Abraâms sawu dehlu Sfaâku gribbeja uppureht un tur wehlat pee Kehnina Salamana Deewa=namma eefwehtschanas ta Runga Zebaut Gohdiba us scha kalna nolaisdamees, to paschu apehnoja. Bet pirms us Morijas kalna sawas kahjas zettam, tē papreestch man irr wehl japeeminn diwas leetas. 1) Tē paschâ zett'mallâ atrohдахs to spittaligu buhdas jeb dshwojamas ehlas, tur winni pa naktim mehds pahrgulleht. Sa schahs gaudenu butkas jo peektahjigi apstatta, tad lehti warr spreest, ka mehsh sawâs mahjâs muhsu funneem mehdsam dauds labbaku kohrteli doht, ne kà winni tur dabbu. Winnu maifs un salmi, us ka tee pa naktim guft, irr tikkaï akmeni un semme! 2) Drusku tahktâ zaur schauru gangi eetoht, tē irr Suhdu raudu=plazzis ar to leelo atliffuschu Salamana Deewa=namma muhri, tur winni il peektdeenâs sapulzedamees ar affarahm un nezauki gaudodamu balst sawas basnizas pohstu noschelodami, tohs wezzus muhrus buttscho; jo lihds ar scho basnizu wihs winnu gohds un warra irr sudduschî. Winni arri nedrihst wairs uppureht, tapehz tur stahw un raud sawas eerastâs dseefmas gaudodami.

2. Morijas kalns.

1) No scha Suhdu raudu=platscha, teescham eeram us to weetu, tur agraf tas skaitstâjs Salamana Deewa=nams stahwejis un tur sawâ laitâ ta Kehnina Dahwida dseefmas ar kohlehm un sohma=stabbulehm skanneja: „Suhsh wahrri, pazesteet sawus palodus un tohpeet pa=augstinatas, juhs pasaules durwis, jo tas gohdibas Kehninsch naht.“ (Dahw. 24, 7.) Tà zittureis wezzi

Gbreëri dseedaja, kad tee pa flints tuhtstoscheem us leeldeenas
 swehtteem schinni basnizâ bij sapulzejuschees. Wissas schahs ga-
 wilefchanas dseefmas jaw fenn irr nofkannejuschas un tai paschâ
 wezzâ Gbreëru wallodâ tur nu atflann wiinnu grehtu-noschehlo-
 fchanas-randu-dseefmas. Tas leelajs plazzis, tur Salamana
 Deewa-nams stahwejis, irr gluschi lihdsens ar skaisstem balteem
 marmora afmineem wifszauri nobruggehts, 550 pehdas garsch
 un 450 pehdas plats. Tai weeta, tur Salamana Deewa-namma
 wifswehtala weeta irr bijuse, tur nu stahw leela flaisla Turku
 moscheja jeb Safrâh basniza no marmora afmineem wifszauri
 isohdereta — usbuhweta. Wissa schi basniza eefsch-puffe, itt kâ
 jaw wifsi zitti Turku Deewa-nammi, irr gluschi tuffscha; ne tē irr
 altari, neds arri kahdas bilbes redsamas, tillai basnizâ ee-eijoht
 pa labbu rohlu reds masu pulti, kas kâ kanzele isskattahs ar far-
 kanu samt u issta, tur wiinnu Scheiks peektdeenâs uskaphdams
 kahdu runnu turra un tur Imami jeb Turku mahzitaji pahr-
 mihdamees tohs 5 Muâmedaneefchu paharus ar trilinadamu
 bals nobseed. Paschâ basnizas widdû wehl taggad irr leels
 flints-kalna kuppels 90 pehdu angfts un 40 pehdu plats, kas
 nosihme un arri irr ta weeta, tur Salamans stahwedams tohs
 kands effoht swehtijis. Schai kuppelei apkahrt eet dands leeli
 un flaissti marmora stabbi, us kurreem tee jumta greefti teef stip-
 rinati. Schai flintei fahnds rahda kahdu afmini, kurrâ ar selta
 bohstabeem kahdi Turku korana wahrdei, kâ falka, no engeta Ga-
 brieta effoht rakstitti, bet ko gan paschi buhs eelalluschi. Schis af-
 mins, kâ wiini falka, effoht no debbestim krittis, kad pee Jeru-
 salemes to praweefchu preefschfluddinafchanas tilluschas peepil-
 ditas. Bet kad pee Jerusalemes isphostifchanas tee praweefchi
 eefahluschi behgt, tad schis afmins arri gribbejis winneem lihdsi
 sfreet, bet Muâmeds drihs effoht atsteidsees, scho afmini apturre-
 dams us weetas noruhmejis. Wiinnu ohtra pasakka attal kâ
 flann: Kad Muâmeds us scha afminna sehdedams effoht Deewu
 luhdsis un us debbestim brauzis, tad schis afmins arri sfrehjis
 wiinnam lihds; bet tik ko pee paradihses wahrteem tilluschi, tad
 schis pats afmins no leela preeka tohs wahrbus „lu lu lu“
 effoht isbrehjis. Praweets Muâmeds to par kaunu nemdams,
 tuhdat pawehlejis, kâ schim afminam wajagohht atpakkat us semmi
 krist. Tomehr schis afmins ne-effoht wis pee atpakkat greefscha-
 nahs semmē krittis, bet 4 pehdas no semmes gaisâ liddinajees
 un zaur to dands feewifschas neganti sabaidijis. Tadeht sul-
 tans Selim ar steigschanohs ween lizzis pee ta flints kalna rohbu
 eekalt; tik ko tas effoht notizzis, tad tuhdat schis afmins tai rohba
 krisdams pahrpilhsis widdû puschu, zaur ko ta ohtra dalka tur-

pat klast us wakkara-puffi aislezzoh, tur nokrittuse, tur taggad to warr apfattiht. Tif to schai almins-klindei riink eijoh wiffu peeklahjigi effi apfattihees, tad pa 15 treppu palahpenehm warr no-eet schahs klinis appafschâ eeffsch tumfchas allas, tur nu dauds un daschadus peeminnas alminus rahda, par kurreem Muâmeda-neefchi ehrma pasalkas teikdami, tohs par kothi fwehteem almineem turra.

2) Kad no schahs Sakrah basnizas isnaht abrâ un us to ohtru Alfa moscheju eet, tad pa lihdsenu marmora bruggetu plazzi masâ gabbalâ gahjis, tu atraddiff leelas marmora almins treppes, tur pa 21 palahpenehm us leiju kahpdams, tu drihs ween pee-eeft pee Salamana schkihstischanas-awota, no ta tolaif uhdens nemts preefsch basnizas waijadsibahm. Lai gan schis peeminnas awots irr lepni istaifhts, tad tomehr zaur Turku glehwumu irr ditti netihribâ palais. Saffa, ta jaw no scha awota tas uhdens pa Morijas kalna appafschu fahloht tezzehht us Silo awotu prohjam, tomehr ta ohtra tur buhdama uhdens-alka, to par „Silo-alku“ arri nosauz, irr no almineem gluschi aisfrittuse zeeti. No ta peeminneta Salamana awota prett deen-widdus-puffi eijoh, të atrohdahs ta ohtra Turku Alfa basniza, to Greeku kellers Justianus us Morijas kalna par fristigu Deewanammu ustaisja, bet to pehzat Turku sultans Omers sawu leelo Sakrah basnizu ap 637tu gaddu buhwedams, par Turku moscheju pahrewhertiija. Basnizas preefsch-pagalma pa 18 palahpenehm dikkati nokahpjoh, atrohdahs tas mehrta prohwis, tur warr isprohweht, woi arri zilweks pehz mirschanas nahfchoht paradihse. Basnizâ ee-eijoh, kas irr warren leela ehla ar marmora almineem isrohtata, pa kreifu rohku irr redsama kothi dikka të nosaukta paradihses uhdens-alka un schai blakkam rahda kahdus praweefschu kappus. Tahkat ais lanzeles, kas ar farkanu samt u isfista, pee feenas rahda weenu almini, kas us eljes-kalna toreis effohht stahwejis, kad Kristus us debbestm usbrauzis. Pee scha almins prett feenu stahw jauks marmora almins, turra 4 palmu sarri skunstigi irr eekalti. Taisnibu falkohht, man schi Alfa basniza dauds labbaka un gresnata isfittahs, ne të ta Sakrah basniza. Bes ta wehl tur zittâ weeta rahda to leelo gangi jeb tiltu, kas taggad ar druppeem jaw aisbirris zeeti, tur Salamana laikds laudis effohht gahjuschi us Deewanammu. Schinni gangi pee greesteem wehl schodeen karrajahs 10 tuffcha3 glahschu lampas.

3) Ne tahlu no Alfa un Sakrah moschejahm us rihta-puffi irr tee të nosaukti „selta-wahrte“ redsami, pa kurreem tas Gohdibas Kungs puhpotu, jeb palmu-fwehtdeenâ effohht ar Ofiana fantschanu eegahjis Jerusalemê. Schee wahrte irr tadeht ais-

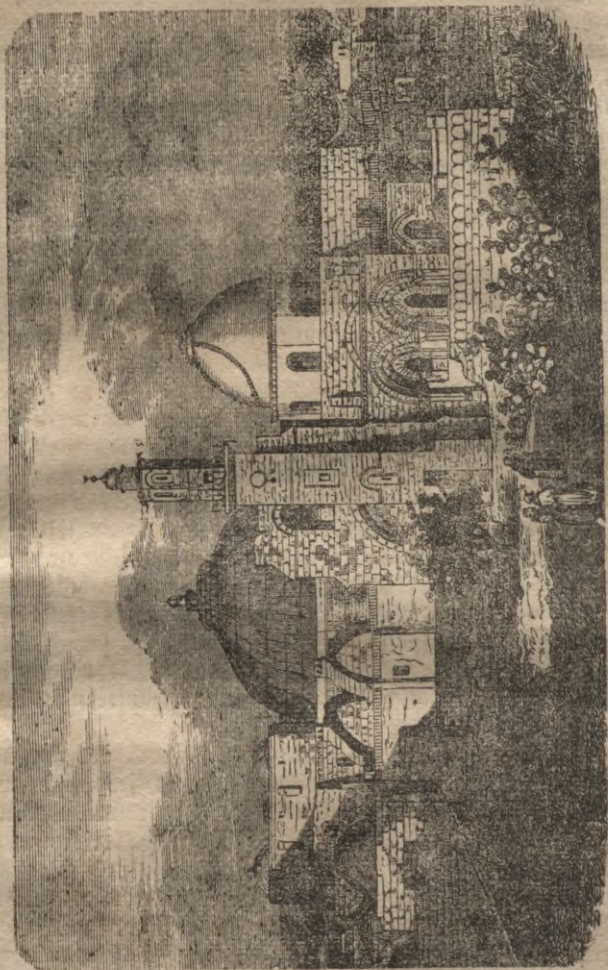
muhreti zeeti, tad Arabeeschi un Turki to teescham tizz, ta sawâ laikâ tas Kristitu kauschu Kehninsch pa scheem wahrteem atpat-kat nahlschoht un Turku waldischanas pufs-mehnescha sibmei gallu darrischohht.

4) Pats Morijas kalns pehz sawas buhschanas dauds semmat par Bianas kalnu stahwedams, irr gandrihs wifszauri lihdsens, ar eljes-, zihpressu- un retteem palma-koškeem apaudsis. Winsch taggad irr netizigeem Muamedaneescheem palizzis par ihstu spa-zeereeschanas plazzi, jo waffaras-laikâ pehz pufsdeenâ tas leelajâ plazzis irr gluschi pilns no Jerusalemes Turkeem un Arabeescheem, kas tur no weenas us ohtru pufft mehds pastaigatees. Nabbags Suhds un kristihts zilweks, woi nu no Bianas- jeb Eljes-kalna pusses winna wirsgallu warr peeklahjiigi gan apfkattiht, bes ta pats buhtu drihlfstejis turp eet pastaigatees. Tam, kas grihb us Morijas kalna eet to apfkattiht, irr taggad pee Turku Pascha ja-eemafsa 10 franki jeb 3 rubki sudraba un tad ar lihdsdohstu Turku saldatu to warr gan darriht, bet zittadi ne. Woi tas tâ ilgi wehl paliks, to negribbu wis tizzeht, jo bistaps Gobats man stahstija, ta Jerusalemes gubernaters jeb Pascha no sultana jaw to sinnu effohht dabujis, ta winsch pataujoht ir kristiteem kaudim us Morijas kalna eet pastaigatees; til schi sultana pawehle wehl toreis nebij wis issluddinata. Wiffi Protestanti par to sinnu fohti preezajahs.

3. Golgata kalns un sw. kappabasniza.

Morijas kalnu atstahjoht, mehâ nu aiseetam us to kalnu, tur wifs tas irr peepildihst, to Deews no paschas pasaules rad-dischanas teem wezz-tehweem Ahdamam, Abraamam, Isaakam un Jehlabam bij apfohljis, to tee praweeschi wiffi kohpâ bij sluddinajuschy, un us to wiffi kaudis beidsohht ar leelu ilgochanu gaidiht gaidija. Wahzu rakstneeki lihds schim pascham laikam naw mittejuschees strihdetees par to leetu, ta Golgata kalns effohht zittur meklejams ahrypufs Jerusalemes muhreem, un tadeht tas lihdschinnigajs kalns newarroht buht tas rittigajs. Bet nu atkal tee jaunate rakstneeki itt smalki wiffus wezzu-laiku Jerusalemes rakstus isdibbinadami un paschi Jerusalemi apmelledami, to leetu gruntigi ismellejuschy, itt skaidri apleezina un peerahda, ta Golgata kalns lihds ar sw. kappabasnizu stahwoht sawâ rittigâ weeta. To paschu arri raksta zeen. A. Gr. Wartensleben fungs sawâ grahamatâ, to irr drikkheht lizzis tai 1868tâ gaddâ.

Us Golgata kalnu eijoht, mums pa kreisu rohtu paleef Suhdu apgabbals, Greetu klosteris, ta arri Franziskaneeschu „Kasanawa“ jeb skaisstajs reisneeku nams ar to tur drusku tah-

Kappa-basniža, no deen'widdus pusses.

kat buhdamu muhtu-klosteri Santo Salvatore. Tā pa ſchavru
zeſku eižoht, kur maſ ſtaigatajus fateekam, mehs no rihta-
un deen'widdus-pusses pee-eetam kappa-basnižas pagalmam klahtu,
kaſ wiſſzauri ir ar platteem leeleeem marmora alkineem iſbrug-
gehts. Gandrihs katru deenu ſchis leelajs basnižas pagalms, tā
arri taſs leelahs alkmins treppes, kur pa 24 pakahpeni pa labbu
rohku ſw. kappa-basnižai eekch leelahs „Kriſtitu eelas“ eegree-

schahs, irr ar kristiteem Arabeescheem tà bahstin peebahsts, kas tè andeledamees, reisneeleeem pahrdohd wifswiffadus smukki isstrahdatus perlmuttera jeb aspalta krustinus, wiffadas krelles, wafsa swezzes, tà arri tahs flawenahs Terikus rohses. Taggad leelam basnizas pagalmam pahri eihojt un zaur leelahm durwim fw. kappa-basnizâ ee-eihojt, likim wehrâ, kas mums schinnî leelâ daschadu tizzibu faweenotâ basnizâ teef rahdihts.

1) Lik to pa leelahm basnizas durwim ee-eet eelfchâ, tad tuhdaſ pa kreifu rohku lattâ, uſ ta tur buhdama dihwana fehſch pahris Turku ſaldatu wattis, kaſ tur tuwu pee Golgata kalna fwehloamas ohgles uſ plahtes likuſchi un tà ugguni uſtuhruſchi, fehdedami ſildahs, piſpe ſawu tabaku un paſchi ſawâ ſtarpâ ſihwejahs. — No basnizas durwju fleelfchna, kahduſ 10 ſohkuſ ſperroht taiſni pretti, rahda to akmeni, uſ kurra ta Kunga Jeſuſ lihkiſ effoht ſwaidihts. Schiſ akmeniſ irr 8 pehdas garſch un tiſkai wirſû 2 pehdas plats, no dſelten-bruhna marmora akminiſ iſſtrahdahts. Pahſ ſcho akmini, ka galds 8 leelaſ wafſu ſwezzeſ ſtahw, to pee Deewa-kalpoſchanas arweenu aiſdedſina, karra- jahs 8 leelaſ glahſchu lampas, kurrâſ uggunſ ne kaſ ne-iſdſeeſt. Katris reiſneeſ, fw. kappa-basnizâ ee-eeſdams, ar wiſſu lai- nibu un dſikku ſemmoſchanu ſcho akmini ſtuhpſtidamſ mehdiſ butſchoht. Salka, ka iſ gadduſ wirmâ gawenu-ſwehtdeenâ ſchiſ akminiſ pehz pee ta noturretaſ Deewa-kalpoſchanas teekoht ſwai- dihts. Pretti ſcho akmini tur pee Greeku-basnizas feenaſ augſchâ irr dauſ nomahletaſ jaukaſ bildeſ, kaſ wiſſaſ kohpâ atgahdina ta Kunga dſchwofchanas darbuſ un winna nenofedſigu nomir- ſchanu pee kruſta-ſtabba.

2) No ſcha minneta ſwaidiſchanas-akmena, 10 ſohkuſ pa labbu rohku, tuhdaſ naſh taſ Golgata kalnſ jeb peereſ-weeta, kur winſch irr kruſtâ ſiſtſ, uſ kurra pa 18 marmora treppu pa- lahpenehm uſ augſchu irr jakahpi, lihſ ſlamehr fw. kalna wirſgallu aiſſneediſ, kaſ wiſſzauri irr nobruggehtſ ar jauki iſſtrahdateem bruhneem marmora akmeneem; tè arri atrohdahts 2 leeli mar- mora akmeniſ ſtabbi deht greeſtu ſtiſprinafchanas. Wiſſ Gol- gata kalnſ irr 40 pehdu garſch un 30 pehdu plats, no trim puſſehm muhri apnemts un tadeht iſſkattahs tà kahda maſa baſ- nizina. Pretti ſeemeta puſſi pee feenaſ irr jaukaſ altariſ redſamſ, pee ſcha altara tuwojoteeſ, tè uſ grihdaſ azzis eerauga leelu ſauli ar 12 ſtarreem marmora akmeniſ eegreeſtu. Nu tuhdaſ naſh ta weeta, kur tee 3 kruſti effoht ſtahwejuſchi. Widdejaſ zaurumſ appaſſch altara irr tiſ leeliſ, ka wiſſu rohku lihdiſ plez- zeem warr eebahſt, un teef par to zaurumu turrehtſ, eelfch ka muſſu Beſtitaja kruſtiſ effoht ſtahwejiſ. Winſch irr wiſſzauri

ar fudraba plahiti isohderehts; un wirspuss fcha zauruma, apseltitâ fudraba plahitê, Greeku wallodâ stahw eerakstitti schee wahrdi: "Scheit paschâ semmes widdû Deew's mums pestifchannu fataifijis." Schee wahrdi tadeht tâ rakstitti, fa wezzôs laifôs laudis dohmja: semme effoht appaka plattana rippa un tê Jerusaleme, ihpaschi tai krussta-weetâ, effoht pats semmes widdus. Pa labbu rohku masâ gabbalinâ irr ta atgreesfiga faun'darritaja krussta-zaurums redsam's, un pa kreifu rohku ta ne-atgreesfiga, kas pawiffam irr aismuhrehts zeeti. Blakkam scheem 3 zaurumeem, itt ihpaschi no pascha Kristus krussta zauruma, eefahkabs tas kalna plihsum's, kas pehz ewangelistu stahsteem Jesus mirschanas stundâ effoht gaddijees. Schis 2 zollas plats plihsum's ittin tahku steepjahs appalsch semmes, lihds pat krussta atrafchanas basnizai. Un wiffi fwehtreisneeki fcho weetu ar to pagohdina, fa il weens tê us waigu pee semmes krisdams un Deewu luhgdams, ta Kunga krussta-zaurumu fwehtâ preekâ aisgrahbti fkuhpsitit fkuhpsita. — Alf fcha tohti dahrgi ispuschkota altara prett feenu, atrohдахs leels melns tohta krussts ar skaiisti mahletu Kristus bildi, tur pa labbu rohku krussta-bildei stahw mahzellis Zahnis un pa kreifu rohku attal Mahrija, kas abbi ar fatreektahm Ardim usluhko ta Kunga fw. nomirschannu. Prett fcho krussta-bildi stahw leels selta lukturs ar 7 schubbureem tohti skunstigi istaifih's un katra schubbura gallâ degg weena fwezze. Bes ta wehl katra pussê schim lukturam stahw leels lukturs ar weenu fwezzi. Passat scheem lukturreem irr wiffa altara feena un greesti ar daschadahm fw. bildehm ispuschkota. Tad wehl prett Kristus krussta bildi, pirmâ lihniâ degg bes mitteschannas 13 apseltitas glahschu lampas ar raibotu ugguni deen' un nakti, un ohtrâ lihniâ, garrahm abbeem Kattoku altareem us rihta-pussê, attal irr 24 labbi leelas apseltitas lampas, kurrâs ugguns ne kad ne-isdseest. Bes schahm lampahm wehl tur pee greesteem irr zittas 16 leelas un 61 masas, tohpâ 114 lampas, ar 3 leeleem trohna lukturreem, kas ar dauds fwezzehm irr peesprausti. Tapat pee Greeku, fa arri Kattoku Deewa-kalposchannas, kad wiffas peeminnetas lampas un fwezzes aisdedsina, tad wiff Golgata kalns mirdseht mirds weenâs raibotâs uggunis. Alf tawu ne-issaklamu jautumu!

Bes ta wehl japeeminn, fa us Golgata kalna pretti Kattoku altareem irr ta weeta, tur Kristus tikka pee krussta fist's, pirms tas krussta-stabs tikke uszelts sawâ weetâ. No Golgata kalna nonahloht, mums pa labbu rohku paleef pee feenas masa tanzele, tur noliktôs brisshôs Greeku wallodâ spreddikis tohp teitts.

Krusta-weetas basniza.

Appasch Golgata kalna rahda Ahdama un abbu pirmu kristigu Jerusalemes kehniku — Gottfrieda no Buljona un scha brahta Balduihna Flandern lappus. Salka, la të tai Golgata kalna plihsumâ effoht atradduschi Ahdama ta pirma zilweta fma-dsenu-kauflu, no la tad tas wahrds Golgata jeb „peeres-weeta“ effoht zehlees. Të appaschâ tas kalna plihsums ais dselsu restehm, tur weenumehr lampa degg, jo flaidri irr redsams un peeklah-jigi apflattams.

3) No Golgata kalna, garrahn fwaidischanas atmenam un Greeku basnizai, 42 sohtus tahki us wakkara-puffi gahju-schi, pee-eetam fw. Kristus kappâ basnizai klastu, kas basnizas widdü buhweta, të kâ wiserinki warr apfahrt eet, isskattahs wairaf appaka ne kâ kantaina us muhsu Kreerwu-basnizu mohdi, ar masu tohrniti un teel no paschas augfchas basnizas tohrna, tur jauls sudraba apseltihts krusts irr zelts, zaur glahschu juntu appaismota. Kad pee Greeku leelas basnizas durwju preekfchas stahwedams, fw. kappâ-basnizas preekfchu uskatta, tad gan kataram zilwefam par to tur buhdamu flaisu un skunstigu ispusch-kofohanu ne ween irr kô preezatees, bet wiszwairaf kô brihnotees. Të tawas azzis papreefchu eerauga tohs 12 apustukus un 24 engekus ar puffu-puschleem wiswpahr isrohtatus, bes ta wehl kô wiinni sawâs rohlâs turr; tu redsi 3 leelas bildes, kas wiffas kôhpâ fluddina ta kunga augfchamzelschanohs; un ja tu wehl wairaf apflattisi, tad atraddisi 196 lampas un 112 swezjes daschadds kutturds eespraustas; un ja schahs nu wiffadds uggundâ

tur degg, zil raibi un jauki tad tas newarr buht flattitaja azzis? Uplahrt fw. kappa-basnizai starp tahm daschadahm bildehm us jumta mallas kohpâ flaitoht atrohдахs zittas 68 deggofchas lampas. Scho jaukumu atstahjoht, eefim nu paschâ fw. kappa-basnizâ eelfchâ, kas lihdsinajahs klints allai eelfch muhra, kas wifszaur ar marmoru un flunstigi isgrestahm bildehm irr isrohtata. Papreelfchu pahr marmora almineem nolittu grihdu irr ja-eet tai engefa basnizâ, fur pee durwim katrâ puffê stahw 6 leelas wasku swezses. Til ka pa masahm durwim të ee-eet, eelfch engefa basnizas, kas tikkai irr 17 pehdas garra un 10 pehdu platta, tad të widdû 18 zoffu augsts atmens irr redsams, us ka pee Kristus augfchamzefchanahs tas engelis effoht fehdejis. Bahr scho atmeni karrajahs 3 rindâs 15 deggofchas selta lampas, katrâ rindâ 5 lampas. Depat muhri us deen'-widdus puffi warr redseht weenu, un us seemefa-puffi diwus zaurumus, pa furreem leeldeenas sestdeenâ to tâ nosauktu swehtu uguni laudim fneeds. No schahs engefa basnizas un pa masahm durwim ee-eet tai ihstâ kappa-allâ, kas irr 8 pehdas augsta, 7 pehdas garra un 6 pehdas platta. Tè nu labbajâ puffê irr ta sahrka-sihme redsama ar dahrgu baltu marmora plahti nolitta. Itt ihpafchi ta feena, wirspufs tahs sahrka-weetas, irr ar ne-istejohht dahrgi isrohtata balta marmora atmeneem wifszauri isohdereta. Pee feenas irr 3 bildeh selta rahmôs redsamâs. Widduzi, tai leelataja bilde, kas irr marmora atmeni jo flunstigi eegreesta, reds to Kungu no mirroneem augfchamzehlufchohs, no ka ugguns starri us wiffahm mallahm isplehfschahs. Schai pa labbu rohku irr attal bilde redsams, kâ tas engelis tahm feewahm pasluddina Kristu no mirroneem uszehlufchohs un pa kreisu rohku widdus-bildei irr warren jauki mahleta bilde, fur tas Kungs no mirroneem uszehlees, ar karrodsinu rohkâs itt kâ dsihws us teem nosfattahs, kas schai fw. weetâ nahf winnu peeluhgt. Pretti schahm 3 bildehm selta lukturôs weenumehr degg 12 leelas un attal zittas 6 masakas swezses. Starp scheem selta lultureem wehl atrohдахs 8 marmora ar seltu isrohtatas glahses, fur no Getsemanes dahrsa tapat rohfschu-pufchki, kâ arri zihpressu sarri ar zittahm flaitstahm pukkitehm stahw eesprauhti. Bahr scho til mihtu meera-weetinu no augfchas karrajahs 43 labbi leelas deggofchas selta un fudraba lampas, turrâs ugguns weenumehr bes mitteschanas degg deen' un nakti. Schi fw. kluffa meera-weeta ne weenu brihbi naw no swehtreisneekeem tulfcha, kas të istwihlufchi buhdami, un sawas kluffas firds-jufchanas augfchup pee sawa Kunga fuhtribami, scho sahrka-sihmes-atmeni affarahm rittinajohht ar fluhpstifchanu kâ klahstin

nollahj. Tapat fw. kappa-basnizâ, kâ arri Golgata kalnâ katru
brihdi weens klostera-brahlis jeb muhts stahw flahht, un par
to gahda, ka ugguns lampâs ne lad ne-isdseest.

Kappa-basnizas eekshusse.

Swehtu kappa-basnizu atstahjoht, Iuhkõsm nu wehl us
tahm weetahm, kas mums apfahrt fw. Kristus kappa-basnizas
teek rahditas.

1) Leela, flaihti ispuschõta Greeku-basniza stahw taisni Kri-
stus fw. kappa-basnizai pretti, 12 sohlus tahku u; rihta-puffi.
Winna irr wißzauri ar marmora atmeneem isrohtata un wißas
feenas ar leelahm apseltitahm bildehm nollahtas. Schai bas-
nizai warr wißrinkei apfahrt eet.

2) Jahsepa no Arimatias, ta arri Mikademos kays, abbi kohpa re-
dsami us wakkara pussi ais fw. kappa-basnizas, dsikkat eeffsch muhreem.

3) Pa labbu rohku us seemeta pussi no fw. kappa-basnizas
irr ta leela Rattoku basniza ar brangahm chrgelchm un winnu
leelo klosteri. Basnizas widdu effoht ta weeta, tur tas Kungs
fawai mahtei Mahrijai parahbijees.

4) Ta weeta, tur tahs deewabihjigas feewas ar teem mah-
zelkeem pehz Kristus lihka eelischanas kappâ effoht stahwejuschas,
atrohdahs stary fw. kappa-basnizu un Arimijeneeschu klosteri
jeb basnizu, tur pa 26 palahpenehm useet augschâ winnu bas-
nizâ. Schi weeta irr aptaisita rinkl ar dselsu tressineem.

5) Ta zcetuma weeta, tur tee noteefati jeb krusâ fittamee
tiffa apzeetinati, lihds kamehr wiffas leetas pee krusâ fischanas
tiffa sagahdatas, irr turpat prett seemeli tahdâ laktâ.

6) Ta Keemeru karra-wihra Longinus basnizina, kas ta
Kunga fahni ar schkehyu usduhra un pehz pee Kristus atgreesees,
schè ilgus gaddus fawus grehkus noscheloja, tur winsch arri
dus paglabbahts, — irr ne tahku no ta peeminnetâ zcetuma us
deen'widdus pussi.

7) Druffu tahkati turpat nahk ta basniza jeb weeta, tur
pah. Kristus fwahrkeem kaulini mesti.

8) No Greeku basnizas kohra us seemeta-pussi pa 28
treppu palahpenehm us semmi, no-eet tai Gelas basnizâ, kas dees-
gan jauti irr ispuschota un no schahs wehl pa 12 treppu pa-
lahpenehm dsikkat nokahpj eeffsch to krusâ atrafchanas basnizu, kas
gluschi tumfcha atrohdahs, tiffai 9 lampâs ugguns degdams tē
winnu zil nezil apgaifmo.

9) Tas apmehdischanas-stabs, pee kurra Kristus ar ehreffschu-
trohni no karra-wihreem tizzis wiffadi pulgohts un nizzinahs,
atrohdahs tuwu pee Golgata kalna, pretti Greeku klosteram.
Tas atmena stabs, to pa zaurumu rohku eebahsis warr aptau-
stiht, irr wifsapfahrt altara wihse ar dselsu plahtehm jo zeeschi
noskprinahs. Ta leela bilde, kas tē pee seenas karrajahs,
flaidri rahda ta Kunga kluffu pazeeschanu netizzigu Suhdu staryâ.

10) Ta weeta, tur tas stabs irr stahwejis, pee ta winsch
tappa schaufts, teel dânds weetâs rahdita.

11) Tai basnizina pa labbu rohku Golgata kalnam, tur
Mahrija ar mahzelli Jahni pee ta Kunga krusâ-fischanas effoht
stahwejuschi, warr tiffai no ahrpuff' basnizas leelahm durwim
pa tur buhdamahm treppehm useet, fur Rattoki arweenu nolik-
tâs brihschâs mischas turra. Wiffas schahs peeminnetâs weetas
irr turpat fw. kappâ-basnizâ appalsch wena pascha jumta re-
dsamas un atrohdamas.

12) No ſchahs weetas naw wairs tabku uf deen'widdus pufft ta weeta, tur Abraäms ſawu dehlu Iſaäku gribbeja up-pureht.

Patte leela ſw. kappu-basniſa lihds ar Golgata kalnu, ſtarp tahm daſchadahm tizzibas ſabeedroſchanahm irr eedallita ſchahdâ wiſſê: Kattokeem peederr ta Kristus pehz mirroneem ufzehluſchamees parahdiſchanahs baſniſa, puffe no ſw. Kristus kappu-basniſas, ta weeta, tur Jeſus Mahrijai Madalenai par dahrsneeku eſſoht parahdijees, puffe no ſwaidiſchanas atmena, wiſſa kruſta atraſchanas baſniſa, puffe no Golgata kalna un wehl dauds zittas weetas. Greekeem atkal peederr: Winnu leela baſniſa, puffe no ſw. kappu-basniſas, puffe no ſwaidiſchanas atmena, puffe no Golgata kalna, Keemeru Longinus baſniſa, ta apmehdiſchanas weeta un wehl zitti altari. Turpretti Armejeneeſcheem atkal peederr: maſa peebuhweta baſniſina pee ſw. kappu-basniſas, Glenas baſniſa, ta weeta, tur pahr Kristus ſwahrkeem faulinus mettufchi, ta arri Jahſepa no Arimatias un Nikademus kappi un wehl daſchi zitti altari. Arri Koptu tizzibas apleezinatajeem ſchê daſchas weetas peederr u. t. pr. Schôs laifôs warr katris reiſneeks ſw. kappu-basniſâ beſ tahdas aiſtawefchanas jeb zitta eemeſla zauru deenu pawaddiht. No rihta, pulkſten 7 kappu-basniſas durwis teel atwehrtas un lihds pulkſten 8 wakkarâ wakkâ turretas. Arri par naſti reiſneekeem irr brihw kappu-basniſâ winnu peederrigôs kloſterôs pahrgulleht. Satta, ta tajôs tur buhdamôs kappu-basniſas kloſterôs dſihwojoht: 30 Greeku, 15 Kattoku, 13 Armeneeſchu un 2 Koptu muhki jeb mahzitaji. — Beidsiht wehl irr japeeminn, ta patte leela ſw. kappu-basniſa, appaſch ta leela ſwaigſchnota jumta un leela apſeltita kruſta, to wehl taggad muhſu laifôs ufzehluſchi, ſtabwedama, irr weena warren leela apbrihnojama ehla, wiſſas kriſtigas-tizzibas ſwehtatajs kraſchchums un ſpulgodamajs gohdafrohniſ, ſas katra reiſneeka ſirdi tai pirmoreis ee-eijoht, ar ſwehtahm dohmahm pildidama, ta uf ehrgka ſpahrneem nemdama augſchup uf debbeſim ta zillaht zilla.

No ſw. kappu-basniſas ſchkirrotees un pa to „ſahpju-zellu“ jeb „Via dolorosa“ eijoht, ſas irr 850—900 ſohkus garſch, tur muhſu Peſtitajis ſawu ſmaggu kruſtu neſdams irr gahjis, tahs wehrâ leekamaſ weetas irr ſchahs:

1) Scala ſancta, taſ irr ta weeta, tur muhſu Peſtitajam to kruſtu uf plezzeem uſliſta, ar to bij ja-eet lihds Golgatai.

2) Ta ſchauſchanas baſniſa, ſas Kattokeem peederr, atroh-dahs pa labbu rohku, ne tabku no kruſta-uſliſchanas weetas, ſas irr zaur zaurim ar jaukahm mohku-bildehm ijpufſchota.

3) Ecce homo, tas irr ta weeta, fur Pilatus us Jesu ar pirkstu rahdidams us teem Subdeem teiza: „Redseet, tahds zilweks!“ Tè nu atrohdahs brihnum jauka Franziskaneeschu basniza, fur wirspuff' altara reds to Kungu ar needri rohka stahwofchu.

4) No schahs basnizas ne tahku pa kreisu rohku pascha zeff'mallâ wehl schodeen rahda ta muhschiga Schihda mahju, ta durwis jaw ar mehfleem irr aismestas zeeti.

5) Ta weeta jeb akmens muhri redsams, fur muhsu Pestitajs no fawa smagga krussta neschanas atspeedees un fur wehl wiinna plezzu=sihmes irr redsamas. Schinni weeta tas krusstis tiffa uslitts tam Sihmanam no Kirenes.

6) Ta weeta, jeb ohtra apstahschanahs pee fw. Weronitas mahjas, kas muhsu Pestitajam sweedrus no peeres effoht flauzjuse.

7) Porta judiciaria, jeb tee teefneescha wahrtri. Tè teef wehl weens akmens=stabs no Kristus laika rahdihts. Schim slabbam blakkam irr Lutteraneeschu reisneeku mahja atrohdama, ne tahku no fw. kappa=basnizas.

8) No schejeenes wairs naw tahku ta weeta, fur Kristus us tahm seewahm atgreesdamees effoht runnajs: „Meraudat pahr mannim, bet raudaht paschas pahr fewim un pahr jubfu behrneem.“ Tè irr weena leela muhra welwe redsama, to Ara=beeschi fauz par „Haroth el Chankeb“ u. t. pr. Zeffa gals pa kreisu rohku Zahna=brunnineeku pils druppeem eijoht, beidsahs us Golgata kalna.

Bittâ atmenî tai paschâ eelâ irr zaurums redsams, kas isskattahs là mutte, no ta fakka, ta tas effoht brehjis, tad Kristu krusstâ fittufchi. Bes ta wehl ne tahku no Damastus wahrteem rahda ta baggata wihra nammu, un turpat blakkam ta nabbaga Lahzarus buhdinu, kas jaw lohti wezzas un fakrittufchas ehlas.

Pahr Jerusalemes wehrâ leekamahm weetahm, ihfas un tomehr pilnigas sinnas dewis, nu wehl irr ja=apfkatta tahs weetas, kas aplahrt paschu pilssehtu schur un tur reisneekem tohp rahditas un arri par wehrâ leekamahm turretas.

Kad pa to fahpju=zeffu jeb „via dolorosa“ garrahm Bet=saidas jeb aitu=dihkim (taggad bes uhdens) zaur Steppina wahrteem us rihta=puffi iseet, tad turpat paleija tuwu pec zeff'mallas rahda to weetu, fur fw. Steppinsch ar akmeneem nomehtahs. Nu wehl pahri Sidrona eeleizai pahrgahjis, kas ar retteem oliwu, wihges un karubu sohleem pee=audsis, tuwu pee Ghes=kalna aifsneeds to jauku Getsemanes dahrsu, kas 4kantigâ wihse ar angstu muhri wisriakfi irr apmuhrehts. Kad pa dselsu=wahrteem tur

ee-eet eeffchâ, tad no pafauliga trohftchâna atfchirts, ftarp tahm fmarfchotahm puffkitechm reisneeks atrohдахs tâ, lâ jaw buhtu pafchâ paradifhê. Dahrsa garrums irr 65 un wiinna plattums 52 fohki, ar 8 wezzeem eljes, 16 zihpessu, 2 palmu un dauds wihna lohleem un neftaitamahm seedofchahm puffkitechm. Rihta-puffê dahrsa ftuhri, atrohдахs Sihlo uhdens-alka, fur fohti fmeftigu uhdeni preeffch dferfchanas un puffku flazzinafchanas atrohd. Franziftaneeffchu muhki, kam fchis dahrs peederr, par tihribu un fpohdribu lohki ruhpejahs. Lai nu gan tee eljes-fohki naw wairs tee, kurru pa-ehnâ tee mahzetti fnauda, tad muhfu Kungs fawu Tehwu luhdja, jo eljes-fohks til kahdus 3 lihds 4 fints gaddus ween wezs paleet un wezzi raffti deefgan ftaidri ftahfta, ta Tihtus un pehzat Gottfried Buljohns pee fawahm aplehgerefchanahm wiffus fohkus ap Jerufalemi liktufchi nozirst; tad tomehr fchi irr ta weeta, pahr kurru mehsh dseedam: Suhsh mannim wiffai mihtas weetas, Gese mane un Golgata ic.

Ne tahlu no Gese manes dahrsa seemeta-puffê teet rahdita ta masa Kattoku basniza ar altari, fur Kristus affins fwihduschas. Schai tÛpat fahnds atrohдахs ta Greeku Mahrijas jeb Gese manes basniza, fur pa 48 marmora treppu pafahpenehm no-eet uf semmi tai no neftaitamahm deggofchahm lampahm apgaismotâ basnizâ. Schê nu teet rahdihts:

1) Sw. Mahrijas kaps, 2) Joakima un Annas kappi, prohti: kas Mahrijas wezzati bijufchi un 3) Zahsepa, Mahrijas faderreta wihra, kaps.

Râ wezzu laitu ftahstii meffch, tad fw. Mahrijas lihks no apustukeem schê effohht atnefts un nolikts, bet no fchejeenes winnas meefas apftaidrotâ wihsh tikufchas debbestis usnemas.

Ta weeta, fur tÛe mahzetti fnaudufchi, tad Kristus Deewu luhdhs, irr tiklai 6 fohki no Gese manes dahrsa durwim.

Ta weeta, fur Suhdas Kristu ftuhpftidams nodewis, irr 22 fohki no Gese manes dahrsa durwim uf deen'widdus pufft.

Tas atmins, fur fw. Mahrija uf debbestim brautdama fawu johstu apustuka Tohma rohlâs nolaiduse, 57 fohki no Gese manes dahrsa ftuhra.

No fchejeenes lihds Eljes-kalna widdum irr 367 fohki; tÛ wehl wezzas basnizas muhri irr redsami, fur Kristus fawâ lailâ pahr Jerufalemi effohht raudajis. Bet no fchejeenes lihds debbestbrauffchanas basnizai wehl irr fo kahpt 415 fohki. Tâ tad no Gese manes dahrsa lihds debbestbrauffchanas basnizai lohpa irr 839 fohki eeffch 16 minutu laila fo kahpt. — Patte basniza peederr Kattokeem; eeffchpuff basnizas rahda atmeni kahjas pehdu, fur Kristus uf debbestim brautdams effohht ftahwejis. Ta

iffkattifchanahs no Eljes-kalna, itt ihvafchi no ta tohrna, fur pa 46 treppu pakahpenehm useet augfchâ, irr warren jauka us wiffahm puffedm. Pats leelajš Eljes-kalns, preefch fhattitaja azzim irr wiffpabri no-audfšs ar eljes-koheem, tas pehz iffkattas fipri muhfu wihtoleem lihdsinajahs, lai gan glufchi fawahdi iffkattahs, un ar retteem karuba-koheem. Skattotees reds, rihta-puffe Jerikus jauko eeleiju ar mihligo Jordanas uppi, kâ arri Mirrufchu juhru un pahri fchaj stary Moäbiteru kalneem pazet-fahs tas flawenajš Nebo kalns, us kâ wirsgalla zittkahrt Mohfus stahwedamš, flaweno Kanaäna semmi ar fawahm azzim pahiffattijis. Wakkara-puffe, preefch fhattitaja azzim, gukk ta fwehta Jerusalemes pilsehta, ar faween balteem muhreem un nekkaitameem fuppet-jumta tohrnifcheem. Pehz leeluma winna gan buhs til leela, kâ eelfch-Mihga ar Pehterburgas ahr-pilsehtu kohpâ, jeb flaidraki faktoht, tahda, kâ Kursemmes Zelgawa. Tomehr us glufchi zittadatu wihs buhweta, ne kâ muhfu pilsehtas. Turku mofchejas tē fskaitlâ irr tillai 8 ween, ar tahm daschadahm kristitu faufchu basnijahm. Sw. kappa-bas-niza pilsehtas widdü stahwedama, irr ta krahfchnaka pahr wiffahm zittahm basnijahm. Seemeka-puffe reds Samarias jau-koš kalnus un turpat prett Jerusalemi ne tahku no Kidron eeleijas Jofawata eeleiju. Pehz praweefcha Joëka pafluddina-fchanas 3, 12. perschâ: „Lee pagani zelsees un ees augfchâ us to eeleiju Jofawat, jo tur Es fehdeufchu un fohdischu wiffus paganus apfahrt,“ tizz ne ween til Juhdi, bet arri Kristiti un Muämedaneefchi, kâ fchê pastara-deenas teefa tilfchoht turreta. Deenas-widdus puffe irr attal dšikka eeleija Geëme, jeb flaidraki faktoht, Kidron eeleija, tas aif Silo awota ar Innoma eeleiju faweenodamahs kâ daschdeen dšikka grawa tahki prohjam wellahs garram St. Saba klofteram us Mirrufchu juhru. Taggad Eljes-kalnu atstahjoht, nu wehl irr ja-apfkatta tahs weetas, tas no Innoma eeleijas fahkotees, pa wiffu Kidrona eeleiju lihds pat Jofawata eeleijai tur irr atrohdamas.

1) Ta alla, fur apustuls Pehters raudajis, Bianas kalna pagahfê eelfch klints, irr 21 pehdu garra, 16 pehdu platta un 6 pehdas augsta.

2) Tas fw. rafstōs peeminnehts affins-tihrums „Sakeldama,“ 90 fohkus no Pehtera allas, pretti Innoma eeleijai, irr 273 fohkus garsch un 100 fohkus plats, pilus ar wezzahm kappuweetahm.

3) No fchejenes taifni pahri Kidrona eeleijai us rihta-puffe, kalna gallâ irr tas plazzis, fo Jesus fawâ kalna fpreddikf nosauz par elles-ugguni, jo tur taif weetâ to besdeewigu Israëka

kehniäu laikâ tiffa eltam Malokam behrni uppureti un nomaitati faundarritaji fadedsinati.

4) Ta alla, tur tee apustuti pehz Kristus fanemfchanas paflehpufchees, turwu pee Innoma eeleijas.

5) Keemiafa jeb Sjaba uhdens = awots, pafchâ Innoma eeleijâ 125 pehdas dsiffch.

6) Tas kohks, pee ka praweets Esaijas gabbalôs fajahgehts, irr 7¹/₂ pehdas refnis ap fakni, ne taktu no Silo awota.

7) Silo awots ar flaidru un smekligu uhdeni isteff no Morijas kalna appafschas. Pehz kauschu dohmahm fchâi awotâ guktoht leels puhkis. Kad winsch guktoht, tad uhdens tektoht, bet kad usmohstotees, tad uhdeni aisturroht zeeti. Muâmeds fcho awotu peefkaita pee teem 4 paradihses awoteem un tapehz winsch pee Turkcem un Arabeescheem stahw leelâ zeenâ un gohdâ.

8) Jumprawas Mahrijas awots, tur pa 32 pakahpenehm noeet lihds uhdeni. Salka, ka fchê Mahrija effoht Jesus behrna autimâs masgajufe.

9) Apfaloma kaps ar masu appaku tohrniti, ne taktu no Getsemanes dahrsa.

10) Praweeschu kappi, leelâ allâ appafsch semmes irr atrohdamî Eljes-kalna pakalnê.

11) Ta alla, tur apustuti to tizzibas apleezinaschanu jeb „Arredo“ farakstijufchi, arri pee Eljes-kalna.

12) Ta weeta, tur Jesus saweem mahzetteem to fw. luhg-fchanu: „Muhfu Tehms debbestis ic.“ mahzijs, atrohдах us Eljes-kalna.

13) To weetu, tur Suhdas pakahrees, rahda fchur un tur, gan pee Eljes-kalna, gan arri prett Silo zeemu, bet ne weens nesinn, tur?

14) Praweescha Fermijafa alla, tur winsch sawas raududseefmas pahr Jerusalemî farakstijis, atrohдах ne taktu no Damastus wahrteem eefsch klints. Schi alla tadeht stahw pee wiffahm kauschu tautahm leelâ gohdâ. Winna arri irr ffunstigi istaijita.

15) Kehniäu kappi, kahdas pahri werstes no Jerusalemes, atrohдах pa labbu rohku zekka-mallâ, kad us Sikemu pa Damastus zekku eet. Te agrati irr warren leela ehla hijufe, kas nu guk almins druppu laudsês un pawiffam irr aiskrittufe zeeti. Kad fwezzi aisdedsinajis tur allâ eeleen eefschâ, tad te atrohдах 4 lambari tshetrkantigâ wihsê buhweti, us wiffahm puffedm 14 fohkus garri, katrâ lihniâ irr 6 sahrsa zaurumi. Appafsch schahs pirmas tahschas irr wehl ohtra un trescha tahscha dsiffkati tapat eeritteta.

Ne tabtu no Damastus wahrteem, kas ar 21 pihlareem pufchfoti, zaur masu zaurumu ee-eet appafsch Jerusalemes muh-reem, tur wesselu wersti tabtumâ aiseet pa allahm us wiffahm puffehm leelas grawas. Satta, ka wezzôs laifôs preefsch Salamana Deewa-namma schê effoht waijadfigi atmeni lausti. Paschâ dibbenâ tur atrohdahs tezzedams awots ar flaidru uhdeni. Wesselas 2 stundas laika mums isgahja schahs brihnischkigas atmens allas apfattoht.

Pirms no Jerusalemes schkirramees, skattisimees wehl ween-reis winnas mihligôs muhrôs eefschâ, jo té pa eelahm staigajoht, tu fateez wiffadus laudis no wiffahm pafaules mallahm. Pehz tahm jaunatahm sinnaht, bes teem reisneekem, kas scho pils-fehtu jo beeschi ween apmetle, to tur buhdamu eedfihwotaju skaitlis teef rehinahts no 25,000 leels. Luttera, jeb ewangeliuma tizzigu skaitlis irr Jerusalemê tikkai no 300 dwehselehm leels. Bes ta tur Protestanteem wehl irr 3 leelas skohlas, kurrâs no wiffadahm tizzibahm bahru-behrnus usnemdami, tohs ismahza wiffôs labbôs kristigôs tikkumôs, lai behrns pee-audsis un deewa-bihjigi eefsch Deewa wahrdu mahzibahm dibbinahts, no skohlas ifeedams, naturr kahdu tizzibu pats grihb un kahro, bes wiffas peespeefchanas un pahrrunnafchanas. Bet lai nu ihsumâ wehl peeminnu winnu skohlas buhschanu.

1) Jerusalemes Zianas-kalna skohlâ, tur Wahsemneeks Palmen kungs irr par skohlmeisteru, es atraddu 64 behrnis no daschadabm tizzibahm. 15 puifchu behrni irr Luttereefchi, un tee zitti irr tâpat no Arabeefcheem, Schihdeem, lâ arri no Katto-leem. Schi skohla stahw biskapa Gobata sinâ un tadeht irr wairaf appafsch Englandeefchu usraudsifchanas.

2) Kahdas 2 werstes no Jerusalemes ais Kreewu jaunahs basnizas irr atkal ohtra Wahzu skohla preefsch bahru puifcheem, tur 66 behrni teef mahziti Wahzu, Angtu un Arabeefchu wal-lodâs. Wahsemneeks Schnellert kungs irr tas skohlas-tehws un winnam par palihgeem irr 2 skohlmeisteri pee Wahzu un Arabeefchu wallodâs. Skohlas-mahja irr jaw tohti wezza.

3) Bes schahm puifchu-behrnu skohlahm, kahdu wersti schai-pufs Jerusalemes Joppes zetta-mallâ, no Pruhfchu fehniku nu irr zelta jauna, tohti skaista skohlas-mahja preefsch Jerusalemes Arabeefchu bahru meitinahm. Behrnu skaitlis schai skohlâ al-lasch pastahw no 86 meitenehm. 4 Wahzu skohlmeisterenes ne-apnikufchas strahda pee behrnu dwehselehm, tahm lassifchanu, rakfifchanu un rehinafchanu mahzidamas un 2 Wahzu mahfas noliktâs stundâs behrneem atkal mahza rohlas-darbu. Turpretti rihta-stundâs Deewa-wahrdu mahzibas no Bihbeles-stahsteem jeb

Katkiſmus, dohd mahzitajs Goffmann. Wiſſu ſkohlaz uſturu un daſchadas waijadſibas ſchi ſkohlâ dabbu tiſſai no Wahzſemmes mihleſtibas-dahwanahm ween.

Râ jaw teizu, ſkohlaz-behrni lihds ſawam eefwehtijamam laikam paleef ſawâs ſkohlaz-weetâs un pehz tam winni ar wiſſu gohdu teef atlaiſti, lai nu paſchi weetas peenemdami, par ſawu deeniſchu maiſi gahda. No ſcheem behrneem retti ween ſahdi paleekoht ſawâ wezzâ tizzibâ, bet ar preeku peenemmoht to tizzibu, kurrâ winni tiſſuſchi mahziti, lai gan tehws jeb mahte un raddi-leelas laizigas dahwanas ſohlidami, mehdsiht pee ſawas wezzas tizzibas peelabbinahſt. Par prohwi të peeliffchu ihſu ſtaſſtinu, to man Wahzu mahſas ſtaſſtija. No Beirut pilsſehtas, ſahdas Kattofu tizzigas ſeewinas meita, Lawihſe wahrâ, ſchinni ſkohlâ lihds ſawam eefwehtijamam laikam effoht tiſſuſe kriſtigi uſaudſinata. Bet taîs deenâs preeſch eefwehtifchanas laika atnahſuſe mahte no Beirutes un ſawu Lawihſi ar affarahm luhguſe, lai nepeenemmoht Luttera tizzibu, bet lai nahkoht ſchai lihds uſ mahjahm, jo ſchi buhſchoht jaunu kleiti un ſudraba ſehdi pirſt, to tad par peeminu ſchinkoſchoht. Uſ to winnas meita atbildejuſe tâ: „Es ſinnu gan, kapehz tu man griſſi lihds nemt, jo tu griſſi, lai es paleeku atkal par Kattoleeti. No man palihds wiſſa tawa peedahwata rohta, kad man tatschu irr weenreis jamirſt un Kattofu tizziba man nepatiſt. Es eſmu Proteſtante un arri griſſu par Proteſtanteeti palift.“ Tahdas lahrdinaſchanas no wezzaku puſſes ſcheem behrneem jo beeſchi ween mehdsiht uſeet.

Baur to jaunako liſſumu, to ſultans iſlaidis, katris Muâmedaneets warr kriſtigu tizzibu peenemt; tomehr retti ween noteef, ta ſahds Arabeeſis leelahs kriſtitees. Paſchi tee, ſas dandſ gaddus no kriſtigu ſauſchu labdarrifchanahm veetikkuſchi un ſas no Turku beedribas pawiffam atſchikhrufchees, ir tee labpraht neleekahs kriſtitees. Mahzitajs Frankel no Englandeefchu Zubdu-miffiones beedribas eezelts, ar labbu ſinnu puhlejahs pee Schihdu atgreeschanas, tad tomehr Deewamſchehl, maſ augli no winna ſweedreem wehl irr redſami, jo Schihdi pee ſawas Haſſidim un Karaitu jeb Saduzeeru ſahrtas turredamees, no kriſtigas tizzibas negriſſ ir ne dſirdeht; retti ween tas noteef, kad ſahds Schihds peenemm kriſtigu tizzibu.

Dapat Jeruſalemê, tâ arri zittâs Turku pilsſehtâs maſ no Muâmedaneefchu dſihwes warr to noſtattiht un eewehroht; tiſſ winnu bohdes un darba-iſtabâs winnus ihſten ſewiſſchi reds, kur tee ſawu garru piſſi ſmehtedami ar ſawu prezzi andelejahs. Muâmedaneefchu ſewiſſſas pilsſehtas eelâs gluſchi retti irr

redsamas; winnas dšihwo pa sawahm ihpafchahm istabahm, jo wihriſchki paſchi wiſſu eegahda un eepirt, kaſ pee mahju waija-dſibas derr, — tiſſtai pehz puſſdeenas taſh iſeet paſtaigatees woi nu uſ Morijas-kalna, Eljes-kalna, jeb arri kur zittur aiſ pilsſehtaſ muhreem, kur ehdeenu lihđſi nemdamas taſh tur ſeſch un paſchaſ ſawâ ſtarpâ runnajahſ lihđſ pat wehſlam waſſaram. Tiſ ko ſweſchineeku eerauga tuwojotees, tad tuhdaſ ſchleijeri aiſ-welk preeſch gihmja. Pahſ behrnu audſinaſchanu wiinni maſ ruhpejahſ, bet tiſ uſ to rauga, ka behrni lihđſ ſawam 6 gad-dam neteel maſgati, jo zaur to wiinni dohma, ka uſ taſdu wiſſi ſklaubneeku azzis behrneem newarroht ne ko ſtahdeht, ja tee ſawds netihrumds paleek. Seewiſchkaſ pa mahjahm auſch dreh-beſ un wahra ehdeenu, uſ ko ihpaſchi beſ korana irr dohti ſawi liſſkumi. Tad wehl 2 reiſ par neddeku winnahm pirtſi jeb wannâ waijaga maſgatees, lai wihrs maſgaſchanahſ naudu par reiſi 5 fewas (30 kap.), nemm kur nemdamſ. Luht, taſda irr Muâ-medaneefchu mohde un dſihwe!

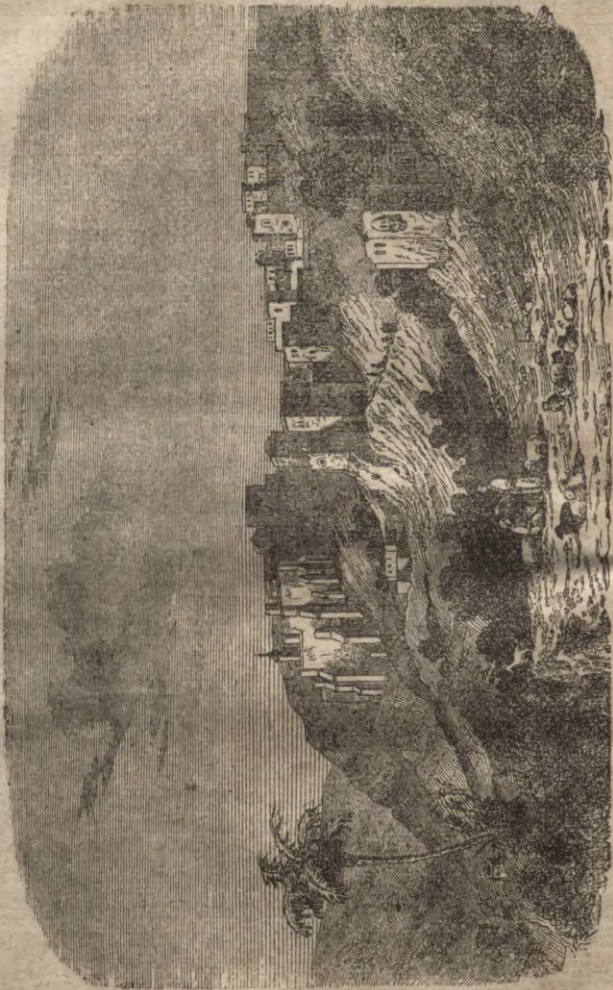
VI.

Betleme jeb Gewrata.

„Beit Lahm,“ kâ Arabeefchi to ſauz, irr tiſſtai 2 ſtundas jeb 8 werſtes uſ deenas-widdus puſſi no Jeruſalemes tahtu. Schê irr ta weeta, kur Dahwida ziltſ mahte Mutte uſ Boâſa laukeem wahrpas laſſija; kur taſ Iſaja dehlſ peedſimma un tiſſta no Samuêta par kehniſu ſwaidihtſ. Scheitan arri ſawâ laiâ patſ Kriſtuſ peedſimma un ſchê ſſanneja ſaldaſ engetu dſeefmaſ ar wiſſu debbeſ draudſibu weenâ barrâ dſeedataſ: „Gohds Deewam augſtibâ, meers wirſ ſemmes un zilwekem labſ prahtſ.“ (Luht. ew. 2, 15.) Tapehz arri katris reiſneekſ, kaſ Jeruſalemê taſdu laiſinu pawaddiſiſ, nekawejahſ ſcho pilsſehtu apmekleht un tur wiſſaſ weetaſ peeſſahjigi apſſtatiht.

Taſh wehrâ leekamaſh weetaſ, kaſ uſ zeſka un paſchâ Bet-lemê, reiſneekeem teek rahditaſ, irr ſchahſ:

1) Tiſ ko no Jeruſalemes zaur Goppes wahrteem iſeedamaſ, pahri Inſoma eeleijai taſdaſ pahra werſtes pa zeſku uſ preeſſchu eſſi gaſſiſ, ta pa labbu rohku paleek taſ Rewaim plazziſ, kur Wiſliſteri prett Dahwidu karrodami daudſreiſ ſawu lehgeri ap-metta. (2 Sam. 23, 13. 14.) Tahtal eiſoht, wiinnâ paſalnê ſchajpuſſ Eliaſa kloſtera uſ paſcha zeſka irr to 3 kehniſu uhdenſ-alkaſ un druſſku tahtal atkal praweefcha Abatuka awotſ, ar lohti ſkaidru uhdeni.

Belem.

2) Depat pa freisu rohtu us kalna atrohdahs jo flaiſti buhwehts Eliasa kloſteris, kas Greekeem peeder un fur tillai 3 muhti ween dſihwo. Baſniza irr lohti flaiſti iſrohtata ar praweefcha Eliasa bildehm. Kloſtera ſehtâ wehl taggad rahda lohtu, no ka leezina, ka Elias us Sinai kalnu eedams appakſch ſcha kohla pa-ehnas eſſoht guſlejis.

3) No s̄cha Gliasa Kloſtera uſ leiju reiſojoht, jaw itt labbi Betlemi warr pahſkattiht. Pehz pahra werſlu eefchanas, pa labbu rohku paſchâ zeff'mallâ atrohdaſ Raëles, Zeh̄taba feewas, kaps, ar ſpizzigu kuppeli uſ baſnizas wiſſi uſbuhwehts, fo weh-laki kahds baggats Englandeefchu Schihds, Moſes Montefiore, par ſawu maſtu tē irr lizzis uſtaſſiht. Geſſch-puffē ſchis kaps irr 5 pehdas plats un 8 pehdas augſis, no wiſſahm puffehm jo zeeti aiſmuhrehts. Peekdeenâs ſchē irr gluſchi pilns ar Suh-deem, kaſ tē raudadami Deewu luhdſ. Schē effoht ta weeta, kur Raëlei Benjamins peedſimma un kur winna ſawâs ſahpēs mirruſe, no Zeh̄taba apraudata, tiſſa paglabbata. (1 Mohſ. 35, 16—20). Tapeh̄z ſchis kaps tâpat no Suhdeem, tã arri Muã-medaneefcheem un Kriſtiteem tohp zeenihts.

4) Aiſ ſcha Raëles kappã pa labbu rohku pee kahda kalna eeleijã irr „Beit Dſchala“ pilſſehtiã, kur taſ Kungſ Iſtijas luhgſchanu paklauſſidams, zaur ſawu engeli Saneriba jeb Aſſ-reru keh̄nina karra-ſpehku no 185,000 wihru leelu, weenã paſchâ naſtî nokahwa. (2 Keh̄n. 19).

Basuiza tai weeta, kur Kriſtus peedſimmis.

5) No peeminnetã kappã, labbã gabbalã pa zekku eihoht, kur pulks oliwu-rohku atrohdaſ, drihs ween aiſſneedſ miſhligu Betlemes pilſſehtu, kaſ uſ ne wiſſai leela kalna ar plakkaneem jumteem buhweta, pawiddam deesgan jauka iſſtattahs. Zaur pilſſehtas ſchauru eelu un to kur buhdamu Baſaru eihoht, pir-majs zekſch kriſtitam reiſneekam irr uſ to leelo baſnizn, fo ſei-serene Elena 330 gaddã peh̄z Kr. liſkuſe buhweht pah̄r to weetu,

tur Kristus peedsimmis. Leela preefch-basniza, kas jaw deesgan
 wezza issfattahs, stahw us 40 almena pihlareem stutteta; winna
 irr 39 fohkus garra un 33 fohkus platta. No schahs preefch-
 basnizas ee-eet tai ihstâ Greeku basnizâ, kas wißs zaur ar mar-
 mora atmineem isbruggeta un ar bildehm wißspahr jauki is-
 gresnota. Tas altaris, ar leelo apselcito frustu, kas schai bas-
 nizâ stahw, riktigi pahr to allu, kurrâ tas Kungs peedsimmis.
 No Greeku basnizas altara durwim 8 pehdas tabtak us wakkara-
 pufft lohrî marmora atmenî reds leelu swaigsi ar 60 starreem,
 kas rahda to weetu, tur apstahjusehs ta swaigsne, kas tohs Au-
 struma-semmes gudrohs us Betlemi waddija. No schahs bas-
 nizas altara pa abbejahm puffedm pa almena treppehm, labbâ
 pufft pa 13 pakahpenehm un kreisâ pufft pa 16 pakahpenehm
 ee-eet tai ihstâ allâ, kurrâs grihda irr no pelehkeem marmora
 atmeneem isbruggeta. Schi alla irr 38 pehdas garra, 12 peh-
 das platta un 9 pehdas augsta. Tur pa kreisu rohlu flinti irr
 altaris un appafsch scha altara irr ta weeta, tur Kristus pee-
 dsimmis; paschâ widdit marmora atmenam irr leela fudrabota
 faule ar 14 starreem redsama, tur rinkt lateiniskâ wallodâ
 schee wahrdi stahw eerakiti: „Jesus Kristus schi irr peedsimmis
 no jumprawas Mahrijas.“ Apfahrt schai faulet pee seenas,
 kas irr noklahra ar bildehm, degg 16 glahschu lampas weenumehr
 bei mitteschanas deen' un nakti. No scha altara pa labbu rohlu
 3 fohkus spehris, pa 3 almena treppu pakahpenehm ee-eet tai
 allâ, tur ta fille stahwejuse, kurrâ winfch irr masgahs. Te
 no marmora atmineem irr ta fillen-sihme redsama 5 sprihschi
 garra un 3 sprihschi platta un pahr scho weetu ais dselsu re-
 stehm karrajahs 5 deggofchas lampas; ais schahm lampahm pee
 seenas irr apseltitâ rahmi bilde, kurrâ reds engelus, Mahriju,
 Jahsepu, tohs gannus un to behrnu fillê gulloschu. Tapat oh-
 trâ pufft fillei us rihta pufft irr atkal altaris, tur tee 3 gudree
 no Austruma semmes nahdami, sawus zeffus effoht lohzijschi
 preefch ta behrna. Us altara atrohdahs winnu bildes un Kri-
 stus frusts ar 6 swezzehm. Preefch schahs allas apgaismofcha-
 nas no greesteem karrajahs 31 apseltitas lampas, kurrâs ugguns
 ne kad ne-isdseest. No schahs Kristus peedsimfchanas allas, turra
 mums kristiteem tit mihta un zeenijama weeta irr, pa schauru
 gangi us wakkara pufft appafsch semmes ee-eet pee ta altara,
 tur ta Kunga engelis Jahsepam un Mahrijai pasluddinajis to
 behgchanu us Egiptes semmi, Grodus besdeewibas deht. Drufku
 tabtak eetohht pa 5 afmins treppu kahpenehm nokahpis, atrohd
 to altari ar leelu bildi, tur Grodus bendes, affnim pluhstohht
 masus behrnus bei wißas schehlastibas nomaitaja. Appafsch

ſcha altara irr leels tumſch ſambaris aiſ dſelſu trellineem redſams, kurrâ, lâ ſakka, daudſ nomaitatu behrnu lihki effoht eemesti un aprakti. Beſ ſcheem peeminneteem altareem wehl tahtaf appakſch ſemmes rahda zittus 4 altarus, appakſch kurreem effoht tee daſchu ſw. wihru kappi, kurrus Greeki, Kreewi un Kattoki kohti zeeni un katru deenu ſchê miſchas turredami Deewu luhdſ. — Pehdigi no ſchahs allas uſ ſeemeka puſſi, pa 23 alminſ treppu pakahpenehm uſ augſchu kappjoht, ee-eet kohti ſkaiſtâ Kattofu baſnizâ, kurrâi blakkam atrohdahs leelajſ Franziskaneeſchu kloſteris, kur tâpat Kattoku, lâ arri Proteſtantu ſwehtreiſnecki mihlighu uſnemſchanu atrohd.

6) No ſchahs Kriſtus peedſimſchanas baſnizâs, ne tahtu uſ deen'widdus puſſi rahda to allu, kur Mahrija preekſch ſawas behgſchanas uſ Egiptes-ſemmi maſu laiku palawedamees, uſ ſawa tahta zekka gruhtibahm ſataiſſjuſehs. Patte alla ap-pakſch ſemmes klinti atrohdama, irr 15 pehdas garra, 9 pehdas platta un 8 pehdas augſta ar 3 Kattofu altareem uſ daudſ lampahm puſchſota. Tad wehl uſ Mihta-jeb Mirruſchas-juhraſ puſſi no kalna nokappjoht, dſittâ eeleijâ rahda Jahſepa mahjinâs druppus, kur wiſch effoht dſihwojis. No ſchejenes tai paſchâ eeleijâ zaur Beduinu zeemu kahdas pahra werſtes uſ preekſchu effoht, aiſſneeds jaukâ oliwu dahſâ tohs ſakrittufchu muhru druppus, kur effoht tee lohpu laidari ſtahwejuſchi un pee kurreem tee ganni nakti nomohdâ buhdami, tohs lohpus ſargadami, ta Kunga engetus redſejuſchi, kaſ teem effoht Kriſtus ſwehtu peedſimſchanu paſluddinajuſchi un kur ta jauka meera-dſeefma no wiſſas debbeſ-draudſibas weenâ barrâ dſeedata atſkannejuſe, ittin lâ to laſſam Luhf. ew. gr. 2trâ nodakkâ. Schinnî weetâ wehlaſ Keiſerene Elena effoht kriſtighu baſnizu liſkufe uſbuhweht, kurra taggad jaw ſinnams guſſ druppôs, tikkai altara ſihme ſcheitan wehl irr redſama. Par iſtu peeminu tai laidaru weetâ, paſchâ dahſa widdû, irr weena alla atrohdama, kur pa 21 treppu pakahpenehm no-eet uſ ſemmi, lihds kamehr zaur burwim paſchâ iſtas allas baſnizina ee-eet, kaſ irr 30 pehdas garra, 20 pehdas platta, ar altari un 3 deggoſchahm lampahm puſchſota.

Betlemaſ apgabbâs no iſſkattas, lai gan kalnains, tomehr deefgan jauks iſleetahs buht, jo oliwu, wiſges- un karuba-kohti ar jaukeem wiſna-dahrſeem ſchê irr wiſſur redſami un atrohdami. Arri patte pilſſehta no dabbaſ-jaukumeem naw wiſ glufchi tuſſcha. Gedſihwotaju ſkaiſliſ teel tikkai uſ 3200 dwehſelehm rehkinahſ, tapehſ arri patte pilſſehta pehſ mahju-ſkaiſtla naw wiſ wiſſai leela. Tahſ mahjaſ tē irr kohti neezigâs, beſ lohgeem un retti

tur redj durwis. Wißi Arabeeschi, kas Betlemê us dsihwi no-mettuschees, irr tikkai kristiti laudis ween, kas woi nu Kattoku, Greeku, Armeneeschu jeb arri Protestantu tizzibas apleezinata-jeem peeßkaltahs. Winnu basnizas un skohlas atrohdahs wiffas aplahrt Kristus dsimschanas basnizai. Tadeht arri Kristus dsimschanas basniza lihds ar teem tur buhdameem klohsereem irr tas krahshanahtajs apgabbals no wiffahm Betlemes pilssehtas mahjahm. Schê Kattoku draudse no atgreesteem Arabeescheem irr ta leelaka draudse, tadeht arri pee winneem tur irr 3 skohlas eetaisttas, tur 150 Arabeeschu behrni teef mahziti wiffadôs fw. rasti sinnaßchanas un 3 wallodas; prohti: arabiski, italiski un lateiniski. Behrneem pascheem par istitschanu irr jagahda, tikkai pufsbeneas maltiti wiini dabbu no klohsere pusses; täpat arri wiffa skohlas-mahziba no klohsere pusses behrneem teef dahwinata gluschi par welti. — Greeku klohsere skohlâ irr 120 behrni, tur mahza Greeku, Kreewu un Arabeeschu wallodas. Armijeneeschu draudse, kas naw pehz dwehsetu skaitka ne zit leela, irr tikkai 20 skohlas-behrni ween, to mahza täpat Arabeeschu ta arri Armijeneeschu wallodas.

Tâ nu aplahrt fw. Kristus peedsimschanas basnizai tahs skohlas apskattijuschi, mehs wiinai firfnigu „ar Deewu“ fazzidami, no scheenes schkirdamees, zaur Betlemes pilssehtas eelahm eedami, us wallara puffi ais pilssehtas muhreem eeraugam skaißtu jaunu jauki muhretu ehku pehz Giropeeschu wißses, kas zits ne kas naw, ne ta Buttera tizzibas mahzitaja Müller lunga dsihwojama mahja, ar to turpat eeriktetu basnizu un skohlu, tur tobrihd' tikkai 14 skohlas-behrni tikka mahziti, prohti: 10 meitenes un 4 puifeni. Pee schahs Protestantu draudses turrahs tikkai 42 dwehfeles no atgreesteem Arabeescheem. Wahzeeschu Betlemê irr lohti mas, tikkai kahdas 2 familijas ween. Mahzitajs Müller k., ta wiinich patß man stahstija, irr tur no Jerusalem-Berlines beedribas eezelts par mahzitaju un tadeht, lai arri schi draudse irr lohti masa, farwu gadsfahrta lohni dabbu no peeminnetas beedribas ween.

Weidsiht wehl peeminneschu, ta Betlemes eedsihwotaju darßs irr, semmi lohpt, tur wiini pakalnês us tahpeles wißsi weenu tihrumu pahr ohtru semmat us leiju eerikte, lai leetus laikâ uhdens us semmi nenofstreen, bet arri sehjumu darra augligu. Bes ta wiini neween optohpj wiina-dahrsus, bet pa mahjahm un fabrikas taifa arri slintes, pistoles, ta arri daschadus trustikus no pehrtu-taula jeb Mirronu-jubras asphalt, to ar daschadaschadahm krellehm reisneekem peedahwadami pahrdohd. Stary scheem Arabeescheem atrohdahs beeßgan skunstigu meisteru,

tas itt smalkas un patihkamas leetas isstrahdadami, tahs pa pulkeem ween aissuhtha us Jerusalemi un zittahm Turku pilssehtahm preeksch pahrdohshanas. Miltus preeksch maises wiini tik weenigi ar saweem ehsekeem samatt, kas ar aisseetahm ozzim un lihsti pawaddas weeta daschas stundas ta dsirnawu-akmeni greehdami, waijadfigus maises-miltus par deenu warr labbu dastu samalt. Winnu fainneejibas buhschana un Basara jeb tirgus-andele irr tahda patte, ta wissur zittur Turku pilssehtas pee Arabeescheem mehds buht. Tadeht arri smalkata isstahstischana pahr wiinu dsihwi, buhtu weligs darbs ween.

VII.

Gebrona.

Schi pilssehta no Arabeescheem par „el Khalil“ tas irr Deewa-draugs faukta, no Betlemes irr 6 stundas jeb 24 werstes us deenas-widdus pussi tahlu. Gebrona irr weena ta wissu wezzaka Kanaana semmes pilssehta un teel no Turkeem ta arri wisswairal no Suhdeem par „swehtu pilssehtu“ turreta, ta wiinu zilts wezz-tehwi Abraams, Izaaks un Jehstabs sche dufs paglabbati. Tahs zittas pilssehtas, to Suhdi par swehtahm turr, irr Jerusalem, Liberia un Safed, Galilejas semme.

No Betlemes us Gebronu reisojoht, pehz labbas stundas eeshanas garrahm dsikkai gramas eeiejai un tai uhdens-rennei, kas pa semmes-appalschu bej mitteschanas us Betlemi streen, beidsoht aissneeds tohs 3 Salamana uhdens-dihkus, kas wiss-apfahrt ar muhri irr armuhreti un fur tadeht irr branga ispel-deschanahs. Schee 3 uhdens-dihki weens pahr ohtru augstal stahwedami, irr ta eerikteti, ta no pirma dihka tee abbi pehdigee ar uhdeni teel pilditi. Pee scheem 3 uhdens-dihkeem arri irr leeli wezzi pils-druppi redsami, kas nu irr drufku pahrlabboti un te eefschā arri dsihwo tahds no Turku waldischanas eezelts us-raugs ar tahdeem pahra Turku saldteem. Tas awohts, no furra uhdens ar weenu us augschu werd und tohs 3 Salamana uhdens-dihkus pilda, irr teescham weens apbrihnojams awohts. Winisch stahw taisni pretti pils muhreem us wakkara pussi, fur pa 2 almena treppehm no 25 palahpenehm us semni, ee-eet pee pascha burbutodama uhdens, fur to no wissahm pussehm warr apflattihht.

No scha awota tahdas 3 werstes us wakkara pussi, atroh-dahs tas Greeku fw. Furra klosteris, fur 27. Werz deenas wakkara us Gebronu reisodami apnettamees un itt mihligu usnem-

fchanu atrasdami, të pahrgullejam par natti. Arri fchè pee Greeku tizzibas apleezinatajeem irr jaw labs pulzinfch no Ara-beefcheem peefkattijufchees flahit.

Tas zeffch lihds Gebronu naw ne kahds teizams; irr lohti kalnains un arri atminains, lai gan ir jauku eeleiju netruhtst. No Salamana uhdens-dihkeem pehz 2 stundu reisofchanas aifneeds weenu jauku eljes-kalnu ar uhdens-dihki un pehz stundas laika, uf preeffchu eijoht, pee kahda Arabeeffchu zeema brangu uhdens-awotu, tur drufstu atspirdfinajees, pehz 2 stundu reisofchanas, beidoht zaur jaukeem Gebronas wihna=dahrseem eijoht pa labbu rohku eegreeschotees, jaw aiffneeds „Mamres ohfolu,“ tur Abraäms tohs 3 engekus redsejis pee few nahlam, un tur tad ar teem weefojotees un tohs pehdigi pawaddidams, wehl par Sodomas un Gomorras grehkeem aifluhdofis. Schis lohti weze ohfols, lihdsenâ weetâ stahwedams, aptahrt fakni 29 pehdas refnis buhdams, wehl fcha laika reisneekkeem itt flaidri atgahdina tohs brihschus, kas preeffch 3770 gaddeem tur no Abraäma pawadditi.

Mamres ohfolu un to tur buhdamu Arabeeffchu zeemu atstahjoht, pehz 3 werstu tahkas reisofchanas garrahm teem bagga teem wihna dahrseem pa jauku oliwu lohku eeleiju uf preeffchu eijoht, drihs aiffneeds pafchu Gebronas pilsfehtu, kas stary talneem eeflehgta, eeleijâ stahwedama, deefgan jauka iffkattahs Patte pilsfehta iffchirrahs uf diwahm daffahm; ohtrâ pilsfehtas daffâ uf deen'widdus pufft atrohdahs ta leela Turku Haram moscheja, kas pahr to 3 wezz-tehwu kappeem irr uf buhweta, tur pa 28 marmora treppu palahpenehm lihds basnizas durwim ir ja-eet uf augfchu. Schi basniza irr Turku wiffleelakajajs fwehtums; tapehz arri lihds fcho pafchu deenu ne weens no kristiteem laudim tur naw eeffchâ bijis; tikkai Gebronas Schihdi, të winni pafchi apleezina, Turku drehbës pahrgehrbuschees, pafleppen ween fchahs moschejas eeffch-pufft effoht apmellejufchi. Patti basniza irr lohti leela un gresni buhweta uf garrenu wihst, të të katrâ basnizas gallâ pazeffahs garfch tohrnis uf augfchu Wallara-puffes basnizas daffâ irr Abraäma kaps un rihta-puffes basnizas daffâ atkal Zehkaba kaps; widdû stary fcheem abbeem kappeem atrohdahs Sfaäka kaps. Kad fchai moschejai rinkfi eijoht no rihta-puffes flahit pee-eet, tad tur irr masa basnizim ar kuppeli 62 pehdas rinkfi ar 12 dselsu restu lohgeem, zaur kurreem täpat Suhdi, të arri kristiti warr tohs gangus redseht pa kurreem aifset uf to wezz-tehwu kappeem. Bes ta tur Gebroni wehl teef rahdihis: 1) wezza Abraäma mahja, kurrâ winfa dshwojis; 2) Abnera kaps, të arri 3) Sfaija kaps, kurri atrohdahs ahr-puff pilsfehtas.

Scho pilssehtu apdsihwo tikkai Zuhdi un Muāmedaneeschi ween; no kristiteem laudim té irr kochti mas, warrbuht kahdas 3 Greeku familijas schè buhs atrohdamas. Gebronas pilssehtas ehtas warr gandrifs salihdsinabt ar Jerusalemes nammeem, jo arri schè irr tahs mahjas ar tahdeem pascheem appateem tohrnischeem buhwetas. Paschai pilssehtai irr kochti schauras, libtas uu tumfchas eelas, kur netihriba irr leela un pa kurrahm staigadams tu redseft Turku un Zuhdu prezses-bohdes, kur tee sawâ starpâ paschi andelejabs. Tapat pa pilssehtu, kâ ahr-puffs pilssehtas irr wisswairaf palmu- un oliwu-kochti ween redsami. Bet tas irr teefa, ka Gebronas wihns irr tas wissu-labbakajs un gahrdakajs pa wissu Kanaāna semmi, jo ne kur zittur arri tahdi wihna-dahrsi naw redsami un atrohdam, ne kâ pa Gebronas apgabbalu.

VIII.

Jahna ta kristitaja klosters, ta apgabbals un Krusta-klosters.

No Gebronas lihds Sw. Jahna klosteram irr 8 stundas jeb 32 werstes to reisocht. Kad no Gebronas atpakkat nahkocht, garrahm Betlemei pee Maēles kappa teel, tad pa kreisū rohtu tas jeksch us sw. Jahna klosteri eet garram tam Wihlippus awohtam, kas jawkâ paleijâ stahwedams, itt skaidru uhdens malzinu peekuffuscham reisneekam pasneeds. Schis awohts irr tas-pats, kur sawâ laikâ Wihlippus to lambar-junkuru Randazes no Mohru-semmes effoht kristijis. No scha awohta, pa kalnu kalneem un eeleiju eeleijahm pehz brangas stundas reisofchanas jaw aissneeds dsikkâ eeleijâ us masa kalnina buhwetu skaisu Sw. Jahna ta kristitaja klosteri, jeb winna dsimschanas weetu, kur katris reisneeks 2—3 deenas mihligu usnemfchanu atrohd.

Tè irr:

1) Franziskaneeschu basniza us tahs weetas buhweta, kur kristitajs Sahnis peedsimmis; ta irr kochti skaisa basniza, wisszaur ar marmora almineem isrohtata un ar dauds bildehm ispuschlota. Pa kreisū rohtu leelam basnizas altaram pa 7 marmora treppu pasahpenehm ee-eet tai isrohtatâ allâ, kur atrohd altari, kas us tahs weetas stahwoht, kur Sahnis effoht peedsimmis. Appatsch altara irr leelâ marmora almenî eegreesta faule redsama, ap-kahrt kurru pee feenas weenumehr degg 6 apselttas lampas. Basnizas kohri pee greesteem reds to Deewa-jehru, tahs 7 swaigsnes sawâs rohtas turrām un turpat blakkam kristitaju Sahni

ar kamel-spalwu fwahrteem un abbas johstu ap gurneem gehrbu-
fchohs, kas ar pirktu us jehru rahdidams, satta: „Nedsi, tas irr tas
Deewa-jehrs, kas tahs pasfaules grehtus nefs.“ Zittâ bildê pee fee-
nas attal reds Sabni zeetumâ un lâ bende fawu sohbenu augsti pa-
zehlis, taifahs winnam galwu nozirst, pehz kurras Grodeijas
meitene ar fawu mahti bfohdu turredama gaida.

2) No schahs basnizas prett wakkara-puffi masâ gabbalâ
irr Kattoku „nonnu“ klosteris, jeb meitenu ffohla, fur no wis-
fadahm tizzibahm bahrenites usnemdami, tahs ismahza kri-
stigu lauschu tikumds un zittâs seewischu sinnaſchanâs. Satta,
lâ fcho „nonnu“ klosteris kahds baggats Kattoku tizzibas
Schihds par fawu nandû effoht lizzis usbuhweht un tohs behr-
nus par fawu maffu arri fcho baktu deenu usturroht. Preeſch
fcha klostera irr jauks fakru- un puffu-dahrfs, ar to tur buh-
damu basnizu, fo es pehz ilgâs luhgſchanas beidsot taſ dab-
bujû brihw apmelleht. Zil behrnu tai ffohlâ irr fo mahziht,
to nemakhu fazzih, jo ne weens wihrischiis tur neteel eelaists.
Zil dsirdeju, lâ seewischu skaitlis ar behrneem tohpâ fneedsot
libds 200 dwehfelehm.

3) No fcha „nonnu“ klostera pahri augligai eeleijai, gar-
rahm tam Elisabètes amotam us deenas-widdus puffi stahwa
kalna pagahsê atrohdahs wehl trescha Franziskaneeſchu basniza,
kas us tahs weetas effoht buhweta, fur ta Kunga engelîs Za-
karijasam pee kwehpinaſchanas-altara parahdidamees, Zahna pee-
dsimſchanu effoht paſluddinajis, un tur Zakarijas fawas netiz-
zibas deht mehms palizzis. (Luhf. ew. 1, 5—22.) Schaî bas-
nizâ irr 2 jauki ispuſchoti altari; us pirma altara reds Elisa-
beti un Zahna peedsimſchanas bildi un us ohtra altara attal
irr Mahrijas un Elisabètes bildes, fur winnas abbas tohpâ fa-
runnajahs pahr tahm preezigahm sinnahm, fo engelîs paſluddi-
najis; bes ta wehl zittâ bildê reds Zakarijasu us tahpeles to
wahrdu „Zahnis“ raktoht.

4) Schahs jaunâs basnizas pagalmâ irr 3 lohti wezzi eljes-
lohti redsami ar aptaiftu muhri stiprinati, un no scheem eljes-
lohteem pa labbu rohku basnizai va wahrteem ee-eet wezzds kloh-
stera mubrds, fur atrohdahs wezza akka ar lohti ſtaidru uhdeni,
no kurras, lâ Kattoki melfch, Zakarijas ar Elisabeti un arri
Mahrija ar Jesus-behrnu effoht dsehrufchi. Têpat pa 30 treppu
pakahpenehm useet klostera wirſgallâ, fur gan laikam wezzu-
laikû Zakarijasa kwehpinaſchanas-altaris buhs stahwejis, lâ
wezzu-laikû rakſti to apleezina. Wiſs tas apgabbals aptahrt
ſchahm basnizahm irr lohti kalnains un ar dauds afmeneem lâ
fehſtin apfehſt. Turpretti eeleijas irr ar oliwu-lohkeem lâ pee-

bahstas. Tikkai klosteru dahrsids atrohdahs pulks zihpreffu-, wihges-, palmu- un mandetu-kohti un wihna-ohgu ketteras.

5) Bes schahm peeminnetahm basnizahm, tahdas 4 werstes eeffsch tuffnescha us wakkara = puffed eijoht, stahwâ pakalnê atrohdahs ta klints alla, kurrâ kristitajâ Jahnis effoht mehdsis peemahjoht un tē tam Gohdibas = Kungam zeffu lihdsinadams Israēkam fluddinajis atgreeschanu no grehkeem, un zaur to tohs tumfchus faudis waddijis pee Deewa atsihschanas. Schi alla irr 22 pehdas garra, 9 pehdas platta un 12 pehdas augsta. Allas dibbenâ wehl taggad irr altaris 8 pehdas garfch un 3 pehdas augsts ar krusa = sihmi rebsams. Preefsch allas irr aif- flehdsamas durwis. No schahs allas pa 9 atmena pakahpenehm us semmi, tēpat klints allai blakkam irr tas Jahna-awohts 18 pehdas garfch, 14 pehdas plats un 5 pehdas dsiffsch ar fohti ffaidru uhdeni. No scha awohta ne tahlu atrohdahs Elisabetes alla, kurrâ winna effoht dsihwojuse un tēpat arri pehz mirschanas tikuse aprakta. Satta arri, ta Jahseps un Mahrija ar to Jesus-behrnu no Egiptes = semmes nahkdami, effoht Elisabeti schinnî allâ apmellejuschi un tur labbu laiku atspirdsinadamees pawaddijuschi. Ta Elisabetes alla, ar stipru muhri apmuhreta, irr 11 pehdas garra un 4 pehdas platta.

6) Scho kalnainu tuffnessi atstahjoht, no Jahna = klostera us rihta-puff, us ta zetta, kas us Jerusalemi aiseet, reh3 6 werstu reisofchanas pa labbu rohku zeffam jaulâ oliwu-kohtu eeleijâ atrohdahs tas flawenajâ „krusta-klosteris,“ kas jaw kahdus 1500 gaddus tur pastahwoht. Schis flaisstajâ klosteris peederr Gree- keem, kurrâ taggad irr augsta studeereschanas flobla eetaifka, un tur, kâ man mihligi muhki isstahstija, taggad mahzahs kahdi 60 jaunekki fwehtu rakstu sinnafschanas. Schinnî klosteri ap- passch basnizas altara rahda to weetu jeb bedri, kur tas kohts effoht audsis, no kurra tizzis ta Kunga Jesus krusst taihfhts un tapehz arri schis klosteris tahdu wahrdu nefs. Wiss leelajâ klostera nams irr buhwehts no balteem kalku- un marmora al- mineem, kur pa treppu treppehm us plakkana klostera jumta usstahpis, warr jo brangi wiffas mallas apstattiht. Klostera fehtas widdu puschto smuidri zihpreffu-kohti.

IX.

Jerikus un Jordanas nypes eeleija.

No krusa = klostera kahdas pahra werstes us rihta = puff reisojohht, reisneeku zeffsch wadda fw. Jerusalemes pilsfehtai zauri,

Betania.

Pa Joppes wahrteem pilssehtä ee-eijoht un pa leelo „Kristitu-eelu“ eijoht garram tahm daudskahrtigahm bohbehm, fur no wiffadahm tantahm laudis warr eeraudsiht, pa labbu rohku pa leel leela fw. kappa-basniza, lihds kamehr pa fahpju-zekku jeb „via dolorosa“ garram Betsaïdas dihtam, Steppina wahrtus aissneeds. No scheem wahrteem, garram Getsemanes dahrsam pa labbu rohku Eljes-kalnam pehz wesselu 8 stundu jeb 35 werstu reisofchanas warr Jeriku aissneegt. Tas zetseh us Jeriku eet garram Betaniu un apustuku-awohtam lihds paschai Arites-uppei

winn'-puff leeleem Juhdejas tulfneschu kalneem. Betania kahdas 3 werstes no Jerusalemes tahku, masâ eeleijâ buhweta, atrohdahs rihta-puffê Eljes-kalnam. Winna naw ne kahda pilsfehta, bet tikkai tahds Arabeeschu zeems ween, no 40 mahjahm leela. Tahs dsihwojamas ehlas no atmeneem buhwetas, irr lohti neezigas, bes ne kahdas peetohpfschanas; lai gan no Eljes-kalna puffes nahsoht ta usskatta smukka isleekahs buht. Betanias wezzu laifu peeminnaas, to tur rahda, irr schahs:

1) To wezzu fattrittuschu mahju, tur Lahzarus effoht dsihwojis; ta arri drusku tahkat ta spittaliga Sihmanna nammu.

2) Arri Mahrijas un Martas mahjas, kurrâs winnaas dsihwodamas, ne weenu reisi Jesu buhs usnehmuschas, schê teet rahditas.

3) Têpat pee paschas Betanias mubreem us Eljes-kalna puffê, paschâ zeff'mallâ atrohdahs Lahzarus kaps, tur pa 26 atmens treppu pasahpenehm us semmi, no-eet wezzâ tumshâ klints allâ, tur pa labbu rohku wehl pa 4 kaphsteem semmal zaur masahm durwim ee-eet taî ihstâ allâ, tur Lahzarus lihkis effoht gullejis, kad tas Kungs winnu no mirroneem usmohdinajis. Scho kappu warr latris apstattiht, par itt lehtu balfschihs algu.

4) Tas atmens, us kurra Jesus sehdejis, kad winsch ar Martu un Mahriju no Lahzarus nahwes un augschamzelschanahs runnajas, irr kahdu pufswersti tahku no Betanias us apustuku-awohta puffê paschâ kalna gallâ. Ihst falkoht, ta schâ laika Betania ar fawcem 500 Arabeeschu eedsihwotajeem, no dabbasjaukumeem naw wis gluschi tulfcha. Eljes, wihges, karuba, mandeku un wehl zitti jauhi lappu- un augku-lohli winnu itt pee-lahjiigi appuschto un reisneeka azzim jo mihku padarra. Betania, zaur muhsu dahrga Pestitaja daudstahrtigu peemahjoschanu pee Mahrijas un Martas, mums irr mihkâ peeminna paturrama.

Ne tahk' no Betanias us rihta-puffê kahdâ eeleijâ irr tas ta nosaults apustuku-awohts, tur zaur muhri eetaissteem aneeneem, kas pahr scho awohtu irr ustaisiti, flaidris uhdens bes mitteschanas ahra pluhst. Pretti schim awohtam, pee ohtra kalna, atrohdahs kahdas wezzas ehlas druppi, tur Beduini labprahht mehds peemahjoht. No schâ awohta us Jeritu reisojoht, têpat jaw eefahlahs ta Jordana eeleija, tur abbâs zekka puffes irr augtas klintes ar dsikkahm grawahm un allahm, tur pagahjuschs laikôs daudsreis ne ween weentuti, bet jo wairat zekka-laupitaji un flepkawas mahjojuschi, itt ta Pestitaja lihdsiba to apleezina: „Weens wihrs isgabja no Jerusalemes us Jeritu, tam gaddijahs starp flepkaweem krist un tee to fatappajusch, gabja noht un to pametta pufsmirruschu.“ (Luhf. ew. 10, 30.) Pa

fcho leelo Suhbejas tuffneffi weenumehr pa kalneem un eelejahm us preeffchu reisjoht, kur ne weenā weetā uhdens newarr atrast, azzis tiffai eeranga leelas tširgatas pa klints allahm sfreenoht, tas pehz refnuma rittigi muhsu fakkeem irr peelihdsinajamas. Un winnas til ahtri proht sfreet, fa us noffifchanu jeb noferfchanu ir ne dohmaht newarr. Bes ta wehl beeffi ween reds Beduinus ar faweem lohrn-, kasu- jeb aitu-gannelkeem tur pa tuffneffi aplahrt stajajoht, lihds kamehr garram kahdeem wez- zeem pils muhreem tizzis, kur tohrnī Beduini watti turr', woi kahds reisneeks nenahs bes waddona, lo fchee warretu aplau- piht, — itt peefuffis reisneeks wehl labbu gabbalu eijoht peh- digi aiffneeds to Krites uppi, kur sawā laikā tas praweets Elijas preeffch ta besdeewiga fehnina Ahkaba dufmibas paslehpašs, tad tam bi' badda-laikus pasluddinajis un kur winnam kraukki maifi un gallu rihtōs un waffarōs peeneffa, lihds kamehr uppes uhdens bij isfizzis. Tē nu no Krites uppes burbutodameem frautineem sawas stahpes dšiffinajis, wehl kahdas 3 werstes pa lihdsenu sahtainu gabbalu reisjoht, jaw pee-eet paschai Zerikai klastu.

1) Wezzōs laikōs Zerikus bij ta flawena palnu-pilsfehtā wiššā Kanaāna-šenimē, kā patte paradibse, puškotā ar bal- samu, granatehm un orangeshehm; bet nu tē wišš žittadi irr pahwehrtees. Tas Arabeeſchu zeems Ribha ar 230 eedšiwota- jeem stahw tai weetā, kur žittureis lepna Zerikus stahwejuse un ſchis zeems irr tas wiššu-šlittakajs no teem, ko tur Kanaānā buhdams efmu redsejis. Tahs buhdinas irr no atmeneem us- frautas un ar schaggareem apsegtas, bes lohgeem un bes durwim, kur žilweli lihds ar lohpeem leetus-laikā apvafsch weena pajumta mehdi mahjoht. Schim zeemam pa labbu rohku turpat mašā gabbalīnā atrohdašs leels wezs pils tohrnis, kam rinki irr sehta aptaiffa, no ka Kattoki melſch, fa tur Kristus laikā tas muiti- neeks Zakeūs effoht dšihwojis. Itt ihpaſchi no ſcha tohrna galla, kur pa 33 treppu patahpenehm augſchā useet, ta iſflattiſchanahs us wišſahm puſſehm irr warren jauka! Tē es stahweju tahdā weetā, kur man wiſſapahrt dauds bij ko redseht un apzerreht. Itt ihpaſchi jauka Jordanas uppe ar to tuhweju Mirruſchu- juhru kā kahds ſpeegelis kriht ſlattitaja azzis. Kur tad nu wehl paleef tas leelajis lihdsenajis Jordanas uppes plazzis, kas no Galileeru juhraš lihds Mirruſchai juhrai irr kahdas 95 wer- stes garſch un 20 werstes plats, pilns ar daſch-daſchadeem ſtai- ſteem lappu- un augtu-lohkeem un labbibas tihromeem pee-audſis. Lai nu gan Zerikus apgabbals naw wairs til jauks kā wezzōs laikōs irr bijis, tad tomehr ir ſchodeen' tē dabbaš-jaukumu ne- truhſi wiš. Bes ta wehl aiš Mirruſchaš-juhraš stahwōs Moā-

biteru kalnds pazekahs tas flawenajs Neebus kalns ar sawu appako kuppeli, us kurra wirsgalla tas Deewa wihrs Mobsus nomirra.

2) No Jerikus lihds Jordana-uppei irr 2½ stundas jeb 12 werstes ko reisjoht. Tas zelsch us turreen wifs pirmat wadda pahri Krites uppei, weenumehr pa to lihdsenu eeleiju, garram tweeschu un rihsu tihromeem us preefschu, lihds kamehr veenahf pee ne wiffai leeleem smilfschu-kalnu apgabbaleem. No schejeenes jaw warr itt flaidri Jordanas uppes schnahfschanu un trahf-schanu dsirdeht. Nu drihs ween zaur jautahm birsitem us leiju eijscht pa lihdsenu sahktainu plazzi pee paschas mihligas Jordana uppes jaw efft klastu. Lai nu gan no Jerikus lihds Jordanai reisjoht azzis ar weenu dabbu sweschadus kohkus un stahous redseht, tad tomehr tas wifs irr tiffai neeks ween prett to sakkumu, kas pee paschas Jordanas reisneeka azzihm parahdahs. Zil te naw redsami augsti mimosu-kohki, kam lappinas ka spalwinas un tuhdat weltahs kohpa, tad tahs druszia ween ar pirksiu aissarr; tad attal stalti manna-kohki, no kurreem manna pa sarreem un lappahm Augusta mehnesi us semmi pill. Tad wehl rihzinus-jeb Kristus-palma kohki ar Soromas-ahboku seedeem, kas ijsfattahs tahdi paschi, ka baltee liljes seedi. Kur nu wehl paleef leelee, staltee neetru platschi ar teem dasch-daschadeem lappu-kohkeem, kurru flaishtahs schaurahs lappinas faules-starrds mirdseht mirds. Ut tawu flaishtu dabbas-jaukumu, kahds te ap Jordanu irr flattams un atrohdams!! Riktigi, wahrdu truhst to tur resdamu flaishtumu peeelajigi aprakstih.

Jordana-uppe pehz sawas buhschanas naw wiffai leela; winna buhs tif leela jeb arri drufku leelata ka muhsu Gauja Turraidas un Krimuldes apriaki irr redsama; bet turvretti kohki strauja, lai gan pascha widdu winnas dsikkums no 10—12 pehdahm teef rehkinahs. Lai weeta, kur swehtreisneeki mehds peldeees, naw eefpehjams schai uppei pahri tift, lai arri deesgan labs peldeetajs buhtu. Uppes strauji wikai tif abtri un spehzigi no Galileeru juhras us Mirruschu-juhru prohjam dohdahs, ka jaw gruhti nahlahs meerigi uhdeni stahweht un pehz peldeschannahs no scheem straujeem uhdens-wikneem mallä tift. Jordanas uhdens pehz uskattas naw wis gluschi klahs un flaidris, bet ijsfattahs tahds, itt ka buhtu ar mahlu jeb pleenu fajaukts, — tad tomehr traufä jeb puddelē smeffkoh, tas irr gluschi flaidris un mihstis uhdens, ko swehtreisneeki no schejeenes lihds nemm, un to ka dahrgu peeminnu us tehwischu pahrnefs. Un kursch tad to arri nedarritu? jo schepat jaw arri irr ta weeta, kur sawä laika wegstehws Jehlahs tiffai ar speekiti pahy Jordana

uppi cedams peh; ilgeem gaddeem ar leelu mantas baggatibu atpattat greesahs, to Deews winnam sweeschumâ dšihwojoht bij peeschlibris un ar Deewu zihnidamees no sawa brahka Esawa dusmibas isglaahbahs. Schê arri Josuûs to no Egiptes pah-nahdamu tautu, tohs Israëka behrnus ar to Deewa derribas schirstu zauri waddidams, eewedda tai apfoblitâ Kanaâna semmê; scheitan Dahwid's ar saweem atlikkufcheem ustizzameem wihreem gahja pahr Jordanu, tad winsch preeesch sawa nepateiziga dehla Abfaloma behga; tē Zahnis tas kristitajs swahrku no kameeku spalwahn un ahdas johstu aplahrt gurneem walkadams laudis aizinaja pee atgreeschanahs no grehteem un tã tam Kungam jekku fataisija, tohs Israëka behrnus kristidams. Tē arri beidsoht Zahnis muhfu Pestitaju kristija un tē debbests pahr winnu atdarrijahs, un tas swehtajs Gars kã ballodis us winnu nolaidahs un balsß bij dsirdama, tas sauza: „Schis irr mans mihtajs dehlß, pee ka man labs prahts irr, to buhs jums klausih!“ (Mark. 9, 1—11.) Tē arri Zahnis wehlat us to Kungu ar pirktu rahdidams saweem mahzetteem un zitteem laudim pahr winnu leezinaja, tã fazzidams: „Redseet, tas irr tas Deewa jehrs, kas tahs pafaules grehtus nefs!“ un t. j. pr.

Schohs tē ihsumâ peeminnetus pagahjuschus swehtus brihschus apdohmajoht, ikkatriß zilweks bes kaut kahdas schaubischanahs pats pee sewim turrehs par to wisßleelaku laimi us schahs pafaules, ja Deews winnam to preeku peeschkirr, scho weetu apmekleht, ka winsch tē buhdams warr neween Jordana uppi peeklahjigi apstattiht, bet arri ispeldetees. Man tur buhdamam, to olianderu- un manna-fohku schalkschanu un to uppes wiknu kluffu ruhkschanu dsirdoht, bij tã, itt kã debbestgi garrî no winnas pafaules us maani runnatu un mannas dohmas zillatu. Tã garrã aisgrahhts es no schahs weetinas aisgahju, us muhschigeem laiskeem no Jordana uppes schirdamees.

3) No Jordana lihds Mirruschai juhrai us deenas widdus puffi irr 2 stundas jeb 8 werstes to reisoht pa lihdsenu smiltschu apgabbalu, lihds kamehr beidsoht scho itt sawadu juhru aissneeds, kas stary Suhdejas un Moäba kalneem dsiktã eeleijã eenemta, 70 werstes garrumã un 15 werstes plattumã itt kluffi sawds mirdsedamds uhdens-witnds swaigschnodama skattitaja azzis sewim itt tuwu klast peewell. Saw no tahleenes pee schahs juh-ras tuwojotees, itt sawada reebiga karsta fehraina twaitu smalka stipri irr ohschama, no ka buhtu jadohma, ka tur preeeschã kahds karsts zeplis effoht. Winnas uhdens no isskattas irr gluschi sils un tur klast kothi fahlainß. Muhfu juh-ras wisß-fahligatãs weetãß us 100 mahrz. uhdena tillai $\frac{1}{4}$ mahrz. fahls rehina, bet

Mirruschas juhraz uhdens irr til fahligs, ka us 100 mahrz-
 nahm uhdens 42 mahrz. fahls irr klacht. Un tadeht schis uh-
 dens zilweku tur peldejotees til weegli nefs, ka us flifschanu
 ir ne dohmaht newarr. Es labbu gabbalu no mallas eepel-
 jis, ar wiffu spehku prohweju appatsch uhdens titt, bet wiffa
 manna spehkoschanahs bij gluschi par welti, jo uhdens to nefau-
 dams, sweesch atpakkat ta, ka tu pa uhdens wirsu warri itt
 meerigi sawa wakkâ ilgi wikkatees un darriht, kas tewim patih-
 kaks. Peldotees tillai to warr isdarriht, ka zaur speeschanohs
 us semmi muggura no uhdena teel apnemta, bet wairak arri ne.
 Weidscht gribbedams scho ehrmotu uhdeni jo labbati isprohweht,
 to eenehmu sawa muttê; bet tad arr tuhdat azzu = mirklî is-
 spahwu ahrâ, jo liffaks, ka winsch wiffu mannu mutti zaur
 sawu nejauku garschu isplauzetu. Seefalas us leiju nelais-
 dams, es ilgi ween spkaidijohs, kamehr attal wifs labbi pa-
 likka. Pehz 20 minutu ilgaz peldeschanahs, kad mallâ biju
 isnahzis, manna ahda til neganti suhrsteja, ka ilgi ween ne tur
 newarreju glahbtees. — Garrahm juhraz mallai staigajcht, us
 krafa atraddu pulka fahls un sawadus melnus afmenus, to par
 smirdoscheem afmexeem sawz, kas pee ugguns likti degg un ne-
 jauku smalku islaisch. Tapat arri tur redseju sehweht un salpe-
 teri, Mohsus akmeni un itt ihpatschi aspaltu jeb semmes-pikki,
 kas brihscham leelâ pulkâ pa uhdens wirsu pluddo, no ka Bet-
 lemes lautini istaisa dasch'daschadas leetas, ka taffes un zittadus
 bifferus, to reisneekem pahrdohd. Prett wakkara pussi jeb En-
 gedes tuffnessi us schahs juhraz krasteem atrohdahs dauds ruhkti
 sehweka awohti, kas deenas karstumâ ne ween zilwela meefu flah-
 bina, bet arri paschu garru darra skummigu. Wehl tahkat us
 deen'widdus pussi ne wiffai tahku no mallas irr redsams tahds
 fahls kalninsch, kas 40 pehdas augsts un 8 pehdas refnis, pah
 to Arabeeschi fakka, ka tas effoht Lotta, Abraâma brahta dehla
 feewa, kas te us Sodomus pohstu atstattidamahs, par fahls-
 stabbu palikkuse. Dabbas ismellertaji irr atradduschî un wiffi
 kohpâ apleezina, ka Mirruschas juhraz uhdens deenwiddus gallâ
 wehl affaks effoht, ne ka seemela = un rihta-pussê, tur es esmu
 bijis, ka katram, kas tur zauri breenoht, ahda no kahjahm no-
 pluhfoht, un tadeht, ka wiffa ta leela Jordana uppes eeleija,
 no paschas Galileeru juhraz fahkotees, arweenu semmata paleet
 lihds paschu Mirruschu juhru, ta ka tas apgabbals tur pee Mir-
 ruschas juhraz jaw 1250 pehdas semmat stahwoht pah Zoppi
 un Widdus-juhru; itt ihpatschi karstâ waffaras laikâ, te iszettotees
 itt negants faules karstums, kas tad arri Mirruschas juhraz
 twaikus jo reebigus padarroht zaur winnas breefmigi fahlainu

uhdeni. Patte Mirronu juhra, no seemeta puffes gluschi fetla buhdama, arweenu paleefoht dsittaka. Paschâ widdû schi juhra effoht no 1000 lihds 1300 pehdas dsittaka; bet turpretti winnâ gallâ prett Sarkano juhru jeb us deenas-widdus pufft, schahs juhras dsittums jaw effoht lihds 1970 pehdas. Zitti falka, ka schi juhra newarredama weenumehr Jordana uppes tezzedamo uhdeni fanemt, mehdsfoht zaur faules karstumu istwaisfoht; bet zitti atkal dohma, ka schai juhrai pa semmes appaschu buhschoht sawas fleppenas allas, fur winna ar zittahm juhrahm medsoht saweenotees. Lai nu buhtu ta buhdams, meh tomehr sinnam, ka schi juhra zaur pascha Deewa sinnu ne ween irr raddita, bet turpretti arri irr palikkuse dauds tuhstoscheem zilwekeem par kappaweetu, kurrus tas zaur Sodomas un Gomorras bohjâ-eeschanu winnu leelu grehtu deht ar fehru un ugguni no semmes wirfus isdeldeja, — ta, ka tai jautâ semmes apgabbalâ, fur zittureis lepnas Sodomas un Gomorras pilssehtas ar dauds eedsihwotajeem stahweja, nu irr redsama leela kluffa juhra ar sawu fohti sahlaino uhdeni, eesch ka ne weens kostonis nedsihwo, ned arri paschi rutni winnai pahri skreen. Salka, ka siwis, to par prohwi Mirruschas juhras uhdeni eelaischoht, tuhdat azzumirkli nosprahgitoht. Mirruschas juhras wahrdu winna ne ween nefs, bet patte no sawas dabbas un buhschanas arri pehz Mirruschas juhras wihses isslattahs. Daschus peeminnas atmenus, to no winnas lihds panehmu, esmu arri sawas mahjâs pahrneffis. Wehl to warru peeminneht, ka no Mirruschas juh-ras us Jeriku reisfoht, man ar Beduineem zaur misseschanohs kibbele gaddijahs, fur pehz ihfas plehschanahs es sawu meiteli winnu rohtâs atstahdams un ta no winnu naggeem itt laimigi wakkâ tizzis, itt nobihjees zaur purwjeem un labbibas tihromeem us Jeriku prohjam dewohs, fur par brihnumu tohs paschus Beduinus ar mannu meiteli jaw atraddu sawâ preeschâ. Winni bij man pretti gahjuschi manni pawaddiht un apfargah, un es winnus atkal biju par laupitajeem turrejis.*)

4) To paschu deenu, Jeriku aissneedsis, us wakkara laitu, wehl us seemeta pufft zaur beeseem truhmeem kahdas 3 werstes pa masu zettinu ar zitteem beedreem tohpâ eedams, apmetleju praweescha Elisa uhdens awotu, to winsch effoht faldu padarri-jis, kas no kalna istezzedams, fohti skaidru un smeckigu uhdeni peekuffuscham reisneetam pasneeds, ta arri wezzus Grodus pils muhru druppus, fur Grodejas meita danzojuse, un fur winna no sawa neleetiga patehwa Jahna Kristitaja galwu fanehma.

*) Lass Mahjas weesi Nr. 16, 1869.

Taggad tur nu wiß guß druppös; uppite tell tai weeta, tur zittureiß tas zeetuma pagrabs bijis un Grodus gohda-istabu weetaß aug ehrßschki un dadschi wißra leelumã. Ta irr Grodus ar wißfu sawu leelu gohdibu isputtejis, ka tikkai mußru druppi un ehrßschki ar dadscheem tur wehl wißna peeminnu atgahdina. — Ißfu brihdi te pakawejees, dewohß us to tur buhdamu stahwo Kwarentehn kalnu, to Arabeefchi par Kuruntel fauz, kas 1500 pehdas pahr Jerifu angstal stahwedams, irr tas patß kalns, us kurra wirßgalla fahtans Kristu lahrdinadams effoht waddijis. (Matt. ew. 4.) Agrafajds laifds us scha kalna irr kristiga basniza bijuse, kurras mußri wehl schodeen tur irr redßami, tikkai kalna appakßchã irr weena Greeku basniza ar masu kloßtera nammu. — No kalna us Jerifu atpalkat eijohht, wehl schur un tur no Kristus-palma kohsteem sarrus lausu, ka arri pulßß So-domas-ahbeku negattawus augtus pluhßdams, beidsohht wehl no zitteem augtu-kohsteem faldenas ohgas pilnas keshas peelasßjis, ar wißßahm sawahm dahwanahu zaur sasseem sahles lihtscheem un baggateem tweefchu un rißfu tihromeem paschu laitu faulitei laischotees no firdß preezadamees par wißfu to, to zauru deenu biju redßejis un bandijis, eegahju Jerikã pee saweem zekka-beedreem. Drißß ween jauka wakkara kluß weßßuminsch, ka arri Krites uppes burbukodami wikni schahßdami un daschadu putninu jauka dseedaschana un tschirßtinaschana, kas patlabban jaw taifßjahß aplußt, mußß us falda meega isdussu skubbinaja. Tomehr, tahda jauka wakkara stuncina, pee Jerikas mußreem gußsoht, neslehßß wis reisneeka azzis tit lehti zeeti, bet fauz daschas dahrgas peeminnas no pagahjuscheem sw. laikeem atpalkat. Tur gulleßdams, es dohmaju us teem brißscheem, tad Josuüs scho pilßsehtu ar teem Deewa laudim eenehma; us praweetu Eliu, ka tas ar ug-guns-weßtru us debbestim braukßdams, toßß Deewa-behrnus redßaja pee fewim nahsoht, (2. Kehn. 2, 1—5); us Grodus breeßmigu nahwi, tad us Zaleüs atgreeschanohß no grehteem un ka mußfu dahrgajs Bestitajs pee wißna peemahjoja; un tad wehl beidsohht us to aflu nelaimigu Bartimeü, kam tas Kungs itt schehligi peeßauza: „Gij prohjam, tawa tizziba tew irr palihßsejuse.“ (Mark. 10, 42—52.) Sinnams, ka to wißfu apdohmajohht un wehrã leekoht, katra reisneeka firdß wehlejahß, drißß ween atkal Jeriku tahdu jauku palmu-pilßsehtu redßeht, kahda ta wezzds laifds bijuse, — kas gandrißß warretu notitt, ja pahr wißnas jau-tumu un gresnumu grißbetu ruhpetees un gahdaht.

X.

Swehta Saba klosters.

Schis flawenajz Greeku klosteris us deenwiddus pufft stabwedams, no Jerusalemes irr 4 stundas jeb 16 werstes, bet no Jerikus 8 stundas jeb 32 werstes tahtu. Dauds reisneeki Jeriku, Jordanu un Mirruschu juhru apreisojuschi, gribbedami ar Engedes tuffnessft labbi eepasibtees, usnemm sawu zekku us Sw. Saba klosteri, pa teem leeleem pohstaschu klints kalneem, tur pa schauru kalnu muggurahm un pa schauru tekku us preekschu reisojoht, pa abbahm zekka puffedm atrohdahts 700—800 pehdas dsitkas grawas appalsch kahjahu, ta ka galwa reibst un schauschalas ween eet pa kauleem tahs usflattoht; jo kad tahdas weetas kahja til paslibdetu, tad finnam, ka azzu-mirkli gals klastu. Leelee spizzigee klints kalni, kas ka raggi schur un tur itt augsti gaisa pazekahs, isflattahs gluschi pliffi, jeb ar maseem tuffnescha sahles tschengureem apaugusch, ka us teem ilgi flattotees, azzis apstreenahs ar affarahm un galwa sah reibtin reibt, ta ka bes brilles newarr wis ilgi flattitees. Tahdas pohstascha weetas tikkai ehrgli un kalna kasas ween warr dsihwoht un nezilweti. Tomehr schis irr tas pats tuffnessfts, tur Dahwids behga preeksch Saula un tur Dahwids to stuhri no Saula swahrteem nogreesa, (1. Sam. 24.); un tomehr ir schè winsch newarreja sawas dsihwibas deht drohschs buht. Ta weenumehr pa tuffnessft us preekschu reisojoht, dsikka eeleija peenahf pee ta Engedes awota, awahrt kurru irr jauks palnu-meschs redsams. Schè zittureif bij ta wezza Amoriteru pilssehta, prett kurru Kedorlaomors Elama kehniensch karroja. Un kad Kedorlaomors kehniaus no Sodomas un Gomorras bij us behgschanu speedis un tohs fittis ar sohbin amini, un Lottu, Abraama brahta dehlu zeet sanehmis, tad kahds ismuzzis wihrs nahza un to pazazija Abraamam. Abraams tad apbrunnojahs ar saweem 318 kalpeem, kas winna nammâ bij dsimmusch un fitte Kedarlomoru un dsinnahs tam pallat libds Dbai, kas Damastus pilssehtai pa kreifu rohku irr.

No scha awohta tai zekka us Sw. Saba klosteri, wehl kahda palalnè rahda Mohsus kappu, tur kahda Turku basniza ar tohrniti atrohdahts, no ka Arabeesch melsch, ka tur appalschâ effoht Mohsus kauli, ko engeliz Gabriels no Neebus kalna schurp atnessfts. Wehl tahtat us preekschu reisojoht, pehz dauds grubtahm publehem beidscht aissneedf Sw. Saba klosteri, kas augstu klintskalnu starpâ eespraustis pahf Aidrana eeleijas dsikkumu, itt ka ehrgla-perrefflisj gaisa palahrts libdinajahs. Schis

Klosteris tahdâ weentufa weetâ stahwedams, dauds breefmas jaw effoht peedfihwojis. Septitâ gaddu fimtenî to Perseefchi, Stâ un Itâ gaddu fimtenî to Arabeefchi un beidsfoht arri Beduini no winn'pufs Jordana fchim klosteram uskrisdami, tohs kalna-wahrtus fadedfnadami, to neschehligi isphostidami, islaupjufchi. Pehz tam fchis klosters tiffa zaur mihlestibas dahwanahm, to no Kreewu- un Greeku-semmehm dabbuja, par jaunu jo warrens usbuhwehts ar stipreem dselsu wahrteem un ar leelu augstu muhri. No ta laika winfch arri stahw muhsu augsta Keisera ihpafchâ fannâ un fargafchanâ. Kad fchâi klosteri pa teem fohti leeleem un smaggeem dselsu wahrteem ee-eet eelfchâ, tad pa 9 afmena treppehm no-eet us leiju, kur pa labbu rohku eegreeschotees wehl pa 21 treppu palahpenehm no-eet tai pagalmâ, kur irr Greeku jeb Kreewu flaista basniza, wiffzauri ar marmor afmineem isrohtata. Kloftera pagalmâ irr appata basniza, kur atrohdahs fcha kloftera dibbinataja Saba kaps ar pulks bildehm pufchfohts, 45 pehdas rinkî ar 3 glahfchu lohdsneem. Bes ta tur fw. Nikolai basnizâ ais restehm rahda leelu laudfi nokautu muhtu galwas no wezzeem laikeem. No Sw. Saba kappa, pa treppu treppehm 67 palahpeni us augfchu kahpjoht, rahda zittâ lambarî Jahna un Zirillus no Damastus kappu, kas irr 9 pehdas garfch un 3 pehdas augsts no marmora afme-neem buhwehts. — Tad no kloftera basnizas pa masu dahrsu us rihta-puffî garr flinti eetohht pa 3 treppehm jeb 43 palahpenehm useet tai allâ, kur fw. Saba ar weenu lauww effoht beedribâ dsihwojis ilgu laiku. Schi alla irr 20 pehdas garra, 9 pehdas platta un 7—8 pehdas augsta.

Sw. Saba paliks Greeku un Kreewu tizzigeem labbâ peeminnâ us muhschigeem laikeem, lihds kamehr fchi pafaula pastahwehs. Wesselus 30 gaddus fchâi klosteri weentulibâ dsihwodams, winfch arri irr leelu gramatu pahr tizzibas leetahm farakstijis, to Greeku tizzibas beedri augsti mehds zeentht un gohdahht.

Beidsfoht wehl peeminnu, ta tee 60 muhki, kas fchinu klosteri dsihwo, fohti par tihribu un spohdribu ruhpejahs. Wiffî reisneeki fchê teef itt laipnigi usnemti un pahra deenas par welti usturreti. Ehdamâ istabâ pee 2 leeleem marmora afmena galdeem warr lihds 200 weefu faheshstees pee pufdsdeenas-jeb waklara-maltites. No fchahs ehdamas-istabas pa 153 treppu palahpenehm us semmi, no-eet paschas Aidrana eeleijas dsikkumâ, kur eelfch ta krihta flintehm atraddam flaidru uhdens awohhtu un dauds lambarus ar allahm, kur zittureis muhki effoht dsihwojuschi. Melni mescha-balkofchi is teem tumfcheem dsikkumeem mums tur stalgafoht pretti fkehja, itt là gribbedami muhs jau-

taht, kapeh3 meh3 winnus no meerigas duffas effoht isbeede-
jufchi.

No Sw. Saba klobstera us Jerusalemi reisojoht, kur tikkai
pahra weetâs uhdeni atrohd, reisneeka azzis zitta ne neeka ne-
warr eeraudsiht, ka tikkai tohs warren augustus tuffnescha kalnus
un tahs dšiffas eeleijas, kur tapat Arabeeschi, kâ arri Beduini
ar faweem gannekteem fchur un tur ar slintehm jeb pistolehm
apbrunnofuschees mehds pastaigatees, fawus gannamus pullus us
sabtainahm sahles gannibahm waddidami, lihds kamehr beidsohi
pa Sidrana un Innoma eeleiju eedams, atkal to augstu pilsksehtu
Jerusalemi aissneeds.

XI.

Sikema jeb Rablus.

Taggad fw. pilsksehtu Jerusalemi atstahjoht un no winnas
schirrotees, kur wairat ne kâ 3 mehneschus tik laimigi nodsih-
wodams biju pawaddijis, man winna tik mihsa un dahrga bij
palikkuse, ka no tahs beidsamo reisi tai 25. April 1869tâ gaddâ
atwaddidamees, is pilnas frds un dwehseles tai wehl atstahju
fawu karstalo apfweizinaschanu ar kehniina Dahwida wahrdeem
tâ fazzidams: „Behlejeet Jerusalemci weern, lai labbi klahjabs teem,
kas tewi mihsle. Weers lai irr eefch taweem muhreem nu labklah-
schana eefch taweem fkaisteem nammeem.“ (Dahw. ds. 122, 6. 7.)

No Jerusalemes pa Damaskus wahrteem iseihoht un us
seemeta puffi pa Damaskus zekku garram praweescha Jeremijasa
allai un kehniinu kappeem, kas pa labbu rohku paleel, zaur bee-
seem eljes-lohleem eijoht, irr jakahpi augstâ kalnâ augfchâ, no
ka wirsgalla nu wehl weenreis tapat Jerusalemi, kâ Eljes-kalnu
ar Sosawata un Sidrana eeleiju warr kâ speegeli apstattiht un
tai pehdigu „ar Deemu“ nosuhtiht. No kalna galla us leiju rei-
sojoht drih3 fw. Jerusalemi ar faweem fkaisteem balteem muhreem
reisneeka azzihm pasuhd, un wairs ne kad naw redsama, lihds ka
mehre peh3 4 stundu jeb 16 werstu tahkas reisojochanas Rahmas
jeb Rahmalah pilsksehtu aissneeds, kur tapat Greeku kâ arri Fran-
zisklaneeschu klobsterds mihligu usnemfchanu atrohd.

Rahma naw ne kahda leela pilsksehta; no winnas tik tas irr
peeminnams, ka schè irr ta weeta, kur praweets Jeremijas kehdes
faisstih3 sehdeja starp teem zeetumneeleem, to us Bahbeli nowedda.
No Rahmas us Bireh pilsksehtinu, kahdas 3 werstes tahku rei-
sojoht, tai zekâ pee kahda pakalna, atrohd to Usela-akmeni, kur
Dahwids ar Jonatanu muh3chigu derribu sawâ starpâ zehla, itt
kâ irr lassams 1. Sam. 20, 42. perschâ.

Bireh pilsksehtina us kalna stahwedama ar to tur paleitâ

buhdamu uhdens awotu, teef turreta par to weetu, tur Jesus-behrns 12 gaddus wezs buhdams, no saweem wezzateem effoht pasuddis. No schezenes lihds Sikemu irr to reisoht weffelas 10 stundas jeb 40 werstes tahku. Pehz 2 stundu reisošanas pa kalnainu Juhdu-semmi pa kreisu rohtu zettam us kalna, oliwu lohtos atrohdahs Beteles muhru wezzi druppi ar to tur buhdamu Arabeeschu zeemu. Schè irr ta weeta, tur Abraäms tam Kungam altari ustaišija un tur Jehlabs us Aranu Mesopotamiâ reisošams, par nakti palikka un atmeni sew pagalnwè likta, tur gullešams tahs debbes treppes šapnî redseja, un tur tas Kungs winnam to apšohlišchanu dewa: „Šcho semmi, wirs to tu gullt, es dohschu tew un tawam dšimmumam.“ (1. Mohs. 28.) Wišs tas apgabbals ap Beteli irr tikkai tahds tuffnesšis meen.

No Beteles lihds Silo pilssehtu pa teem tuffnescha kalneem un eeleijahm pa-eet weffelas 3 stundas to reisoht. Tur us stahwa kalna reds leelu Arabeeschu zeemu jeb pilssehtu ar wezzeem muhru pils druppeem, tur šawâ laitâ Gelus un Samuëls mahjojšchi, un fur ta Kunga derribas-šchirsts ilgus gaddus stahweja. No wezzeem stabbeem un pihlareem warr pasibt to weetu, fur ta basniza effoht stahwejuse, fur ta deewabihjiga Anna, Samuëta mahte, Deewu luhdja šawâ širdi, pee la winnas luhpas tikkai kustejšahs, lai gan balsš nebij dširdama. (1 Sam. 1, 14—17.) Bes ta wehl irr japeeminn, la šchè eelšch Silo usauga tas masajs Annas dehlš Samuëls preelšch ta Kunga waiga, un la të Jojušs šaputšinaja wiššus Israëta behrnuš, šas tur tam Kungam ustaišija to ša-eesšanas telti. (Jos. 18, 1.)

No Silo us Sikemu reisojoht, jaw eerauga labbasus augligus semmes gabbalus un šahles-lihtšchus, fur daschi jauki eeleiju apgabbali ar leeleem oliwu lohteem pee-augušchi, reišneeka širdi eelihšmo, lihds šamehr šchajpušš jaukas Šihkema pilssehtas pašchâ zell'mallâ Jehlaba uhdens-alku aiššneedi, fur šawâ laitâ muššu Pestitajs to muššam peeminnamu runnu ar to Samariteru seewu irr turrejis. Šchi uhdens-alka, šas us Šikema leelas eeleijas rihta-pušš atrohdahs, irr 10š pehdas dšikka un 3 pehdas platta, šas ar atmena druppeem tā jaw irr aiššrituse, la uhdeni newarr lehti ahrâ dabbuht. Wiššapšahrt šchaj at'ai irr wezzi basnizas druppi recjami, fur zittureiš keisereene Elena bij liktuse kristigu Deewa-nammu uszelt. Terat no šcheem basnizas muššcem šahdus 100 šohšus us seemta-pušš pretti Šbal šalnam lihdsenâ weetâ ar atmeneem apmuhrehtš, atrohdahs Šahšepa, Jehlaba dehla šaps, šas žaur šawu deewabihjigu dšihwošchanu irr weenâ škaišta preelšch-šihme no muššu Pestitaja, tā

arri preeffsch wisseem teem, kas zaur scho Egiptes sweschneezibu staigadami, dsennahs panahkt to muhschigu Kanaana tehwu-semmitur augschâ debbesis. — Schè us Sikemu winsch nahza no sawa tehwa Jehlaba fuhthits, sawus braktus apmelleht, té winsch no saweem brakteem tiffa bebrè messs un teem Ismaëlitereempahrdohs, tèpat arri winna truhdi duss paglabbati, kas, lai gan fenn jaw irr mirris, tomehr dshwo muhschigi.

No peeminnetas Jehlaba attas, kahdu pufswersti us Sikemu irr attal ta „El Askar“ jeb Israeta behrnu uhdens-atta, fur winni zittureis sawu lehgeri effohkt apmettusch. Ublâs pufses schai attai irr tee leelee stahwee Ebal un Garizim kalni redsami, kas 800 pehdas pahr Sikemu augstat stahw. Ebal, tas lahdeschanas kalns, irr seemeta-puffè, un Garizim jeb Grifim, tas swehtischanas kalns deen'widdus puffè. Patte Sikem pilssehta, no schejenes pahra werstes tahtati us wakkara pufft, lai wezza, tomehr deesgan jauka ar leelahm augstahm atminainahm ehtahm buhweta, atrohdahs lihdsenâ eeleija kâ dahrsa widdû, fur tâpat Greeku kâ arri Kattotu klosterds reisneeki mahjasweetu atrohd. Wissas pilssehtas eelas, lai gan bruggetas, tomehr lohti schauras un netihribâ palaisas. Winnu wisswairat apdshwo Muâmedaneeschi meen, triftitu kauschu schè irr lohti mas, lai gan tur 2 klosteri ar basnijahm atrohdahs. Tit to Sikemai par gohdu warr fazzih, ka eelfsch winnas atrohdahs dauds sprizzedami uhdens-awoti, brihnum dauds jauku lohtu, kâ granata-, mirtes- un mandefu-lohti, ar leelu Basaru jeb tirus plazzi. No wezzeem laikeem Sikema tiffai atgahdina to wezzu Jahna brunneneeku basnizu, fo pehz trusta-karreem par Turku moscheju pahrtaisija, kâ arri to Suhdu bauflibas grahmatu, kas us pergamenta no Abijua, Pineas dehla un Aârona dehla dehla raffita, jaw 3470 gaddus pastahwoht. Weidsiht wehl warru leezinah, ka wiss tas apgabbals ap Sikemu irr augliga semme, ar oliwu-, valmu- un wihges-lobkeem zaur zaurim pee-audsis. Da leela Sikema eeleija, kurrâ pa widdu uppe zauri teff, jo tahtu prett wakkara pufft us Widdus-juhru aiseet probjam, tadeht arri winnu daschadi faknu dahrsi tit augligâs weerâs stahwedami, itt baggatus augtus Sikema pilssehtas eedshwotajeem pafneeds.

XII.

Nazarete.

No Sikema lihds Nazaretei irr wehl to reisohjt 21 stundas jeb 84 werstes. Tad nu tas garrajs zelsch no Jerusalemes lihds Nazareti kohpâ istaisa 35 stundas jeb 140 werstes. Sikem

Nazarete.

pilssehtu atstahjoht, un pa to jauku eeleiju wairaf us wakkara puffi reisohjt, drihs pa labbu rohku leelds kalnds eegreeschotees un ta weenumehr us preekschu dohdotees, pehz $2\frac{1}{2}$ stundas jeb 9 werstes reisofchanas, aissneeds to wezzu Samariju jeb Sebestieh, tur wezzds laikds lepna Grodus pils us leela lihdsena kalna effohjt stahwejuse, kas sinnams taggad jaw drupps guff. Tikkai leeli pils druppi tuhwu pee ta tur buhdama Arabeefchu zeema leezina no wiinna pagahjuschas gohdibas spohschuma. Preeksch pils muhreem atrohdahs leela uhdens-alka, ka arri aisslehgtas durwis, jo eelsch scheem muhreem pascha pagalma widdu atrohdahs Jahna ta kristitaja kaps ar masu tohrniti. Katram, kas scho kappu grihb apmekleht, irr netizzigeem Duamedaneescheem par eelaischanu 10 pari jeb $1\frac{1}{2}$ kap. bakschihs algas jamalka. Kad pa durwim pils pagalmâ ee-eet un Sw. Jahna kappam klast pee-eet, tad pa durwim ee-eijoht pa schaurahm atmenatreppehm 21 kappstus us semmi kappjoht, beidsohjt alla pee-eet pee pascha kappu klastu, tur muhri tikkai warr pasht wiinna kappasihmi, kas klinti irr eezirsts. Sw. Jahna kappam pa

Iabbu rohku schè muhri wehl reds 3 zaurumus, kur, tà leelahs, arri 3 zitti sabrki irr guldinati. Ur to tur spihdedamu deenas gaifmu newarr schahs weetas peeellahjigi apstattiht, tadeht waijaga swezzes gaifchuma lihds nemt. No schèem wezzeem Erodus pils-druppeem tas zelsch eet pahr kalnu kalneem un eeleiju eeleijahm weenumehr us preelschu, kur jaw schur un tur wairaf jaukas eeleijas ar apstrahdatu semmi irr redsamas un atkal zittas weetas dsiffas grawas ar jauku oliwu kohku meschu tahku jo tahku preelsch stattitaja azzim aiseet prohjam, kur allasch mescha= jeb kalna-kasas ar pantereem mehds usturretees. Tas zelsch pa scho apgabbalu reisojoht, irr tohti flikts un daschureis gluschi pasuhd, tà ta reisneeti nemas nesinna, us kurru pufft buhs greestees, ja naw rittiga zekka=waddona lihds; jo tè naw ne kahds bruggehts zelsch, tiffai tahdas eemihdas kahju teffas ween. Schur un tur reds Samariteeschu kauschu zeemus, kur wiinni almenu laudsjes jeb muhru allas tohti netihri dsihwo. Daschās weetas zaur wiannu zeemeem zauri eetoht, atraddu seewas ar faweem behrneem allas pa pelneem ruschinajotees, kur allas widrū ugguni usturdamas sawu ehdeenu wabra; drehbes wiannahm us mugguras ne kahdas naw, tiffai tahds garfch sils kreklis ween, ap widduzi ar plent apseets; matti us wiannu galwahn naw nei pihti, nedj arri kad femmeti, tiffai tahda sudraba nauda jeb plahstischu plenes rinda pahri par matteem aplifia, irr wiannu gresnumis. Us tahdu wihst eet feewischtas gehrbuschahs wiffā Kanaän-ri semmē.

Tà pehz daschahm zekka gruhtibahm pa lihdsenu eeleiju us preelschu eijoht, kur uppite teff ruhtdama, jaw jaukā paleijā stary oliwu= un palmu-kohkeem irr aifsneegta Dschebina, kas irr to rohbeschu pilssehta stary Samariju un Galileju, kur reisneeti ar weenu mehds par nakti palikt. Pilssehtas widdū, no ta tur buhdama stahwa kalna nahkoht, ahra pluhst flaidris awohta uhdens, kas pa rennu rennebm us preelschu streedams, Dschebinas dahrsus ar uhdeni raffu flappinadams augligus darra.

Dit to Dschebina pilssehtai zauri isgahjis, us seemeta-pufft tahdas 2 werstes us preelschu efft reisojis, tad tè isschirrahs diwi zekki. Pa kreisu rohku tas zelsch aiseet us Karmeta kalna klosteri, to tiffai pehz 18 stundu spehzigas reisošanas warr aifsneegt un pa labbu rohku atkal tas zelsch wedd us Nazareti pa jauku lihdsenu Galilejas semmi weenumehr us preelschu, lihds kamehr pehz 8 jeb 9 stundu ilgās reisošanas rasau mihligu Nazaretes pilssehtu jaukā celeijā stary seemeta-vupes kalneem eenemtu aifsneeds. — Wifs tas leelajs zekka gabbals no pafchas Jerusalemes lihds Dschebin zeemam irr tohti nelihdsens un at-

menains, kas reisneekam daudš pables un zekka-gruhtibas pa-
 barra; bet no Dschebina us Nazareti reisojoh, tas pawiffam
 irr zitta leeta. Tē ta semme irr ne ween lihdsena, bet arri kohti
 augliga, kur leelōs apgabbalōs aug ne ween brangi kweefchi, rihsa
 un Turku leelahs puppas, bet arri pulks kohlwillas. Tad to-
 mehr ihstenas apfohpschanas un isstrahdaschanas fchai semmei
 wehl truhst; ja ta tē tā buhtu, kā naw, tad no Galilejas war-
 retu gan pehz taisnibas to leezibht, ka fchepat irr ta semme,
 kas ar peenu un meddu teff. Kā rahdahs, tad semmes tē irr
 tik daudš, ka tee laudis to arri newarr wis speht apfohpt. Sah-
 les, kas fchē papilnam ween usaug, tee kautini ar faweem ma-
 seem lohpu-pulzineem muhscham newarr pilnigi isbruhfeht tā tā
 pee mums. Tē sable aug, fawā laitā fawihsi un nokaltuse friht
 pee semmes un tur paleef. Seena winneem preefsch seemas
 arri ne tad newaijaga eegahdht, jo waffara aisween tē buh-
 dama, mehds allasch saku sabli lohpeem pasneegt preefsch nstur-
 reschanas. Un, lai gan tē tahda baggata augliga semme irr,
 tad tomehr tee laudis wis tē nerahdahs baggataki buht pahz
 jitteem zittās mallās; no ka tad arri warr manniht, ka winni
 mas us baggatibu zenschahs, bet diwi reis var gaddu augtus fa-
 nemdami un fawās netihrās allās dshwodami, tik preefsch fawa
 usturra fagahda, zif irr waijadšigs. Pa Nazaretēs zekku us
 preefschu eijoh, tahdās 3 weetās atrohđ flaidru uhdeni, kur
 pulks Beduinu fawās telkis apmettuschees, usturrahs, kas reis-
 neekus ar swehrodamahm azzim zeefschi apflatta. Wispehdigi,
 tik to tai flawenai Gsdreloma eeleijai pahri teef, kas no Kar-
 meka kalna fahfotees garram Tabor kalnam us Jordanas puffs
 aiseet, tā reisneeks ee-eet leelōs stahwōs kalnōs, pa kurreem wef-
 felu stundu reisojoh, beidsoh garram jaukeem oliwu-kohteem pa
 lihdsenu eeleiju eedams, eereiso paschā Nazaretēs pilsehtā, kur
 woi nu Greeku jeb arri Franziskaneefschu klohterōs mahjas-weetu
 warr nemt un wiffas tur buhdamas weetās peeklahjigi apstat-
 tiht. Nazaretēs pilsehta pehz fawas buhschanas naw wis wiffai
 leela, tomehr jaukā weetā stahwedama, ar faweem balteem muh-
 reem un teem daschadeem nammeem reisneeka firdi lihgsmu
 padarra wiswairaf zaur to, ka fchepat irr ta weeta un tas
 apgabbals, kur tas meera Leelstungs fawus jaunibas gaddus
 pawaddidams usauga. Tadeht arri Nazarete pee kristiteem kau-
 dim paliks dahrgā peeminnā lihds pat pasaulēs gallam. Tahs
 wehrā leekamas weetās, to tur rahda, irr fchahs:

1) Ne tahtu no Franziskaneefschu klohtera us deen'widdus-
 puffs zaur wahrteem, kur leelōs muhris irr zeltis, ee-eet tai lih-
 dsenā ar atmeneem isflahtā pagalmā, kur atrohdahs 3 leelas

uhdens-alkas un tēpat blakkam schahm uhdens-alkahm stahw ta leela Kattoku jeb Franzistaneeschu basniza, kas effoht us tabm 2 allahm buhweta, tur sawā laikā ta fw. familija, prohti Jahseps un Mahrija ar to Jesus-behrnu effoht dšihwojuschi. Til to schai peeminnetā basnizā zaur durwim ee-eet eefschā, tā tuhdat taifni labdus 6 sohtus sperroht, nahk ta pirma alla, tur pa 15 marmora almena treppu pakahpenehm no-eet us semmi, tur 3 sohti isgresnoti altari atrohдахs preefschā. Wissa schi alla irr ar 14 deggofschahm lampahm un dauts swezzehm apgaismota. Wis schahs pirmas allas altara atkal flinti rahda to ohtru allu, kurrā, tā fakka, winnu kehkis ar peeleekamu kambari effoht stahwejis. Schi alla tumšā stahwedama, irr 12 pehdas gorra, 9 pehdas platta un 7 pehdas augsta, ar frusta-sihmi pee seenas. Patte leela basniza, naw ne ween brangi buhweta, bet arri irr peeklahjigi ispuschtota.

2) No schahs basnizas drustu tahtak us ribta-pufft, irr atkal ohtra basniza us tabš weetas buhweta, tur Jahsepa dischlera jeb zimmermanna darba-istaba effoht bijuse. Kad zaur wahrteem pahri pagalmam zaur durwim ee-eet tai flaištā ar marmora almeneem isbruggetā preefsch-basnizā, tad papreefschu basnizā azzis eerauga to jauko altari, us kurra reds frustu ar 6 luktireem, kurrōs swezzes irr eespraustas, tā arri 4 leeli puffu puschki. Pretti schi altara jaukai bildei, kurrā reds to fw. familiju, no greesteem karrajahs 3 leeli misšina un 1 glahses lukturs. Schi preefsch-basniza irr 31 pehdas garra un 20 pehdas platta. Tēpat schai Mahrijas pasluddinaschanas-basnizai pretti pa kreifu rohku, atrohдахs Jahsepa darba-istaba jeb basniza ar weenu jauki ispuschkotu altari, kas irr 16 pehdas garra un 14 pehdas platta, ar daschadahm bildehm pee seenas, kurrās Jahsepu reds strahdajohk un Jesus-behrnu atkal winnam peevalihsoht.

3) Tad us seemeta-pufft ais Nazaretēs pakalnē, irr ta Zuhdu Sinagoge, taggad flaišta Kattoku basniza, tur tas Kungs tohs Zuhdus effoht mahjijis no grehteem atstabwees un pee Deewa greestees, ja grihb debbes-walstibu eemantohk. Schai basnizā, kas wissa zaur zaurim ar marmora almeneem irr isrohtata, prett altari reds leelu almeni, us kurra Jesus sehdedams, effoht tohs Zuhdus mahjijis; schis almens irr 10 pehdas garsch, 8 pehdas plats un 4 pehdas augsts. Wirfspuss ta flaišti puschkota altara reds leelā apseltitā rahmī bildi, kas flaidri rahda, tā tas Kungs tohs Zuhdus mahza taifnu zekku staigahk, un tā tas fw. Gars us winneem nolaischahs. Patte basniza irr 29 pehdas garra un 17 pehdas platta, jaukā weetā buhweta.

4) Drustu tahtak no schejeenes, rahda to allu, kurrā Kri-

stus peh; fawas augschamzelschanahs ar faweem mahzefkeem pee galda sehdedams effoht ehdis; tur pee klints = feenas tarrajahs tahvele, tur ar Arabeeschu, Italeeschu un Latineeschu rakneem pahwesta Plus grahmata (Bulle) bij rakstita, kurrâ nahkofchu treju mehneschu grehtu atlaischana peesohlita katram, kas schinnî weetâ nofkaitischoht 12 reises „tehmu-reiff“ un 20 reises: „Sweizinata effi tu Mahrija.“ Tapat arri eefsch Mahrijas pasluddi-naschanas basnizas reds leelu tahpeli, tur ta pascha pahwesta grahmata trejâs wallodâs tâ skann: „Kad 1291. gaddâ ta peh-deja, frusta-karrstajeem peederriga weeta Kanaânâ, Akko pilsehta, no Sarazeneescheem tikluse aplehgereta, tad Deewa engeti, Mahrijas nammu, lai tas nekristu teem netizzigeem rohâ, pa gaisu aifneffuschî us Dalmazias semmi, Itablijâ, Loretto pilsehtâ.

5) Tas leelajs stahwajs klints-kalns, no kurra Jubdi Jesu gribbejuschi semmê nogahst, atrohdahs kahdas 2 werstes no Nazaretes us deen'widdus pussi. Wesselas 10 minutes pa-eet, lihds kamehr klints-kalna gallu aifneeds, tur daschi almeni ar frusta-sihmi irr uszelti. Sinnams, tad tē pee ta klints-kalna stahwoht, tahja drusku slihdetu un krischana gadditohs, tad arri tai paschâ azzumirffi gals buhtu klastu! Schi klints naw ne kahds kalns, bet isskattahs tâ, ta buhtu stahwa klints almenu feena. Rittigi galwa reibst, no klints galla us semmi flattotees.

6) Tas Mahrijas awohts, us kurra Greeku basniza usbuhweta, atrohdahs masâ gabbalâ no Nazaretes us rihta-pussi. Lik to zaur muhra wahrteem pa pagalmu eijoht, ee-eet tai Greeku basnizâ, kas ar wiffadahm bildehm irr puschota, turpat us rihta-pussi pa 7 marmora treppu pahapenehm zaur gangi no-eet tai allâ, tur ihsti tas uhdens = awohts atrohdahs. Us pascha awohta no balta marmora almena irr tas altaris, tad us altara pee feenas bildê reds Mahriju uhdeni smekhoht un engelt ar winnu farunnajotees. Appasch altara prett feenu degg 7 fudrabortas glahschu lampas, tur 3 dahrgas bildehs atrohdahs. Tapat no altara us seemefa pussi zaur masu lubku eekahpi allâ, tur skaidri reds pa 2 rennehm uhdeni us wakkara pussi weenu-mehr prohjam tekhoht. Drusku tahfaki no scha zauruma pee feenas irr akka, no ta uhdeni smekhoht, swehtreisneekeem dohd nodsertees. Tad wehl schai allai abbejâs pussês eefsch seenahm reds 4 kochti flaisi isrohtatus marmora almena stabbus. Breesch schahs allas apgaismoschanas no greesteem tarrajahs 27 deggofchas lampas. No scha awota skaidra uhdena fawâ laifâ arri Jesus ne weenu reiff buhs dschris, tadeht arri katram reisneekam no ta uhdena dserroht, swehts preeks firdi pilda, ja pagahjuschus laikus preesch azzim turra. — No scha Mahrijas awohta 97

sohht us wakkara-puffi irr leels muhrechts amohhts ar 6 anke-
neem, tur wiffi Nazaretes eedsihwotaji staidru uhdeni preefsch
bruhfeschanas dabbu. Tas uhdens us schejeni nahf no ta pascha
Mahrijas amohhta pa semmi zaur renni us eetaistahm uhdens
attahm prohjam.

Ta scha laika Nazaretes pilsehta ar saweem 5000 eedsih-
wotajeem, tas wifswairak kristiti laudis, moi nu Kattoku jeb
arri Greeku tizzibas apleezinataji, deesgan staidri parahda, ta
schat widduzi Muamedaneeschu pufsmehnescha zilts-sihme ilgati
wairs ne neeka tizzibas=leetas newarrehs fo istarriht, jo ar
laitu wiffi laudis peenems kristigu tizzibu; to arri apleezina Kat-
toku klostera skohla, tur 85 behrni teef mahziti kristigas tizzibas
sinnafehanas mahziba. Pa wiffu Nazareti tohpä skaitohht, irr 3
Kattoku un arri 3 Greeku basnizas ar leeleem klosteru nam-
meem preefsch reisneeku usnemschanas. Turpretti Turku jeb
Muamedaneeschu moscheja të irr tiffai weena patte ween, tas
no sawas buhschanas effohht jo masa draudse. Nazaretes eelas
lai gan bruggetas, tomehr lohthi schauras, nelihdsenas un arri
netihras isskattahs, tur wiffadi ammatneeki un andelmanni sa-
was bohdes srahda un ar sawu prezzi andele. Pa eelahm stai-
gajohht pee Greeku klostera arri atraddu winnu skohlu, tur 35
behrni teef mahziti wiffadas Greeku rakstu sinnafehanas. Na-
zaretes mahjas vehz usfattas, warr gandrihs ar Betlemes mah-
jahm salihdsinaht, jo ir schè tee lautini pahr mahju aplohp-
schanu mas ween fo ruhpejahs, bet labprahht paleek sawa eerasta
netihribä. Ta weeniga mahja, tas man Nazaretè patikka, bij
ta Franziskaneeschu „kasanawa“ jeb klostera nams, tur ikweens
reisneeks 3 deenas mihligu usnemschanu atrohd. Tomehr Deewem-
schehl, teem gohdigeem muhkeem tur irr deesgan raises ar teem
scha laika reisneeseem, tas jo beesi ween pa Egipti, Sibriju un
Kanaäna-semmi aptahrt klishdami, bes ta fo wehrä littu no sw.
semmes weetahm, no klostera us klosteri aylahrt wasajahs sa-
wus wehderus barrodami; un schahdu Wahzu wasanku no Pa-
rihses, Berlines un Wihnes pilsehtahm, tas no pehrizeem karra-
laiteem isbehgusch, të irr lohthi daudj. Tadeht arri nu irr no-
spreefts laiks, zil ilgi reisneeku klosteres warr usturreht bes mak-
fas, prohti: Karmela kalnä 3 deenas, Nazaretè 3 deenas un
Jerusalemè 4 neddefas, tur pa to laitu arri wajaga Betlemi
un Sw. Zahna klosteri apmetleht; taïs zittes klosteres pa jessu
reisjohht, warr tiffai par nakti pahrgulleht, tur wakkarinaas un
brohfasts teef pa welti dohts; tiffai Joppè no Jerusalemes at-
pallak reisjohht, warr 3 deenas palitt.

XIII.

Tabor kalns.*)

No Nazaretēs us Tabor kalnu reisjoht tas zefsch us rihta pussi, eet tam Mahrijas awohtam garram, tur pa labu rohku leelai Nazaretēs eeleijai, kalnā fahpjoht, eefahlahs tas zefsch, tas par kalnu kalneem un tahm tur buhdamabm jaukabh oliwu kohku eeleijahm reisneeku taisni wadda us Tabora kalnu prohjam. Behz 2 stundu reisofchanas pee kahda Urabeefschu zeema, jaw fchis flawenajs kalns irr aissneegts. Zefschu gandrihs wiffi zitti Kanaāna-semmes kalni irr gluschi plifki bes kohkeem, tad turpretti Tabor kalns irr gluschi fahsch no appafschas lihds augfcheni no=audfšs ar oliwu, karuba, zeedru, wihges, legfdu un dasch'daschadeem zitteem kohkeem. Wesselas 2 stundas pa=et, lihds famehr kalna gallu pilnigi warr aissneegt, jo tas zefsch us fcha kalna ne=et wis taisni, bet lihsum lihsumeem. Paschā kalna gallā, pa to zeffu us Greeku klosteri eijoh, zeffa-mallā reds druppus no tahs wezzas basnizas, to keiserene Elena, ta Greeku keisera Konstantina mahte, tur liffuse usbuhweht. No fcheem wezzeem basnizas muhreem pa zeffu eijoh, dribs ween aissneeds jauno fkaisto Greeku basnizas klosteri ar to tur buhdamu fwehtreisneeku nammu, tur tāpat pee basnizas, fā arri pee reisneeku mahjas brangas alkas ar fkaidru uhdeni atroh-dahs, tur nokuffis un noslahpis reisneeks warr atspirdfinatees. Tabor kalna wirsgals, kas kahdu 1½ wersti garsch un 1 wersti plats, irr wifspahri no=audfšs ar faktu sahli un dauds jaukeem lappu-kohkeem, tadeht arri winnu apfshwo wulks mescha-zuhkas, kurras nakti tur beesi ween warr redseht. Ap paschu Tabor kalnu wifspahrt irr jaukas eeleijas un pakalni redfami, tur zittureif irr ftaigajis tas, kas preefsch 1840 gaddeem fchinnē semmē bij nahzis wiffus zilwekus fwehtus darriht. No pat pascheem wezzeem laiteem, wiffi fwehtu rakstu tulkotaji weenā vrahā Tabor kalnu irr turrejuschi par to kalnu, us kurra Jesus no Pehtera, Zefstaba un Zahna pawaddihts uslahpa : winneem redsoht tilka apfkaidrohht tā, fa winna waigs fpihdeja fā ta faule; un tur Wofsus ar Elijasu winnam parahbidamees, ar to runnoja. (Matt. ew. 17, 1—3) Tadeht arri wezzōs laifōs kristiti faudis fcho kalnu turreja jo leelā gohdā un wehl taggad Franziskaneefschu muhki no Nazaretēs, iftatra gaddu Kristus apfkaidrofchanai par peeminnu tur us Tabor kalna kahdā allā, Pehtera deenā, deemakalpaschanu turredami, mischas laffa. Schi Franziskaneefschu

*) Urabeefchi Tabora kalnu fauz par „et Tur“ tāpat fā Garizim kalnu.

muhtu alla, kur pa 7 treppu pakahpenehm us semmi no-eet, irr 16 pehdas garra un 9 pehdas platta ar prastu altari pee klints feenas, kas irr 8 pehdas garfch 3 pehdas plats un 3 pehdas augsts. Abbejās puffed altaram irr zaurumi muhrōs redsami, kur fwezzi aisdedsinajis warr tahtu appalfch semmes pa tahm allahm lohshnaht; tā rahdahs, tad tē buhs preefsch-laitōs kahda ehka stahwejuse. No fchahs allas drufku tahtal us rihta pufsi atrohдахs kahdi wezzas pils muhru druppi, us kurreem uskabhjoht ta issfattifchanahs no fcha kalna us wiffahm puffedem irr warren jautā! Mihta puffed reds Jordana uppes eeleiju ar to jautō Galileēru juhru, tā arri Basana un Gileada kalnus. Wakkara=puffed reds Karmeta kalnu un weenu dalku no Widdusjuhras un seemeta=puffed parahdahs leelajs Ermon kalns ar sawu balto sneega kuppeli, tā arri ta Safed pilssehta us leela kalna buhweta ar wiffu to jautō apgabbalu, kas irr wiffas Galilejas semmes frohnis. Safed pilssehta irr ta patte, pahr kurru tas Kungs fazzija, tā pilssehta, kas kalnā, newarr tikt apflehyta un t. pr. Pateest, us Tabor kalna stahwofcham un to wiffu redsowcham, firds wehlejahs: Ja arri fchē ar apustuli Pehteri newarr buhdas taifht, tad taf stundas un deenas pawaddiht.

XIV.

Liberias pilssehta un Galileēru juhra.

Tabor kalnu atstahjoht un lihds Galileēru juhru reisjoht, pa-eet wesselas 6 stundas. Pehz kahdu pahra stundu reisowchanas zeffch eet garrāhm Beduinu lehgera zeemam „el Tuddschar“ un nu irr ja-eet pa to leelu lihdsenu tarra-lautu Sittim, kur 1187tā gaddā Egiptes sultans Saladins krusla-karrotajus uswarredams, Jerusalemes fehninū Guido zeet fanehma, lihds kamehr pehz 5 stundu reisowchanas pa kreifu rohku zeffam aiffneeds to weetu jeb tuffnessi, kur muhsu Pestitajs ewangeliumā tohs 5000 wihrus ar 5 maifsem un 2 fwiwhm effoht pee-ehdinajis. No fcha tuffnescha kalna, kur pulks melnu almenu atrohдахs, pa labbu rohku tahtal us preefschu pazefftahs tas fwehtifchanas-kalns, kur zittureif wiinna mutte us teem tuhftowfcheem klawftajeem runnaja: „Swehtigi irr tee frosfchikisti, jo teem buhs Deemu redseht un swehtigi irr tee garrā nābbagi, jo ta debbesu walstiba peederr winneem“ un t. pr.

Schinnī apgabbalā arri dauds Mofsus almeni irr atrohdamī tāpat tā pee Mirruschas juhras. No peeminnetā tuffnescha

S i b e r i a.

jaw itt skaidri Galileëru juhraš seemeta pussi warr pahrsstat-
tiht, kas gluschi tuwu isleefahs buht, lai gan wehl irr wesselu
stundu jeb 4 werstes lihds Tiberias pilssehtam to reisoht pa Ge-
nezaretēs rihsu un kohl-willas laukeem, lihds kamehr beidoht no
stahwa kalna us leiju eihoht, scho pilssehtu pašchā juhraš-mallā
buhwetu aissneeds. Tiberias apgabbala gaisš irr dands štats,

ne kà tais augstakās weetās mehds buht, un prohti tapehž, ka ņhi weeta 600 pehdas semmat' stahw ne kà Widdus-zuhra.

Liberias pilsksehtu usbuhweja Grodus Antipas, kas Zahni to kristitaju likka nokaut un to Keiseram Tiberium par gohdu nosauza winna wahrdā. Wespasians pehžat ņhai pilsksehtai dasčas brihwibas nowehleja, tapehž, ka ta pirma winnam pade-wahs. Kad Titus Jerusalemi bij ispobstijis, tad Zuhdu augsta teefa no Jerusalemes ņhē atnahza un ņhē arri ta Zuhdu leetas bihbeles jeb Talmuda pirma daska, ko Mischnu ņauz, tika ņarakstita. Šho grahmatu Zuhdi gan drihs wehl augstati zeena, ne kà pašchu bihbeli, lai gan ņhi grahmata wišzauri ar zilwe-zigu gudribu ņajaukta, daschās weetās tikkai blehnu pašalkas ween stahsta, ko prahtigs zilweks muhscham newarr par pate-ņbu atņiht, nedš arri tahdahm blehnaahm tizzeht. Un lai juhs, mihi laņtitaji, arri dabbutu sinnahht, tahdas ehmigas leetas ņhinnē grahmatā ņarakstitas, tad par prohiwi tē stahstischu, kà winni iņstahsta to ņarra dseefmu ko (raugi 1 Mohs. gr. 4 nod.) Lameks ņawahm ņewahm Adai un Zillai tā preetņhā dseed: „Es esmu wihru nokahwis, man par wahiti, un weenu jaunekli, man par trummu.“

Tē nu Talmudā stahsta tā: Lameks effoht bijis leels med-dineeks, tā ka ir pašchā ņirmā wezzumā gluschi aļš buhdams, newarrejis ņho ammatu aismirst, bet lizzees no ņawa dehla dehla us meņchu waddiht. Reis winnam us jakti buhdamam effoht ņatizis Rains tas brahta ņlepkaws, kas, pehž Talmuda mahzi-bas, par lohpu bij pahrebršis un tadeht winna dehla dehlehns waddidams tam patejis, ka meddijams lohps nahfoht pretti. Lameks, jebņchu aļš, tomehr us reis noschahwis ņho ņawu wezz-tehwu. Pahrbihjees wiaņch drihs atņinnis, ko bij noschahwis un pahr to brihnijees til warreni, ka ņawas rohtas lohvā ņidams ņawu waddonu noschaudņis. Šhē ņaktoht, wiš Talmuds irr ar tahdeem neekeem pilns, kur arri daschās weetās itt naidigi runna prett kristigu tizhibu.

Liberias pilsksehta pehž usņattas naw wiš wiņai leela. No ņemeka puņes wezzeem pilš muhreem ņaktotees, apņahrt wiņai pilsksehtai eet augstis muhris, kas jaw dauds weetās irr pagallam ņakrittis. Tik ko zaur wahrteem ee-eet pilsksehtā, ta pa tahm lohti netihrahm eelahm ņaigajoht, tu zitta ne neeka neredņē, ka ween tohs noplisuschuš leelā nabbadribā dšihwodamus Zuhdus un winnu ņakrittuschas buttas jeb dšihwojamas ehkas, kurras labbi apņattoht reisneeka ņrds pawissam noslumst. Warr buht, ka agrafajōs gaddōs Tiberia irr zittadaka iņņattijusehs, bet zaur to ņemmes-trihžeschanu, kas 1837tā gaddā tur gaddijusehs, winna

irr gluschi isposhita tilkuse, tà ka taggadeja Liberias pilsehta irr usflattama tikfai par druppu laudsi ween. Tahs eewehroja-
mas ehlas schinni pilsehta irr Greeku un Kattoku klosteri ar
to tur eetaistu Juhdu studentu klohlu, kur daudsi Juhdi no Giro-
pas semmehm atnakt gudribu smelt un no pascha rihta lihds
wakkaram ap Talmudu darbodamees ar saweem klohlmeistereem
stribhedamees tahdu lehruma trohksni taifa, ka jaw no tableenes
to warr itt flaidri fadsirdeht. Kad es scho klohlu apmekledams,
tur pee wallejahm durwim pagahjis, masu laiku uskawejohs,
tad paschu laiku tee strandaini professori tohs studentes pah-
klauffja, kas 20—25 klohneeki kohpâ buhdami, sawu gudribu
un prettirunnaschanu reijê spehra laukâ klegdami un brehdami
tà, ka mannas auffs to trohksni wairs ilgaki newarreja panest;
tadeht es no turrenes atstahdamees issstaigaju tà fattoht wissu
Liberias pilsehtu zaur zaurim. Lai nu gan schè irr Greeku
un Kattoku tizjibas basnijas, tad tomehr mas ween zittu tautu
laudis eefsch Liberias warr redseht un atrast; jo winnu tikfai
apdshwo Juhdi ween, kas sawas bohdes tur eeriktejuschi, ar
wissadahm prezzehm andelejahs. Scha laika Liberias pilsehtas
Juhdu eedshwotaju flaitlis teef rehksinahts no 2300 dwehse-
lehm leels. Un kad reisneeki schai pilsehta stary Juhdeem ne-
warr atrast patihkamu kohrteli tahs leelas netihribas deht, kas
tur walda, tad winni sawas teltis uszell pee teem filteem
wesselibas uhdens-awohteem, kas irr atrohdami lahdas pahra
werstes tahku us deen'widdus pussi pascha Galileeru juhtras mallâ.
Tur taggad pee teem 3 karsteem awohteem, kurri no kalna ap-
pafschas bes mitteschanas werdohschu uhdeni abra dohd, irr us-
zelta leela masgaschanahs-mahja, kur eefsch-puffè no marmora
atmeneem irr eerikteta appatâ wihjê peldeschanahs wanne 23
pehdas krustiski plattumâ, un 5 pehdas dsikkumâ, kur no wissahm
mallahm laudis ar daschadahm flimnibas wainahm pee meefas,
tè atnahkuschu schai awohta uhdeni pelledamees ahrstejahs. Schim
uhdenam no dabbas irr sahls un sehweku-smakka flaktu un ta-
deht winsch prett meefas isfittumeem tà arri zittahm wainahm irr
kohhti derrigs un wesseligs. Arri es schai awohta 2 deenas pel-
dedamees sawas sahjas zettu augoni isahrsteju. Ak, zif leela
manta irr tahds wesselibas uhdens-awohts! kaut arri pee mums
tahci awohti buhtu atrohdami, tad dascham labbam nebuhtu
sahpes par wetti jazeesch. Zif karstis scho awohtu uhdens irr,
to warr manniht no ta, ka es tur buhdams 6 labbi paleelas
siwis, to biju pirzis, sawâ lakkatâ eesehjis, tahs paschas rittigt
eefsch 15 minutes laika tai awohta uhdeni turredams iswahriju. Un
tapat arri darrija wissi zitti reisneeki. Rohlas schai uhdeni ne-

warr ir ne us azzu-mirkli eebahst; tadeht arri peldeschanahs wannâ, tad wezzu uhdeni islaisch, pahra stundas laika pa-eet, lamehr jaunu eelaistu uhdeni ar frukkeem weenumehr maifidami tik taht atdsiffina, ta tas preefsch flimneekeem irr derrigs. Puss kemas, jeb 3 kap. aismatsajis, wahjneeks uhdens-wannâ warr palikt, zit ilgi tam patihk.

Ta tur buhdama Galileëru juhra jeb Genezaretas esers, tas teel rehkinata 20 werstes garrumâ un 7 lihds 8 werstes plattumâ, irr wisarvahrt no augsteem kalneem jarnemta, gauschi jaukâ weetâ atrohdama. Winnas dikkums paschâ widdû effoht no 165 pehdahm dillsch ar skaidru un smeckfigu uhdeni preefsch Liberias pilssehtas eedfihwotajeem. Schi juhra, kurrâ dauds siwju irr atrohdams, un tas wiswairak jaunâ derribâ tik dauds aprakflita, wehl scho baltu deenu fauz tahs dahrgas un ne-aismirstamas peeminnas no pagahjuscheem laikeem atpakkat; jo schê tee apustuki Behters un Jehlabs irr ne ween famos tibklus ismesdami sweijojuschi, bet no schejeenes tas Kungs Jesus irr dauds tuhstoschus kaudis mahziis Deema atsihschanâ. Pa scho juhru winsch ne ween daudsreis irr staigajis, bet arri winnas bahrgohs wilkus apfauhdams, famu deewischfigu spehtu un warru rahdijis. Tadeht arri winnas uhdeni peldotees, katra reisneela meesa un gars teel ne ween stiprinati, bet arri turlaht tohti eepreezinati.

Wezzu laiku rakstneeki leezina, ta Liberias isphostifchanas laikâ us schahs Galileëru juhras effoht bijuschi lihds 300 tuggi, ar to Juhdi un Keemeri weeni prett ohtreem juhras-karru weddusch, bet muhsu laitds tur ne weenu paschu laiwiru neredf pelcoht, un Arabeeschu jeb arri Juhdu sweijneeki tur taggad sweijo ar tahdeem maseem tihkleem, to no krasta juhra mett un us mallu welt; tadeht arri winneem mas ween laimejabs siwju lohmus rohkâs dabbuht un pee mallas iswillt. Itt ihpachht preefsch Juhdeem irr tapat Galileëru juhra, ta arri Liberias pilssehta leelâ wehrtibâ tadeht, ta winnu Talmuds apleezina, ta wezztehms Jehlabs effoht tai weetâ dsihwojis, fur taggad Liberias pilssehta stahwoht un tadeht arri is Genezaretas esera pluhdeem famâ laikâ izjelschotees tas fenn gaidihts Messias. Tapehz arri Tiberia effoht ne ween preefsch Juhdeem, bet arri preefsch wiffas pasaules weena tohti wehrâ leelama weeta, ta, tad tê Juhdi ikneddetas diwireises Deewu nelubgtu, tad wiffa pasauhle jaw fenn buhtu paliktuse par dubtu-blahki. Luhl, tahda irr Juhdu tizziba, un pee scha Talmuda teikuma winni arri lihds scho paschu deenu tai preefschluddinaschanai paklaufdami,

pee ta paleef, ka reis tas taf peepildifchotees, fo Talmuds ap-
leezinajoht.

No zittahm jaunâ testamentê minnetahm weetahm, las pee
Genezaretēs ešera Kristus laikâ bijuſchas, eš tur pa kraſtu mal-
lahm ſtaigadams wairaf ne-atraddu, ka Maddalu, kur ſlittâs al-
menu butkâs atrohdahs tahdi eedſihwotaji, kâ muhſu Tſchiggani.
Par welti ween nodarbojohs Garizima un Betsaidas pehtas uſ-
eet un tâpat ne weens arri neſinna ſkaidri pateikt, kurrâ weetâ
irr iħsti Kapernauüima ſtahwejuſe. Winnas weeta gan teel rah-
dita juhras-mallâ uſ wakkara-puſſi, netahku no Tiberias pee
kalna-mallas pretti Saſed pilſſehtai, bet kurſch to warr apgal-
woht, wai tas tâ arri warr teeſa buht? Par til ilgeem gaddeem,
pilſſehtas ne ween paleef par druppu laudſi, bet arri tâ pah-
wehrſchahs, ka ir tahs weetas wairſ nepaſiħt.

XV.

Rahna Galileja un Eſdreloma eeſeija.

Galileëru juhru un Tiberias pilſſehtu atſtahjoht, pa maſu
taħju-zellinu uſ wakkara-puſſi, garram tam ſwehtifchanas kalnam
un Kristus tuſneſcham pa lihdsenu ſahkainu plazzi, kur daſchi
Arabeefchu zeemi irr redſami, weenumehr uſ preeſchu eijoht, peħz
6 ſtundu ilgas reiſofchanas, jaukâ eeſeijâ buhweta, atrohdahs ta
Lubich pilſſehtina, jeb Rahna Galileja, kur Jeſus ſawâ laikâ
kaħſâs buhdams eſſoht uhdeni par wiħnu pawehrtijis. Uſ
tahs weetas, kur tas Kungs ſawu pirmu briħnuma-ſibmi irr
rahdijs, nu irr redſama jaw deesgan wezza Greeku baſniza,
las eeſch-puſſe irr 18 ſohkus platta ar weenu altari un da-
ſchahm lampahm puſchkota. Pa kreihu rohlu pee muħra ſee-
nas atrohdahs 2 leeli atmeni, las kâ ſtabbi iſſlattahs, no
kurreem wehl taggad uhdeni ſmeldami, dohd ſwehtreisneekem no-
dſertees; warr buht, ka appaſch ſcheem atmeneem irr uhdens-
awohis atrohdams, jeb arri wiħnu leeli zaurumi taħ laikâ, kad
pulkſ ſwehtreisneeku tur zauri reiſo, teel ar ſkaidru uhdeni pilni
peeleeeti. Pretti ſcheem 2 atmeneem pee ſeenas irr warren
ſkaista bilde redſama, kurrâ redſ Jeſu uhdeni par wiħnu pah-
wehrſchoht, tad, kâ wiħſch pee Jehlaba alkas ſehſchoht ar to
Samariteru ſeewu ſarunnajahs un wehl to, kâ tas Kungs pa
Galileëru juhru ar ſaweem mahzetteem eeſch laiwas braudams,
winnas bahrgohs uhdens-wiħnus kluffina. Schai baſnijai irr
2 durwis un daſchi maſi eezirſti zaurumi lohgu weetâ. Patte

Kahna Galileja jautā eeleijā stahwedama, irr wiſſzauri ar ſkaiſteem lappu-kohteem peeauguſe, fur no branga awohta ſkaidriſ uhdens tezzedams, winnas apgabbalu karſtā laiſā augligu padarra. Tai Arabeefchu zeemā, kaſ tur apfahrt tai Greeku baſnijai atrohdaħs, taħs mahjaſ naw ne kaħdaſ teizamaſ, irr tiſſkai taħdaſ buktāſ ween, fur tee eedſihwotaji leelā netihribā dſihwodami ſawu muħſchu tā pawadda.

Tit ko Kahnu Galileju atſtaħi, ta taſ zeſſch tuħlit ee-eet ſtahwōſ Nazaretēſ kaħnōſ, zaur kurreem reiſojoħt pa-eet weſſelaſ 2 ſtundaſ, lihđſ kaħeħr garrahm kaħdam Arabeefchu zeemam, fur arri Greeku baſniza atrohdaħs, weħl pahri leelam kaħnam kaħpjoħt, jaw miħligu Nazaretēſ piłſſeħtu aiſſneedſ un no ſchejeeneſ uſ waħkara-puffi lihđſ Karmel kaħna klohſteram reiſojoħt weħl pa-eet weſſelaſ 10 ſtundaſ, lihđſ kaħeħr pee leelaħſ Widduſ juħraſ uſ ſtaħwa kaħna gałła ſlawenā Franziſkaneefchu klohſterī pee-kuffiſ reiſneekſ warr mahjaſ-weetu atraſt.

No Nazaretēſ piłſſeħtaſ un winnaſ ne-aiſmirſtaħm weetaħm ſchfirroteeſ, taſ zeſſch nu reiſneeku wadda kaħdu 1½ ſtundaſ laiķu pa kaħnu kaħneem un eeleiju eeleijaħm weenumehr uſ preełſchu, fur arri kaħdi Arabeefchu zeemi un uħtēſ awoħti atrohdaħſ, kaħeħr beidſoħt ſtaħweem kaħneem zauri tiżziſ, pee kaħdaſ Arabeefchu piłſſeħtinaſ peenaħł. Schēpat nu irr ta weeta, jeb ta wezzu laiķu Sunema, fur praweetſ Eliāſ taħſ Sunemitereneſ deħlu no mironeem uſmohdinaja; tad no ſchejeeneſ netahķu uſ kaħda paħalna irr atkał Māineſ jauka piłſſeħtina ar teem waħrteem, zaur kurreem Kriſtuſ laiķā mironi iħneſſe, kaſ biķa ſawaſ maħteſ, taħſ atraikneſ, weeniģ deħłſ. Un kaħ taſ Kungſ wiķnu redſeķa, tad winnaſ eeſchełloķaħſ pahri taħſ un wiſſch uſ taħſ atraikneſ ſaźziđamaſ „neraudi“ arri tē winnaſ weeniķu deħlu no mironeem uſmohdinaja. Ka tee notikumi abbāſ piłſſeħtaſ weenſ oħtram lihđſinajaħſ, tā arri paſchaſ taħſ piłſſeħtaſ irr weena oħtrał tuwu; un no abbaħm ſkann ta Kunga eepreeziñadami un apmeerinađami waħrdi, to wiſſch uſ wiſſaħm noſkummufiħn wezzaķu firđim ſakka: Neraudi! No Sunema piłſſeħtinaſ leela taħna uſ leiķu eiķot, pa kreiķu roħķu paleeł Māineſ piłſſeħta un nu aiſteem tur buħđameem retteem oħſoleem jaw eeſaħkaħſ ta leela lihđſena Eſdreloma eeleija, kaſ gandriħſ zaur zaurim ar Eeđuinu bałtaħm tełtim irr apkaħta. Waħte Eſdreloma eeleija eedallaħſ 3 leelāſ daħkaſ un proħti taħđā wiħjē: no ſeemeka-puffeſ kaħneem eeſaħtoteeſ ſchis lihđſjenaģſ plazziſ taħķu ſteepjaħſ garrahm Karmel kaħnam uſ deen'widduſ-puffi probĵami un tapat no waħkara-puffeſ Widduſ-juħraſ ſaħtoteeſ, garram Kaħ-

mef-kalnam prett ribta-puffi; fchi jauka lihdsena eeleija aiseet lihds pascham Labor kalnam, garram Nazaretes stahweem kalneem un masam Ermona kalnam taifni us Jordanas uppi prohnm. Schi baggata Gsdreloma eeleija, lai gan fohti augliga pehz fawas buhschanas rahdabs, tomehr no zilwekeem tuffscha buhdama un maj apstrahdata, buhs kahdas 50 werstes garra un 10—15 werstes zaur zaurim platta. Laffitaji gan no Bihbeles istahsteem sinnahs, ta fchi patti jauka Gsdreloma eeleija irr tas wiffu-leelafajs karroschanas plazzis no wiffas Kanaäna semmes. Winna mums atgahdina Baraku un Gideonu, Sifferu un Deboru, Saulu un Jonatanu, Nahbata wihna-dahrsu, Akaba un Iza-beles grehku peemellechanu, ta ta arri Josiu, kurfch no weenas nahwigas bultas fche tiffa trahpihts, un wehl beidsot Saladina un Napoleona farra-buhschanu. Taggad schis leelajs klaijums irr gluschi klufs un meerigs ta ismirris, tiffai no flinkeem Beduineem schur un tur teef apdsihwohts un apstrahdahts, fur tomehr pa teem pagahjuschem gaddu simteneem dauds ninaf farra-kaufchanahs notiffuschas un affins straumehm pluhduschas pa winna putkainahm gannibahm. Suhdi, pagani, Sarazeneefchi, kristigi krusta-karrotaji, Franzuschi, Egipteeschi, Perseeefchi, Druseeefchi, Turki, Arabeeschi un karrotaji no wiffahm pafauls tautahm fche Gsdreloma eeleija fawas teltis uszehluschi un wiffu winnu brunnas irr tiffuschas flappinatas ar rassu no Labor, Ermon un Karmel-kalneem. Schinni eeleija bij nomettes Nebufadnezara farra-spehts ar sawu wirfneefu Dlowernu, kam fche ta firdiga Suhdite galwu nozirta; te arri Wespasianz karroja prett Suhdeem un scheitan 25 tuhstofchi Turki tiffa uswarreti no 3000 Franzuscheem, fo pats Napoleons waddija us kaufchanabs plattscha un pehz uswarretas kaufchanabs taz apfohljahs Nazaretes Mahrijas awohda farra-putteffus nomasgahnt un Sahsepa ta zimmermanna mahja maltiti ehst. — Tit fo tai peeminnetai seemeta-puffes Gsdreloma eeleijai teef pahri, fur sable lihds 3 pehdas garra isaug, tad irr ja-eet jaukai ohsolu, karuba- un wihges-fohku birsei zauri, fur paleija garrahrt Arabeeschu zeemam etjocht, drihs itt tuwu pee Karmel kalna seemeta mallas lihdsena eeleija Risona uppi aifsneeds, kas no Besreeles un Gsdreloma eeleiju awolfnainahm weetahm istezzedama, beidsot eegahschahs pascha Widdus-juhra stary Kaisas un Altas pilsehtahm, kas no schejenes wehl buhs kahdas 20 werstes taku. Depat pee Risona uppes, kas naw wis wiffai leela uppe, atrohdahts ta lihdsena eeleija, fo Arabeeschi fauz par „Nahr el Makatta“, tas irr muhsu walloda „flatteschanas plazzis“; jo schinni weetä irr tee 450 Baäla praweeschi, ta arri tee

400 kupla mescha praweefchi, tas pee kehminenenes Sfabeles galda ehda, us Eliasa pawehleschanu irr tikkufchi nomaitati. Kisona uppei pa kreifu rohku, tas stahwajs Karmeka-kalns jeb „El Moraka“ redsams, us kurra wirsgalla praweets Elias pee fapulzinata Israëka pee-eedams, tohs usrunnaja: „Bit ilgi juhs libbofeet abbejäs puffes? Irr tas Kungs Deems, tad eita tam winnam pakkaf, bet ja Baäls tas irr, tad eita tam pakkaf.“ (1 Kehn. gr. 18, 21.) Schèpat nu irr ta weeta redsama, tur diwi altari tikkufchi ustaiitti un kur praweefcha Eliasa altaris irr tizzis no ta Kunga ugguns aprihts. Ugratòs laifòs arri schè irr bijuse kristliga basniza, kurras muhri wehl schodeen tur redsami, bet taggad jaw wiß irr zittadi pahrehrtees, ne fà papreefschu irr bijis; tikkai Eliasa wezzu-laitu darbu-peeminna scha kalna gallu puschto, tas arri ne kad no kristitu kauschu firdim nesuddihs. Tit to Kisona uppei pahri teef, tad tur ne tabtu paschâ zekka-mallâ irr redsams weens atminains ohsolu meschs, pee kurra jaw tas puss-zekka mehrkis no Karmeka klostera irr aissneegts. No scha almenaina kalna, irr wesselas 5 stundas to reisohht pa to treschu lihdsenu Gsdreloma eeseijas dattu, garram augstam sakkam Karmeka kalnam weenumehr us preefschu, tur diwi Arabeeschu zeemi ar dauds Beduinu teltu lehgereem atrohdahs, lihds tamehr beidsohht zaur jaukeem palnu kohkeem un tur buhdameem wißna-dahrseem, fà arri labbibas-lauweem eijoht Kaifa pilkschtu aissneeds, tas paschâ juhvas-mallâ buhweta, peefussufschu reisneeku fawâ pa-ehnâ ne ween atspirdsina, bet wiinna firdi arri warren eepreezina, ja jauto Widdus-zuhru peeklahjigi apluhko. Patte Kaifa pilkschta ar faweem 3000 eedsihwotajeem, naw ne kahda flaista pilkschta pehz issfattas; lai gan tur wissadi Muamedaneeschu raibumu netruhst, tad temehr winnu labbi apskattoht, ir të sweschineeks drihs ween labpatiltschanu eemantohs un arri atraddihs. Kristitu kauschu flaitli të rehkina tikkai 376 dwehseles.

XVI.

Karmeka kalna klosteris un Zesaria.

Kad Kaifa pilkschtai zauri is-eet, tad us deenwiddus-puffa pa lihdsenu semmes gabbalu, tur Muamedaneeschu kappi atrohdahs, wehl irr ja-eet kahdas pahra werstes pa jauku oliwu kohku eeseleju us preefschu, garram stahwam Karmeka kalnam, tas ar faweem wirsgalla augstumeem itt mohdigis issfattahs, famehr beidsohht paschâ kalna mallu aissneeds, fur nu pa to tur buhdamu

schauru zellu us augschu kabhjoht, pa-eet wesselas 20 minutes
 laita, kamehr zaur muhretem wahrteem zauri tizis, pa lihdenu
 pagalmu eijoh, peenahf pee pascha leela jauka Franzistaneeschu
 klostera, fur wiffi reisneeki bes laut kahdas isschirichanas ar
 wiffu mihlestibu teel usnemti un apzeeniti. Pats klosteris lihd-
 sena weeta buhwehts, irr weena warren leela in jauka mahja,
 wiffur ar smaggeem dselsu wahrteem un durwin nostiprinahs,
 lai laupitaji schai mahjai til weegli newarr peelkuht, nedf arri
 pehz sawa prahda te to isdarriht. Dee muhti, las schinni klo-
 steri dsihwo, irr flaitla tiffai 16; winnu darbs irr ween nolik-
 tos brichschos basniza Deewu luhgt, par klostera tihribu gahdaht,
 tohs tur buhdamus salnu-dahrsus aplohpt, ta la arri reisneekus
 usnemt un apgahdaht. Ta tur buhdama basniza, irr ta fakohht
 pascha klostera namma middu eerikteta. Lai nu gan pa Ka-
 naana semmi Franzistaneescheem jauku basnizu naw truhkums, tad
 tomehr til flaitta, glihta un gaischa Deewa-namma ne fur zittur
 ne-esmu redsejis, to ar Karmel-kalna klostera basnizu warretu
 falihdsinaht. No klostera pagalma preefchas, basniza pa leela-
 fahm durwin ee-eijoh, tuhdat pee seenas redf tahs bides, las
 flaidri rahda, ta ta Kunga ugguns no debbestm frisdams, pra-
 weescha Eliasa uppuri aprih, unka pehz tam us Eliasa pawehleschanu
 teel tee Paala wiltigi praweefebi nomaitati. Basnizas grihda un
 seenas irr wisszauri ar marmora almineem isrohtatas, las brid-
 num flaitti isflattahs. Til to paschai basnizai zauri isheet, ta
 tur appalsch basnizas leela altara pa 5 treppu pasahpehm no-eet
 tai ihsta zumschâ flints-allâ, turra praweets Elias effohht mehdsis
 peemahjoh. Te atrohdahs weens altaris ar winna bildi, fur
 latra puffed bildei us altara redf 2 rohschu puschkus no plahzes
 sprauustus, bides ispuschfoschanai par gohdu. Schi alla irr 12
 pehdas gorra, 14 pehdas platta un 9 pehdas augsta. Preefch
 allas apgaismoschanas tur dibbinâ pee seenas weenumehr degg
 ugguns lampa; te il deenas Franzistaneeschu muhti trihs reis
 Deewu luhgdami mischas turra. Appalsch schahs Eliasa allas
 atrohdahs wehl winna uhdens-awohhts, fur no klostera eefsch-
 pufs pagalma puffed pa 14 almena treppu pasahpenehm lihd-
 uhdeni no-eet. Schinni awota irr lohti flaidris uhdens, las
 preefch klostera wajadsibahm ittin derrigs. Pehz tam, tad bas-
 nizu biju peellahjigi apflattijis, meh no mihliga muhta wad-
 diti, pa treppu treppehm kahpdami, wehl apmeklejam klostera
 ohtras tahschas wehra leekamus kambarus, las wisszauri ar jau-
 lah m bildehm puschfoti, reisneeka firdi itt lihgsnu padarra. Bei-
 dsoht wehl pa leelahm treppehm kahpjoh, aifneedsahm pascha
 klostera junta galla lihdseho greestu plazzi, fur ne ween pa plal-

lano juntu irr labba isstaigafchanahs, bet jo wairaf jautä isflattifchanahs us wiffahm puffedm. Seemetä puffē irr redsams tas augstajš Libanus kalns un tam preekschā tahš abbas pilsfehtas Alko un Tihrus ar weenu dattu no Efdreloma eeleijas, tur no satteem krukmeem apnemta Risona uppe us Widdus-juhru prohjam dohdahs. Abbejās uppes puffes reds leelus kametu un gannamu lohpu pulkus pa sattu sahli gannotees, un turpat paleijā irr Raifas pilsfehta jo brangi apstattama. Us deenwidus un rihta-puffi warr redseht jautahs Sarona un Jesreēles eeleijas ar tahm tur buhdamahm baltahm Beduinu teltim un winnu lohpu gannekteem. Wattara-puffē azzis wairaf ne to neerauga, tā w:en to leelo Widdus-juhru un winnas bahrgohs uhdens-wikaus, tas faulei nolaischotees, tā apsudraboti atmentini pa juhras sillo uhdens = dekki mirdseht mirds un laisihht laistahs. Wiffas tahs peeminnetas weetas warr jo labbaki apstattiht zaur kikhēri ne tā ar azzim, un kloshtera muhki to arri itweenam reisneekam labprahht pasneeds preeksch tahfu weetu apstattifchanas. No jumta nofahpjoht, ruhpejohs ar Karmek-kalnu jo wairaf eepasihthees,

Tas wahrds „Karmels“ nošihme muhfu wallodā augligu lauku, un tas wahrds winnam arri ihsti peekriht; jo tas irr augligats un jo baggatigi ar pukkeh m un salfumeem puschkohts, ne tā wiffi zitti kalni Kanaāna semmē. Winna leelums wiffaplahrt isnefs wairaf ne tā 7 juhdses. No wattara-puffes Widdus-juhras sahlotees, scho kalnu tā leela sahlaina Efdreloma tā arri Jesreēles eeleija, tā ar johstu aptinn wiffriakfi steepdamahs; tiffai tas semmes gabbals us deen-widdus puffi gluschi nepekriht pee Karmeka kalna, bet tā tā atschkirdamees pars par sewi tur stahwedams, tahfu aifwekkahs prohjam us Besarias puffes wezzeem pils muhreem. Karmeka kalna wirsgals irr kohti garfch un plats, tā tā weffelas 8 stundas laika pa=ees, ohtra kalna mallu aifsnēdsoht, un daschā weetā to leelu atmeuu un kalnu raggu, tā arri grawu deht, itt ne tur us preekschu newarr tift, lai arri deesinn tā gribbetu. Rai nu schā kalna wirsgals irr dauds weetās kohti nelihdsens, tad tomehr winfch wiffpahri irr no=audsis ar preedeem un ohsoleem, un kalna appatsch-puffe atkal ar oliwu, legdu un lohshberu kohteem. Dauds masu skaidru uhdens=trautinu tur isteff no kalna pakraстеem; tas leelatajš trautinfeh nahkoht is Eliasa awohhta. No Karmek-kalna kloshtera us deenwiddus puffi wairaf garram juhras=mallu par to zeffu irr weffelas 6 stundas to reisoht, lihdi kamehr garram tai tā nofauktai frododilu uppei Besarias pilsfehtu aifsnēds. Rahdu stundu no Karmek-kalna kloshtera reisojoht, jaw nahf labbata un

wairaf apstrahdata ta semme. Saw muhfu April mehnesi tur Kanaanas semmes eedsihwotaji fanemm sawus pirmus puffs-gadda labbibas augtus. Ne weenâ weetâ netikku redsejis, ta wiñni kweeschu tihumôs ar iskapti strahdatu, bet wissu sawu labbibu wiñni tikkai nogreesch ar zirpjeem ween, un masâs buntitês faseedemi, par to jaw zil spehdami gabda, ta deenâs nopfauti labbibas kuhlischi teel wakkarâ appalsch mahjas paspahres, lai sagti un flinkee Beduini gattawai labbibai ne-ustriht un to ne-aijnesz prohjam. Us Besariu reisojoht, tai zekkâ atrohdahs tikkai 2 Arabeeschu jeb Turku zeemi ar Muamedaneeschu eedsihwotajeem. Schur un tur warr eeraudsiht wiñnu leelus kameeku pulkus pa eeleijahm sahlê barrojotees, kâ arri dauds kameeku jeb ehsetu karrawanes wai nu us Soppi, jeb arribsan us Raifas un Aktas pilssehtahm ar smaggahm prettschu nastahm pahr muggurahm aprautus — us preetschu weltotees, garram retteem palmu un oliwu sohteem, kas tur pee juhr-mallas beesti ween atrohdahs. Turpat kalnâ jaukâ paleijâ jaw azzis eeranga to wezzu wezzo Kanaaniteru „Nawot=Dor“ pilssehtu, tas irr tapatte Besarias (Jos. 11, 2. 12. 23.), jeb Eroodus ta Leela galwas-pilssehta, to winsch 10 gaddus ilgi effoht buhwejis. Tê pee ta flitta Muamedaneeschu zeema, tur tikkai lihds 550 eedsihwotaji atrohdahs, wehl schodeen irr redsami wezzi augstee Besarias muhri, tur taggad tikkai mescha-swehri ween mehds usturretees un peemahjoht. Wezzôs laitôs Besaria bija wissas Pa-lestinas jeb Kanaana semmes galwas-pilssehta, sem kurras war-ras arri paschi Jerusalemes bistapi stahweja; bet nu wissa wiñnas flawa un leela gohdiba jaw fenn laikeem irr isputtejuse un guft druppu laudjes; tã ar pagahjuscheem laikeem, arri paeet daschu warrenu leelajz spehls un wiñnu isnihziga gohdiba! Wehl warru peeminneht, ta sawâ laikâ no Besarias puffes is-zehlehs tas leelajz Suhdu karsch, kas lihds ar Jerusalemes is-pohstischanu bohjâ gabjo. 1001 gaddâ Balduins I. wiñnu us-nemdams to atkal likka is-pohstihht, bet drihs pehz tam atkal Saladins tas leelajz to paschu uswarredams sawâs rohtâs dabbuja.

Wezzu laiku Besarias pilssehta pee wisseem kristiteem kaudim irr jo wairaf eewehrojama zaur to, ta eelsch wiñnas muhreem daudsfreis irr mittuschu ta Kunga mahzekki jeb apustuti. Wihlips, kam schê pascham sawa mahja bija, tẽ aisweenu mehdsu usturretees pehz tam, kad to kambarjunkuru Kandazes no Mohrussemmes bij kristijis. (Apust. dr. 8, 39—40) Arri apustuls: Peh-ters no Soppes schê atnahjis to kapteini Karneelu lihds ar wissu wiñna faimi kristijis, tẽ pee Wihlipa kahdas deenas nodsihwodams pawaddija. (Apust. dr. 10, 21, 8.) Ap to paschu laiku

wehlati, Besariâ mahjoja arri Welits un Westus, pee la Sah-wils tas apustuls 2 gaddus zeetumâ fabija. Te tas patš apustuls runnaja pahr to tairnibu un gaddibu un pahr to nahlamu fohdibu; — heidsot no schejenes winsch tiffa us Rohmu weste, lai warretu pee pascha keisera fewi aibildinaht u. t. j. pr.

No Besarias atpattak nahbdams, wehl apmelleju wiffas wehrâ leekamas weetas pee Karmet-kalna klostera. No klostera, turpat netahlu pa labbu rohlu irr leela zittureises wezzu Maronitu dsihwojama ehla, lâ arri pa-kreifu rohlu tahda wezza Turku basniza ar dauds un daschadahm allahm; zitras allas tē atrohdaš lihds 20 fohtus garras un wairaf ne lâ 15 fohtus plattas, tas tahlu us wakkara-puffi aiseet prohjam appatsch semmes. No schahm allahm Kattoli melfch, ka tē wezzōs laids wairaf ne lâ tuhstosch muhti effoht dsihwojuschi. Agrafajōs gaddōs scho weetu lihds ar to basnizu Turki par itt fwehtu weetu zeenija tadeht, ka „sakkajs Elias“ tē effoht dsihwojis. 1799tâ gaddâ Franzuschi Turkus uswarredami, tēpat mehra-spittali bij eeriftejuschi un wiffas weetas Turteem pagallam atnehmuschi, un 1833 gaddâ, tad tas taggadejajs jaunajs Franzuschu klosteris tur us Karmet-kalna tiffa usbuhwehts, tad no ta laita arri wiffas tahs apfahrtejas weetas paliffa Franzuschu rohtas un warrâ, itt lâ winnu gohda-sihmes slagga tur Karmet-kalna klostera tohrna gallâ ussprausla, to apleezinadama, arri schahs weetas no fweeschineeku usmahlschanahm pasarga. Ne tahlu no klostera wahrteem us Kaisas puffi, paschâ zetta-mallâ atfal rahda weenu zittu Eliasa allu, kurrâ winsch daschas kluffas wakkara-stundas pawaddidams, effoht mehdsis us to tur buhdamu tuhweju Widdus-juhru noluhkotees. Schi klints-alla irr 21 pehdas garra, 9 pehdas platta un 6—7 pehdas augsta. Weidsot wehl peeminnu, ka Karmet-kalna gaisš irr ne ween tohti staidris un weeglis, bet turflaht arri ihsti weffeligs preefcoj teem, las aukjās un drehgnainās semmes truhst- un plauschu flimmibas zeesch. Te us scha kalna tahdi wahjineeki masu laifu dsihwodami, warretu drihst ween no sawahm wainahm un kaitehm pawiffam wakkâ tift un weffeli palitt.

XVII.

Alto, Tihrus un Sidona pilsksehtas.

Kad us Karmet-kalna reisneeks stahw, tad Alto pilsksehta paschâ juhromallâ buhweta, isflattahs gluschi tuwu, bet us turreeni reisfojot, pa-eet wehl weffelas 6 stundas. Tit to Karmet

kalna klosteri atstahj, tad pa preelſchu tas zekſch no ſchejenes
 eet garram ſtahwam Karmel-kalnam uſ Kaiſas pilſſehtu prob-
 jam, kaſ pee ta dſikka un jauka juhras lihuma irr buhweta,
 kaſ eewedd Akko pilſſehtas juhras ohtā. Wezzōs laifōs ſchi
 taggad maſa andeles pilſſehtina bij kohti iſdaudiſinata baggata
 pilſſehta zaur ſawu purpura andeli, jo tē wehl ſchodeen no pa-
 ſcha Karmel-kalna deenwiddus puffes ſahlotees, pa wiſſu juhr-
 mallas kraſtu itt beejī ween airohd tohs maſuſ purpura glee-
 meſchuſ, kā arri pulka ſwanmu, kaſ ſauſt buhdami, daudſ uh-
 dens eelſch ſewim uſnemmi. Kaiſas pilſſehtai zauri eetoh, tit
 ko pilſſehtas leeloſh ſagruuſchuſ wahrtuſ atſtahj, irr pa preelſchu
 ja-eet garram teem itt ſawadeem Wuāmedaneelſchu kappeem, kam
 balti kappu-akmeni wirſū un uſ teem atkal pihlari ar turbaneem
 jeb aiſſegteem ſchleijereem, no ka tit weenigi warr wihreeſchuſ
 no ſeewiſchtahm iſſchirt. Kappu-weetas atſtahjoht, eefahlahſ
 taſ zekſch garram juhrmallu, kaſ aiſwedd uſ Akko pilſſehtu.
 Scho zekku ſtaigajoh, reiſneeka azzim irr deeſgan darba ar ſtat-
 tiſchanohſ, gan uſ teem tur buhdameem jaukeem palmu-kohleem,
 kaſ pa wiſſu juhras mallu kā beejajſ meſchſ irr redſamſ,
 gan uſ teem jaukeem juhras-wiſneem, kaſ tē bej mitteſchanas
 pee mallas gruhdameeſ, daſchadas ſiwis un ſebras iſgruſch un
 atkal lihdiſ ar uhdenti taſh eelſch ſewim eerauj. Ne kad ſchis
 juhrmallas zekſch naw no kaudim tuſſch; tē weenumehr eſſeku
 jeb kameeku farrawaneſ ar aptrauteem pretſchu bakkeem teel
 wadditaſ gan uſ Akko, gan arri uſ Kaiſa pilſſehtahm. Wirms
 Akko pilſſehtu aiſſneediſ, tē papreelſchu reiſneekam irr jabreen
 Kiſchona un arri leelai Kiſona uppei zauri, kaſ juhrā eegah-
 ſchoteeſ, deeſgan dſikkaſ atrohdahſ. Tilti pah ſchahm uppehm
 naw taiſſti, un tadeht reiſneekem irr deeſgan kibbeleſ un kawelku,
 lihdiſ kameehr uhdens-uppehm zauri teel. Akko pilſſehta no ahr-
 puffeſ iſſlattahſ tā, itt ka buhtu kahda leela ſfanſteſ pilſſehta
 bijuſe, jo paſchai pilſſehtai wiſſriſki irr zelſt itt augſt muhris,
 tur par ſinnameera wahrteem warr pilſſehtā ee-eet un atkal
 ahra iſnahkt. Tik ko no Kaiſas pilſſehtas nahkdams reiſneekſ
 zaur leeleem muhra wahrteem ee-eet eelſch Akko pilſſehtas, ta
 wiſna pirmsajſ darbſ zaur tahm tumſchahm eelahm eiſjoh irr,
 uſmelſſeht Franziskaneelſchu kloſteri, tur ſawas peederrigaſ lee-
 taſ, kaſ uſ zekka waijadſigaſ, drohſchā weeta nolizziſ, warr pa
 ſcho pilſſehtu ſchur un tur paſtaigateeſ, ja ar wiſnu un wi-
 naſ raibu buhſchannu grihb zil ne zil eepaſſhteſ. Akko pilſſehta
 peh; leeluma irr deeſgan branga; tomehr reiſneekam tē naw ne
 kahda labpatiſchana, nedſ peemihliga buhſchana, jo wiſſt pilſ-
 ſehtaſ eedſchwotaji irr wairat Wuāmedaneelſchi ween; pilſſehtaſ

eelas irr lohti schauras, netlhras un gluschi tumfchas, tà ta tur pa eelahm tohs Turku andeles raibumus flattotees, irr jadohma, la nu pat leelâ meschâ effi eegahjis, tur faules wairs muhscham neredseft. Pilssehtas schauras eelas no augfchas nammeem irr wifszauri ar mafchahm jo beesi ween noklahtas, lai faules starri zauri nespihd un gaifu wehl karstatu nepadarrâ; jo tè deenâ faules karstums irr leels, tà, fa ap pufschdeenas laiku fwefchi-neeks nemas uf eelahm newarr bej nogurfchanas pastaigatees. Agrafajds laifds Alko irr bijufe lohti flaista un branga pilssehta; bet no ta laika, kamehr Franzuschu keisers Napoleons winnu isphofstijis, ta jo wairaf guff druppu kaudfès, tur wezzu muhru druppu allâs Muâmedaneeschu behrni fawu mittelli at-rohd. Tomehr tur schobrihd' irr eedfihwotaju deefgan, tas to apfahrteju augligu semmi apfohydami, audfina fihdu un lohtwillu papilnam, to Giropeescheem, ihpafchi Franzuscheem, pahrdohdami, labbu naudas graffi nopelna un baggatigi irr pahrtiffufchi. Pa pilssehtu staigadams tur arr: usgahju wairaf Franzuschu magafihnes, tur Maronitu un Druseeschu feewas strahda fihdu no fihdatahryneem notihdamas. Zaur scho ammatu tur tee semmes kautini irr jo labbi eedfihwojuschees, tà to warr nomanniht pee Maronitu feewifchtu galwas pufschkofchanas. Winnas to naudû, to nopelna, eemaina selta naudâ; tad teem selta dukkateem ee-urbj zaurumus un tà leelâ wirknê fatrahdamas, to usleef uf fawahm galwahm un mattu bifehm. Tur warr redseht feewifchtas, kam 50, ir 100 selta gabbali pee galwas karrajahs, no wiffadeem selta gabbaleem, leelati papreefch un masakee paschâ gallâ pehz rindas, tas pee fatras galwas grohfschanas grabb un ftann ween. Schahda feewifchtu mattu isgresnofchanas mohde naw eeffch Alko pilssehtas ween, bet ta, tà faktoht irr redsama un pasihstama wiffâ plafchâ Kanaâna-semmê. Nabbagakajahm feewifchtahm irr tahdas mattu ispufschkofchanas wirknê no spihdofchas plahtes jeb ftahrda gabbalineem fawehrtas un uf galwas listas; — turpretti atfal baggatahm feewifchtahm irr fudraba jeb selta dukkату wirknê uf galwas. Kad es Jerusaleme pasihstamam pulstenu-taiftajam Mured kungam praffiju: tapehz gan schê tahs feewifchtas tahdas naudas wirknê uf fawahm galwahm listamas nehfa? tad winsch man smeedamees atbildeja, la tahds jaw effoht schahs pufses eeraddums pee feewifchtahm; jo wairaf tahdai meitai tahdu fudraba jeb selta naudas gabbalu effoht uf galwas, jo wairaf tas effoht winnai par gohdu un leelafu baggatibu kauschu azzis, tapehz arri meitu ruhpeschanahs effoht, ar tahdahm naudas gabbalu wirknehm fawas galwas pufschkoht un isrohtaht. Tomehr schee naudâs gabbali, to fee-

wischlas pee galwahm sprausch, zaur winnar nehsafchanu nemaſ ne-
 eet bohjâ, bet katrâ laitâ tee irr peenem nami par pilneem pee
 naudas ismihfchanas. Turpat eefſch Alko pilſſehtas, itt ihpaſchi
 pee Drufeſſchu ſeewahm, es wehl eeraudſiju gluschi ſawadaku
 galwas greſnumu, las man jo ehrmigi iſliffahs buht: Kohka
 rags ar ſihſchu ſchnohrehm ſkunſtigi aptihts tahm no peeres pa-
 zekahs 18 lihds 20 zollus augſtumâ un irr jo zeefſchi pee gal-
 was peefeets. Tahdu ſeeweeti uſ eelas fateeloht, ſweſchineekam
 to peeſlahjigi apſtattoht, irr ja-apſtahjahs, wai grihb wai ne-
 grihb. Wihreeſchi pa wiſſu Paleſtinu jeb Kanaana-ſemmi eet
 tapat gehrbuſchees, tà es jaw pahr Konſtantinopeli ſtabſtidams
 peeminneju. Iſſi faktoht, galwas wirſu winneem irr wai nu
 turbans jeb arri ſarfana mizzite ar ſillu ſihda puſſchi. Iſſis
 kamſohlis, wai nu balts jeb ſils, ar ſarfanaſch bantehm iſſchuhts
 irr winneem muhſu ſwahrku weetâ, un bes ta irr tahdi garri
 ſwahrki no praſtas drehbes jeb arri ſihda, biſſchu weetâ, las tà
 muhſu ſemneeku ſeewiſſchu bruntſchi iſſlattahs, to pee ſahjahm
 apſahrt gurneem wai nu ar ſchnohri, jeb arri ar gummi zeeti
 ſawell un tà tad uſ tahdu wiſſi winni gehrbuſchees, itt raibâs
 drehbes ſawâ wakkâ ſtaigadami dſihwo. Wa Alko tablaki ſtaiga-
 dams, arri warr eeraudſiht warren leelus plattſchus un baggatus
 ſaknu-dahruſus, las wiſſpahari irr no-auguſchi ar leeleem maul-
 behr-fohleem un zitteem dabbas-jaukumeem, to muhſu puſſe retti
 ween-tahds irr redſejis, wai arri nemaſ nepaſiſt. No Alko pilſſehtas
 labbâ gabbalâ, paſchâ juhraſ-mallâ irr ta falla redſama, tur
 zittureis ta branga Tihruſ pilſſehta eſſoht ſtahwejuſe. Taggad
 tur atrohdaſ tahds labbi paleels Drufeſſchu zeems ar leeleem
 wezzeem Tihruſ pilſſehtas muhru druppeem. No Alko uſ Tih-
 ruſ pilſſehtu reiſojoht, beidſoht tiſſai pa uhdens-dambi pahri
 jekſotees, ween warr ſchahs pilſſehtas muhreem ſlahtu tiſt, tur
 arri daſchi jauki dahri irr atrohdami, tà arri wezzi pihlaru ſtabbi
 ar altareem redſami no wezzu Wenizeeſſchu, Greeku un Keemeru
 ehlahm, las irr taiſti tiſſuſchi uſ Greeku keiſera Aleſſandera
 pawehleſchanu. Tihruſ ſeemeka-ohſta irr pawiffam ar juhraſ
 ſmittim aiſmeſta zeeti, tà ta no tahs puſſes winnai itt weegli
 warr pee-eet ſlahtu un to peeſlahjigi apſtattiht.

No Tihruſ wezzeem pilſ muhreem druſtu wairak uſ ſeemeli
 aiſ juhraſ kanala atrohdaſ ta wezza Sidona, to Turki taggad
 ſauz par Saida pilſſehtu. Winna no Tihruſ labbâ gabbalâ
 ſtahwedama, ſmuſſâ weetâ buhweta, irr itt jauki no ahr-puſſes
 uſſkattama. Weens weenigs tohrnis itt augſti pazeldamees, tur
 no tahleenes jaw irr redſams, kam wiſſapſahrt jauki dahri at-
 rohdaſ, las tà tà ſakſch frohnis to pilſſehtu wiſſrinſi jauki un

staiſti iſpuſchto. Des ta wehl pee latra namma irr kuple dahrs ar ſakkumu lohleem un jaulahm puffehm, las ar ſawu miſhligu ſmarſchu latru reiſneeku apſweizina. Tur ais Sidona pilsſehtas prett rihteem lahda kalnina irr redſama wezzu laiku buhweta pils un ſchai pretti us wakkara puffi atkal tahda patte pils irr redſama us juhras fehli uhdens wiktods.

XVIII.

Beirutes pilsſehta ar Ermona- un Libanus-ſalneem.

No Sidona pilsſehtas lihds Beirutei, reiſneeka azzis pa juhras mallu wairat ne to ne-eerauga, ne la tohs tur buhramuſ Kanaana ſemmes kraſtus, daſchabus lohſus ar wezzeem muhru peeminnas ſtabbeem, lihds lamehr jauko Beirutes pilsſehtu aiſfneeds, las us maſa kalna lihdsena meeta paſcha Widdus-juhras mallu buhweta, ar ſaweem wihna- un mauſbehr-lohku dahrſeem, reiſneeka ſrbi un garru atkal no jauna atſpirdſina un eelihgſmo. Beirute ta wezza Berotajas pilsſehta (2. Sam. 8, 8.) muhſu laikods irr palikkufe par itt ſtaltu Kanaanas ſemmes andeles pilsſehtu, las us wiſſahm paſaules mallahm ſawas baggatas Auſtrumaſemmes prezes iſſuhra preeſch pahrdohſchanas un us tahdu wiſſi ar Ciropu draudſiba ſahwedama, ar wiſſadahm prezzehm andele. Tadeht arri fhods pehdigods gaddods no Ciropas irr pulks kauſchu us Beiruti nogahjuſchi dſihwoht, las tur andele-damees ſawu maiſi pelna. Lai nu gan ſchi pilsſehta deen' no deenas wairat plehſchahs, tad tomehr eedſihwotaju ſtaillis teet tillai rehknahſts no 15,000 dwehſelehm leels. Pa pilsſehtas eelahm ſtaigajohſt, tur ware redſeht Turkus, Arabeeſchus, Maronitus, Druſeeſchus, Greekuſ un arri pulku Kattoſu tizzigus no Italijas, Spahnijas un Frantſchu ſemmehm. Pilsſehtas eelas irr wiſſzauri ar almenneem iſbruggetas un dands tibrati turretas, ne la zittur eeſch Kanaana ſemmes mehds buht. Turpretti Beirutes ahr-pilsſehtas eelas jaw wiſſzauri irr eerittetas pehz Ciropeeſchu wiſſes, tur no weenas us ohtru puffi jaw ſtipri ween teet ar droſchahm un wahgeem aplahrt braukts. Gedſihwotaju mahjas jeb nammi wiſſur rahdahs pehz jaunalahs wiſſes aplohpti un jo peeſlahjigi iſpohſti; ar wahrdu fallohſt ta, la pee mums Ciropa mehds buht. Bet kad nu Beirutes baggatas bohdes u. winnu Baſaru jeb tirgus plattſchus aplahrt ſtaigajohſt peeſlahjigi apſlatta, tad gan ſweſchineeka azzis tapat la Konſtantinopelē no raibumeem tihri apſtulbuſchas paleef; zil tur naw ſhda drahnu, ar ſudrabu jeb ſeltu iſrohtatu ſkunſtigu meiteku

walkajamu drehbju, naudas-mattu, wiffadu flunfigu mafchtnu, teppif-dekku, daschadu sabbatu un ispihtu rohschu, to Maronitu laudis pa Libanus kalneem dschwodami, pastrahda un tad Beirutê preefsch andeleschanas isdohd. Un to tad leelâs andeles pilssehtâs newarr dabbuht un atrast, ja tiffai nauda ween irr leschâ? Tâ tas arri irr ar Beirutu un winnas buhschanu. — Pa wiffu pilssehtu lohpa irr 2 Greeku, 3 Rattolu, 1 Lutteru, 2 Muâmedaneeschu un wehl daschas zittas krisfigas tizzibas basnizas, to tur til smalti wis newarr isschirt tadeht, la zitti luhgschanas-nammi irr bes tohrneem. Rattolu draudje no atgreesteem Arabeescheem, tē irr ta leelaka. Swehtdeenâs pehz beigteem Deewa-wahrdeem, winni sawâ meitu-sfoblâ, tur irr leels dahrs preefsch zeereschanas, daschas zemonijas musikam libds spehlejoht, taifa, behrneem par islusteschanohs. Al, lahdas flaitas puffles tē irr ne ween dahrsds, bet arri pulku pohdâs redsamâs! Tadhahm jaulahm pulkehmm irr tiffai weenigi wehlehts swehschâs semmēs augt un seedeht. — Arri Wahzeeschu eelsch Beirutes irr jaw labba datta eeweefufchees, no kurreem tē irr dauds ammatneeki, tã arri zitti tiffai ar andeleschanu ween sawu maifi pelna. Winneem arri irr sawa basniza ar mahzitaju eelsch Diakonissu namma eerikteta, tur arri es 11. Mai deenâ biju Wahzu Deewa-wahrdâs. Pehz beigteem Deewa-wahrdeem es jo gruntigi apflattiju scho leelu jaulu Wahzeeschu sfoblas-nammu, tur atraddu 65 Arabeeschu un arri zittu tizzibu bahra-behrnus, tã arri 25 ihstus Wahzeeschu behrnus, tas tur wiffi lohpa teel mahziti kristigu kauschu tiffumâs un Deewa-wahrdu si maschanas mahzibâ. 5 Wahzu sfohlmeisterenes libds ar schahs draudjes mahzitaju tē ar leelu swehtibu strahda pee behrnu twehslehna. Bes ta wehl tur irr atrohdamas pulks Englandeeschu, tã arri paschu kristitu Arabeeschu sfoblas, kurrâs pulks behrn. pee sfoblas-galdeem sehdedami mahzahs sawas usdohschanas.

Weidsiht tas wehl Beirutei irr par gohdu jafalka, ta eelsch winnas atrohdahs pulks waffigu zeereschanas platschu, tur no pilssehtas muhreem us preefsch-pilssehtu iseedams, war: frischâ gaisâ isprezatees. Tē gandrîjs pee katras mahjas irr jauls lohtu- un pulku-dahrs redsamâs, tur tahs flaitas seebedamas puffles ar sawu mihligu smarschu katram reisneefam preiti smeedamas, winna nogurruschu sirdi un garru ne ween eepreezina, bet turklat arri lohti atspirdsina un mohdrigu padarre. Saw Mai mehnesi eelsch Beirutes gais irr til karstis, ta ap paschu puffsdeenu faules starri til warren speesch, ta us eelahm mas kauschu warr redseht staigajohht, un tadeht tahs karstas stundas pilssehtneeki wai nu pawadda sawas istabâs, jeb arri pilssehtas

tumschâs eelâs, tur ar wiffadahm prezzehm pa to laiku andele-
jahs. Pehz pufsbreenas ap waffaru, winni fawu laiku ar to pa-
wadda, ta no pilzsehtas lahdas pahra werstes us rihta-puffi pa
Damastus zeffu iseedami, schaipufs augsteem Libanus kalneem,
tur eetaifitâ jaukâ kohku-dahrjâ pa pa-ehnu staigadami un wif-
fadi tehrsedami, musikam spehlejoht peellahjigi islustejahs. Ar,
zil jauki un patihtami tur irr fluffâ waffarâ appatsch smuffahm
preeditehm fehshoht un wiffu to baggatu apgabbalu ufftattoht!
Zauki wihna-dahrji, fawôs baggatôs wihna-ohgu feltarôs lihgo-
damees, tur wiffaplahrt papilnam ween irr redsami un bes teem
tur wehl reds dands jaukus augku kohkus ar teem leeleem apbrihno-
jameem kalneem, tur appatschâ tif jauka waffara atrohдахs, un
tomehr augschâ kalnu gallôs muhschiga seema ar sneegu irr wee-
numehr ftattama. Leelajis bruggetajis Damastus zeffsch, tur ta-
tru deenu ar dilischanzi no weenas us ohtru pilzsehtu brauz, tahki
jo tahki lohjidamees ee-eet Libanus kalnôs eeffschâ, pa furre wef-
felas 3 deenas irr lahjahm to reisoh, lihds kamehr Damastus
pilssehtu aiffneedj. Ar dilischanzi 10 frantas aismaffajis, par
deenu warr itt weegli lihds Damastus pilssehtai nobraukt, bet
tad arr tâ wiffu newarr wis apftattiht, tâ tad lahjahm us tur-
reni reisj.

Tit to reisneeks Beiruti un winnas jauku apgabbalu at-
stahj, tad winsch us Damastu reisodams, ee-eet leelôs kalnôs
eeffschâ, tur stary teem kalneem un dsittahm eeleijahm weenu-
mehr us preeffschu dohdotees, us rihta-puffi azzie schur un tur
reds wezzus klohtera muhru druppuz, tâ arri jaukas eeleijas un
eestrahdatuz dahrsuz, tur baggatigi ween irr redsami, pulks palnu,
orangschu, granatu, wihges, wihna- un maulbehr-kohki. Pehz 3
juhdsu tahlas reisofchanas no Beirutes, jaw eefahkaks tee ihstee
Libanus kalni, kas 10,000 pehdas stahw augstaki pahr Beiruti un
Widdus-juhru. Schee irr tee paschi kalni, to fehninsch Dahwid
tif beeft ween sawâs dseefmâs apdseed, to gandrihs wiffi pra-
weeffchi lihdsibâs aismendami peeminn, un fur Salamana lai-
lôs ta Tireru fehnina Trama 70,000 nastu-nessaji un 80,000
zirteji ar 3300 usraugeem pee Libanus zedru-kohku zirfchanas
un gattawofchanas strahdaja, lai ar teem tur isstrahdateem pree-
schu kohteem lohpa ar plohtsteem pa juhru warretu fuhthiht us
Jerusalemi preeffsch flaissta Salamana Deewa-namma buhwe-
fchanas. — So tahlati eeffsch Libanus kalneem eet eeffschâ, jo
wairaf tè tee dabbas-jautumi irr redsami, kas ar fawu balsama
un wihraka smarfschu, tur wiffu gaisu tâ pildiht peepilda, lihds
kamehr to wezzu Gibliheru pilssehtinu aiffneedj. (1. Fehn.
5. 18.) Muhfu laitôs schohs jaukus Libanus kalnus apdsihwo

divejas fauschu tautas, prohti: Maroniti un Druseeschi. Maroniti atrohdahs Libanus kalnu seemeta-puffe un turpretti Druseeschi atkal deenas-widdus puffe. Schee Maroniti jaw 7tâ gaddu fimteni no ihsteem Kattokeem atschlibrahs un pee Libanus kalneem us dshwi nomettahs. Lihds 12tam gaddu-fimtenim tee palikka pee sawas teepfchanahs; bet tad atkal ar Kattokeem saweenojahs tahdâ wihsê, ta winni pahwestu gan atshist par sawu galwu, bet paleef pee saweem wezzeem eeraddumeem. Sawâ starpâ winni runna arabiski, bet Deewa-kalposchanu turra wezzâ Sihreeschu wallodâ. Druseeschi, kas jo duhschigi irr us karroschanu un kalnu lahpschanu, wischwairat turrahs pee sawas wezzas Muamedaneeschu tizzibas un tadeht wehl scho baltu beenu maldahs leelâ garrigâ tumfâ. Rahdas winnu fewischlas isfkattahs, pahr to jaw no Akko pilssehtas stahslidams peeminneju. No peeminnetas Gibliteru pilssehtas wehl lihds Damaskus pilssehtai irr to reisohht weffelas 35 stundas jeb 140 werstes. Pa wissu to garro zekku atrohdahs 5 weetâs dilischanza stazioni ar schahm pilssehtinahm: Tersa, Bescherai, Ainata, Baälbet un Es Bebedani. Pee wisseem stazioneem peefuffis reisneeks warr labbu fklidru uhdeni preelfsch dserfchanas par wolti dabbuht; bet turpretti par naudu warr baudiht no wissadeem tur fataishteem wirzu ehdeeneem, kâ arri daschadeem wihna dschrumeem zit ween gribbahs. Wihns tur naw dahrgs, par 15—20 kap. par puddeli, jaw warr itt labbu wihnu dabbuht preelfsch dserfchanas. Itt ihst faktoht: pa peeminneteem Libanus kalneem un tahm tur buhdamahm jautahm eelejahm reisojohht, schur un tur reisneeka azzis dabbu to jaunu ceraudshht un Deewa warrenus darbus apbrihnoht. Saufee zeedra-lohli wehl schodeen tur leelu kalnu pagahsâs augdami, pagahjuschus laikus atgahdina un katram reisneelam jo zeescht frdi eespeesch, winnus peeklahjigi apskattihht. Es ne weena lohka Giropâ tahda nepasihstu, to ar zeedra-lohkeem warretu salihdsinaht. Aflahrt sakni winsch irr refnis, tad labbâ gabbalâ us augschu atkal dallahs leelâs sarru schubburâs, tâ ta beidschht wissf sarrî kâ krohnis pee lohka dsennola saweenojahs lohpa. Nowezzojuschees lohli ne kahdas fluijas pee fewim wairs neturra, til jaunakee lohli irr apnemti ar saklahm flutjahm, turras gandriht ar olin: lohku lappahm warr salihdsinaht, lai gan zittadatas isfkattahs. Schaipuss Damaskus, starp Baälbet un Bebedani pilssehtahm reisojohht, pa labbu rohku zekkam, wehl labbâ gabbalâ ais Libanus kalneem, pazekahs tas flawenajs leelajs Ermon kalns ar sawu baltu sneega kuppeli. Tâ kâ Tabor kalns irr wissas Kanaâna semmes kalnu kehnihsch, tâpat Ermon kalns irr wissu Libanus kalnu tungs un walddi-

neets; pee lahjahm winnam irr muhschiga waffara, ar jaukeem semmes- un kohla-augeem weenumehr, rohläs tam irr ruddens ar eenakhschym wihsa-ohgahm, us plezzeem tam seed weenumehr pawaffara, bet us galwas, tas irr: paschä kalna gallä, tur irr seema, tur sneegs guff wirsü weenumehr. Tomehr Wilson un Liebetrut lungi, las abbi scha kalna wirsgallu irr apmells- juschä, apleezina, la kalna gallä ne mas sneega ne-effoht; tiffai no dabbas winsch tahds flattitaja azzis ar baltu sneega kuppeli israhdotees. Us Ermon kalna galla stahwoht, lä wiini raksta, ta isskattischanahs us wissahm puffedm irr tahda: Rihta-puffe itt tuhwu, irr pahrskattama wissa Damastus pilssehta ar farweem jaukeem kohu-dahrseem; us deenwiddus-puffe tai apgabbalä reds Basan kalnus, Galileeru juhru, Jordanas uppes eeleiju, Labor un arri Samarias kalnus. Us waffara-puffi pahri Galilejas kalneera stary Tihrus un Sidona pilssehtahm warr redseht leelo Widdus-juhru un seemeta-puffe azzis zittu ne lo ne-eerauga, la weenigi tohs leelohs stahwohs Libanus kalnus. Zit augstis irr Ermon kalus, to no ta warr noprast, la wesselas 7 stundas laika oiseet, kamehr kalna gallu aissneeds; turpretti no kalna notahpjoht, pa-eet tiffai 5 stundas ween. No kalna appatschas lihds wiina wirsgallam, teel rehkinatas 3—4000 pehdas augstumä. Pats kalns wissapfahrt rahdahs apaudsis ar krumu tschengureem, las no tahlenes flattotees ne mas naw mannami.

XIX.

• D a m a s t u s .

No peeminnetas Bebedani pilssehtas, garram Fidscheh jaukam uhdens-awohtam eetoht, wehl irr labs semmes-gabbals to reisoht zaur stahweem factan'dselteneem kalneem un teem tur eeleija eetaifsteem jaukeem dahrseem, kurrds aug aprikoses, firschi, orangeschas, granat-ahboki, fudraba-pappeles, kurru sarrds atrohдахs itt sniekkigi augki ar gahrdahm ohgahm, lihds kamehr itt nejanschi pee-nahf pee leelas lihdsenas Gutah eeleijas, tur praweets Muämeds, to usluhkodams effoht atpakkat greesdamees tä teizis: „Kad tiffai weena weeniga paradihse mirstamus zilwekus aplaimo, tad es negribbu wis schaf wirssemmes paradihse ee-eet, bet lahkali pehz to dsihthees, lai warru weenreis to debbeschfigu paradihsi panacht un eemantoht.“ Ja nu Muämeds tä teizis, tad gan irr jaleezina, la winnam pee scha teikuma irr pilna taifnibe. Reisneets, las 2 deenas un 3 naktis zaur leeleem stah-

weem missenu kalneem reisodams, jaw pee meefas un dwehseles irr gluschi nopuhlehts, ja tahds us weenreis sawa preefschâ eerauga tahdu salku lihdsenu eeleiju, kas irr 20 lihds 25 werstes garra un platta, ar witaodamu leelu uhdens-uppi pa eeleijas widdu zauri tellam, tur irr wiffadi jauki lohti redsami, ar nepahrskattamahm pilssehtas mahjahm un bes galla dauds spizzigeem apfudraboteem tohræem, — tahds reisneeks tad teescham ar Muâmedu zitta ne neeka newarrehs leezinacht un fazzicht, ka ween to: schè zits ne kas naw, ka pateest wirssemmes paradihse. Tahdas paschas dohmas arri mannim newiikocht prahâ schahwahs, tad es no Libanus kalnu pusses to flaweno Gutah eeleiju ar leelo Damastus pilssehtu pirmoreis pahrskattiju.

Damastus, kas irr Aftas meera-sirstene un Libanus kalnu azu-ahbols, jaw no Abraâma laiteem senn pasihstama (1. Mohs. 14, 15. 15, 2.), irr aijweenu meera stahwedama wairaf isplehtufehs un spehtâ peenehmusehs, lamehr tam pretti tahs pilssehtas Jerusaleme, Teben, Bahbele un Mempis daudsreis irr tiffufchas isposhtitas un pagallam par druppu laudsehm pahrswehrtitas. Damastus pehz sawa leeluma buhs tahdas 12 werstes garrumâ un lihds 10 werstes plattumâ ar 500 Muâmedaneeschu moschejahm puschlota. Winnas eedsihwotaju fkailis, kas wiswairaf irr Muâmedaneeschu un Suhdi ween, teel no 200,000 dwehselehm leels rehkinachts. Schds pehdigds gaddds tur jaw labba teefa irr tapat Greeku, ka arri kattoku tizzigu us dsihwi nomettufchees, kas sawu missiones darbu lohpdami, te strahda pee Muâmedaneeschu un Suhdu dwehselehm, tohs luhgdami un fauldami pee ewangeliuma gaifmas peegreestees un zaur to melleht ta labba Ganna pehdas atsiht. Lomehr, Deewamschehl, mas ween wiini no ta sawa eefahka darba lihds schim irr augtus redsejufchi un baudijufchi.

Libanus kalnu mallas atstahjoht un pahra werstes pa lihdsenu eeleiju eijoht, jaw eefahlahs Damastus preefsch-pilssehtas mahjas rahditees, kas tikkai tahdas mahlu butkas irr, tur râs wiswairaf nabbagi Suhdi ween dsihwo. Zaur scho preefsch-pilssehtu reisojoht, pa-eet gandrihs weff-la stunda, lihds lamehr paschu ihstu pilssehtu aissneeds. So talkaf eefsch pilssehtas eet eefschâ, jo raibaki wiss tur preefsch azzim parahdahs. Tur irr ja-eet eelu no eelas weenumehr us preefschu, tur dauds Basari jeb tirgus platschi atrohdahs, kas wisszauri no augfchas irr ar mafchahm aistlahiti zeeti, lai no faules larstuma warretu glahbtees; tadeht arri tur pa eelahm staigajcht, wiffur irr pusslihds tumfch, ta ka faules staru ne mas newer eeraudsiht; un tad nu tur tohs raibi isgehrbuschohs zilwekus, lihds ar daschadahm tahs

lohtu: un fakau-dahrseem, sprizzedameem uhdens-arwoteem, dauds-labrtigeem tilteem, warreneem peeminaas pihtaru stabbeem, pullsprezjes-bohdehm un basareem, fur dands wiffadu biltschu, ehdeenu, dsehreenu, lohka-augku un ar seltu issrahdatas sichts drahnas un zittas leetas pulkeem ween irr dabbujamas un pahrdohdamas. Turki un Subdi tur sawas prezjes us eelahm un bohdes israhwuschsi, zauru deenu pee tahm klast sehdedami, smehke sawu tabbaku, wiffadi sawa starpa paschi andelejahs un garram eedameem laudim — ihpaschi sweschineekeem — to winni itt labbi pasihst, bes wiffa sauna ar makti wirfu bahsdamees sawu prezzi peedahwa, lai til pirtoht ween. Muamedaneeschu seewischlas te us eelahm mas ween irr redsamas, un tahs paschas wezzenes, to tur weetahm reds staigajohht, irr wiffas ar aissegteem gihmeem ween. Arabeeschi sawas seewas un meitas lohti farga un tabeht arri Damastus pilssehta us eelu puffedhm wiffahm mahjahm irr schauri masi lohdsini ar dselsu tressineem ta eetaifiti, ta pa teem tit warr prischs gais es-eet istaba, bet newis ta, ta zaur teem warretu eelu laudis no augschas pahrskattihht. Itt ihpaschi wiffas jaunas meitas winni jo stingri un zeeschi ween apwakte. Turpretti Subdu seewischlas, kas jaw drufku baggatakas, te staiga tihra sibda gehrbuschahs, ar dseltanahm jeb sallahm kurpehm, fur ap rohtahm un kaku nehfa dahrgas selta sehdes un israibotas pehrles. Itt ihpaschi winnu galwas irr puschkotas ar wiffadu selta un dahrgu atmenu trahschnumu. La rohta, kas tur pee Subdu seewischlahm irr redsama, stahw dands augstaka wehrtiba par to stahiti, ar to muhsu baggatakas Schihdeetes mehds puschkotees un leppotees. Bes wiffa ta, to te ishumâ esmu stahstijis, wehl eelsch Damastus irr to apbrihnoht ta leela staisita Muamedaneeschu Omniaden moscheja, kurrâ lihds schim wehl ne weens kristihts zilwets naw bijis eelschâ. Salla, ta wezods laikos schi warrena basniza effoht tam Juno deewekkam par gohdu tiffuse tur uszelta, wehlat ta atkal no kristiteem effoht par Sabna ta kristitaja basnizu pahrtaisita, kamehr beidjoht to Turki sawas rohtas dabbujuschsi un par Muamedaneeschu moscheju pahrmehrtijuschsi, to winni arri itt weegli warr isdarriht: isnemm tit altari, kanzeli, ehrgeses un bildes, un tad irr Turku moscheja gattawa.

Ne tabtu no „taifnas“ jeb „Luttera eelas,“ us waktarapuffi, turpat eelsch Damastus preefsch-pilssehtas wehl schodeen rahda to muhri, pahr kurru Bahwils no zitteem brahteem nakti lahda kurwi ar strikki us semmi tizzis nolaisis, tad tam no eenaidneeku draudeschanahm waijadseja behgt (Apust. 9, 25), ta arri to klints=allu ar masu lohku-dahrju itt turwu pee pilsseh-

tas, kur winaſch daudsreis ar zitteem Kristus tizzigeem effoht meh-
 dſis ſapulzetees. No wezza, tà noſaukta Bahwika muhra,
 wehl labbâ gabbalâ uſ Beirutes puſſi, atkal atrohdaſh ta jauna
 ſkaiſta Lateineeſchu baſniza*), kurra, tà fakka, uſ tahs weetas
 effoht buhweta, kur Bahwilſ no ta Kunga zaur debbeſchfigu
 ſpohſchumu apehnohts, alls palikdams, lai muhſchigi redſeht
 warretu, atgreesſts tizzis, tad bija uſ Damasku gahjis kriſtitus
 laudis wajjaht un zetetumâ meſt un kur tas Kungs Jeſus win-
 nam ar miſhligu balſt peefauza: „Saul, Saul, fo tu manni
 waija? Lew grubt nahſſees prett dſennoli ſpahrdiht.“ (Apuſt.
 darb. 9, 4. 5.). Baſniza zaur zaurim irr ar marmora atme-
 neem brangi iſrohtata, kur pa labbu rohku pee altara-ſeenas irr
 ſkaiſti mahleta bilde redſama, las ſkaidri rahda to, las Saulam
 jeb Bahwilam ſchinnî weetâ ſawâ laikâ gaddijees. Zahdu pa-
 ſchu jantu bildi no Bahwila atgreeschanahs, arri tikku Tibe-
 rias kattolu kloſtera baſnizâ redſejis. — Weidſoht wehl pee-
 minnu, ka itt ihpaſchi wakkara ſtundas, eelſch Damaskus pawad-
 doht, irr jo ne-iſſakkami jaukas. Zit miſhliga un peenehmiga
 tur irr ta baſama un daſchadu puſſku ſmarſcha, las wiſſu gaiſu
 tà ar wihrata duhmeem peepilda. Uhdens = awotu ſprizzedamas
 lahſes, libdſ ar ſtrautinu burbutoſchanu un to tur buhdamu
 putninu trillinadamas dſeefminas ſweſchineeka auſis iſleefahs
 tà, itt tà buhtu kahds debbeſchfigs muſihkis, las to uſ ſaldu
 duſſu pawadda. Kad Damaskus pilſſehta wiſſu biju peeklahjigi
 apſkattijis, las ween tur irr wehrâ leekams, tad tai 17. Mai,
 las bij ſeſtdeena, ap pulſten 7 no rihta 10 frankas aiſmalſa-
 jis, ar dilifſchanzi, kur 6 ſirgi preelſch wahgeem bij aiſjuhgti, no
 Damaskus iſbrauzis, un weenumehr zaur Libanus kalneem uſ
 preelſchu dohdamees, kur wiſſadi dabbas-jaukumi ar zeedru-koſkeem
 jo ahtri ween mannam azzihm garram ſkrehja, to paſchu deenu
 ap wakkara laiku ap pulſten 6 aiſſneedsu Beirut pilſſehtu, kur
 wehl weſſelas 3 deenas nodſthwodams un uſ Kreewu damp-kuggi
 gaididams, ne weeno reiſi uſ Libanus kalneem atpakkat ſtat-
 tidamees, garrâ pahrdohmaju tahs weetas, las tà pat Libanus
 kalnds, tà arri tai ſkaiſtâ Damaskus pilſſehta irr ſkattamas
 un atrohdamas, las mannâ ſirdi tur ihſu laiku ween buhdamam,
 itt dſilli bija eeſpeeduſchahs un jo wiſſai mihtas paliktuſchas.
 Tadeht pehz taiſnibas beidſoht warru leezinaht, tà Damaskus

*) Kattoli melſch, ka të Ahbels effoht ſawu altari uſtaifjis un no
 ſawa brahla kaîna noſauts tizzis. Kas to warr tizzeht, ka teeſcham të tas
 notizis?

pilsfehtha, ar saweem no pascha Deewa apfwehtiteem dabbas-jau-
kumeem, pahrsverr wiffas zittas Aftas semmes pilsfehthas, ta
arri paschu Turku galwas-pilsfehthu Konstantinopeli.

XX.

Schirschanahs no Palestina, atpaffal-reisofchana us Nihgu,
un tahdi galla-wahrdi.

(No 21. Mai libhs 7. Septemberi.)

Ar to deenu, tad no Damastus us Beirut biju atpaffal
pahrnahzis, manna 4 mehneschu ilga reisofchana pa swehto Ka-
naanasemmi bija beigusehs, un es Deewam no frds pateikdams
par til laimigu iswaddischanu, nu fataisjohs us sawa nahstama
reisofchanas zetta, lai ar fuggi pa juhru warretu atpaffal doh-
tees us Siropu. Jaw tai 19. Mai no rihta pulksten 6 Kreewu
damp-fuggis „Oleg“ no Goppes nahtdams pee Beirutes ohsta
apstahjabs, fur sawu darrischanu deht 2 deenas ustawejahs.
Ta tad tai 21 Mai, las bij treschdeena, bij ta deena atnahkufe,
lad man waijadseja no Beirutes un tahs flawenahs Palestina
semmes schirtees, lai warretu jo drihsat sawu tehwischu aif-
sneegt. Pulksten 5 pehz pufsdeenas us fugga ustahpjoht, mehs
jaw tahs paschas deenas walfara Beirutes pilsfehthu atstahdami
pa juhru aifbrauzam prohjam. Tomehr pirms damp-fuggis
no ohstas atstahjabs, es wehl reis wiffas tahs ne-aismirstamas
sw. weetaz, kurras tiffu apmeklejis, ar sawahm garra-azzim pahr-
stattidams, tahm sawu fersnigu pehdigo „ar Deewu“ nosuhtiju.
Juhras zetsch muhs waddija garram Tripoli, Ladakiu, Alessan-
drinu, Messinu, prohjam us Rodus pilsfehthu, to jaw 26. Mai
no rihta pulksten 7½ aifsneedsam. Schi pilsfehtha pascha juhr-
mallâ buhweta un ar muhri garrahm juhrmallu nostiprinata, irr
deesgan leela pilsfehtha, ar 1 Greeku, 1 Kattoku basnizu un 10
Turku moschejahm puschkota. Arri dands jauku kohku- un saknu-
dahrsu winnas apgabbala irr redsami. Pulksten 10 no rihta
Rodus pilsfehthu atstahjoht, ap pulksten 4 pehz pufsdeenas gar-
rahm Koh pilsfehthinau pa fallu fallahm weenumehr us preefschu
brauzoht, mums pa kreifu rohku palikka ta wehra leekama faila
Patmos falla, fur ta Kunga apustuls Jahnis no Keisera Do-
mizijus ta Deewa wahrda deht aisdsihts, to parahdischanu dab-
bujis redseht, to sawa parahdischanas-grahmata irr usrakstijis.
(Sahn. pr. 1, 9.). Pateesi, scho tufschu brihnuma Patmos fallu

pahrflattoht, latra krestiga zilweta prahts pahrdohma to ne-istei-
 zoht leelu gohdibu no winnas pafauls, un tahs debbeschfigas
 Serusalemes, to sw. apustuls Jahniz aprakstidams mums itt
 flaidri mahza atsiht til augstas leetas, kas irr gaidamas un nahs.
 Garram Patmos fallai brauzoht, es tur neredseju ne lahduz
 koftus nedf purwju fruhmus, bet tiffai weenigi klints aministrus
 kalnus, kas ta pohstascha isflattijahs. Dhyra rihta, tai 27.
 Mai, no rihta pullsten 4 muhsu kuggis jaw peebrauza pee
 jankas Samez pilsehtas, kas pascha juhrmassa stahwedama,
 irr wiss zauri ar oliwu un zihpressu kofteem ta bahstin peebahsta.
 Pa wissu pilsehtu irr tiffai 9 Turku moschejas un 1 Kattoku
 basniza redsama. No rihta pullsten 5½ no schejeenes atstahda-
 mees, to paschu deenu ap pullsten 12 pufsdeenā, jaw Smir-
 nas pilsehtu aifsneegufchi, tē palittam wesselas 2 deenas, tur
 nu pa to laifu man bij waffas deesgan ar Smirnu un winnas
 bubshanu jo gruntigali eepasihtees. Tai 29. Mai pehz pufs-
 deenas pullsten 4 mehš no jankahs Smirnas pilsehtas atwad-
 didamees, aifbrauzahn us Konstantinopeli. Laiks tās deenās bij
 jaus un mihligš, tadeht arri pa juhru brauzoht gan drihs us
 kugga wirsu ween nodsihwoju, apflattidams tohs augstus juh-
 ras klints-raggus, kas tur pa juhrmassu irr jo beesi ween re-
 dsami; bet jo wairaf man patikka to leelu juhras uhdens pulku
 apflattiht, pa kuru muhsu kuggis bes mitteschanas us preefschu
 strehja. Kas to ar wahrdeem warr isteitt, zil peenehmigi irr
 pa juhru jankā kluffā waffaras-laitā brazzoht? Deela juhra
 pretti faules starreem flattotees, israhdahs tā, itt tā buhtu zaur
 zaurim ar mirdsedamahm iwaigsnehm peesehta. Uhdena pehrwe
 daschureis parahdahs glufchi silla, tad atkal satta, dseltana, tā
 arri tumsch-bruhna. Itt ihpaschi taiz weetās, tur damp-kuggis
 pa juhru eet, irr daudsreis brihnum janka isflattischanahs. Tē
 us reist uhdens-wikni kofvā fstdamees paleef par leelu angstu
 kalnu, tē azzu-mirkli pahrwehrschaš par dšittu grahwi un ne-
 zil ilgi no ta pascha dšitta grahwja, kas tā leela mulda isflattahs,
 uhdens iiplehdamees paleef beidszoht par leelu plattu sattu pshawu.
 Bes ta wehl no kugga uhdeni flattotees warr eeraudsiht leelas
 juhras siwis, tā arri juhras uhdens-zuhlas, kas kuggam ilgi
 lihds freedamas, tahro to fakert preefsch sewis, jo kuggi-
 neeki daschureis woi nu gattas laulus, jeb arri zittus netthru-
 mus juhra eemett.

Dhyra deenā, tai 30. Mai, no rihta pullsten 8½ pee Darda-
 nelles pilsehtas peebraufufchi un tē tiffai pufsstundas laika
 uslawejufchees, mehš scho deesgan janku Turku pilsehtu atstah-
 dami no leelahs Widdus-juhras schlihramees, un pa Mar-

mora juhru tſchalli uſ preeſſchu dohdamees, tur uſ wiſſabm juhraſ kanala puſſehm irr jo branga iſſkattiſchanahſ, jaw 31. Mai ap pulkſten 5 no rihta eebrauzam tai leelâ Konſtatinopeleſ ohſtâ, pa turru weſſelu ſtundu uſ preeſſchu braudami, titkai ap pulkſten 6, itt turwu pee leela tilta peebraufuſchi, tur ſinnamâ weetâ apſtahjamees. Un kad nu muhſu luggam tē weſſelaſ 3 deenas bij ja-uſtawejahſ, tad mehſ wiſſi Kreewuſemmes reiſneeti, ſinnamâ kloſteri mahjaſ-weetaſ atradduſchi, tur to laiku itt meerigi pawaddijam. 1. Suni deenâ, kaſ bija ſwehtdeena, eſ wiſſu pa preeſſchu gabju uſ Konſtatinopeleſ Luttera jeb ewan-geliuma baſnizu Wahzu Deewa-wahrdeſ, tur mahzitajſ Hülſen, diſimts Wahſemneekſ no Bruhſchu-ſemmes, jauku ſpreddiki teiza. Pehz beigteem Deewa-wahrdeem, tapat to ſwehtdeenu, kâ arri pirmdeen' un ohtrdeen' lihdi puſſdeenai, man atliſka laika dees-gan, pa to leelo Konſtatinopeleſ pilſſehtu ſchur un tur iſſtai-gatees un wiſſaſ wehrâ leekamaſ weetaſ un winnaſ raibu buh-ſchanu peeſlahjigi apſtattiht, kaſ man wairſ ne kaſdu leelu preeſtu nedarrija, tapehſ, kâ uſ Jeruſalemi reiſodamaſ, jaw wiſſaſ taſſ leetaſ un weetaſ biju gruntigi apſtattijis. Tai 3. Suni pehz puſſdeenaſ pulkſten 4, mehſ Konſtatinopeli un taſſ tur buh-damaſ Turku raibaſ diſhwes-eeraſchaſ un winnu ehrmotu iſſtattu aſſtahdami, no pilſſehtaſ ohſtaſ iſbraufuſchi, drihſ ween eebrau-zam tai leelâ Wella juhra, kurras uhdens-wikni arweenu fau-damees beſ mitteſchanaſ luſtaſſ, ſpehkodamees ſpehlejahſ, un pat itt meerigâ laikâ newarr aprimi. Weſſelaſ 37 ſtundaſ pa Wello juhru braudami, jaw 5. Suni no rihta pulkſten 5 aiſ-fneedsam Odeſſu, tur ſawâ preeſſchâ jaw daudi aulſtatu gaiſa-luſti atraddam, ne kâ eekſch Konſtatinopeleſ to aſſtahjam. Kreewu reiſneelu-mahjâ labbu naſſtſ-fohrteli atraddiſ, eſ no ſawahim zeſka gruhtibabm atſpirdſinadamees, tē eekſch Odeſſaſ no-diſhwoju weſſelaſ 8 deenaſ. Pa ſcho laiku mannim bij waſkaſ deesgan, wiſſu to jo gruntigaki pahrlift un pahrdohmaht, ko uſ ta tahta zeſka un iti ihpaſchi pa flaweno Kanaâna ſemmi reiſo-damaſ, biju redſejis un peediſhwojis. Un to darridamaſ, eſ ſawâ garra prahtâ wiſſaſ taſſ ſw. weetaſ atraddu daudi augſtaſkaſ un jaukaſkaſ, ne kâ patſ tur buhdamaſ, taſſ ſawâ klahſtuhſchanaâ biju ſtattidamaſ eewehrojis. Bet kaſ gan irr wiſſ ſchahſ pa-ſauleſ laizigaſ Jeruſalemeſ krahſchnums un gohdiba prett to jantumu un ſkaiſtumu, ko weenreiſ eeraudiſſim, kad buhſim eegah-juſchi tai jaunâ Jeruſalemē, tur augſchâ debbeſiſ, kaſ irr wiſſu muhſu garriga mahte, tur waigu waigâ ſtattiſſim to Kungu, kaſ muhſ wiſſuſ miſleſtibâ irr ſaweenojis! (Zahn. parahd. 21, 1—27.) Tur mehſ toſſ jantohſ diſhwibaſ palmuſarruſ

fawâs rohâs turredami un pa selta eelahm staigadami, ar wiffu debbes draudsibu weenâ barrâ dseedastm tahs flastahs meera-dseefmas, lo scheitan ne weena zilwela azs naw redsejuse, ne weena auhs naw dsirdejuse un arri ne tahda zilwela prahtâ tas irr nahzis, bet lo tit Deews irr fataifjis preetsch teem isredseteem debbes mantineeseem, kas wiinu no firde mihko un wiinam ween par gohdu dsihwo. Tadeht nemittefimees Deewu luhgt, ka lai winsch mums wisseem schehligi pee ta peepalihds, ka warram to jauko galla-mehrki arri weenreis panahst. Tai 13. Juni no rihta pulstien 8 es no Ddeffas pa dselsu-zekku lihds Riew pilsehtu nobrauzis, tur pahra deenas uslawejees, usnehmû fawu aprakstiu agrataju reisoschanas-zekku us Rihgu. Un pa scho garro fweeschneeziabas zekku staigajoh, Deews man tit schehligi pee wiffa tâ waddidams peepalihdseja, ka pehz daschahm zekka gruhtibahm beidsoh to preeku peedsihwoju, ka 7. Septemberi 1869. gaddâ itt spirgts un wessels pabrnahzu Rihgâ fawâs mahjâs. Un tadeht pee wiffa ta, lo schai grahmata ihfumâ efmu stahstijis, es wehl beidsoh peeleeku schohs galla-wahrdus: Baldeews Deewam, ka winsch pa wiffu to garro reisoschanas zekku manni irr usturrejis sweiku un wesselu, un man tit leelu preeku peeschkirdams, irr nowehlejis mannu karstato wehleschanohs ispildiht, ka warreju to swehto semmi apmekledams apstattiht wiffas tahs fw. weetâs, lo jaw ilgi biju kahrojis redseht. „Slawehts lai irr Deews, kas mannu luhgschanu ne irr atmettis, neds fawu schehlastibu no mannim nowehrsis.“ (Dahw. 66, 20.) Tapehz tew dseedahs mans gohds un kluffu nezectih; Klungs, mans Deews, es tew pateitschu muhschigi.“ (Dahw. ds. 30, 13.) „Iw tawa schehlastiba irr lihds debbestm leela, un tawa pateesiba lihds debbestchu padebbestm.“ (Dahw. ds. 57, 11.)

Ihpaſchi peedſihwojumi.

Sirdsmihlee Tauteeſchi! Kad uſ wiſſu to, to lihds ſchim no Jeruſalemes un no wiſſas Kanaäna ſemmes Dums eſmu ſtahtijis, wehl weenreis atpaſkal atſkattohs, tad man wehl kaſhdi notikkumi irr japeeminn, kaſ pa to laiku, kamehr tur winnä ſwehtä ſemmē mittu, man gaddijahs redſeht un peedſihwoht un kaſ itt ſewiſchki pee man irr notizzis, to tadeht preeſſchejds raſtōs ne-eſmu peeminnejis, tapehz, ka pahſ wiſſu to ſchē itt ihpaſchi ſchinnis raſtōs gribbeju runnaht un ſaweem tauteeſcheem par labbu peeminnu uſſihmeht. So lai gan ar ſawahm grahmatahm zur Mahjas weeſt wiſſu to eſmu ſtahtijis, tomehr ne wiſſi to irr laſſijufchi. Bet pirms par zittu to tahtal runnaju, es tadeht veeminneſchu papreeſſchu to, uſ kaſhdu wiſſi tur Jeruſalemē teef ſalkā zettortdeenā pee Kattokeem un Greekeem ta kaſju maſgaſchana iſdarrita un tā tai feſtdeenā preeſſch Leeldeenas tur kappabaſnizā to tā noſauktu ſw. ugguni laudim iſdalla un tā uſ Eljeſ-kalna Kattoku-tizzigi ta Kunga Jeſus debbeſs-brauſſchanaſ deenas peeminnu ſwehti un t. pr. Schahs irr tahdas leetas un peeminnaſ, kaſ it gaddus tur Jeruſalemē teef iſdarritaſ un to gandrihſ wiſſi turrenes reisneeki dabbu redſeht un peedſihwoht.

Preeſſch Leeldeenas ſwehtkeem, itt ihpaſchi Merz un April mehneſcha eeſahtumā ſwehtreisneeki ſchur un tur pa Kanaäna ſemmi mehds apſahrt reiſoht pa kalneem ween; bet tai neddekā preeſſch Leeldeenas, kaſ irr ta fluſſa neddeka, reiſneeki wairſ ne tur nereiſo un paleef Jeruſalemē ween, uſ Leeldeenas ſwehttu ſwehtifchanaſ fataiſſidamees. Puhpotu ſwehtdeenāſ feſtdeenā, av pulkſten 4 pehz puſsdeenāſ, it gaddus wiſſi Kreewu un Greeku tizzigi ſakrahjahs leelā ſw. kappabaſnizā, tur pehz Deewa-kalpoſchanaſ wiſſi ſwehtreisneeku „palmu-ſarri“ jeb „rohſchu-puſchki“ no wiinnu tizzibaſ preeſtereem jeb mahzitajeem teef eeſwehtiti, to leelā pulkā no kriſtiteem Arabeefcheem tur pat baſnizaſ plazzi warr dabhuht nopirkt. Un zil mohdigi taſ arri iſſkattahs, tad ir paſchā „puhpotu-ſwehtdeenā“ pee Deewa-kalpoſchanaſ wiſſi reiſneeki ſawuſ „palmu-ſarruſ“ ar degdamahm ſwezzehm rohlāſ

turredami, lihds ar preestereem aplahrt sw. Kristus kappabasnizai leelâ barrâ eedami, fawas „Dsianna flawas-dseefmas“ dseed. Tif to Greeku jeb Kreewu tizzibas zemonijas irr beiguschahs, tad atkal us tahdu paschu wihsi Armejeneeschu draudses tizzigi scho weeta nahf un sawu Deewa-kalposchanu noturra. Pa to laiku tapat sw. Kristus kappabasnizâ, lâ arri leelâ Greeku basnizâ lâ arri Golgatas kaluâ, nekkaitamas ugguns-lampas dasch'daschadâs pehrwês degdamas, mirdseht mirds. Al tawu neredsetu jaukumu, kas tur irr flattams! Pehz pabeigtas Deewa-kalposchanas wiffi swehtreisneeki no basnizas iseedami pa Jerusalemes eelahm eet sawus palmu-sarrus un swezjes rohlâs turredami, latris us sawu sinnedu mahjas-weetu. Preeksch leeldeenas swehtkeem, tai 17. April jeb sakkas zettortdeenas rihtâ, pulksten 6 no rihta, arri es us sw. kappabasnizu aisgahjis, atraddu to leelu basnizas plazzi, lâ arri tur wiffur aplahrt buhdamus juntu pilnus ar laudim. Paschâ sw. kappabasnizas preeksch-pagalma widdû bij leels krehflis jeb luktâ taifta, tur nu to deenu Greeku bistaps, pehz ta Kunga Kristus preekschshmes, teem 12 apustuteem kahjas masgaja. Patte luktâ, tur ta kahju-masgafchana tilte isdarrita, bij eerikteta tahdâ wihsê: tai luktai us rihta-puffi augschâ bij zelts starrohts selta frusts; schim frustam latrâ puffê stahweja 1 engelis ar starrotu swalgini un engeeteem fahnôs atkal 2 lukturi ar 4 swezjehm. Us wakkara puffi, pretti apseltitam bistapa krehslam atkal bij zelti 3 lukturi ar 6 swezjehm. Wiffas luktas grihda lihds ar paschjamu treppi bij isflahya ar dahrgu purpurainu samta dekki. Turku saldati ar sawahm flintehm un plikkeem schlehpeem stahweja schai luktai leelâ rinki aplahrt, lai laudis nekeel flahy. Tiftai pulksten 8½ no rihta peeminnetas luktas swezjes tilte aisdedsinatas. Pulksten 9 nahza Greeku bistaps ar pulka preestereem un peederrigu zemoniju is sw. kappabasnizas kreifas puffes ahra, tur arri 2 winnu tizzibas masas basnizas ar dauds bildehm puschkotas, atrohdahs un zaur kauschu pulku eedami un sawas flawas-dseefmas dseedadami, kahpa luktâ augschâ. Kad pa preekschu Deewa-luhgafchana bij noturreta, tad wiffi 12 mahzekki apsehdahs us islitteem samta spilweneem un nu bistaps nokehrbees un baltu preeksch-autu apsehjees, eesahla mahzekku weetneekem kahjas masgabt. Kad tas bij padarrihts, tad wehl 1 preesteris pa masahm treppehm labbi augsti kahpa kanzelê, kas pee muhra pretti luktai bij zelta ar bildi, kas rahda ta Kunga sw. wakkarehdeena eestahdischanu un sawu mahzekku kahju-masgafchana un Greeku walloda laudim spreddiki teiza. Pa to laiku bistaps ar preestereem itt meerigi us luktâ nolitteem krehfleem sehdeja. Un tad spreddiki

bij beigts un zemonija pilnigi isdarrita, tad wehl bistaps ar to kahjumasgaschanas-uhdeni frustisti sprizzedams kaubis swehtija. Arri mannim usstrehja daschas pilles us waiga no scha kothi smarschota rohschu-uhdena. Bet tai pascha brihdi fazehlahs leela grubshchanahs, jo katris gribbeja, ja ne wairaf, tad tatschu sawu laktatu schinnî uhdeni eemehrzeht. Kad bistaps ar pree-
 stereem bij jaw prohjam aisgahjufchi, tad wehl weens Greeku basnizas kalps pa treppehm pee muhra usfahpa tai kanzelê, tur spreddikis tiffa teitts, un to tur buhdamu peespraustu eljes-kohtu sarrus fahla laust un us kauschu galwahm semmê mest. Nu tē bij attal grubshchanahs, jo katris Greeku tizzibas reisneeks, ja ne wairaf, tad tatschu kahdu sarra gabbalu jeb lappu grib-
 beja rohlâs dabbuht un par fw. peemianu us mahjahm pah-
 nest. Shfâ laikâ wiffi eljes-kohti, ar to kanzele bij puschkôta, tiffa semmê nomesti un no kaudim gabbal'gabbalôs falausti un feschâs eebahsti us paglabbaschanu. Tiffai pehz ilga laika ween kaudis wehl no basnizas pagalma prohjam eedami is-
 schlihrâhs. Us kahdu paschu wiffi, tã to esmu par Greeku tiz-
 zigeem stahstijis, arri Kattotu muhti jeb mahjitaji ar sawu draudsi mehds saktâ zettortdeenâ us Bianas kalna tai nammâ, tur Je-
 sus to fw. waktar-ehdeenu eestahdijis, arri teem 12 mahzeltu weestneekeem kahjas masgah, to sinnams, arri winnu bistaps pats isdarra. Pee Kattokeem winnu zemonija pastahw dauds
 ilgati, tadeht, ka winni tai nammâ dauds mischas turredami, pulka kaudis tai deenâ pee fw. waktar-ehdeena bawdischanas pee-
 nemm. Sinnams, ka Kattoti ar Protestanteem jeb ewangeliama tizzibas apleezinatajeem pehz jauna kalendera rehkena arweenu sawus swehttus agrati mehds swehtiht, ne tã Greeku tizzigi. Tahs paschas saktas zettortdeenas waktarâ dauds swehtreisneeki labpraht gribbeja fw. kappâ-basnizâ nakti pawaddiht. Ir es scho pehdigu nakti us leelpeektdeenu par muhschigu peemianu wehl reisi schê pawaddidams pahrgulleju. Apsahrt fw. Kristus kappâ basnizai bij wisrinski kristiti Arabeeschi fewim kohrteli nehmuhschi un tapat fw. kappâ-basnizâ, tã arri us Golgatas kalna dauds Kreewi un Greeki bes wiffas gullefchanas, tiffai eefsch Deewa-luhgschanas ween, scho nakti lihds rihtam pawaddija. Pulksten 10 waktarâ es lihds ar zitteem us Golgatas kalna pretti Kristus krusta bildei, kas no dauds lampu un degdamu fwetschu ugguns appaismota, sawôs mantekôs eetinnuschees, itt falbi aismiggam. Rihtâ, jaw pulksten trijôs pezehlees, tēpat paliktu, lihds kamehr leelahs burwis tiffa atdarritas un es war-
 reju us mahjahm aiseet. Paschâ leelpeektdeenâ, kad pehz Greeku daudstahrtigas Deewa-luhgschanas Deewa-wahrbi bij beigti, tad

pehz pufſdeenäs fw. kappä-basniſa pildijahs glufchi pilna ar laudim, las ſawas guſſamas-drehbes lihds nemdami, ſcho nakti tēpat pahrgulleja, bihdamees, kà rihtà, las bij feſtdeena, pee fw. ugguns = iſdalliſchanas wairs weetu newarrefchoht dabbuht. Schinnì Jeſus mirſchanas- jeb behru-deenà ar kuſtinatu ſirdi tà ap pullſten 3 pehz pufſdeenäs pahr Kidran eeſeiju garram Geſſemanes dahrsam eedams, uſtahpü Eljes-kalnà un prett to weetu, kur Jeſus pahr Jeruſalemi ſawà laikà effoht raudajis, uſ atmena appaſſch eljes-kohla ſarru pa-ehnas nofehdees, ilgi fehdeju uſ Jeruſalemi ſtattidamees un apdohmadams, las ſchaì deenà preeſſch gaddu ſinteneem irr notizzis. Pehdigi wehl ar kuſtinatu ſirdi ſkannà baſſi nodſeedaju to dſeefminu: „Ka-pehz tu mirris effi, dohd tu man, Jeſus, praſt,“ un tad pa-zehlees gahju atkal Jeruſalemē eeſſchà. Ko tur uſ Eljes-kalna fehdedams ſawà dwehſelē ſajuttu, to tē ar wahrdeem wiſ neſpehju iſteitt, nedſ aprakſtiht. Kad pullſten 6 waktarà fw. kappä baſniſà eegahju, tad winna lihds ar Golgatas kalnu bij tit pilna ar laudim, ka gruhti nahzahs ſchē zauri tit. Tai feſtdeenà preeſſch leeldeenäs dehk tam, ka Wahzu dr. mahzitajam Hoffmann kungam, bij ja-aiſreiſo uſ Betlemi, tur ſwehtdeenà Deewawahrduſ turreht, mehſ 3 reiſneeki ſchē Jeruſalemē ap pullſten 11 preeſſch pufſdeenäs baudijam fw. waktar-ehdeenu. Teefſcham, ta bij weena leela un ſwehta ſtunda, kur mannim un daſſcham labbam ſirds dedſin degga un affaras no azzim birra, ſchē ar to Kungu fw. waktar-ehdeenà ſaweenojotees. Lai nu gan tizzibà baudoht, fw. waktar-ehdeens wiſſur irr tas pats, tomehr ta juſſchana ſirdi irr jo leelata un dahrgata tur Jeruſalemē, ne kà zitur kur. Beidſoht wehl mahzitajſ preeſſch mums turreja ſir-nigu aiſluhgſchanu, to Kungu peefaukdams, lai Wiſſch pats itt ſchehligi uſ muhſu reiſoſchanas zella muhſ nemmoht ſawà glabhſchanà un fargafchanà, lihds lamehr ſawu tehwiſſchu aiſſneedſoht un tad pehdiga ſtunda atnahkoht un no ſchahs paſaules effoht jaſſchirrahſ, tad lai ta Kunga mihligas tehwa-rohkas arri muhſ eeweddoht tai jaunà debbeſſchigà Jeruſalemē, las effoht muhſu wiſſu garriga mahte un kur tad waigu waigà warrefchoht wiſſi kohpà ſaredſetees, fatittees un preezatees u. t. pr.

Tit ko pullſten weenà pufſdeenu bijam pa-ehduſchi, tad arri es nogahju uſ fw. kappä-basniſu ſtattiht to fw. ugguns-iſdalliſchanu. Lai nu gan gruhti nahzahs, tad tomehr mannim iſdewahs Greeku baſniſà pretti fw. Kriſtus kappä-basniſai eeſpeeſtees un weetu atrakt. Pullſten 2 pehz pufſdeenäs jaw no Greeku baſniſas altara lambara dauds fw. karrogi titka iſdohti un uſ Kriſtus kappä-basniſu neſti, zaur ko leels trohtſnis

no kristiteem Arabeefcheem fazehlahs; jo winni us fw. ugguni gaididami, schur un tur basnizâ weens us ohtra plezzeem usfahpufchi un rohtas lohpa fistdami, fahka fawas dseefmas dseedahht til stipri un skanni, ka basnizas kalpeem un saldатеem deefgan gruhti nahzahs winnus peeklahjigi fawaldiht. Bahra minutes wehlahi is Greeku altara-basnizas nahza ahra bissaps ar dauds preestereem un zaur basnizas widdu, tur Turku saldati garrâ rindê ar flintehm un schehpeem apbrunnofuschees stahweja, gahja dseedadami taifni us fw. Kristus kappâ basnizu. Un tad zemonijai eefahfotees, bissaps lihds ar pulka preesteru no farrogeem wadditi, 3 reises apfahht fw. Kristus kappâ-basnizu bij rinki gahjuschi un bissapu fw. kappâ-basnizâ eelaidufchi, tad preesteri lihds ar farrogeem dewahs atpaffat us fawu altara-basnizu. Puffszeff trijôs us weenu reisi eefahja wiffi kappâ-basnizas pulksteni swanniht un Greeki ar Kreeweem krustus preeffsch kruhtim mest. Tai paschâ azzumirki nu schahwahs ugguns tapat no Kristus basnizas, kâ arri no Greeku altara-basnizas ahra. Bet jaw no paschas pirmas swetschu ugguns isdsehshanas fazehlahs til leeli un beefi duhmi, ka wairs tahlu newarreja redseht, jo katris swehtreisneeks gribbeja fawu swetschu-bunti 3 reises aisdedsinaht un isdsehst. Pulksten trijôs pehz puffsdeenas no fw. kappâ-basnizas isnahloht, es zaur to leelu dwaschas karstumu biju kâ noswihdis un sakarjis, ka man sweedri no peeres pluhdin pluhda. Gan drihs wiffi swehtreisneeki lihds ar degdamu swetschu eedami-bunti pa Jerusalemes eelahm dewahs katris us fawu sinnamu mahjas-weetu prohjam. Satta, ka agrafajôs laifôs Turku waldishana no swehtreisneekem pee fw. ugguns isballishanas effoht nandu nehmuise un ka tam, kas pirmajs swehtu ugguni aisdedsinajis, effoht bijuse leela naudas summa jamakka; bet taggad tas wairs naw, jo no mums wisseem reisneekem, kas wai nu pirmajs, jeb pehdigajs to fw. ugguni bij aisdedsinajis, netikka ne weena kapeifa naudas praffita, nedf arri pagehreta. — Itt ihpaschi patte pirma leeldeenas swehttu deena tur Jerusalemê tiffa ar wiffu gohdu peeklahjigi pawaddita un noswinneta, par to schê ar ihseem wahrdeem peeminneschu. Paschâ leeldeenas nakti es tur nebiju un arri nestnu, kâ tur kappâ-basnizâ gahja, bet pirmas Leeldeenas swehttu-deenâ pulksten 11½ preeffsch puffsdeenas tur ne tahlu no Kattoku reisneeku klohstera jeb „Kasanawas“ tai leelâ Greeku klohsteri jaw krahjahs preesteri lohpa un leelâ barrâ lihds ar bissapu dewahs us fw. kappâ-basnizu, tur tad es pa to laiku stahweju us fw. kappâ-basnizas jumta aif trellineem, no kurreenas irr ta labbaka stattishanahs. Pa wiffu preeffschu nahza tahdi 15 klohmeisteri raibôs mantefôs

gehribuschees un katris turreja rohlās 1 degdamu swezzi un lahdu fw. bilbi. Pehz scheem nu attal nahza katrā puffē 20 preesteri jautōs ar seltu un sudrabu isrohtatōs mantelōs, swezzi un frustu rohlās turredami. Weidsōht paschā preesteru rindās gallā nahza pats biskaps fawu Arōna sili un selta frustu nesdams. Paktat biskapa attal nahza muhsu angsta Keisera konsulis Koschewnikoff un paktat scheem leela draudse no swehtreisneekem. Tik to basnizā flawas-dseefmas dseedami bij eegabhjufchi, tad tudat winnu tizzibas zermonija sahzhās un pufsohtras stundas laika pagabja, lamehr Deewa-kalposchana bij pilnigi pa-beigta. Pa wissu scho laiku katram Deewa-wahrdu klauftajam bij fawa degdama swezze rohlā. u. t. j. pr. Arri ohtra swehtku-deena schē tapat tiffa ar Deewa-luhgshanahm pawaddita, lai swehtreisneeku jaw dauds bija ne lā pirmōs swehtōs, jo dauds no swehtreisneekem jaw ohtru swehtku rihtā aisreisoja us Joppi prohjam. Tomehr wissas lampas un swezzes, kurras leelpeektdeena schē eefsch fw. kappas-basnizas un us Golgatas kalna tiffa aisdedsinatas, degga weenumehr jo prohjam deen' un nakti un tiffai ohtras swehtku-deenas wallarā ween tiffa isdsehtstas tahs lampas un swezzes, kurras swehtku laikōs pee Deewa-kalposchanas mehds aisdedsinabt. Luht, us tahdu wihs mannā laika tur Jerusalemē leeldeenas swehtki tiffa gaiditi, fanemti un arri noswinneti, un warr gan dohmaht, la us tahdu paschu wihs i katrā gaddā Jerusalemē pa leeldeenas swehtkeem eet. Tas nu irr wiss, to tur Jerusalemē buhdams esmu redsejis, peedshwojis un to tē par peeminu esmu usrakstijis. Bet nu wehl, draugi, es Juhš mihti luhdsu, manni garrā pawaddiht us to tur buhdamu tuweju Eljes-kalnu, us kurra wirsgalla debbesbrautshanas basnizā Kattoti tizzibas apleezinatataji ta Runga Jesus debbesbrautshanas deenas peeminu swehti. Kā jaw agrati peeminneju, Kattoti pehz jauna kalendera fawas swehtku-deenas swehtidami, tai 1869. gaddā jaw treschdeen' tai 23. April pehz pufsheenas sahla no leela klohstera barreem ween eet us Eljes-kalna debbesbrautshanas basnizu, lai tur wissu pehz lahtas warretu eerikteht un sagahdaht, la rihtā tai 24. Aprili, las bij zettortdeena, warretu to leelo „frustdeenu“ jeb Jesus debbesbrautshanas deenu pa gohdam fanemt un peeklahjigi noswinneht. Tik to treschdeen' tai 23. April deenā pehz pufsheenas pulstien 2½ no Betlemes (to wehl pehdigu reisi tiffu apmeklejis) ar jitteem reisneekem Jerusalemē pahrnahzu, ta arri es to wallaru ap pulstien 6 dewohs zaur Steppina wahrteem jauri us Eljes-kalna prohjam, tur jaw dauds lauschu no wifadahm lahtahm few preekschā atraddu. Tik lihds zaur wahr-

teem basnizas pagalmâ eegahju, tad tur pa labbu rohku tam marmora atmenu zellinam, kas taifni us basnizu wadda, atraddu trihs leelas buhdas zeltas, appatsch kurrâhm mihligi Franziskaneeschu muhki bij apmettuschees un par to ruhpejahs, ka nabba-gakeem reisneefem warretu fltu kasseju ar baltu-maisi isdalliht. Sinnams, ka wissu nakti dauds laudis tur bes meega pawaddija. Bettortdeenâs rihtâ agri ap pulksten 7 no rihta winnu zermomija sâhlâhs ar to, ka Franziskaneeschu muhki sawas dseefmas dseedadami no basnizas nahza ahra un ar dauds karogeeem un deggofschahm swezzehm rohlâs turroht no leela kauschu pulka pawadditi 3 reises aptahrt basnizai gahjuschi, pehdigi attal basnizâ eegahja, fur diwi puschloti altari atraddahs un fur nu winnu Deewa-kalposchana eesahlahs, kas 4 stundas laita lihds pulsten 9 no rihta pastahweja. Preefteri zits par zittu pahrmihdamees, tillai sawas eerastas mischas turreja un dascheem laudihm sw. walfar-ehdeenu isdallija. Basnizas widdû, aptahrt tam atmenam, fur, ka fakka, muhsu Pestitajs us debbestim brautdams pehdigu reissi sawu kahju effoht uslizzis, un fur atmeni ta ka zilweta kahjas pehda isskattahs, tillai riakti trihs swezzes degga tik ilgi, kamehr Kattotu Deewa-kalposchana beidsahs. Patte basniza us appatu wihsi buhweta, naw nezit leela un skaista, isskattahs gluschi neeziga; tillai aptahrt winnu tas sakkajs sahles plazzis irr jo wairaf eewehrojams, fur tas Gohdibas-Kungs saweem mahzefkeem effoht to swehtu luhgscharu „Muhfu tehws debbestis“ mahzijis skaitiht un fur winsch no saweem draugeem schkirdamees, tohs wehl beidsiht swehtidams, us debbestim effoht tizzis usnems.

Kad nu Kattoku deewakalposchana wehl sawejahs, tad man bij laika deesgan pa Gjes-kalnu schurp un turp pastaigah un daschas wehra leekamas weetas peellahjigi apskattiht. Til so no debbest-braulschanas basnizas isnahk ahra pa pagalma wahrteem, tad tur pa kreisu rohku ais aisslehgtahm durwihm kahdâ lambari irr weena Muamedaneescha swehtneela Weli kaps, fur ne weenu kristitu zilwetu nelaisch eeschâ. Mehswairaf reisneeki kohpâ no weena Franziskaneeschu muhka wadditi, garram Urabeeschu Kastr-et-tur zeemam eedami, kas turpat us Gjes-kalna blakkam debbest-braulschanas basnizai atrohдах, pehz kahdu 500 sohku eeschanas, aissneedsam Gjes-kalna seemeta puffed to weelu, fur, ka Kattoti melsch, pee Jesus debbest-braulschanas tee diwi engeli baltâs drehbês tehrpti, pee teem apustuteem Zahna un Behtera peestahdamees, tohs effoht usrunnajuschi: „Juhw Galileeru wihri, to juhws stahwat, skattidamees us debbesti? Schis Jesus, kas irr usnems no jums us debbesti, ta nahls,

kà juhs wiinu effat redsejufchi us de'besi kahpjam." (Apust. dr. 1, 10, 11.) Kà rahdahs, tad schai weetà agratajòs laikòs irr kristiga basniza stahwejuse, kas, kà sinnams, jaw drup-pòs guff, tillai basnizas lihdsena marmora afmena grihda ar wezzu altara s'ismi tur irr redsama. Tèpat arri rahda kahdu afmena-stabbu, pee ka tee engeki ar ta Kunga mahzetteem effoht runnajufchi, kad schee lihds turreni no debbes-braulschanas weetas us augfchu stattidamees, Jesum pakkat gahjufchi, kad winsch ar padebbesi ar weenu us to pufsi us augfchu jo augstat gaisà effoht pazehlees. Sinnams, ka Kattoki scho weetu par swehtu turre-dami, to arri lohti zeena un turp gahjufchi Deewu luhds. Warr arri pehz taisnibas to fazzih, ka no schejenes irr ta wissulab-bala Jerusalemes pilsehtas pahrskattischana, tadeht arri wissi Giropas bilfchu taisstaji us turreni nogahjufchi, katru reisi no schahs weetas mehdsiht Jerusalemi bildes usnemt. Tad no schahs paschas weetas, pahri Josawata eeleijai un Mattabeern tehninu kappeem, wairat us seemeta pufsi stattotees, kahdas 4 werstes no Jerusalemes attahlu, azzis ceranga to wezzu laiku listu, kas us Mizpas zekka atrohдахs, fur Samuëls tahs 12 Israëka lauschu ziltis teefadams, tohs Wihlisterus kahwa (1. Sam. 7.), un fur Sauls no Israëka tautas fapulzes zaur lohseschanu par tehninu tappa iswehlehts un us to no Samuëka swaidihts. (1. Sam. 10.) Tèpat itt tuwu us augsta kalna galla pazekahs weena Turku moscheja ar itt augstu tohri, to Turki wehl scho-deen pehz Samuëka wahra par „Nebi Samwil“ fauz, tapehz, ka schi basniza effoht us Samuëka tappa usbuhweta. No listas kahdas 5 werstes tahlaki prett seemeli, atkal us kahda kalna atrohдахs Gibeon (El Djib), no turrenes wehl druflu tahlaki irr El Kubeibeh, jeb ta jaunà derringa peeminnetta Emmaüs pilsehta, fur tas Gohdivas Kungs pehz farwas augschanzelschanahs no mirroneem ar teem diweem mahzetteem effoht us zekka lohpa staigajis un pehdigi maifi lauschoht, no teem pasihst tappis. (Luth. ew. 24.) Zitti atkal melle Emmaüs pilsehtu us Jassas zekka pee Abu-Gosch, Kiriat-Seärim pilsehtas. Teez nu gudris! Wifs tas leelajs semmes apgabbals aplahrt Jerusalemes pilsehtu irr tillai kalnaina semme ween; leeli klints-kalni ar pulla afmeneem pazekahs schur un tur, tillai eeleijàs ween atrohдахs augliga semme ar retteem oliwu-, wihges-, karuba- un wihna-kohteem pee-augufchi. Tà nu tur us Eljes kalna stahwedams, es wehl pehdigu reisi pahrskattiju staisito Jerusalemes pilsehtu ar Bianas, Mohrijas un Golgatas kalneem, kà arri tur seemeta pufses stubri Greeku un Franziskaneeschu Santo Salvatore leelus klosterus un Kattotu jauno lepnu basnizu, kas jaw drihs

buhš gattawa. — Behdigi no schahš weetas schkirrotees, dewamees us debbes-braukschanas basnizu atkal atpakkat, tur jaw Kattoki sawu deewakalposchanu taikjahš beigt un t. pr.

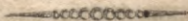
Ap pulksten 9 no rihta, tad Franziskaneeschu muhki sawu Deewa-kalposchanu beidsa, tad wišs tas leelais tauschu pulks no Eljes-kalna atstahdamees, isschikibrahš un aigahja, katris us sawahm mahjahm. Arri es us Jerusalemi atpakkat nahtdams, wehl apmekleju Getsemanes janku dahrsu, tur pulka tauschu few preekschâ atraddu. Tê masu laiziku uskawejees un wehl daschas puuktites no mihliga Franziskaneeschu muhka fanehmis, dewohš us Jerusalemi, us sawu sinnamu mahjas-weetu atpakkat, tur wairak ne kâ 3 mehneschus tik laimigi biju nobsihwojis un wissu to, ko Kanaâna semmê redsejis un peedsihwojis, 7 grahmataš ar ihseem wahrdeem preeksch saweem tautescheem usrakstijis un us Rihgu preeksch „Mahjas weefa“ atsuhtijis. Wissas tahš grahmataš, ko no Jerusalemes rakstidams tikku us Rihgu laidis, irr atrohdamas un lassamas „Mahjas weefa“ 1869. gadda-gahjumâ, kâ arri weena grahmata no man rakstita wehl atrohdahš ta pascha gadda-gahjumâ Latweeschu awischu „basnizas un stohlas sinnâs.“ Wissas schahš 7 grahmataš es tur buhdams rakstiju patš sawâ weentulibâ, mas ween zerredams, ka tahš riktigi us Rihgu atnahšs un tautas awijêš weetu atraddihš un tik jankus angfus pee tautescheem neffihš, kâ to pehzak redsefim. Bes ta wehl tur Jerusalemê usturredamees, un tik ilgi no saweem draugeem un tautas brahteem atschkirts, to preeku peedsihwoju, ka 16. April deenâ dabbuju pirmo grahmatu no Mahjas weefa redaktehra A. Leitan lunga, ko winsch 10. Merz no Rihgas us Jerusalemi bij laidis un tur starp zittahm sinnaahm winsch arri to man peeminneja, ka mannas grahmataš Rihgâ riktigi atnahloht un zaur Mahj. w. tautescheem teekoht dohtas lassihht. Tad wehl zeenijams draugs no firdeš preezadamees, ka tas Kungs man tik tahku effoht palihdsejis Jerusalemi apmekleht, man usskubbinaja, jo wairak sinnas no Palestinas Mahjas weefu rakstihht, un daschas peeminnas no swehtas semmes apgahdaht, ko warretu us Rihgu lihds panemt. Tik to peeminnetâ drauga grahmatu biju islassijis un sw. lappa-basnizâ winnu sawâ aishugschanâ nehmis, ta tuhdat aigahju us Getsemanes dahrsu un ar Franziskaneeschu muhka atwehleschanu tur sawu un winna wahrdu par muhschigu peeminnu eegreesu kahdâ zeetâ atmenî un to paschu arri darriju us Eljes-kalna, tur winna wahrdu eegreesu kahdâ jankâ flaitâ karuba kohkâ, ar to wehleschanohs, lai tas tur aug A. Leitan lunga wahrdâ. Paschâ leelpeektdeenâ no rihta pulksten 9ndš, es wehl uslahpu us sw.

kappa-basnizas jumta galla, tur Golgatas kalna marmora-akmenu kuppeli atraddu neskaitamu reisneeku eegreestus wahrduš, tur starp teem daudsfahrtigeem raksteem ne weena pasihstama wahrda ne-ugahju wis, un tur nu zeetâ marmora-akmeni par ne-aišmirstamu peeminnu egraveereju schohs wahrduš: „A. Scherberg, no Rihgas, 18. April 1869, A. Leitan, C. Plates, P. Rathmeister, A. Glste, A. Blumenthal un C. Dünšberg,“ kâ arri wehl daschu zittu draugu uswahrduš. Pehdigi wehl us Eljes-kalna debbes-brautšchanas basnizas tohrni pee peeminnetu draugu uswahrdeem peerakstiju fawa ne-aišmirstama wezza skohlmeistera P. Ulpe, kâ arri Widsemmes seminardirektora S. Zimse kungu wahrduš. Ko esmu darrijs, to tikkai no mihlestibas ween esmu darrijs tapehž, ka scho peeminnetu kungu wahrdi man irr pasihstami un leelâ wehrtibâ turrami. Sa lam no Patweešchu tautas gaddisees pehžlaidâ us Jerusalemi kahdu reiji aisreisoh, tas schohs peeminnetus wahrduš peemintâs weetâs arri wehl atraddihš.

Tâ nu pehž Kattoku šwehtkeem, ko wiini Jesus debbes brautšchanas deenai par peeminnu us Eljes-kalna 24. April deenâ noswinneja, arri mans laiks bij peenahjis, no Jerusalemes šakirtees. To pašču deenu es wehl ap Jerusalemi wiffas wehrâ leekamas weetas, kâ arri šw. kappa-basnizu ar Golgatas kalnu daudšreis apmekleju un no tahm ne-aišmirstamahm šwehtahm weetahm peeklahjigi atwaddidamees, šakihrohs un 25tâ April deenâ no rihta pulksten 5 Kreewu šwehtreisneeku klosteri un Jerusalemes mihligo pilsksehtu atstahdams, uswehmu šawu reisohšanas zekku us Rihgu atpalkat. Wehl warru stahstih, ka us manna atpalkat-reisohšanas zekka no Karmet-kalna us Nazareti un Galiseeru juhru, tur pa ohtru reiji gahju, netahlu no Risona uppes, man leelas breešmas zekâ gaddijahš. Tur ne tahlu ais Rison uppes pee pirmas celejâs pee kahda pakalna, tur weens Arabešču jeb Beduinu zeems atrohдахš, mums us zekka aistahjahš preešchâ 6 Beduinu laupitaji ar peelahdetahm slintehm un pistolehm, starp turreem weens melns Beduins kailu sohbenu rohtâs turroht, man us zekka pretti nahja. Lai nu gan leelas breešmas muhfu preešchâ stahweja, tadeht, ka is-behgt wairs newarream, tad tomehr taišnibu fakoh, man par to wiffu, ko tur fastappu, ne kahdas bailes nebija. Es bes wiffas isgrohštichanahš taišni gahju šcheem Beduineem klastu, un tad wiini mannas lešchas ismeklejufchi pee mannim ne neeka ne atrabda, — jo es wiffu šawu buhšchanu biju atstahjis Karmet-kalna klosteri, tad itt meerigi manni wakâ laida. Bet man-nam ohtram beedram tomehr flittaki isdewahš: tas no Nazare-

tes gribbedams zur Sitemu us Jerusalemi reisoh, bij sawu zekka=sohnu lihdsi nehmis un tadeht Beduini dohmadami tur kahdu leelu baggatibu atrast, itt nadsigi winnam zekka=sohnu atnehmuschi, to paschu itt smalki ween pahrmekleja; bet kad ir tur ne to labba ne-atradda, tad tikkai winna pihpi un tabbatu nonemdami, muhs wiffus trihs reisneekus palaida wakkâ un ta mehs Deewu teikdami sawu zekku itt laimigi istaigajam, bes ka kaut kahdas nahwes = breefmas us tahfakas reisofchanas mums wehl buhtu tur usbruktufchas. Tomehr eelfsch Beirut pilsehtas, no kahda Wahzsemmes reisneeka, ar to Jerusalemê lohpa dshwodams biju eedraudsejees un kas no Jerusalemes pahra neddekas wehlafi schè bij atreisojis, dabbuju dsirdeht, ka tam pascham reisneekam, kas ar mums us Galileëru juhru reisjoja un no turrenes atkal atpakkat us Karmek-kalna, tur wehlafi no schejenes garram Besariu us Zoppi kahjahm reisjoja, diwi reises Beduini effoh, uskrittufchi, tohs brangohs tuhka fwahrkus tam atnehmuschi, to Nazaretê no kahda Wahzsemmes lunga dabbuja schkin-kotus un paschu breefmigi sakahwufchi, itt ka winsch pats eelfsch Zoppes buhdams jitteem reisneekteem bij stahstijis. Man, gohds Deewam, tahda nelaima ne kad neusbrucka wis, tadeht, ka es arweenu ar Kreewu swehtreisneekteem leelâ karawanâ lohpa reisjoja. Un kad pehz Damaskus pilsehtas apmekleschanas, tai 21. Mai deenâ no Beirutes pilsehtas schtirrohs, tad Deews manni us manna garra un grubta atpakkat=reisofchanas zekka tik schehligi iswaddija, ka bes kaut kahdas listas un nelaimes, kas manni buhtu aishnehmuse, itt laimigi 7. September deenas wallarâ jaw Rihgu aissneedsu, tur pee kahda drauga pirmo nakti pahrguffoh, jaw gudris firneklis sawus tihklus tizzibas lahrdinaschanas leetâs aplahrt manni sahka steept, lai gan winnam ne-isdewahs wis manni sawds tihklos sawaldsinaht. Pehz ihfas atpirdsinaschanahs, ohtrâ deenâ tai 8. September ap paschu pufsdweenu, wifspirmal gahju Mahjas weefa redaktehru Leit an lungu apmekleht, kas us mannu atreisofchanu jaw fenn deenahm bij gaidijis. Bet kahds jauks bij tas atreisofchanahs brihdits, kad pehz tik ilgu laita atkal fatikkamees, to es ne kad ne = aismir-fischu! Winsch lihds ar sawu gaspaschu manni neween laipnigi usnehma un pee sewim ilgu laitu paturreja, bet tuhda arri sinnamu darrija, ar kahdahm dahwanahm itt ihpaschi Mahjas weefa lassitaji manni effoh, apschinkojufchi par to, ka es tur Jerusalemê buhdams, sawu spalwu tauteescheem par labbu wal-lajis. Pehz daschahm-farunnaschanahm tai paschâ deenâ pehz pufsdweenas pulksten trijds aishgahjam us Mahjas weefa drikketaju E. Plates lungu, kas arr manni mihligi fanembams tuhda

tauteschu dahwanas, kas winna glabbaschanâ bija, man pasneedsa. Pawliffam lohpa flattoht, zaur Mahjas weesa zeen. apgahdatajeem ar pateizibas pilnu firði es faæhmu lihds 87 rubti fudraba. Lihds ar fcho baggatu dahwanu, kas flaidri parahda tik weenigi tauteschu mihlestibu un ustizzigu prahtu, fchee manni draugi un labba darritaji bij mannu firði gauschi eepreezinajuschi un daschas raifes man atweeglojuschi, kas wehl ilgi ween man mihkâ peeminnâ paliks. Tadeht lihds ar fcho grammatu, to par flaištu un atgahdinadamu peeminnu preefsch Gums esmu farakstijis, faæmmat tē flahst mannu firfnigu „Baldees“ par to jauku dahwanu, to zaur Mahjas weesa apgahdatajeem man efat pasneegusch. Lai Deews Gums to fmitkahrtigi atmakfa! Bilna firðs newarr kluffu zeest. — Bes ta wehl es ne ween Rihgâ, bet arri dauds weetâs us semmehm esmu istahstifchanas pahr Jerusalem un sawu reisofchanu pa Kanaâna semmi, turrejis un wiffâs weetâs, kur to esmu darrijis, tauteschi man ne ween mihku prahtu irr rahdijusch, bet arri ar baggatahm dahwanahm manni afschinkojusch. No ta wiffa irr redsams un prohtams, ta Latweefchu tauta irr lihdszeetiga un pateiziga tauta.

Peelikkums,

ies

ihſas ſinnas pahr Egiptes ſemmi un Sinaï kalnu.

Dauds ſwehtreisneeki, kas no Eiropas uſ Kanaāna-ſemmi reiſo, arri mehds labpraht zaur Egiptes ſemmi aiſreiſoht uſ to ſlaweno Sinaï kalnu, uſ kurra wirſgalla wezžōs laiķōs pats ſehowa zaur ſawu kalpu Moſſu ſawus deſmit hauſkus ne ween preekſch Iſraēla behrneem, bet preekſch wiſſas paſaules laudim dewis. Un kurſch reiſneeks tad ſcho kalnu ar ſawahm azzim gan negribbetu redſeht un apſkattiht? Arri mannim pa Paleſtinu apſahrt reiſojoht, weenumehr prahts neſſahs uſ Sinaï kalnu reiſoht, bet tomehr ſawu wehleſchanohs es newarreju wiſ iſpildiht, ne wiſ zaur to, ka turp aiſreiſoht eepheſchanas truhtums manni ſpeestu, bet taſ notikka til zaur to, ka Kreewu ſwehtreisneeki tur wairs negribbeja reiſoht un ap to laiku, kad no Jeruſalemes April mehneſcha beigās ſchlihramees, taſ laiķs jaw bija diſti karſts, tā ka tur pa Kanaāna-ſemmi reiſojoht, kohti gruhti nahzahs uſ preekſchu tiht, kur tad nu wehl warretu uſdrohſchinatees pa Egiptes un Sinaï tuſneſcheem apſahrt reiſoht, kur ap to laiku taſ ſaules karſtums jaw diwi reiſi leelaks irr, ne ka Paleſtinā mehds buht un kur no uhdens arri ne wehſts naw redſams. Tadehl, kas uſ Sinaï kalnu gribb reiſoht, tam taſ irr jadarra pa to laiku no Oktobera lihds Merz mehneſcha beigahm, tā jaw daudſ Kreewu ſwehtreisneeki to bij darrijuſchi, kas no Sinaï kalna apreiſoſchanas pa pulkeem ween, Merz mehneſcha eefahlumā Jeruſalemē pee mums atnahza. Bet ja taſ zittā laikā uſ turreni reiſo, tahdam tad no Sarkanahs juhras pa Sinaï tuſneſt reiſojoht uſ ſawa zeſka irr ne ween Beduinu pawaddoniſ,

bet arri uhdens preefsch dserfchanas janemm lihds, itt kà jaw man Jerusalemè ne ween mahzitaji Hoffmann un Fränkel, bet arri zitti Wahzu fungi apleezinadami isstahstija, kas jaw paschi to zekku us Sinai kalnu bij reisofuschu un wissu redsejuschi.

Bet kad nu tè ihfumâ kahdas sinnas no Egiptes un Sinai kalna gribbu doht, fur pats wis ne-efmu bijis, tad es to nedar-rischu wis no sawas galwas ween, bet tif stahstischu to, fo no ustizzameem reisneekem tur Jerusalemè buhdams esmu isflau-
fnadams dsirdejis un sawâ deenas-grahmatâ peerakstijis, jeb arri fo no zittu reisneeku raksteem esmu smehtlis. Schds laifds ta reisofchana us Sinai kalnu irr jaw dauds weeglafa, ne kà wezzds laifds irr bijuse. Das zeksch us turreni eet no Joppes zaur Alefandrinu, Kairo tulfnefi, Suëzes kanalu us Sarkano juhru, un no scheinenes pa ohtru tulfnefi teescham taifni us Sinai kalnu probjam.

Ja reisneeks pee Joppes ap pulksten 12 pufdsdeenâ damp-kuggi eklahpi, tad winsch drihs Kanaäna-semmes krastus atstahdams un garram Egiptes semmes frasteem pa Widdus juhru weenumehr us preefschu dohdamees, jaw ohtrâ deenâ ap pufdsdeenas laiku paschâ juhrmallâ buhwetu, brango Egiptes an-deles pilssehtu, Alefandrinu eeraudsihs, kas ar satteem lappu-
kohseem zaur zaurim puschfota, deesgan skaisa pehz sawas buh-schanas, sweschineeka azzis parahdahs. Agrafajds laifds schai pilssehtâ bijuschu lihds 300,000 eedsihwotaju, fur taggad kas eedsihwotaju skaitlis tikkai no 30,000 dwehselehm leels teef reh-
kinahs. Das laikam gan nahf zaur to, kà schds laifds Alef-
fandrina wairs ne-andele ar wehrgeem, bet tif weenigi ar prezzi, fo ar kuggeem schurp un turp us wiffahm pasauls mallahm aissuhya. Pa pilssehtas-eelahm staigajohf, tè tu eeraudsihi nodeggu-
schus bruhnohs Egipteeschus, Arabeeschus, melnohs Abissineeschus, Rubierus, Koptus, kà arri pulks meschaneeschu Beduinus. Lai nu gan schè ta kauschu tantu buhschana irr raiba, tad tomehr tè atrohдахs dauds krislitu kauschu no wiffadahm tizzibahm, fur-reem arri netruhfi sawas basnizas un skohlas, fur winni warf sawam Deewam kalpohf garrâ un pateefibâ. Lai nu gan Alef-
fandrina, kà daschdeen' Egiptes semmes leela andeles pilssehtu, naw tulfcha no jaukeem lappu-kohfu un faknu-dahrseem, tad to-mehr wiffi schee dahrsu jautumi irr tikkai neeks ween prett to jautumu un skaisumu, kas irr redsams un atrohdam Egiptes wize-
tehnina dahrsds, fur arri winna pils jeb palasts atrohдахs. Bif tur dahrsds bes tahm daschdaschadahm raibahm pufkitechm wehl aug palmu, orangschu, bananes, balsama, granata ahbeles ar wihna-kohseem un t. pr. Kad nu reisneeks kà daschas deenas

eelsch Alesfandrinas irr uskawejees un to jo gruntigi irr apstättijis, tad winnam naw ne kahda nohte ar fuggeem pa Nil-uppi us Kairo pilssehtu braukt, itt lä agralajds laifds waijadseja darriht, bet nu, waijadfigu naudu aismakfajis, itt ihfä laitä pa Franzistaneeschu dselsu-zekku, to winni tur taifjufchi, 25 juhdses tahku brauzoht, warr aisseegt paschu leelo Kairo pilssehtu un apstättiht tahs wezzu Egipteeschu piramides, jeb peeminnas-stabbus. No Alesfandrinas us Kairo pilssehtu pa dselsu-zekku brauzoht, reisneeka azzis wiffur reds augligu lihdsenu semmi ar jaukeem palmu un orangschu lohkeem puschotou, tur arri daschi masi Egipteeschu zeemi jeb pilssehtinas ar wezzeem Abraäma un Mohjus peeminnas-stabbeem atrohahs, lihds famehr pee paschas Nil-uppes lepno Egiptes semmes galwas pilssehtu Kairo aissneeds. Tit to reisneeks pahri tam leelam tiltam, kas pahri Nil-uppi irr zelts, tur leels pulks laiwu un andeles fuggu stahw, pahri teel, ta irr ja-eet tam leelam Esbekieh platscham pahri, kas no wiffadeem laudim mudscheht mudsch un tur nu pa labbu rohku eegreeschotees pa schauru celu pehz $\frac{1}{4}$ stundas eeschanas aissneeds to „Hötel du Nil,“ tur gandriht wiffi Giropas reisneeki mehds sapulzetees un täpat lä eelsch Alesfandrinas par beenu un natti usturras malka irr no 6—10 frantas leela. Tomehr preefsch nabbagu reisneekteem abbäs pilssehtäs atrohahs natts-mahjas, woi nu Kreewu jeb arri Kattoku flobsterds gluschu pa welti, tur sinnams, pascham par usturru irr jagahda.

Kairo pilssehta, arabisti: „El Kahira“ faukta, irr tiltuse 10. gaddu-simteni no ta laita kalija „Mars El Kahir“ eefahkta buhweht, tur ta nu lihds muhsu deenahm irr palittuse tit leela un apbrihnojama Muämedaneeschu pilssehta no wiffas seemeka Afrikas pasauls daktas. Kairo pilssehta dauds leelala par Alesfandrinu buhdama, irr puschkota ar 400 Turku jeb Muämedaneeschu moschejahm. Gedsihwotaju flaitlis zaur zaurim teel rehkinahs no 305,000 dwehselehm leels. — Pa pilssehtas eelahm aplahrt eijoht, irr deesgan raiba isslatta wiffas malläs. Wiffas eelas no mahju jumtu galla, irr zaur zaurim noklahas ar drehbju un maschu gabbaleem, lai no deenas faules karstuma warretu glahbtees, tadeht arri wiffas eelas irr wifszauri pa ruffei tumfchas ween. Schur un tur us eelahm warr fatitt leelas ehseku jeb arri fameku farawanes, kas woi nu prezzes-bakkus, malläs-nastas, jeb arri Nil-uppes uhdeni muzzäs pilditu, us mahju-weetahm aissnes. Ja nu par peeminnetu Esbekieh plazzi pahri eet us teem flaweneem Pascha dahrseem, kas Schubra apgabbalä lahdas 5 werstes starp seemelt un deenwiddus puffi stahw, tad to zekku staigajoht, pa freifu rohku azzis eerauga

tohs Kairo pilssehtas teefas-kungu nammus, jeb palastus un pa labbu rohtu atkal dšihwo skaisids nammids wiffi sweschu semmju wehstneeki, kur pa jauku dahrsu-mallahm atrohдах pulks Egipteeschu lassijas teltis, pee kurrahm nosehdees, reisneeks warr itt peeklabjigi tohs ehrmotās drehbēs gehrbuschohs daschadu tautu laudis apstattiht. Šhš faktoht, no Pascha pils-dahrseem atpakkaf greešchotees un zaur Muske apgabbala eelahm weenymehr prett deenwiddus pussi us preekschu eijoht, kur ta ihstena pilssehtas dalka stahw, ittin drihs reisneeks aissneeds pascha Egiptes wize-kehniina lepno pilli ar teem tur peederrigeem warren skaisiteem kohu-dahrseem, kur schahbi un tahdi piramides peeminaas-stabbi ar wišwiffadeem pigoreem irr dahrsōs skattami, kas woi nu no gipsa, jeb arri no marmora atmeneem taistti. Wet kas gan tas wišs irr prett teem brihnuma peeminaas-slabbeem, kas eeksch Wezz-Kairo pilssehtas reisneekseem teef rahditi. Tur til irr to skattitees un arri deesgan to brihnotees par tahm Egipteeschu skunstigahm piramidehm. Taggad Egiptes wize-kehniina pils-dahrsus ar tahm leelahm Muamedaneeschu moschejahm atstahjoht, tas zeksch us Wezz-Kairo kahdas 20 werstes tahku, eet prett deenwiddus pussi teescham us preekschu, garram maseem smiltschu-kalneem un labbibas tihromeem, kas karstā waffaras-laitā ar Nil-uppes uhdeni teef appluhdinati, lai kweeschi, rihsa un wihsa-ohgas labbati augtu, lihds kamehr heidsoht Wezz-Kairo pilssehtu pee paschas Nil-uppes buhwetu, ar pulks wezzeem pils muhru druppeem un tahm leelahm piramidehm — aissneeds. Tē pa teem nesklaitameem gaddu-skinteneem irr deesgan Egipteeschi, Kalbeeschi, Perseeschi, Greeki, Keemert un Arabeeschi dauts un daschadus karrus weddufchi un us tahdu wihsj pulku wezzu pillu ispohtijufchi. Tahs wehrā leekamas weetas, to eeksch Wezz-Kairo pilssehtas reisneekseem rahda, irr schahs:

1) Ne tahku no Amrus moschejas irr wezzi pils muhru druppi redsami, kur, tā fakta, ta krohna-mahja effoht stahwejuse, to Zahseps preeksch Waraūs lizzis buhweht.

2) Starp wezzeem Egipteeschu pils muhreem, kur zittkahrt Bahbele effoht stahwejuse, eeksch Koptu klohtera rahda to allu, kur sawā laitā Zahseps un Mahrija ar to Jesus behrnu Egiptē buhdami, effoht dšihwojufchi.

3) Ne tahku no Bahbeles pils muhru druppeem, tur pee Nil-uppes Modafallas, kur Ibrabim Pascha dahrs atrohдах, teef ta weeta rahdita, kur Waraūs meita to raudadamu Mohsus behrnu ar winna schkirstu zaur needru widdu, no uhdens effoht iswišluse.

Wes tahm peeminnetahm weetahm nu nahf appalsch leelu

mahju jumteem tee wezzi stunstigi Egipteeschu pyramides peeminnas-
 stabbi, las breefmigi leeli isskattahs. Agrakajds laitds té irr
 warren leelas un lepnas pillis stahwejuschas, las, kà jaw sinnam,
 wiffas taggad druppds guff. Nur nu irr palittuse lepna Egipteeschu
 Bahbele ar Memfis pilssfehtu, tur irr lepna Waraüs staisla pils
 ar winna gohda istabahm? At, tahs weetäs jaw fenn truhdös
 guff ar muhru druppeem apklahtas. Tä pa-eet wiffa pasauls
 rohta un zilweku gohdiba, tiffai ta Runga wahrds pastahw muh-
 schigi! Bet nu stattiffimees tös nammös eeffschä, tur tahs lee-
 lahs Egipteeschu pyramides stahw, tad gan drihs redssem, kà tad
 buhs. Tee peeminnas stabbi no Kehops, Kehren, Mizerinus un
 Ziblista isschirrahs us tscherahm leelahm dalkahm, las steep-
 jahs libds paschu Nil uppes massu. Apfahrt-mehrs schahm pi-
 ramidehm teel rehkinahts gandrihs no $3\frac{3}{4}$ juhdschm leels, tur sin-
 nams, zittas pilssfehtas daffas arri slahst teel peenemtas. Skat-
 tamees nu taüs peeminnas-stabbu nammös eeffschä, tad tur
 azzis eeranga leelu appaku ismuhretu bedri no 350 pehdahm
 dsiffu un 800 pehdahm krustiffi plattu, tur nu no appaschas
 fahkotees, wiffa ta platta appaka bedre irr pilna ar wezzu laiku
 pyramidehm. Milsenu marmora atmena stabbi ar wirfsgalla
 zilweku bildehm steepjahs kahdas 500 pehdas us augfchu, gan-
 drihs libds pat jumta gallam. Apfahrt schai pyramides bedrei
 eet leels isbruggehts marmora atmens gangis, tur reisneeki ap-
 fahrt staigadami wiffu warr itt peeckahjigi apstattiht. Tur dauds
 weetäs reds fehniu Waraü us sawa pilna gohdibas-trohna
 fehshoht, tur winfch patlabban sawus liffumus un pawehlescha-
 nas sawecm pawalstneekem isdohd. Pee daschahm bildehm irr
 redsams, kà wihram irr labba jeb kreifa kahja noluhfufe, ko Egi-
 teeschi wis wehl naw par jaunu spehjuschi peemuhreht. Bei ta
 tur reds Abraäma, Isaäka, Sektaba, Bahsepa, Mohsus, Ärona
 un dauds, es falku, dauds zittu wehrä leekamu wihru bildes, kà
 arri winnu darbus, ko tee pasauls dsihwodami irr isdarrijuschi.
 Salka, kà nesenn weens jauns Englandeets tahs pyramides ap-
 flattoht, té sawu gallu effoht atraddis; jo bedrè us semmi pa
 glummahm marmora atmens treppehm kahjoht, tam no nejauschi
 effoht kahja slihdejuse, tur tad krisdams — Deewamschehl, winfch
 sawu kalku nolausis. Tapedz taggad ne weens reisneeks tur ne-
 teel eeffschä laists bes pawaddona. Täpat tur zittös nammös
 rahda pulku swefchu putnu un wiss-wiffadu swehru bildes, las
 woi no gipsa-falkeem, jeb arri no marmora atmeneem isstrahdati.
 Dauds reisneeki apleezina, kà rittigi galwa reibstohst tohs tur
 buhdamus raibumus peeckahjigi apstattoht, las taf tomeht
 wairaf naw un newarr buht, ne kà augfch-galla Egiptee-

fchu wezzu wezzee = peeminnas stabbi jeb tà nosauktas pira-
midēs u. t. j. pr.

Tahs peeminnetas piramides atstahjoht, stattišmees nu
wehl uf to leelo tur buhdamu Nil = uppi, kas lahdas 500 juh-
dseš irr garra un dauds leelaka ne là muhfu Daugawa pee Nih-
gas mehds buht. Ščepat nu irr ta weeta, kas mums dasčas
peeminnas no wezzeem laikeem preeksch azzim stahda. Jo bes
laut lahdas schaubišchanas warr fazzih, ta ščo weetu tee ne-
aismirstami Deewa wihri Abraāms, Iehlabs, Iahseps, Mofus
un Nārons ne ween ar šawahm azzihm irr stattijusch, bet arri
winnu lahjas daudskahrtigi ščo apgabbalu lihds ar Nil = uppes
krasteem irr apstaigajuschas un tē šawā laitā, kad Deews fa-
wus Israēta behrnus no Egiptes semmes gribbeja iswest, no
pašča lehnina Waraūs muttes šlanneja tee wahrdi: „Kas tas
tahds Kungs, ta balši man buhs klaufih un Israētu
atlaist? es to Kungu nepasihstu, nedš es arri dšan Is-
raētu atlaidifchu.“ (2 Mof. 5, 2.) Kā ar Egiptes = semmi
irr pagabjuschds laikds gahjis, to mehš no Deewa wahrdeem
glusch labbi sinnam, bet to nahtams laiks Egipteescheem winnu
netizzibas deht atnešihš, to mehš wehl nesinnam, nedš arri war-
ram to gallu noredseht. Tomehr warram drohschi uf to pa-
tautes, ta ta Kunga wahrdi, to winsch zaur šawu praweetu
Šsaijafu 19. nodakkā fluddina, tal ar laiku peepildisees, jo „ta
Kunga altaris buhs widdū eelšch Egiptes semmes un
winsch teem fuhthš weenu Pestitaju, kas tohs atpe-
sihš. Un tas Kungs šittihš tohs Egipterus un atkal
dšeedinahš, kad winni buhs atgreesufchees peeta Kunga
un winsch lifsees no teem peeluhgtees un tohs šweh-
tidams fazzihš: Šwehtiti lai irr manni laudis, tee
Egipteri.“

Šepat pee Kairo, tā arri pee Wezz = Kairo pilšsehtas, wiffa
Nil = uppe irr pilna ar Egipteeschu masahm laiwinahm, fur laudis
šchur un tur ap fuggeem braukadami, ščā un tà luhlo to no-
pelnih. Wihreeschi eet tāpat gehrbuschees tā Kanaānas semmes
eedšhwotaji un feewiščas atkal nefs garru šillu krešlu, kas tit
weenigi ap widduzi ar johstu irr apseets, itt tā jaw wiffā Pale-
stinā Arabeeschu feewiščas mehds eet. Bet tadeht, ta tē eelšch
Kairo mas irr kristitu lauschu no winnu žilts, tad gandrihš
wiffas feewiščas nefs šchleijerus preeksch azzim aiskahrtus. Šau-
nas meitas, tā wiffur zittur pee Ruāmedaneescheem mehds buht,
nemas uf pilšsehtas eelahm neteef laistas, nedš arri irr redsa-
mas. Bet turpretti behrni, pa wiffu Kairo pilšsehtu, ta leela
larstuma deht, pa leelakai dakkai pa eelahm aplahrt škraida

gluschi plitti, itt là es arri eeffch Beirut pilsfehtas tiffu redsejis. Zit nejauti tas isftattahs, to gan latris pats pee fewim warrehs noprast. Ja arri wezzati fawus behrnus neppehtu pilnigi apfohpt, tad tatschu wiini freklus teem warretu sagahdaht. Bet kas gan tur par maseem behrneem wehrâ leef un tahda tur ta walbifchana, kas pehz lahrtibas paffak rauga!

Tâpat agrakajds laifds, là arri taggad, wisseem reisneeleem, kas zaur Kairo pilsfehtu us Sinaï kalnu reiso, teem tas zeffch no Kairo jeb Nil-uppes fahlotees, tahdas 120 werstes tahlu, irr teescham jareiso pa Egiptes semmes tuffneft us Suëz kanalu probjam, fur tad ar dampfuggi jeb arri ar laiwahm, peenahlamu naudu aismaffajis, warr drihs ween aifbraukt pa Suëz kanahlu taifni lihds Sarkano juhru, kas ar fawu filgano uhdens pehrwi tahlu jo tahlu preeffch skattitaja azzim isplefchahs. Patte juhrmalla irr wifszauri noklahtha ar leeleem smilts apgabbaleem, fur reisneeki wiffadus gleemeschu wahkus, un arri daschus schubburotus baltus akmenus, kas là muhsu wehfschi isftattahs, falassidami lihds par peeminnu fawâs mahjâs pahrnefs. Arri es daschus tahdus akmenus no zitteem reisneeleem, kas tur bij bijufchi, dabuju, fo rohâs nemmoht ne maj newarr tizzeht, ka tas akmens irr, lihds lamehr to peecklahjigi apfiatta. Skahde ween, ka fchee Sarkanas juhras akmeni irr tohti traufli, kas kohpâ speefchoht mehds luhst un arri fabirst. Schi nu irr ta juhra ar to weetu, fur zittureif tas Deewa kalps Mohsus to Israëka behrnu tautu irr zauri waddijis un fur teem us Deewa pawehleschanu zauri eijohht, abbejâs puffes juhras uhdens tà là muhris stahweja un tohs fargaja, lihds lamehr ohtrâ juhras mallâ bij isgahjufchi. Tè pats tas stiprais Israëka Deews karroja prett Waraüs karra lehgeri, teem frittufus no wiinu ratteem no-gruhsdams un tohs beidsohht wiffus juhras wikâds apflibzindams. Tè arri Israëka behrni tohs briknumus redsedami, lihds ar Mohsu un Aäronu to flawas dseefmu dseedaja: „Das Kungs irr mans stiprums un manna pestifchana. Das Kungs irr mans Deews, es gribbu wiinu flaweht un winnam ween dseedahht. Jehowa irr tas stiprais karra-wihrs, Jehowa irr wiina wahrds!“ (Mohs. 15.) Tit fo Tahds reisneeku luggis pa Suëz kanalu nahldams, Sarkana juhra eebrauz, tad tas bes kaweschanahs tuhdat brauz farkanas juhras raggam taifni pahri us Tor pilsfehtu Afjas juhrmalla, no kurrenes tad nu tas reisneeku tuffnescha zeffch eefahkâhs, kas aifwedd us Sinaï kalnu. Ja nu reisneeks no Tor pilsfehtas pa to tuffneft, fur braukt newarr, ar firgu jahfchus reiso, tad winnam 25 jeb 30 stundu laika isees, lihds lamehr Sinaï kalnä

aifnahts. Bet ja lahds reisneeks lahjahm us turreni grihb rei-
soht, tahdam tad pa=ees wesselas 3 deenas, lamehr tas Sinai
kalnu eeraudsihs. Karstâ waffaras laikâ, katram reisneekam tur
pa tuffnessi lihdi Sinai kalnam reisojoht, irr uhdens preefsch
dserfchanas janemm lihdi, fo tur daschu reis irr par leelu naudu
newarr dabbuht, un tad arr warr dabbuht no andelmanneem,
tad irr sohti dahrgi ja=aismalfa. Sinnams, la leetus laikâ, reis-
neeki no atmens bedritehm uhdeni dserdami, sawas slahpes dsif-
fina. Schis Sinai tuffnessis irr sohti laiks un ne=augligs, tur
ne kas lahgâ ne=aug un tadeht arri zilweki maj ween winnu ap-
dsihwo. Pats Sinai kalns tuffnesscha kalnu widdû eenemts is-
schirrahs ar Horeb kalnu us diwi dalkahm un winna isflatti-
tischanahs isleelahs deesgan breefmiga. Bet lai nu scho kalnu
apstattam drufku tuwali. Sinai kalns pehz sawas buhfchanas
irr gluschi pliks no kofteem un salkas sahles, tillai sehur un
tur aplahrt kalnam reds rettus sawadus wirfaja tshengurus, kas ka
muhfu wahwerini isflattahs. Garram appakam kalnam staiga-
joht, azzis itt drihs eerauga daschas allas kalna starpâs, kas gan
no Israëka behrneem Moshus laikâ buhs tur taifitas. Bet tad nu
reisneeks gribbetu taifni us Sinai kalna no zittas puffes ustahpt,
tad tas winnam ne=isdohthohs wis, tadeht, ka kalna gals irr spiz-
zigs. Tavehz, kas us kalna galla grihb kahpt, tam pa preefschu
irr ja=eet us Greeku klosteri, kas netahfu no kalna irr us ta
zetta buhwehts, pa fo warr jo lehti us kalna galla tift. Schis
flawenais Greeku klosters irr us kreposta wihst wisrinki ar
leelu muhri ta buhwehts, ta St. Saba-klosteris, lai laupitaju
Beduini winnam newarr tit lehti peektuht, lai gan tee arweenu
mehts gluhneht us klostera mantahm. Klosteram par droh-
schibu irr 2 leelgabbali un lambaris pilns ar larra=eerohtscheem.
Paschâ klosteri ne weens reisneeks neteef eelaists, pirms sawu
passi naw paradijis, kas apleezina, ka winsch irr riftigs reisneeks.
Bet tad leelâ karawonê tur reisneeki ne=eet, tad ne weens pehz
passes neprassa un klostera muhti, kas irr Greeki un arri Kreewi,
reisneekus gawiledami ar leelu mihlestibu ne ween usnemm,
bet arri weenu jeb diwi deenas usturru par wolti dohd, tapat
ka eelfsch St. Saba-klostera. Pee klostera pee=eijsht, tur ne
weens reisneeks newarr eelfschâ tift, pirms ar stricki turwi seh-
schoht no klostera augshas naw 40 pehdas no semmes us aug-
schu pawillts, tur tad pa masahm durwtinahm klostera fehtâ
warr eelihst. Tee weenigee leelee smaggee klostera dselsu-wahrti
preefsch reisneekem ne tad neteef atwehrti; tohs tillai atwerr
leelâs gohda=deenâs, tad lahds augsts weests no Ciropas irr
winneem ja=usnemm. No pirmas klostera fehtas nu reisneekem

wehl irr jaleen zaur zittu labdu noslehptu schauru allu jeb
tumschu appalsch semmes istaisitu gangi, fur daschi dselsu trel-
lini irr preeffschâ, lihds lamehr pehdigi ee-eet ohtrâ fehtas widdû,
fur nu pa lohka treppehm us augschu lahpijht garram feewischku
klosteram pa schauru gangi eijoht, warr ee-eet reisneeku
mahjas-weetâ, kas zaur zaurim irr glihti iskohpta un lambaru
grihda ar dekkeem un smukti pihtahm maschahm isklahta. Reis-
neeku lambareem irr wisseem us weenu pusti durwis un masi
lohdsini, no kurreenes warr wissas klosteram peederrigas ehlas
pahrstattiht, kas wissas lohpa isklattahs kâ kahda masa pils-
fehina. Wezzu laiku stahsti leezina, ka schi klosteris effoht
527tâ gaddâ pehz Kristus no keisera Justiniana un winna
gaspaschas Teodoras jelts. Pehzat arri sultans Selims, kri-
stiteem laudim itt kâ par spihti, skaislu Muamedaneeschu mo-
scheju të klostera widdû litka usbuhweht, kas wehl schodeen ar
fawu appako tohrni tur irr redsama. Arri Muamedaneeschi scho
kalnu par swehtu turr, jo winni us to pastahwedami tizz, ka
weenreis praweets Muameds scho kalnu ar to klosteri effoht
apmellejis un tadeht, ka winsch klosteri effoht usubhojis, tad
taî laikâ klosteris no Sinai kalna tuhda effoht pazehlees un
us debbestm ustahpis. Schahdas dumjas pasaklas irr gandrihs
wisur pee Arabeescheem ispaustas dsirdamas. Warr buht gan,
ka Muameds scho klosteri buhs apmellejis, jo taî laikâ, kad
winsch dsihwoja, schis klosteris jaw bij wairak ne kâ 100 gad-
dus wezs. Bes ta turpat kâ nosantâ „Karteiseru klosteri“
lohti isrohtatâ kappâ duss kahdas sw. Katrihnas kauli, turra ap
zettortu gaddu-simteni effoht dsihwojuse un tizzibas leetas dauds
gohda zaur fawu gudribu ispelnijusehs, kâ, ka St. Hieroni-
mus winnu winnas labbu darbu deht lohti gohdinadams us-
teiz un par swehtu nosauz, zaur to arri wehl taggad weenreis
pa gaddu scho kappu dauds tizzigee reisneeki apmelle. Kappam
par ispuschkoschanas peeminnu bes mitteschanas degg trihs lam-
pas un trihs wasku swezzes. Kas schai klosteri irr ihstis
wehrâ leekams, kas irr ka branga klostera uhdens-alka, no kur-
ras fakka, ka ta effoht ta patte akka, fur Mohsus no Egiptes
semmes behgdams tahm 7 jumprawahm no Regueta namma
palihdschjis lohpus dsirdiht un no kurrahm winsch pehdigi Bi-
poru irr apnehmis par feewu. Tad wehl klostera muhti
reisneekeem tur rahda weenu leelu bihbeli ar seita bohstabeem
puschlotu, no kurras tee mehds leezinaht, ka to grammatu keisers
Teodosius arweenu effoht lassijis un no tahs fawu gudribu
un atsihschannu smehlis. Kahdas grammatas preeffsch pascheem
klostera muhteem irr, to nemahstu teikt; laikam bes ihsteem Deewa

wahrdeem tecm wehl buhs St. Saba Greeku tizzibas grahmatas lihds ar Slahwu raksteem. Veidsot par scho klosteri runnajoht, wehl tas irr teem muhkeem par gohdu jafalka, ka winni sawus dahrsus eefsch-puff' un ahr-puff' klostera irr itt brangi apfobpdami iistradhajufchi, tur warr deesgan redseht zihpresses, wihges, mandetu- un wihna-fohtus ar dauds bruhkejameem faknu augteem u. t. j. pr.

Taggad scho klosteri atstahdami, garrâ eefim us pascha Sinai kalna augschâ un littim wehrâ, kas us scha kalna galla stahwoht muhsu azzihm parahdahs. No pascha klostera wahrteem fahlotees, mass schaur's kahju zellinsch reisneekus wedd pa schauru grawu stary Goreb un Suhdu kalneem taifni us Sinai kalna augschâ. Pa preefschu nahf no marmora atmena eetaifiti tahdi kahpfki, tur deewabihjigi reisneeki warr us zetta-galleem us preefschu rahptees; tahlat us preefschu gabjufcheem, atrohдахs zetta mallâ tâ nosaukts kurpneela awohts, no kurra drufku tahlat nahf fw. Mahrijai swehtita kapsehta; jo Kattoti melsch, ka lihds schejani winna effoht atreisofuse un tadeht ta kapsehta effoht winnas peeminna. Dit ko wehl augstat kahpj, tad tē nahf ne wiffai leels klaijch plazzis ar weenu zihpressu kohfu, pee ka weena uhdens akka ar staidru uhdeni irr redsama. No schahs uhdens akkas wehl masu gabbalinu us preefschu kahpjoht, meh's jaw aissneedsam to weetu, tur Mohsus 40 deenas un 40 naktis ne ehdis ne arri dsehris preefsch Deewa waiga palikka. Pretti schai weetai wehl augstat pazekahs Sinai kalna spizze, us kurra wirsgalla pats Jehowa ar pehrkoneem un sibbeni Israëta tautas behrneem sawus littumus pasluddinaja. Ut swehta weeta, at ne-aismirstama peeminna!!!

Uf Sinai kalna stahwoht, muhsu azzihm parahdahs seemeka puffē turwajs Goreb-kalns un Suhdu-kalns; deenwiddus puffē attal irr fw. Epistema un Mohsus-kalns, tur sawâ laitâ pats Mohsus sawa tehwofscha Petrus awis effoht gannijis. Ne tahfu no scheem kalneem pazekahs tas tâ nosaukts Katrihnas kalns, kas 8500 pehdas stahwoht augstat pah'r Sarkano jubru. Schis kalns irr tas leelakais pah'r wisseem zitteem kalneem, kas apfahrt Sinai kalna irr redsami. Waktara puffē muhsu azzis eerauga leelu jauku eeleiju lihds teem tur buhdameem tuffnescha kalneem steepjotees, tur gan buhs Israëta behrnu lehgeris stahwejis, tad tee us Kanaäna semmi eedami pee Sinai kalna apmettahs. Tur taif eeleijâ wehl taggad rahda kahdu atmeni, ko par Nârona atmeni sawz, kas pee ta selta tetta taiffchanas gan laikam buhs par grunts atmeni bijis. (2 Mohs. 32.) Rihta puffē muhsu azzis zittu ne ko nered's, ka weenigi Sinai tuffnescha plitkofs kalnus,

kas tablu, tablu aiseet prohjam. No Sinai kalna nokahpyoht un apkahrt schim veeminnaš kalnam staigajoht, muhsu azzihm parahdahs tas tur buhdams tuwejais Horeb-kalns ar to weetu, tur Mohsus to ehrlschku kruhmu eeraudšija deggoht un tal nesa-deggoht, lihds kamehr pee ta tuwal eijoht, Deewa balšs winnu apdraudeja un to suhtija us Egiptes semmi pee Waraüš, lai winsch tohs Israēta behrnus no ta gruhsta juhga atpestidams, warretu us scho paschu weetu atwest, la tee mahzitohs Deewu atsiht un weenigi wiannam kalpoht, lihds kamehr wišs tas pee-pilditohs, to Winsch jaw Abraāmam, Isaātam un Jehlabam swehredams bij apsohlijis. Luht', tee bij Deewa zelti! Ne tablu no schejeenes, mehs wehl atrohdam arri to allu, tur praweets Elias no Alaba un Isabeles dusmibas behgdams, tē pee Horeb-kalna apmettees, jo bahrgi dusmojahs par Israēta besdeewibu, lihds kamehr tas Kungs zaur wehtras un wehja kluffumu wiannam sawu prahtu sinnamu darrija. (1 Kehn. gr. 19.)

Tā nu mehs us garrigu wišsi Egiptes semmi lihds ar Sinai kalnu apreisojuschi, azzu-mirkli to warram pahrskattibt kas preeksch dauds gaddu smteneem tāpat Egiptē, tā ... us Sinai kalna irr notizis.

Galla-wahrdš.

Beidsot lihds ar wišseem schahs mannaš grahmatas draugeem un laffitajeem, es sawu širniņu un karstu pateizibu falku zeen. drikketajam G. Plates kungam un arri Mahjas weesa redaktehram A. Leitan kungam: pirmajam par tahm jaulahm bildehm, ar kurrahm winsch scho mannu grahmatu til flaišti ijpuschkojis un ohtram par to, la pee drikkeschanas scho grahmatu no weena galla lihds ohtram pahrluhkoja un gahdaja, la ta sa-prohtama un bes leelahm mišseschanahm warr is-eet laudis.

Šles draudses-slohlā, tai 6tā Februar 1871.

A. Scherberg.

Driftetajam missejees:

7 lapp. p. 41	rindä no augšč. naw	jalassa:	grahmatas	bet	grahmatu.
9 " "	11 " " "	" " "	lappeikahm	bet	kapeikahm.
33 " "	36 " " "	" " "	Sošuäs	bet	Sošuüs.
40 " "	11 " " "	" " "	weltigas	bet	wiltigas.
47 " "	42 " " "	" " "	tanzele un	teikts	bet kanzele un teikts.
49 " "	" " "	" " "	ispleščahs	bet	ispleščahs.
65 " "	19 " " "	" " "	awots	bet	awots.
76 " "	27 un 31	" " "	meiteli	bet	manteli.
101 " "	17 " " "	" " "	kálnä	bet	kálna.
106 " "	16 un 32	" " "	pleščahs-	un	meitelu bet pleščahs un mantelu.
109 " "	37 " " "	" " "	ar oliwu	lošku	lappahm bet ar preesču-lošku fluijahm, — jo zedru-loški ir gan drihs muhsu preedehm peelihofinajami, lai gan winni tā tā dišči obšoli isflattahs.

182

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0309046304